سەرنووسەر
عثمان محمد فائق

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتییە لە دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی دەردەچێ

١٢ لاپەڕە

هاوکاری

٢٥ فلس

کانونی دووەمی ١٩٧٠ دامەزراوە

● چوارشەممە ٢ی ئازار ١٩٧٧ ژمارە ٣٥٧ ● ● الاربعاء ٢ اذار ١٩٧٧ العدد ٣٥٧ ●

ئەو بنچینانەی لەناوەرۆکی بەیاننامەکەی یازدەی ئاداری مێژوویدا بوون ، بەرهەمی رێکەوتنێکی کاتی دووقۆڵی نەبوو ، کە پێداویستی کوتوپڕانەی سیاسی و سەربازی هێنابێتە گۆڕێ ، بەڵکو بەدەرخستنێکی زیندووو واقیعیانەی ئەو بیروڕایانە بوو کە پارتەکەمان پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست باوەڕی پێ هێناون .

سەرۆکی فەرماندە
احمد حسن البكر

سەرۆکی فەرماندە :
شارو دێهات دەبێ هەموو وەك یەك خزمەتگوزاری تەندروستی بیگرێتەوە

بڕیارێکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

پێك هێنانی دادگایەکی تایبەتی بۆ محاکەمەکردنی ئەوانە لە ئاژاوەکەی رۆژی ٥ و ٦ی مانگی رابوردودا بەنجەی تاوانیان بۆ راکێشرابو ..

بەپێی دەسەڵاتی بڕگەی (آ) لە لەمادەی چلو دووی دەستوری وەختی لە کۆبونەوەی رۆژی ٢٣-٢-١٩٧٧دا ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بڕیاریدا :

یەکەم .. پێك هێنانی دادگایەکی تایبەتی لەسەر ئەم شێوەیە :

عزە مصطفی سەرۆك
حسن علی ئەندام
فلیح حسن جاسم ئەندام

دووهەم .. ئەم دادگا تایبەتییەی بەپێی بڕگەی « یەکەم »ی ئەم بڕیارە پێك هێنراوە ، تایبەتی دەبێت بەمحاکەمەکردنی ئەو کەسانەی لە کارەساتی ئاژاوەکەی رۆژی ٥ و ٦ی مانگی رابوردو لە پارێزگای نەجەفو بەنجەی تاوانیان بۆ راکێشراوە، لەلایەن ئەو هەیئەتەی لێپرسینەوە تایبەتییەی بە بڕیاری ژمارە ١٦٦ی رۆژی ١٢-٢-١٩٧٧ پێك هاتوەو دراون بەو دادگایە .

سێهەم .. « أ » ئەو دادگا تایبەتییەی بەپێی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم بڕیارە پێك هاتوە . دەسەڵاتی بەشی یەکەم لە کتێبی سێهەمی یاسای ئوسوڵی محاکەمەکردنی جەزای ژمارە ٢٣ی ساڵی ١٩٧١ ئاپێکرێتەوە .

«ب» حوکمەکانی ئەم دادگایە دەسەڵاتی مادەی ٢٨٨ی یاسای ئوسوڵی محاکەمەکردنی جەزا ناپێکرێتەوە .

چوارهەم .. ئەم یاسایە لەدەسەڵاتی یاسای ئوسوڵی محاکەمەی جەزا جیاوازە .

پێنجەم .. ئەم بڕیارە لەرۆژنامەی رەسمیدا بڵاودەکرێتەوەو لە کاتی بڵاوبونەوەوە بەوە بەپێرەوی دەکرێت .

احمد حسن البكر
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

دادگا تایبەتییەکە بڕیاری خنکاندنی (٨) تاوانبارو گرتنی هەتاهەتایی (١٥) تاوانباری تریدا لەوکەسانەی بەشداری ئاژاوەکەیان کردبو هەروەها بڕیاری بەردانی ٨٧ کەسیشیدا .

دەقی بڕیارەکە لەلاپەڕە (٦) دایە

● لەدوانێکی قسەکەرێکی رەسمیدا :

قسەکەرێکی رەسمی بەناوی سەرکردایەتی سیاسییەوە ئەم دوانەی داوە :

هەوڵو تەقەلای پیلانگێرانەی ئیستعمارو کۆنەپەرست بەرامبەر کاروانی شۆڕشگێڕانەمان ، لەبەرچاو دەست نیشانەکردنی سەرکردایەتی حزبو شۆڕش دەرباز نەبووە .

تاقی کردنەوەکانیش سەرکەوتوی ئەو پێشبڕگێیەیان دووپات کردەوە کە شۆڕش لەبەر پابوونییەوە بەمەبەستی بەربەستی

پیلانەکان دەستی داوەتێ و بەرامبەر هەموو هەمیشە بێ کەمتەرخەمی پشتی ئەوانەی پیلانیان بەتوندی خۆراگرتنی بەستوە

بڕوانە ل : ١١

لەسەعات نۆی بەیانی دوێنێ سەرۆکی بەڕێز احمد حسن البكر لە کۆشکی کۆماری سەرۆکایەتی کۆبونەوەیەکی بەرینی لێپرسراوانی کەرتی تەندروستی بەغداو پارێزگاکانی کرد کە بۆ لێکۆڵینەوەی رێگاکانی پێشکەش کردنی باشترین خزمەتگوزاری تەندروستی بەهاونیشتمانییان پێك هاتبو .

لەسەرەتای کۆبونەوەکەدا سەرۆکی بەڕێز لەبارەی دۆخی تەندروستی هەموو وڵاتەوە قسەی کردو بە یەکێك لەو مەسەلە گرنگانەی دانا کە سەرکردایەتی سیاسی حزبو شۆڕش لەناو بەرنامەی خۆیدا بایەخێکی زۆری پێدەدا ، وەك بەشێکی کاریگەر لە جێبەجێکردنی ئەرکەکانی گۆڕانکاری لە هەموو مەیدانێکدا .

سەرۆکی بەڕێز دووپاتی کردەوە کە پێویستە بەردەوام پەرە بە لێوەشاوەیی پیشکەرانی دامەزراوە تەندروستییەکان بدرێ بەجۆرێك کە ئەرکی رۆژانەیان بەباشی بەجێ بەیەنن و توانای بەرهەمداری کاریان زیاتر بکەن و ئامرازی کاری تەندروستی تازە بکرێنەوەو جوارچێوە کۆنەکان لە کاروباری رۆژانەی تەندروستیدا وەلا بنرێن .

سەرۆکی بەڕێز فەرمانیدا کە پەلە لە پرۆژە تەندروستی لادێ و بەتوندی چاودێرییان بەسەردا بکرێ و پێویستییەکانیان بۆ ئامادەبکرێ بۆ ئەوەی لە هەموو ناوچەکانی وڵاتدا شانبەشانی کەرتەکانی تر بچنە پێش و هاوسەنگی لە نێوان خزمەتەکانی خۆپاراستن و چارەسەی نەخۆشیدا (الخدمات الوقائیە و العلاجیە) پێکبهێنرێ بەچەشنێك کە شارو لادێ وەك یەك بگرنەوە .

سەرۆکی بەڕێز لەو کۆبونەوەدا کە دوکتور ریاض ابراهیم حسین وەزیری تەندروستی و هاوڕێیان لێپرسراوانی حزب لە پارێزگاکان و سەرۆکانی دامەزراوە تەندروستییەکان و بەڕێوەبەرە گشتییەکانی وەزارەت و سەرۆکانی تەندروستی پارێزگاکانی تێدا بەشداربون ، گوێی بۆ ئەو راپۆرتانە گرت کە سەرۆکانی تەندروستی پارێزگاکان لەبارەی خزمەتە تەندروستییەکانی پارێزگاکان و ئەو کەندوکۆسپانەی دێنە سەر رێگای کارەکەیان و لەبارەی رێگای چارەسەرکردنیانەوە پێشکەشیان کردن سەرۆکی بەڕێز لەبارەی هەموویانەوە رێنوێنییەکانی خۆی خستەروو فەرمانیدا کە جێگای کەمو کورتیەکان پڕ بکرێتەوە .

ئەو کۆبونەوەیە زیاتر لە پێنج سەعاتی خایاند .

ئا. د ع

گفتوگۆی نێوان وەفدی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب و بەرەی رەفزی فەلەستین

دوێنێ نیوەڕۆ لە بینای سەرکردایەتی نەتەوەیی پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستدا گفتوگۆ لەنێوان وەفدی حیزب بەسەرۆکایەتی هاوڕێ علی غنام ئەندامی سەرکردایەتی نەتەوەیی و بەرەی رەفزی فەلەستینی بەسەرۆکایەتی دکتۆر سمیر غوشە ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی مەرکەزی بەرەکە کرا ، وە لە گفتوگۆکردنەکەدا دۆخو باری ئێستای ناوچەی عەرەب وەبەتایبەتی ئەوەی پەیوەندیی بە مەیانی فەلەستینەوە هەیە خرایە روو .. هەروەها لەو شالاوە ئیمپریالیزمی و زایۆنیزمی و کۆنەپەرستی یەش دوان کە ئامانجی تەفروتوناکردنی شۆڕشی فەلەستین و هێزە رزگاریخوازەکانی عەرەب بێزارکردنی جەماوەرانی عەرەبە تا وەکو نەخشەکانی رێکەوتنی خۆ بەدەستەوەدان تێپەڕ بکرێت .

ئەمەو وەفدی حیزب لە هاوڕێیان نعیم حداد ئەندامی سەرکردایەتی قوتری و قاسم محمد بەڕێوەبەری مەکتەبی فەلەستین و خەباتی چەکدارانە لە سەرکردایەتی نەتەوەیی وە ابو وضاح و ابو شهاب هەردوو ئەندامی مەکتەبەکە پێك هاتبو .

وەفدی بەرەی رەفزیش لە هاوڕێیان ابو العباس و صلاح صلاح و فیصل زکی ئەندامانی سەرکردایەتی بەرەکە پێکهاتبو .

لە یادی لەدایك بونی پێغەمبەری خۆشەویستدا

میللەتی ئێمە ، شانبەشانی میللەتانی ئیسلامەتی سەرڕوی زەمین بەپیر ئەم رۆژە تازەو پیرۆزەی لەدایك بوونی پێغەمبەرەوە ئەچن ئەو یادەی کە گشت ساڵێ ، قووڵترین هەستی مرۆڤایەتیی سەر بەخێروخۆشی و بەخشندەیی و خۆشەویستی بۆ سەرانسەری دنیا ئەهێنێ ، ئەو بیروباوەڕەی کە بەهاو نمونەکانی پەیامی ئەمری ئیسلام هێناویێتی .

میللەتی ئێمە ، لەکاتێکا کە خۆشحالی و دلنەوازی خۆی بەبۆنەی ئەم یادە ئەمرە دەرئەبڕێ ، هەر ئەو بۆنەیە ئەکا بە سەرشاری سروشانی روحی و ماددی کۆمەلگاکانی مرۆڤایەتی ، سەرەڕای گشت جیاوازیەکی لە رژێم و بیروباوەڕو زمان ورەنگیەوە .. کارا مەبی و سوربوونی ، خۆی بەند ئەکا بە جەوهەری پەیامی ئیسلامیی مەزن لەپێناوی بەردەوام بوونی خەباتی هاوچەرخانەی و قوڵکردنی هەنگاوەکانی شۆڕشە ئەمرەکەیدا .. شۆڕشی ١٧-٣٠ی تەموز لە رابەرایەتی کردنی هەمو ئەو پێشکەوتنە شۆڕشگێڕانەیەی لە وڵاتەکەماندا ئەیکات ، لەپێناوی وەدی هێنانی ژیانێکی خۆش و ئاسودەی تێکڕایی گشت ئاسنەکاندا .

لەم بۆنە پیرۆزەشدا ، کۆمەڵانی خەڵکی ئێمە ، پەیمانی قووڵبوتەو بۆ سەرکردایەتی حزب و شۆڕش تازە ئەکاتەوە ، بۆ پاراستنی ئەو دەسکەوتە مەزن و شۆڕشگێڕانەیەی کە وەدی هێنراوە ، لەپێناوی خێرو خۆشی وڵاتەکەمان و بەشداری کردنێکی کارامەیشی لەتەك سەرکردایەتیە سیاسیەکەمان بەو پەڕی هەستکردن بە مەسئولیەتی نیشتمانی و روبەڕوبونی جوامێرانەی لەروی پرۆژەکانی سازاندن و پلانەکانی پیلان و گێرەشێوێنی ، کە نێروەکانی هەلگەڕانەوە و ئیمپریالیزم و بنکەکانی لە دژی گەلە بەجەرگەکەمان و دژی میللەتی عەرەب ئەیسازێنن .

– هاوکاری –

بەبۆنەی بیرەوەری چوارهەمی سەرکەوتنی میللی کردنەوە :

وەزیری نەوت پرۆژەی بۆری گواستنەوەی بەرهەمی نەوتی لەنێوان بەغداو بەسرەدا کردەوە

بەڕێز تایە عبدالکریم وەزیری نەوت ئەوەی دووپات کردەوە کە بڕیاری میللی کردنی کاروباری کۆمپانیای نەوتی عیراق کە سەرۆکی تێکۆشەر احمد حسن البكر لەیەکی حوزەیرانی ساڵی ١٩٧٢دا رایگەیاند شۆڕشێکی تری تەواو کەری شۆڕشی ١٧-٣٠ی تەموز بو بە سەرکردایەتی حزبەن حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب، هەروەها هاوڕێی تێکۆشەر صدام حسین دەریبڕی :

ئەمەش لەو وتارەدا بوو کە دوێنێ وەزیری بەڕێز لەکاتی کردنەوەی پرۆژەی بۆری گواستنەوەی بەرهەمی نەوتی نێوان بەغداو بەسرەدا و لە بیرەوەری چوارهەمی سەرکەوتنی میللی کردا خوێندیەوە

هێزە نیشتمانیە هاوبەشەکان کەوتونە شەڕێکی گەرمەوە لەگەڵ زایۆنی و گۆشەگیرەکان

بیروت -٢٨- ئاژانسەکان : لەخواروی لوبنان لەیەك بەز بوونی توند لە نێوان هێزە هاوبەشەکان و هێزە گۆشەگیرەکاندا بەردەوامەو هەر لەوکاتەدا تۆپخانەی زایۆنی دوژمن بە توندی شوێنە مەدەنیەکان بومباران دەکا . بۆ ئەوەی هاونیشتمانیەکان کۆچ بکەن و ناوچەکە چۆڵ بێ ، ئەمەش لە کاتێکدایە کە بانگەوازی گۆشەگیرەکان بۆ ناودەوڵەتی کردنی مەسەلەی خواروی لوبنان بەرەو جێبەجێ بون دەڕوا .

شەوی رابردو لە ناوچە دێهاتیەکانی « مرجعیون » کە هێزەکانی هاوپەیمانەتی زایۆنی و گۆشەگیرەکان داگیریان کردوەو ناوچەی « بنت جبیل » کە هێزە هاوبەشەکانی تێدان شەڕێکی سەخت رویدا .

هەواڵەکان وادەڵێن کە هێزە گۆشەگیرکان بە پشتیوانی هێزەکانی زایۆنی دوێنی لە ناوچەی «تلە المدافن» کە ناوچەیەکی ستراتیژییە جەبهەیەکی تریشیان کردۆتەوە .

ئەو کەسانەی بە چاوی خۆیان دیتویانە دەڵێن لە شەڕەکانی مرجعیون و عرقوبدا هێزە گۆشەگیرەکان تۆپی قورس و دژی زرێپۆشیان بەکارهێناوە .

دەنگوباسەکان نیشان دەدەن کە لە ئەنجامی هێرشی گۆشەگیرو زایۆنیەکاندا ١٣ شارو گوند توشی وێرانی و زەرەرو زیان بون .

لەو ناوەدا فؤاد بطرس وەزیری دەرەوەی لوبنان باڵیۆزانی دەوڵەتە گەورەکانی بانگ کردوەو باسی ئاڵو گۆڕەکانی خواروی لوبنانی بۆ کردون .

بانگەوازی ناودەوڵەتی کردنی مەسەلەی خواروی لوبنانیش باش ئەوەی کە یەکێك لە سەرۆکانی گۆشەگیرەکان کەمیل شەمعون رایگەیاند مەسەلەی خواروی لوبنان مەسەلەیەکی ناوخۆیی نیەو مەسەلەی ناو دەوڵەتانە ، خەریکە بە ئاشکرا رێگای خۆی دەکاتەوە . باش ئەو صائب سەلام سەرەك وەزیرانی کۆنی لوبنانیش دوێنێ پێش ئەوەی بڕوا بۆ سعودیە لە لێدوانێکدا داوای کرد کە مەسەلەکە بێتە مەسەلەیەکی ناودەوڵەتان .

سەلام رایگەیاند کە هیچ چار نیە دەبێ هێزێکی ناو دەوڵەتان لەسەر سنوری لوبنان دابمەزرێ، وپێشنیاری کرد ئەوە لە پێشەوەی ئەو مەسەلانە دابنرێ کە پاشاو سەرۆکانی عەرەب لە کۆبونەوەیدا هاتویاندا قسەی لێ دەکەن بۆ ئەوەی وەك خۆی گوتی پشتێنەی ئاسایشی ناودەوڵەتان هەروەك سنورەکانی میسرو سوریاو ئەردەنی گرتۆتەوە سنورەکانی لوبنانیش بگرێتەوە .

هێندێك سەرچاوەی لوبنانی واچاوەڕوان دەکەن کە وەفدی لوبنان بۆ کۆنفرانسی وەزیرانی دەرەوەو پاشان کۆنفرانسی سەرۆکانی هێندێك وڵاتی عەرەبی ناودەو لەتی کردنی مەسەلەی لوبنان بێنێتە گۆڕێ بۆ ئەوەی موافەقەتی دەوڵەتە عەرەبیەکانی لایەنگری سازانی لە سەروەربگرێ .

بانگەوازی هێنانی هێزی دەوڵەتان بۆ سنوری نێوان لوبنان و فەلەستینی داگیرکراو نیشانەیەکی ئاشکرایە بۆ دەست پێکردنی قۆناخێکی تازەی پیلانگێران دژی چارەنوسی بەرگری فەلەستین لە ناوچەکانی خواروی لوبناندا کە بەبنەمای ستراتیژی کردەوەی فیداکارانە لە ناوجەرگەی خاکە داگیرکراوەکاندا دادەنرێن .

سەروتار :

دەربارەی سزای عادیلانەی تاقمە تاوانبارەکە ..

بەپێ داگرتنی شۆڕشگێڕانەو بەتوندی گەلەکەمان بەردەوامە لەسەر رەوتی شۆڕشگێڕانەی

شتێکی زور ئاساییە شورشێکی رەسەنی وەکو شورشی حەفدەی تەمووز ، کە پابەندی بەجێ هێنانی ئامانجی کۆمەلانی زەحمەتکێشە وسووره لەسەر درێژە پێدانی تیکوشانی ئازادیخوازانەو پیشکەوتنخوازانە ، شتێکی زۆر ئاساییە ئەم شورشە بەرەنگاری پیلانی ئیستیعماری جموجۆلی گومان لێکراوی هێزە رەشەکان بێت بەئامانجی دروست کردنی کوسپ لە بەردەمی ئەو رێرەوەیدا کە بەرەو بەجێهێنانی بەرنامەی نەخشەکانی دەچێ بو پاکێدانی دەسەڵاتی کۆنەپەرستانەو ئیستیعماری و دامەزراندنی رژێمێکی شورشگێڕ دەچن کە ئاوێنەی ئاوات و ئامانجە رەواکانیەتی .

لە بنەمای بەتەنگەوەهاتنی بەرژەوەندیەکانی نیشتمان و دەسکەوتەکانی کومەلانی خەلکەوە ، شورشی حەفدەی تەمووز بەرەنگاریی هەموو جموجۆڵە پیلانگێڕانە کانی کردوە بە توندی وبەسووربونیکی هوشیارانەوە لە سەر ئەو رێبازە مەبدەئیانەیەی کە رێڕەوی شۆڕش بنەوترنەکات و بنەماکانی چەسپاوتر ئەکات و رێ بو شۆڕشگێرانەترین و رادیکالترین گۆڕانکاری خۆش دەکات .

لەکاتێکدا شورش سووری دەنوێنێ لەسەر بەکارهێنانی توندو تیژی لە بەرەنگاری کردنی پیلانگیرەکاندا ، کە دوژمنی گەلن ، بەوە تەنها مافێکی خۆی بەکار دێنی کە بنەڕەتەکەی پاراستنی بەرژەوەندەکانی کۆمەلانی خەلك و دوارۆژی نیشتمانە

● هاوکاری ●

بڕوانە ل : ١١

Institut Kurde de Paris

• ڕاپۆرتی سیاسی •

هجوجوتی خـۆبەدەستەوە دەرەکان و بەربەرەکانـێی کۆمەڵانی خەڵك

نووسەری سیاسی هاوکاری نوسیویە دەڵێ :

وەزع لە لوبناندا ڕۆژ بەڕۆژ بەرەو خراپتر ئەڕوا . لەهەمان کاتدا ، ڕژێمـەکانی خـۆبەدەستەوەدان بە جۆرێکی وا سەر لێ شیونیەرانە باسی ئەم کارەساتە نوێیە ئەکەن کـە لە گرنگی کەم دەکاتەوە وەکو هەڵوێستگایەکی ستراتیژی بایەخ لە تێکوشـانی ئازادی خوازانەی کۆمەڵانی خەڵکدا .. هەر بەم پێیەو شان بەشانی ئەم ڕێبازە چەواشەکارانەیە ، دەزگاو دایەرە ئیمپریالیستیەکان پەیتا پەیتا لە نەخشـە کێشان دان و پیلان دانادان ، تا بەم جۆرە کارەساتەکە بکەنە پەرژینێك بۆ پاراستنی دوژمنی زایونی و سنووری تازەی بۆ پێ دەست نیشان بکەن . لـەم کردارەدا ، ئیمپریالیستەکان ، دەست لەناو دەست ، لەگەڵ ڕژێمی سوریاو هێزە گوشـە گیرەکاندا هەر خـەریك بوون تا بە هەردوولا ، ڕێگەیان بـۆ دوژمن خوش کرد کە پەرتـەبکاتە ناو دێیەکانی باشووری لوبنانەوەو بە ئاشکرا یارمەتیان دا لەو ناوە بڵاو بێتەوەو مۆڵ بدات .

لەمچەند ڕۆژەی ڕابووردوودا کۆمەڵێکی زۆر لە هاووڵاتیـان ناچار کران لە دێیەکانی خویان کە دەکەونە ئاقاری فەلەستینی داگیرکـراوەوە ، دەربچن و سەر هەڵگرن بـە زۆری تۆپ باران کردن ، تا کەسێك لـەدانیشـتوان لەو دێیانـەدا نەمێنێ و چۆڵ بکرێن ، چـونکەبوو بوونە کوسپ لە بـەردەم پەرتە کردنی زایونیەکان بـەومەڵبەندەدا . ئەم بە زۆر کۆچ پێ کردنە بە درێژەی ئەو ماوەیە بەردەوام بوو کە هێزەکـانی سووریا لە ناوچەکەدا بوون ، واتە لەو هێزانەی کە لە ژێر پەردەی هێزی ئاوبڕی کەری عەرەبیدا لەلوبنان مۆڵیـان داوە .

هەمو چاودێری کـەران و ئەوانـەی پەیوەندیان بـە مەسەلەکەوە هـەیە وای تێ ئەگەن کە ڕووداوەکانی لوبنان شان بەشانی ئەو هـەوڵ و تەقەلاو جموجۆڵە پیلانگێرانـە بەستراوانەوە دەڕوا کە ئێستا هەموو مەڵبەندەکەی گرتۆتـە بەر . لەبەر ئەوە ، ئـەم مەسەلانە بەلای ئەوانەوە تـا ڕادەیەکی زۆر تێك هەڵکێشـن و بەیەکەوە بەندن ... پەیوەندی کردنەکانی ئەمریکا لەگـەڵ ڕژێمە خۆ بەدەستەوە دەرەکان و هاتوچۆ کردنی سایروس فانسـی وەزیری دەرەوەی ئەمەریکا لە نێوان قاهیـرەو دیمەشق و تل ابیب و عمان و ریاض‌دا بەهیچ جۆرێك لـەو تاوانانە جیانین و جیا ناکرێنەوە کە ڕژێمی سوریا لە خوارووی لوبناندا کردویە و هـەردەیان کات ، ئەو تاوانانەی کـە دوائەلقەیان ئـەوە بوو خوارووی لوبنانی خستە دەستی هێـزە گوشەگیرەکـان و دوژمنـی زایونیـەوە . هەروەهـا ، پەیوەندیە ئاشکراو نهێنیەکانی نێوان ڕژێمە خوبەدەسـتەوەدەرەکان شان‌خەوینەکانی نـاو هیزە فەلەسـتینیەکان و هەوڵی مەسلەحەت‌کردن لە نێـوان هەندی لایەنی عەرەبیـدا ، ئـەویش خۆی لـەخۆیدا ، وێنەیەکی تری پەیوەنـدی‌یە لەگەڵ ئەو نەخشە پیلانگێرانە ئیمپریالیسـتیانەو کونەپەرستانەیەدا کە لە هـەوڵدایە بـۆ ـــەپاندنی وەزعی خـۆبەدەستەوەدەرانە و باڵبوەنانی بەم لاو بەو لادا لەناوچەکەدا .. بەڵگەی نێوان هەمو چالاکیـە پیلانگێرانەکان ئەوەنـدە زۆروزەبەنـــدە کـــە ژماردنی هەرگیز گران نیـەو ئەم بەلگانەش هەموو ڕۆژێـك لیرەو لەوێ ، بەشێوەو وێنەی جۆراو جۆر خۆی دەردەخات ، لێرەدا زۆر پرسیار دێتـــە پێشەوە ... تا چەرادەیـەك هێزە پیلانگێرەکـان بۆیـان ئەلوێ ئەوهـا پیـلان دژی گەلەکەمان و کۆمەڵانی خـەڵك بگێڕن ؟! تا کەی باری ئاوەوەو دەرەوەی ئەم وڵاتە گـەورەیە هەر یارمەتی پیـلان گێڕان دەدات ؟! کاتێك کە ئەمانەوێ ئەم لاو ئەو لای ئەم پرسیارە گرنگە روون بکەینەوەو وەڵامی بدەینەوە ، ئەوا وەڵامی ئەو تۆ باشمان دەست دەکەوێت کـە قەناعەت دەرو دڵنیا کەرێت ، چونکە مل‌ملانێی نێـوان هێزەکـانی ئازادی و شـۆڕش و هێزەکانی لەڕێ وەرگـەڕان و پیلانگێـڕان مل‌ملانێـکی هەمیشەیی و بەردەوامە ، لەبەر ئەوە ئـەم وەزعـەی ئێستا هاتوتە کایەوە نوێ و چـاوەڕوان نەکراو نیە ، چونکە هەر جارە شێوەو جورێك ئەگرێت بەخۆیەوەو ئامانجێك بو خۆی ئەگرێتە بەر لە بەرامبەر ئەمەدا هێزەکانی شـۆڕش و ئازادی‌خوازی بەشێوەو ڕێگـای وا بەرەنگاری ئەبن کە لەگـەڵ مەسەلەکەدا بگونجێ و هاوشانی بڕوا ، لەبەر ئەمە هەڵـەیە ئەگەر وا بزانرێ کـە باری ئێستا ، لەناوەوە باخۆ دەرەوە باخۆ هەر بارێکی ترێ دوا ڕوژ ئەتوانی تا هەمیشـە خزمـەتی بەرژەوەندی پیلانگێڕا نە بکات ... لەوانەیە بارێکی وا بێتە پێشەوە ، کە هەل و مەرجێکی وا دروست بکات کە تێـدا پەلاماری ئەم جیگاو ئەوجیگـا بدرێت لەم مەیدانە گەورەیەدا! لەوانەیە ئەم بارو بوارە وەزعی نائومیدی دروست بکات ، بەلام ئەم وەزعی نائومیدیە هەمیشەیی نابێت لە هیچ حاڵێکدا .

بە باوەڕێ پتەوەوە ئەتوانین بڵێین ، ئەو وەزعی نائومیـدی و خوبەدەستەوە دەرانەیەی کە هێزەکانی پیلانگیرانی ئیمپریالیستی وزایونیستی کـونە پەرستانە دەیانەوێ بەسـەر ناوچەکەدا بیسەپێنن ، هەرگیز نەیتوانیوە لـە هوشیاری ووریایی وتەوژمی جـەماوەر بکەوێ ، بەڵکـو بەتەواوی بەپێچەوانەی ئەمەوە، کۆمەڵانی گەلان بەردەوام بێ‌ڕاوەسـتان بەرەنگاری ئەم هێرشـە پیـلانگێڕانەیە وەسـتاوەو بەشێوەی تازەپوشی لێ گرتوە ، ئـەو وەزعی نائومیـدی و خۆبەدەستەوەدانە ئێستا هەربالی بەسـەر هەندێ ڕژێمی ڕەسمیدا کێشاوە کە پەیوەندیان لەگەڵ جەماوەردا پساندوەو ئەم ڕژێمانەش لەلای هەموان‌ناسراون .

کۆمەلانی خەڵکـان ئەمڕۆ بەرەنگاری دێو ئـەمـێـیـوەی پیلانگێڕانی ئیمپریالیسـتی و زایونی وەستاوە ، بەچالاکی و هیمەتێکی بەرزەوە ، بەرەفتارو بە کردار ، بەو مشتە پۆلاینیەی کـە بەیوتەلاکی یەکگـەوتنە ئاوانبارانەکەیدا دەکێشێ .

یەکی ئازار ئەوسەرکەوتنەیەکەبۆ ئەم پشتەوپشتەکانی داهاتوهاتەدی

« ئێمە لەسەر خاکێکی قایم ڕاوەستابوین .. خاکـی بڕوا بە گەل و توانای گـەل لەسەر قوربانیدان و خۆڕاگرتن ، ئەوەی ئۆمانگێدا ئـەو ئەمارێیەمان شکاند کـە خرابوە سەر نەوتەکەمان و .. ناردمانە بازار » .

سەرۆکی فەرماندە احمد حسن البکر وتارەکەی بـۆ جەماوەری گەلەکەمان لەسەعات یەکو بیست و پێنج دەقیقەی بەیانی یەکی ئازاری ١٩٧٢دا بەم وشانە دەست پێکرد و ڕایگەیاند کـە تۆ مانگـێك پاش ڕاگەیاندنی بڕیاری یەکی حوزەیرانی سالـی ١٩٧٢ .. بڕیاری ئەوتی میللی کـردنی نەوت ، گەلەکەمان بەسـەر مۆنۆپۆلەکـانی نـەوتدا سەرکەوتو بـە چۆکـیدا هێنان .

سەرۆك البکر لەسـەر وتارەکەی دەڕوا ودەفەرمـوی ، سوربونی گەل و .. بـونی سەرکردایەتیەکی دلسـۆزو لیهاتوو زامنی سەرکەوتنە » .. هەر لە هەوەلین سەعاتەکانی پاش واتەی ئـ...ـدنی سەرکەوتنی گەلدا جـەماوەرە کەمان لە هەموو شارو ناوچەکانی ولاتە ئەبەرزەکەماندا ڕژانـە ناو شەقام و کۆلانەکان بـۆ ئەوەی خۆشحالی خۆیان لـەم سەرکەوتنە دەربڕن کەشۆڕشە نەتەوەیی و سـۆشیالیستیە کەمان بەسەر مونوپۆلەکاندا بە دەستی هێنابو .. لەهەمـو جاوێکدا دەتوانـی بەدری ئەم گەلە بە حزبەکەی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عـەرەب ڕابەری ئاڵو گـۆڕی سۆشیالیستی ئازایانـە بخوێنیەوە .

پاش سێ سـال کـە لەوماوەیەدا میللی کردنی بەشی ئەمریکاو ولبانیان لەتشرینی شەڕداو میللی کردنی پاشماوەی بەشەکانی بێگانە لە کومپانیای نەوتی بەسرە لە کانـونی یەکەمی ١٦٧٥دا ڕویان داوە ، ولاتەکەمان پار لەم ڕۆژانـەدا بەرهەمێکی میللی کردنی دەست نەوت کە بریتی بو لە کردنای پیشەسازیە پیترۆ کیمیاویەکان کە ئەویش شان‌بەشانی ئاڵو گۆڕو سەرکەوتنە مەزنەکانی تر ... لابردنی مەودای نێوان ولاتە ...مان و جیهانی پێشـکەوتودا ... دەبێ .

پەرەپێدان بە ڕۆژگار ... بە ئێرێیەوە

[illegible] ... کردنی ولاتەکەمان ... ئابوری یەك لایەنی .

حکومەتەکانی پێشو لەبـەر ئەوەی بە ئیمپریالیزمـەوە بەسترابون بەراستی هـەوڵی دامەزراندنی پرۆژەیەکی وا لە پیشەسازییانەیان نـەدەداو یەکەم لێکۆڵینـەوە بـۆ دامەزراندنی پرۆژەیەکی وا لە سەرەتای پەنجاکاندا کـراو ڕوناکیی نەدیت ! دوهـەم لێکۆلینەوە لە سـەرەتای شەستەکان ئامادە کرا کە حالی ئەویش لەوەکەی پێشـو باشتر نەبو ! هەتا شـۆڕش بەسەردا هات و چەند ساڵێکی بڕی لە خۆشی و دەسـتکەوتی نەوتێ کە نەخشەی ئاشەرێزی باشتریان دەکێشان پەرین .. ئەمجار نەخش بۆ دامەزراندنی کۆتاکە کێشرا .. لـە ئازاری ١٩٧٣ بە وردی موتالا لەسەر جێ‌بەجێ کردنی پرۆژە کـە کراو پار لەم ڕۆژانەدا پەیمانی جێبەجێ کردنی لەگـەڵ دو کومپانیای جیهانی کیـپە لە پیشەسازی پیترۆکیمیـاویدا بەسەپێنن ئیمزاکـرا کە ٣٢٥ ملیون دینار خەرجی بو .

ئەمە یەکێك لە دو پرۆژەی گرنگەکە ئەوی تریان هێـڵی ستراتیژی بو ئەم پیشەسازیە لە سەردەمە ڕزیوەکـاندا زۆر بە دو دڵییەوە سەیردەکـرا ، بەلام ئەنجومەنی نەخشەکێشان بەسەرۆکایەتی بەڕێز صـدام حسین جێگری سـەرۆکی ئەنجومەنی سـەرکردایەتی شۆڕش بە بڕوایەکی پتەوەوە دواو فەی لەسەر کـردو بە وەزارەتـی پیشـەسازی و کانەکانی سپارد کە هەمـو هەنگاوێك بۆ جێبەجێ کردنی بهاوێژێ .

میللی کردنی نەوت لە ساڵی ١٩٧٢دا توانای دامەزراندنی بەم پیشەسازیەدا چونکە ولاتـەکەمانی خستە بارێـکی پێشکەوتوەوە بۆ گرتنە پێشی سیاسەتێکی سەربەخۆی نەوتی بە دور لە زەخت و تەوژمـی بێگانە .

بەلام بزانین سەرکردایەتی سیاسی بۆچی بایەخ بەپرۆژە پیترۆکیمیاویەکان دەداو ئـەو جـۆرە پیشەسـازیانە بەرهەمیان چیە ؟

... و پیشەسازی داهاتو

ئابـووری ولاتانی بـۆ ... نەوت ... یەك لایەنی و ... شتی بـە ... وادەی ڕادەیەکی خەباتی نەوتی خاو بەستوە ، کـە بە هەرزان ترین نرخ دەکەوتـە دەستی دەوڵەتە گەورەکـان و بۆ خۆیان دەیکەنە شتومەکێکی پیشەسازی کە بەرهەمێـکی ئابوری بەرزی هەبێ . بـەلام ئەکۆکایە توانا بە ولاتە کەمان دەدا کە بەرهەمە نەوتیەکـانی لە پیشەسازیدا بەکاربێنێ و لە نزمترین کەرەستە خاوەکان باشترین و گرنگترین شتومەك دروست بکا .

ئـەم پرۆژەیـە چ بەرهەم دێنێ ؟

ئەو پرۆژەیە کـە بە ٥٦ مانگ جێبەجێ دەکـرێ گازی سروشتی وەك کەرەسـتەی سەرەتایی بەکاردێنـێ و لـە ڕۆژدا ٩٠ کگر ٩٩ بە ٩٩٩٩ ٩٠ تن گۆشە بەکار دێنێ کە دەکـرێ بە پێکهێنەرەکانی تـری بەرهەمهێنانی کەرەسـتە ناونجیەکان و اثلین و پولی اثلین دا بـەرهەردو جەشنی خەست و شلیەوە بێجگە لـە مـادەی (P.V.C.) کـە لە هێندێك پیشەسـازی پەلاستیکیدا بەکار دەبـرێ . هەوی ئەم کەرەستانەش لـە پیشەسازیەکانی تردا بەکـار دەهێنرین کە لە زۆر مەیـدانی ژیاندا ئەلگیان لێوەردەگیرێ بۆ نمونە کشتوکاڵ بەشێکی زۆری لە شتومەکە پیترو کیمیاویەکاندا هەیە ، چونکـە بوری تایبەتی ئاودێـری دروست دەکرێ ، ئەمـەش بەتایبەتی بۆیە گرنگە کـە سوێری هەمیشە هەرەشە لـە خاك دەکا ، هەروەك هێندێـك قتوی پەلاستیکی بە تەواوکەری پیشەسازی شەکرو زبـل و بەرهەمەکانی دیکەی کشتوکاڵ دادەنرێ .

بۆچی جیهان ڕوی کردوتە بەکار هێنانی ئەو مادەیە ؟

چونکە ئەو مادەیـە زۆر سوکەو بەکار هێنانی هاسانەو دەکرێ پیشەسازیە (...) بە کانی ئەوو مەبەستەکانی تر وەك خواردەمەنی و کـەرەستەی بنیاتنان بەرەیان پێبدرێ لـە داهاتودا ئەو ئاواتەمـان پێکدێ کە هەر تاکـە کەسێکمان کە ئێستا ١ـ٢ کیلو لەو شتومەکانە بەکاردێنێ پەنجا کیلۆ گرامیان لێ دەکاربکا .

لایەنێکی تریش بۆ باس کردن دەبێ ، ئەویش ئەوەیە کە جێبەجێ کردنی ئـەو پرۆژەیە کە بە یەکێك لە پرۆژە پیترۆکیمیاویە گەورەکـانی جیهان دا دەنرێ بەشـێوەی تەکنۆلۆژیەکی بەرزو بە ڕێگای پیشەسازی ناقیکراوەدا تەواو دەکرێ .. هەروەك مـاوەی لێکۆڵینەوەی پەیمانەکـەو پەیمان بەستنەکەش هـەر زۆر کەم بوو تەنیا شەش مانگـی خایاند ، لە کاتێکدا دەزگـا فەننییەکانمان ڕۆژی ٢٠ سەعات کاریان لەسـەر لێکۆڵینەوەی پرۆژەکە دەکرد .

ئەوەش ماوە کە بزانـین ئەو شارە پیشەسازیـەی پرۆژەکەی تێـدایە پڕەی ئاسن و مس و زبل و ئالوومینیۆم و گازی شلێتی تێدایە بێجگە لە دروست کردنی شـاری پیشەسازی البکر کە لە سـالی ١٩٨٠دا یەکێك لە گەورەتـرین شارە پیشەسازیەکانی جیهان دەبێ .

بەم جۆرە هەوڵ و تەقـەلای لایەنە فەننیەکانی وەزارەتـی پیشەسازی و کانەکـان بەردەوامە بەرەو تـەواو کردنی ئەو کۆتا گەورەیـە بەڵکو بۆ جێبەجێ کـردنی تەواوکەرەکانی پرۆژەیەکی تازە کە کۆتای پیترۆکیمیاوی ژمارە (٢)یە بەمەبەستی پەرەپێدانی ئاسۆیی و ئەستونی پیشەسازی پیترو کیمیاوی بۆ بەرهـەم هێنانی زیاتری شتومـەکی پەلاستیکی و کـەرەسـتەی عەتری و مطاطی پیشەسـازی و (الیاف ترکیبی) « ئەرداپلـەکو پۆلی ئەستەر » ئەوەش بـە بەکار هێنانی ٧٥٠ هـەزار تەن مادەی « نافتا » لە ساڵدا کە پاڵێوگەی بەسرە بۆ ئـەو مەبەستە ئامادەی دەکا .

ئەمدەورە

ئەمرۆکە ئاهەنگی ئـەو بیرەوەریە ئەمرە بیرەوەری ئەو سەرکەوتنە تەواوە دەگێڕین کە دڕێژەی سەرکەوتنی میللی کردن لە یەکی حوزەیرانـی ١٩٦٧دا بو ، بەتەمادارییەوە یادی ئەو دووره دەکەینەوە کە ئیشچیەکانی کومپانیای میللـی کراو « کومپانیای نەوتـی عیراق » بۆ سەرخستنی میللی کردن ئیراین بۆ ئـەوەی بەلێوەشاوەیی نیشانی بدەن کە کادیرە نیشتمانیەکانمان دەتوانن بەرنامەکانی شـۆڕش وەدی بهێنن و ئاواتەکانی حزبی سەرکردە بەنە کارێکی ئەنجام دراو .

هەموویان وەك هەمو ڕۆڵەکانی گەلەکەمان کە بەخۆگرتن و سوربونی ئەوان ئـەم سەرکەوتنە وەدی هات ، جێگای باوەڕی شۆڕش بون . جێگای خۆیەتی لێرەدا باسـی ئیشکەرانی کومپانیـای نیشتمانیی نەوتیش بکەین کە جرایەکی پڕشنگدارە لە مێژوی پیشـەسازی نەوتیمانداو ئەویش لەلایەکی ترەوە هەولی دەدا کە نەوتەکەمان ڕاستەوخۆ بەرهـەم بهێنرێ و سەرکەوتنی میللی کـردن بەەوتربکا .

بەشداریکی بنەڕەتی

شورشی نەتەوەیـی و سۆشیالیستی حەڤدەی تەموز بۆ ئامادەکردنی کادیـری نیشتمانی و عیراقی نەوت کە لە کومپانیاکان جیابێت و بشتوانێ ئەرکەکانی بەرهەم هێنانی ڕاستەوخۆی نەوت جێبەجێ بکا کە شۆڕش لە کێشەی نەوتدا پشتی پێ دەبەستی ، ڕێگای داهاتوی ڕۆشن . بـە کردەوە کومپانیای نیشتمانیی نەوت لەدوای شۆڕش توانـی پەرەبستێنێ و ئەشە بکـاو بەهەمو جۆرێك بێتە نـاو بەرهەم هێنانی ڕاستەوخۆو نیشتمانی نەوتەوە ، ئـەوە بو لە چالاوەکانی سـەروی ڕمیلەدا نەوت بەدەسـتی کادیری نیشتمانی دەسـتی پێهەڵێنجان کرد .

سیاسەتی نەوتیی شۆڕش لەباری ناوخۆیی و عەرەبییەوە ڕەنگدانەوەیەکی باشی هەبوو بەرهەمە باشەکانی گەیشتنە ئاسۆ جیهانیەکانیش . ئەمـەش بو بەهۆی قین هەسـتانی مونوپولەکان و کەوتنە هەوڵدان بۆ بەرەنگار بونەوەی ئـەم سیاسەتەو بۆ کەم کردنـەوەی بەرهەمی چالاوەکـانی نەوت کاریان کرد ..

دەزگای کومپانیـای نیشتمانیی نەوتی عیـراق بەشداریەکی کاریگەری کـرد لە دەست بەسەرداگرتنـی مەکتەبەکانی ئەم کومپانیایـەو سەر حیساب بونی شتومەکەکانی تێیاندا بون و هـەروەك لەپێشتریشدا لەو توێژەکان و ئامادە کردنی پێویستیەکـانی سەرخستنی میللی کـردن و وەدەست هێنانی سەرکەوتنی یەکی ئازاردا بەشداربو .

بەلام بۆچی عیراق پێش ولاتانی تر نەوتی میللی کرد ؟

ماوەیەکی زۆر دوورو درێژە ئەلانی ولاتانی بەرهەم هێنەری نەوت چاوەڕوانی ئەوڕۆژەن کە بتوانی قازانجی کومپانیـا بێگانەکان میللی بکەن . لـە ڕوناکایی ئەشەکردنی پیشە سازی نەوت لە شەستەکـان و سەرەتای حەفتاکاندا گەلەکەمان زیاتر ئاوانە خوازی ئـەو ڕۆژەبو ، زۆر لەوانـەی لـە پیشەسازی نەوتدا کاریـان دەکردو زۆر لە سیاسـەتمەدارە شۆڕشگێرەکان چاوەڕوانـی ڕوداوێکی گـەورەی لـەو بابەتە بون .

زوربەی ولاتەکان چاویان لە عیراق بو ئەویش لەبـەر زۆر شت بەکیان بـونی سەرکردایەتیەکی سیاسی شۆڕشگێڕو خاوەن بیروباوەڕ کە سەرکردایەتی جەماوەرێك دەکا کە ئاقیکردنەوەی خەباتی

بڕوانە ، ل ١١

کاروباری جیهان

جەزا صالح

جارێکی تر پەیوەندی نێوان ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاو پەنەماو هێشتنەوەی کـەناڵی جیهانی بۆلای خۆی ڕاکێشاوە ئەویش پاش ئەوەی وتووێژی نێوان دوو ولات بەهـەڵوێستی چەوتی ئەمریکاوە کە سووربو لەسەر دابەش کردنی پەنەماو هێشتنەوەی کـەناڵی پەنەما لەدەستی خۆی داوامانەوەی هێزەکانی ئەمریکا لـە پەنەما ، توشی ڕێگای داخراو (طریق مسدود) هاتبوە چونکە بنکەکانی ئەمریکا لـە نزیك کەناڵو لە ڕۆژهەلات تا ڕۆژئاوای پەنەما دەگەنە (١٤) بنکەی عەسکەری .

ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا بەپێچەوانەی ئاوات و ئارەزوی گەلی پەنەما سوورە لەسـەرداگیرکردنی زیاتر لـە ١٦٧٨ کیلومیتری چوار گۆشـە لـەخاکەکانی ئەم بەرو ئەوبـەری کەناڵ ، وبەوکارە نیشتمانێکی یەکپارچە لەتدەکات و سامانەکەی بەتاڵان دەبا . هەتا ساڵی ١٩٦٩ قازانجی مۆنۆپۆلـە ئەمریکاییـەکان لـە باجی تێپەڕبونی کەشـتیەکان بـە کەناڵی پەنەمادا گەیشتۆتە سێ هەزار میلیون دۆلار .

لەماوەی نێوان سـالەکانی ١٩٥٨ و ١٩٦٠دا خەباتی گەلی پەنەما بۆوە دەستهێنـانی فەرمانڕەوایی تەواو بەسـەر خاکی خۆیدا پەرەی سـەندو ئەمریکاییەکان لە بەرامبـەر تەوژمی ئەو خەباتەدا ناچاربونبکەونە وتووێژ لەگەڵ پەنەمادا لـە سـالی ١٩٦٠ وەتـا ئێستا وتووێـژی نێوان ئەمریکاو پەنەما بەردەوام بوە ، بەلام تێپەڕینی ئەو ماوە دوورودرێژە دەری خستوە کـەئەمریکـا دەیـەوێ وەخت ڕابوێرێ و نەچێتـە ژێر باری مافەکانی گەلی پەنەماوە .

سالی ١٩٧٣ حکومـەتی پەنەما مەسـەلەکەی دا بـە ئەنجومەنی ئاسایش کۆبونەوەیەکی ئەنجومەنی ئاسایش کـە لە پەنەما بەسترا گەلالەیەکی پەسند کرد کە ڕێزی تەواوی بۆ فەرمانڕەوایی پەنەما بەسەرهەمو خاکەکەیدا دانا کـە بەشێك لە خاکەکەشی کەناڵی پەنەمایە (١٣) دەوڵـەت لـە ئەندامانی ئەنجومەنی ئاسایش گەلالەکـەیان پەسـندکردو حکومەتی واشنتون ناچاربو بۆ هەڵوەشاندنەوەی گەلالەکـە مافی « فیتۆ » بەکاربێنـێ . لە ئەیاری ١٩٧٦دا سـەرۆکی پەنەما ڕایگەیاند کە ولاتەکـەی سالی١٩٧٧ ئەمریکایە داگیرکەرەکان وەدەردەنێ و زیاتر لەسـەرباری وتووێژ بەردەوام نابێ . هەر لەوکاتەدا ولاتـەیەکگرتوەکانی ئەمریکا ئەودا‌وایەی بەرپـەرچ دایـەوەو ڕایگەیاند کە هەروا درێژە بە داگیرکردنی بەشێك لە خاکی پەنەما دەدا.

دادپەروەرا نەبونی هەڵوێستی پەنەماو پشـتیوانی بیروڕای گشتی جیهان لەو هەڵوێستەلەو هۆیانەن کە لە کێشـەی دوارۆژی کەناڵی پەنەماو خاکی دەوروبەری کەناڵدا کاریگەرن هەڵوێستی ئەمریکـا دوای ئەوەی بەتەواوی ڕون بۆتـەوە ئێستا لە هەمو لایەکـەوە گەمارۆدراوە .

پاش ئەوەی کاربەدەستانی ئەمریکا ڕایانگـەیاند نیازیان هەیە پەیمانێکی نوێ لەجێگـای پەیمانی ١٩٠٣ ببەستن ، جیمی کارتەر سـەرکۆماری تازەی ئەمریکا ڕایگەیاند کەولاتەکـەی نیازی نیە دەست لە داگیـرکردنی خاکی پەنەما هەڵبگرێ . بێگومان دۆخی پەنەماو پاشان پەیوەندی نێوان ئەمریکاو پەنەما زۆرشتی لێ چاوەڕوان دەکرێ ، بەلام لەوەشدا گومان نیە کـە ئەوەی دەیدۆڕێنێ هەرلایـەنی ئەمریکایە .

Institut Kurde de Paris

گیروگرفتی وزە: هۆیەکانی و ئەنجامەکان

جارێکی تر « گیروگرفتی »وزە لە ڕیزی هەرەپێشەوەی ناکۆکیەکانی ناودەولەتاندا جێگای گرتوە ، ئەویش لەبەرئەوەیە کە نەوت بۆ هەمو گەلان کەرەستەیەکی زۆر پێویستەو لە پاش دامەزرانی ڕێکخراوی ئۆپێک بۆتە گیروگرفتێکی سیاسیو ئابوری لە پێوەندی ناودەولەتاندا .

لە گەل بەستنی هەمو کۆنفرانسێکی ڕێکخراوی ئۆپێکدا ناکۆکیەکان توند دەبن و تیۆری زۆر دەبینن و دەنگی هەڕەشەو گوڕەشەی ئەمریکا لە دەولەتە نەوتیەکان بەرز دەبێتەوە .

لە کۆنفرانسی ئەم دواییەی ئۆپێکیشدا ناکۆکی نێوان ئەو لایەنانە کە بە پلەی یەکەم پێوە ندین بە مەسەلەکەوە هەیە بەشێوە ئەوپەڕی ، ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا هەڕەشەی لە ولاتە خاوەن نەوت، عەرەبیەکانو ڕێکخراوی ئۆپێک کرد کە ئەگەر نرخی نەوت زۆر زیاد بکەن یان ناردنی نەوت بۆ دەرەوە بوەستێنن نەوتیان لێ ناگرێو سەرچاوەکانی نەوت داگیر دەکا . بازاری هەوبەشی ئەوروپاش داوای لە دەولەتانی ڕێکخراوی ئۆپێک کرد کە نرخی نەوت زیاد نەکەن چونکە دەبێتە هۆی کارەساتێک لە ژیانی ئابوری ئەوروپادا . دەولەتە هەژارەکانی بەکار هێنەری نەوتیش داوایان لە ڕێکخراوی ئۆپێک کرد کە ڕادەی یارمەتی مالی خۆیان بۆ ئەوانە زیاد بکەن بۆ ئەوەی بە جارێک تێک نەڕوخێن و پەرەسەندنی ناوخۆیان پەکی نەکەوێ .

ئەم وەزعە سیاسیە گیروگرفتێک دەخاتە بەردەمی ئێمە کە لەوانەیە لە داهاتوی نزیکدا یەکێک لەو گیروگرفتە هەرە گەورانە بێ کە توشی جیهان دەبێ . ئەم گیروگرفتانە چین ؟ دەبێ چۆن لە ڕەگو ریشەوە سەیریان بکرێ ؟

ئەمڕۆ نەوت بە یەکێک لە گرنگترین کەرەستە سەرەتاییەکانی جیهان دا دەنرێ ، ئەویش لەبەر ئەوەنیە کە بڕبڕەی پشتی پیشەسازی جیهانیەو پێویستی ڕۆژانەی ژیانی مرۆڤایەتیە ، بەلکو لەبەر ئەوەیە کە خەریکە دەبێتە ئەلقەیەکی ناوەندی ، یاندەیانەوێ بیکەنە ئەلقەیەکی ناوەندی لە گیروگرفتی وزەدا لە لایەکو گیروگرفتی سەرمایەداری جیهانی لە لایەکی تر .

نەوت هەر لەبەر ئەوە گرنگ نیە کە کەرەستەیەکی سەرەتایی بنەڕەتیەو ئەنیا لەبەر ئەوەش نیە کە خەریکە دەبێتە یەکێک لە دیاردەکانی گیروگرفتی ئابوری ئێستای جیهانی سەرمایەداری . بەلکو گرنگیەکەی لەوەدایە کە دوو جەمسەرایی (قیمە) هەیە یەکیان بایی خۆی واتە بایی یەکەی لەبارەی بەکار هێنانو داواکاریەکەوە کە لە سەری هەیە ، دوهەمیشیان بایەخەکەی وەک شتومەکێک کە بفرۆشرێ ، چوتە بازارو دەکەوێتە بەر یاسای پێشبڕکێی ئازادو نرخەکەی بە گوێرەی یاسای ڕاندنو داوا (العرض والطلب) دیاری دەکرێ ئەم بایەخە دولایەنیە لەو ماوەی دواییدا گرنگیەکی زیاتری پەیدا کردوە .

● گیروگرفتی وزە

ئەمەی ئەمڕۆ بە گیروگرفتی وزە ناو دەبرێ بەرهەمی تەنگو چەلەمەیەکی کاتی یا پێشهاتێکی لە ناکاو نیە کە بەرەوی تێ پەڕی ، بەلکو بەرهەمی چەند هۆی جۆربەجۆرو تێک هالاوە کە چەند سالە پەیدا بونو ڕەگو ریشەکەشیان پێش هەموشتێک لەو ڕاستیانەدایە کە بەسەر پەرەسەندنی سەرمایەداریو پێوەندی دەولەتانی ناوەند بە دەولەتانی دەوروبەرەوەدا زالن ، چونکە تا ئێستاش قانونی پەرەسەندنی نابەرامبەر لە نێوان جیهانی سەرمایەداریو جیهانی دواکەوتودا پێوەندی نێوان ئەو دەولەتانە ڕێک دەخا .

ئەگەر نەوت شێوەی پێوەندی نێوان ناوەندو دەوروبەریش دیاری بکا بێ گومان ناوەرۆکو یاسای ئەو پێوەندیە دیاری ناکا ، ڕاستە لە مەسەلەی نەوتدا دەولەتانی بەرهەم هێنەر (ناوەند) بونە دەولەتی بە کار هێنەرو دەولەتانی بەکار هێنەر (دەوروبەر) بونە دەولەتی بەرهەم هێنەر . بەلام ئەوەش ڕاستە ئەوەیە کە ئەم شێوە گۆڕینە لە هیچ شتێکی لە ناوەرۆکی پێوەندیەکان نەگۆڕیوە . چونکە تا ئێستاش دەولەتانی ناوەند خاوەن ئەسلانو هێندێک دەولەتی دەوروبەر چاولێکەرن .

لەبەر ئەوە پێویستە لێرەدا ئەو لایەنانە دەست نیشان بکەین کە گیروگرفتەکەیان دروست کردوە تا بتوانین ناوەرۆکی گیروگرفتەکەو ڕێگای چارەسەر کردنی بدۆزینەوە . پێش ئەوەی بچینە ناو مەسەلەکەوە پێویستە بزانین تەنانەت دوای ئەوە کە گیروگرفتی وزە بە هیچ جۆر لەو گیروگرفتە جیا ناکرێتەوە کە ناوبەناو توشی جیهانی سەرمایەداری دەبێو ئەویش بەرهەمی بەشوێن یەکا هاتنی تەنگو چەلەمە ئابوریەکانی سیستەمی جیهانی سەرمایەداری (ئاوسان ، گرانی ، بێکاری) . بێ گومان ئەوەی بەرپرسیاری ئەم وەزعەیە هەر ئۆردوگای سەرمایەداریەو ئەو کومپانیا مۆنۆپۆلە نەوتیو غەیری نەوتیەن کە بونە داردەستی سەرمایەداری .

دەگەڕێینەوە سەر پرسیارەکە : ئەو لایەنانە کێن کە لە ماوەی سێ سالی دواییدا گیروگرفتەکەیان دروست کردوەو پەرەیان پێداوە ؟

لایەنەکانی گیروگرفتی ئێستای وزەی جیهانیو ئەو هێزانەی قازانجی لێ دەکەن یا زیانی لێ دەکەن تەنیا بەوە دیاری دەکرێن کە لە گۆشەی دولایەنەوە سەیری بکەین :

یەکەم : دەولەتە سەرمایە داریەکان .

دوهەم : کۆمپانیا مۆنۆپۆلەکان .

● دەولەتە سەرمایە دارەکان

دەولەتە سەرمایە داریەکان بەرپرسیاری بنەڕەتییان دەکەوێتە سەرشان نەک هەر لە مەسەلەی گیروگرفتی وزەدا کە بەشێکە لە تەنگو چەلەمەی ئابوری جیهانی ، بەلکو لەوەشدا کە گرانایی گیروگرفتەکانیان بەسەر گەلانی دواکەوتودا دەسەپێننو ئەو گەلانە لە دواکەوتوییو چاولێکەریدا دەهێلنەوە .

لە قۆناخی تێپەربونی سەرمایە داریدا لە قۆناخی بۆ دەرەوەناردنی شتومەک (کۆلۆنیالیزم)ەوە بۆ قۆناخی بۆ دەرەوە ناردنی سەرمایە (ئیمپریالیزم) ، بانقەکانو دەستە بەندیە مۆنۆپۆلەکان دەستیان بەسەر گەلانو سامانی نیشتمانی گەلانو بە تایبەتی کەرەستە سەرەتاییەکان داگرتوەو سیستەمی بە تالان بردنو دزیو دەلالیو مەرجی زۆر قورسیان لە بارەی دەرهێنانو نرخ دانانو چۆنیەتی بەکار هێنانی سامانەکەیانەوە بەسەر ئەو گەلانەدا سەپاندوە .

ئەم جۆرە پێوەندیە چەشنە بەرەوڕوبونێکی تری لە نێوان گەلان لە لایەکو ئیمپریالیزم لە لایەکی ترەوە پێک هێناوە . هەرلە سەر بنەڕەتی ناردنی سەرمایەی دراویو زال بونی سەرمایەکان بەسەر سامانی گەلاندا چەشنێک جولانەوەی ڕزگاریخوازی نیشتمانی سەری هەلدا کە لە سەر بنچینەی « مافی گەلان لە دیاری کردنی چارەنوسدا » داوای بەدی هێنانی سەربەخۆیی سیاسیو ئابوری دەکا هەرلێرەشەدا دەتوانین ناوەرۆکی ناتەبایی نێوان دەولەتانی بەرهەم هێنەری نەوتو دەولەتە سەرمایە داریەکانی بەکار هێنەری نەوت بدۆزینەوە .

● کومپانیا مۆنۆپۆلەکان

داردەستی تالانو بڕۆی سەرمایە دارینو ئەم(خرطوم)ەن کە دەولەتانی ناوەند دەولەتانی دەوروبەری پێ هەلدەلوشن . دەوری کومپانیا مونوپولەکان هەر بە تالانو بڕۆی ئابوریەوە نەوەستاوەو گەیشتۆتە ڕادەی زەوت کردنی ئازادی گەلانو مافی نیشتمانی گەلان لە دیاری کردنی چارەنوسدا .

کومپانیاکان بە هاوکاری هێزە کۆنە پەرستە خووڵاتیەکان بە هەمو جۆر دەست دەخەنە ناوکاروباری ناوخۆیی گەلانەوەو ئاژاوەی سیاسی دەنێنەوەو پارەدەدەن بە هێزە کۆنە پەرستەکانو کودیتای عەسکەری بەرپادەکەنو دژی هێزە شۆڕشگێرەکان دەوەستنو هەرکاتێک بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی گەلان قازانجی یەکێک لە دەولەتە ئیمپریالیستەکان بخاتە مەترسیەوە لە باری عەسکەریشەوە ڕاستەوخۆ دەست لە کاروباری ولاتان وەردەدەن . بەتایبەتی دوای شەڕی دوهەمی جیهانی کە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی نیشتمانی لە جیهانی سێهەمدا پەرەی سەندوە ، ئەم چەشنە کردەوانەیان زۆرتر بوە .

بێ شەرمی کومپانیاکان لە سالەکانی ١٩٥٩و ١٩٦٠دا گەیشتە ڕادەیەکی تازە کە دوجار نرخی نەوتیان کەم کردوە . هەرچەند لە سالەکانی دوای ١٩٣٠دا کە نەوت وەک کەرەستەیەکی بازرگانی جیهانی دۆزرایەوە دەستیان کردبو بەدزینو بەتالان بردنی سامانی نەوت . لێرەشدا هەر دەتوانین ناوەرۆکی ناتەبایی نێوان مونوپولەکانو دەولەتانی بەرهەم هێنەری نەوت بدۆزینەوە .

● ڕێکخراوی ئۆپێک

ئەو دولایەنەی باسمان کردن تارادەیەک گیروگرفتی وزەکاری تێ کردونو هەریەکەیان ئەوانیش بونە هۆی توندو تیژبونی گیروگرفتەکە . بەلام مەسەلەکە ناکەوێتە چوارچێوەی ڕاستی خۆیەوە ئەگەر بناغەی ناتەباییەکان لەم گیروگرفتەدا نەدۆزینەوە . ئەو ناتەباییەش لە نێوان ڕێکخراوی ئۆپێک لە لایەکو ئاژانسی جیهانیی وزە لەلایەکی تردایە . جا با لە پێشەوە باسی یەکەمەکەیان بکەین .

ڕێکخراوی ئۆپێک (ڕێکخراوی ولاتانی بۆ دەرەوە نێری نەوت) ٢٤ی ئەیلولی سالی ١٩٦٠ لە بەغدا دامەزرا بۆ بەرەنگاربونی ئەو دەستە بەندیە کە لە سالەکانی ١٩٣٠یەوە لە ناو مۆنۆپۆلە جیهانیەکانی نەوت داپێک هاتوە . کەوا بو ڕێکخراوی ئۆپێک لە بنەڕەتەوە بۆ پاراستنی نرخی نەوت لە ئالۆزی پێک هاتو سالی ١٩٦٤ توانی زیدە نرخێک بە ڕادەی ١٠٪ بەسەر کومپانیاکاندا بسەپێنێ . پاشان بەرەنگاریەکە بەردەوام بو بو سالی ١٩٦٩ سەرلەنوێ نرخی نەوت زیاد کرا ، بزوتنەوەی زیادکردنی نرخەکان لە دوای کەوتنی شوباتی تارانو نیسانی طرابلس لەسالی ١٩٧١ بەملاوە بەرەوپێش چوو سالی ١٩٧١و ١٩٧٢ ئۆپێک زیاد بونی داواکاری نەوتی بە دەرفەت زانیو لە گەل کومپانیاکان کەوتە وتووێژو لە ئەنجامدا جارێکی تر نرخی نەوتی بەرەوژور برد . لە پاشان بەدوای وتووێژی سالی ١٩٧٢ی طرابلس دا سەر لە نوێ نرخی نەوتی زیادکردو بەشێکی زۆر لەسودی نەوتیش بۆ دۆزینەوەی نەوتو باشتر کردنی پیشەسازی نەوت لە ولاتە بەرهەم هێنەرەکاندا خستەکار (پالاوتن یا پیشەسازی پیترۆکیمیاوی) .

شەڕی تشرینی ١٩٧٣ بەسەردا هاتو ئەنجامە سیاسیەکانی خۆی سەپاند . ئەم ڕێکخراوەش پاش چەند کۆبونەوەیەک بە جارێک نرخی نەوتی چوار بەرابەر زیادکردو گەورەترین سەرکەوتنی لە پاش دامەزرانیەوە بە دەست هێنا . لە دوای چەند کۆبونەوەیەکی پێکهێنا کە یەکیان لە تشرینی دوهەمی ١٩٧٤دا لە ابوظبی بوو پاشان کۆنفرانسی ڤیەننا بو کە لە ئەنجام دا بڕیاری دا نرخی نەوت ٤ر٧٪ واتە ٣٨ سەنت بۆ هەر بەرمیلێک زیاد بکاو موافقەتی کرد کە سیستەمی نرخی جێگرتوی (تکالیف)ی نەوت بگۆردرێ چونکە کومپانیاکانی نەوت ئەم سیستەمەیان .

لە دژی بەکار هێنەرانی نەوت بەکاردەهێنا . هەروەها بڕیاریدا لە هەشتی کانونی دوهەمی ١٩٧٥دا کۆنفرانسێک لە ئەلجەزائیر ببەستێ بۆ باسی ستراتیژی داهاتوی نەوت ، بەلام ئەو کۆنفرانسە لەچاو کۆبونەوەکانی پێشتر بە ئامانج نەگەیشت چونکە بڕیاریدا لەبەر ئاوسانی دراوی جیهانیی و تێکچونی نرخی دۆلاری ئەمریکا لە بازاری پارە بێگانەکاندا ولە بەر زیادکردنی نرخی پاشەکەوت (احتیاطی) دری ژێر لەلایەن بانقە مەرکەزیەکانەوە ، زیادکردنی نرخی نەوت بوەستێنێ . ئەم وەستانەی تێکۆشانی ڕێکخراوی ئۆپێک هەر لەبەر ئەو بیانووە ئابوریانە نەبو کە کۆنفرانسی ئەلجەزائیر باسی کردبون ، بەلکو هێندێک هۆی سیاسیش هەبو کە بریتی بو لە هێندێک هەڕەشەی ئابوریو سیاسی ولاتە بەکارهێنەرەکانی نەوت بەسەرۆکایەتی ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا .

● ئاژانسی جیهانی وزە

لەسەرەتای پەیدابونی گیروگرفتی وزەوە دەولەتە بەکار هێنەرەکانی نەوت هێرشێکی پڕ لە ڕقو کینەیان دژی دەولەتانی بەرهەم هێنەر دەست پێ کردو بەرپرسیاری سەرەکی گیروگرفتی وزەو هەموو گیروگرفتەکانی سیستەمی سەرمایە داری جیهانی‌یان خستە سەرشانی ئەوان .

ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا وەک هەمو جارێک سەرکردایەتی بەرەی ئۆردوگای سەرمایە داری وەدەستگرت . ولاتە یەکگرتوەکان بۆ ئەوەی خەلکی جیهان بەفریو بەرێ هۆیەکانی کردنە ئەنجامو ئەنجامەکانی کردنە هۆ ، وڕێکخراوی ئۆپێکی بەوە تاوانبار کرد کە گۆیا هەڕەشەی مالوێرانی لە « شارستانەتی جیهانی »و « جیهانی ئازاد » دەکاو ئاوسانی دراویو بەرزبونەوەی نرخی شتومەکو تەنگو چەلەمەی ئابوریو سەرمایە هەمویان تاوانی ئۆپێکن ، تەنانەت ئەو تۆمەتەشی لێدا کە گۆیا ئۆپێک بەرپرسە لەهەژاری دەولەتە پاشکەوتوەکانی تر واتە ئەوانەی بەرهەمی نەوتیان نیە . ئیتر بەوە هەمو هۆیەکانی بنەڕەتی ئەم تەنگو چەلەمەی لەبیرخۆی بردەوەو ئەوەشی فەرامۆش کرد کە نەوت تەنیا مادەیەک نیە کە لەماوەی چەند سالێکدا چوار جار نرخی چوبێتە سەر بەلکو هەمو کەرەستە سەرەتاییەکانو هەمو ئەو بەرهەمە پیشەسازیانەی ولاتە سەرمایە داریە گەورەکان دروستیان دەکەن گران بون کە گرانایی هەموی ئەوانەش دەکەوێتە سەر شانی دەولەتە هەژارە پاشکەوتوەکانو هیچ کەسیش لەوبارەوە ڕەخنەیەکی نەبوە .

ولاتە یەکگرتوەکان بە هەڕەشەی ئاشکراو تۆمەتی بەدرۆ نەوەستاو شانبەشانی ئەوانە هەڕەشەی بەکارهێنانی هێزی سوپاییو داگیرکردنی چالاوە نەوتەکانیشی کرد ، وەک ڕێگایەک بۆ چارەسەری گیروگرفتی وزە . نەخشەی سەرکردەی ئۆردوگای ئیمپریالیستی ئەوە بو کەزەخت بخاتە سەر دەولەتانی بەرهەم هێنەری نەوتو لەباری سیاسیەوە گێچەلیان پێ بکا بۆ ئەوەی لە هەلوێستی خۆیان بێنە خوارێو لەلایەکی تریشەوە یەکیەتی دەولەتانی ڕێکخراوی ئۆپێک تێک بداو هێندێکیان بە « معتدل »و هێندێکیان بە «متطرف» ناوبەرێ . لەوەشدا تا ڕادەیەک سەرکەوت چونکە لەڕیزی دەولەتانی بەرهەم هێنەردا دووڕێباز دروست بو: یەکیان داوای دەکرد کە نەوت میللی بکرێ بۆ ئەوەی ڕێگانەدرێ کومپانیا نەوتیە مونوپولەکان کەلک لەزیادبونی نرخی نەوت وەربگرنو ئەوپەڕی بەربەرەکانیش لەدژی ولاتە یەکگرتوەکان بکرێ . ڕێبازەکەی تریش داوای دەکرد کە نرخی نەوت کەم بکرێتەوە بۆ ئەوەی ئابوری « جیهانی ئازاد» بپارێزرێو ڕادەی بەرهەم هێنانو بۆ دەرەوەناردنی نەوتیش نەیەتە خوار .

دیارە هەڕەشە سیاسیەکان ومناوەرە سەربازیەکان تەنیا هۆی ناکۆکی نێوان ولاتانی ئۆپێک نەبونو ئەوەی بوە هۆی ئەم وەزعە ڕیزە هەولو تەقەلایەکی ئابوری بو کەولاتە یەکگرتوەکان بەهاوپەیمانەتی دەولەتانی ئۆردوگای ئیمپریالیستی دایان . ولاتە یەکگرتوەکان داوای‌کرد کەهێندێک دەولەتی بەرهەمهێنەری نەوت بایکۆت (مقاطعە) بکرێنو ڕادەی نەوت کرین لەهێندێکی‌تر کەم بکرێتەوە . هەر لەوکاتەدا زەرەروزیانی هێندێک دەولەتی سەرمایەداری بەکارهێنەری نەوتی بژاردەوەو نەوتی دابەهێندێکیان بەتایبەتی ئەوانەی بەرهەمی نەوتیان نیە هەموی ئەوانە بونە هۆی ئالۆزی لەبازارەکانی نەوتو نرخی نەوتدا .

ئەوەی لە هەمو شتێک زیاتر کاری کردە سەرسیاسەتی ڕێکخراوی ئۆپێک ئەوەبو کەولاتە یەکگرتوەکان دەستەبەندیەکی لەولاتانی بەرهەم هێنەری نەوت پێکهێنا بە ناوی ((ئاژانسی جیهانی‌ی‌وزە)) ئەویش‌بەومەبەستە کەهەلوێستی خۆی لەبەرەنگاربونەوەی دەولەتانی بەرهەمهێنەری نەوتدا پێ بەهێزبکا .

● بەرهەمو داهاتو نرخەکان

لەسالی ١٩٧٤ دەولەتانی بەرهەم هێنەری نەوت ڕێکخراوی ئۆپێک ـ ئەم سەرکەوتنانەی خوارەوەیان بەدەست هێنا :

١ ـ زیادکردنی نرخە ڕاگەیەنراوەکان بەڕادەی ١٢٨٪ .

٢ ـ بەرزکردنەوەی ڕادەی بەشداری دەولەتە بەرهەم هێنەرەکان لەکومپانیا نەوتیەکاندا لە ٢٥٪ وە بۆ ٦٠٪ .

٣ ـ بەرزکردنەوەی ڕادەی تێکرایی (مدفوعاتی) سود بۆپێت لەمەدو ڕادەی مالیاتی سودیش لە ٦٥ وە کرایە ٨٥ لەسەد .

لەسەرەتای‌تشرینی دوهەمی ١٩٧٥ وە تێکرای داهاتی دەولەتانی بەرهەم‌هێنەر لەهەر بەرمیلێک نەوتی بۆ دەرەوەنێرراو بو بە دە دۆلار .

تێکرای داهاتی دەولەتانی ئۆپێک لەسالدا لەنێوان ١١٠ تا ١١٥ میلیارد دۆلاردایە کە لەوە نیزیکەی ٦٧ میلیاردی بەشی دەولەتە عەرەبیەکانە . لەداهاتی دەولەتانی ڕێکخراوی ئۆپێک سالی ٥٠ میلیارد دۆلار دەدرێ بەوکەلو پەلانەکە لە دەرەوەی دەکڕنو ٣ تا ٥ میلیارد دۆلاریش وەک یارمەتی دەدرێ بەدەولەتە بەکارهێنەرە هەژارەکان بۆ ئەوەی کەموکوری بازرگانی خۆیانی پێ پڕبکەنەوە سالی زیاتر لە ٦٥ میلیارد دۆلاریش زیادی دەمێنێتەوە . چاوەڕوان دەکرێ کەزیدە پارەی دەولەتانی ئۆپێک لەسالی ١٩٨٠ دا بگاتە ٢٠٠ میلیارد دۆلارو لەبەرئەوە دەولەتەکانی‌جیهانی‌سەرمایەداری لەئێستا وەسیستەمی دراوی‌ی ناودەولەتان بە جۆرێک دەسکاری بکەن کە قازانجی هەمو لایەنەکان ڕێکبخا .

● ئەنجامەکان

بەرەوژورچونی نرخی نەوت زۆر ئەنجامی سیاسیو ئابوری گرنگی هەبو . لەبارەی ئەنجامەئابوریەکانی سالی١٩٧٤ وە دەتوانین ئەم خالانەی خوارەوە باس‌بکەین :

یەکەم ، خەرجی لەدەرەوە هێنانی نەوت تەنیا لەولاتە یەکگرتوەکاندا ٢٥ میلیارد دۆلار زیادی‌کردو بارسەنگی بازرگانی کە سالی ١٩٧٣ زیدەیی هەبو لە سالی ١٩٧٤دا کورتی‌هێنایەوە .

دوهەم، فەرەنساو بەریتانیاو ئیتالیا هەرسێکیان توشی کەمو کوڕی بارسەنگی بازرگانی هاتن .

سێهەم ، نرخی لەدەرەوە هێنانی‌نەوت بۆ شەش دەولەتی گەورەی ڕۆژئاوا گەیشتە سێ بەرابەری ئەوەی لە سالی ١٩٧٣دا هەبو ، ئەو دەولەتانەش ئەمانەبون : ولاتە یەکگرتوەکان، ژاپۆن، فەرەنسا بەریتانیا ، ئیتالیاو هۆلەندە .

ئەنجامە ئابوریەکانی زیاد کردنی نرخی نەوت بەشێوەی گشتیش ئەمانەی خوارەوەبون:

١ ـ زیادبونی داهاتی ولاتانی بۆ دەرەوەنێرو پێک هاتنی ئیمکاناتێکی چەند بەرابەر بۆ سەرمایەدانانی پیشەسازیو پەرەپێدان .

٢ ـ بەهێزبونی هەلوێستی ڕێکخراوی ئۆپێک لەبەرەنگاری مۆنۆپۆلەکانی نەوتدا .

٣ ـ نزم‌بونەوەی ڕادەی ئەو قازانجەی کومپانیا ئەمریکاییەکانو کومپانیا جیهانیەکانی سەربەئەمریکا لەنەوت‌دەستیان دەکەوت .

٤ ـ لاسەنگ‌بونی تەرازوی بازرگانی ژمارەیەک لەو ولاتە سەرمایەداریانە کە نەوت لەدەرەوە دەکڕن .

٥ ـ توندتربونی تەنگو چەلەمەی ئێستای ئابوری جیهانی .

ئەمەلەبارەی ئەنجامە ئابوریەکانەوە ، لەبارەی‌ئەنجامە سیاسیەکانیشەوە بێجگە لە یەکیەتی سۆڤیەت کەپشتیوانی لە هەلوێستی دەولەتانی ڕێکخراوی ئۆپێک دەکا هەلوێستی ولاتەکانی تر بەرامبەر گیروگرفتی وزە لێک جیایەو پێشنیارو نەخشەی جۆراوجۆریان هەیە .

لەو ماوەی دواییەدا هەلوێستە سیاسیەکان بەم جۆرە جێگیربون :

هەلوێستی ئەمریکا ، حکومەتی ئەمریکا لای‌وایە پێویستە ولاتە گەورەکانی بەکارهێنەری نەوت وەک دەستەیەک بەرابەر ولاتانی بەرهەم‌هێنەر بوەستن ، ئەویش بەوە کە بەرهەمی نەوتی ئەو ولاتانە زیادبکرێ کەئەندامی ئۆپێک نین ولەنرخی نەوتدا پێشبڕکێیان لەگەل بکەن بۆ ئەوەی بەسەربازاری نەوتدا زالبنو ولاتانی ئەندامی ئۆپێک ناچاربن نرخەکان وەکاربخەن . ئەم نەخشەیە تارادەیەکیش سەرکەوتوە .

هەلوێستی فەرەنسا ، فەرەنسا پێشنیار دەکا کونفرانسێک بە بەشداری ولاتانی بەکارهێنەرو ولاتانی بەرهەم‌هێنەرو ولاتانی بەرە

بڕوانە ل ١١

بیروڕا

● بۆ کێ بنوسین ؟ ●

● هەندێ لە شاعیرو نووسەرەکانمان ، کە شیعر ئەنووسن ، هەندێ ناوو ناەرازو نیشانەی داستانی سەیری کە لەپوری کۆن ئەخەنە نووسینەکانیانەوە ، وائەزانن بەوە لە چوارچێوەی « ناوخۆ » دەرچونو پێیان ناوەتە چوار چێوەی بەناو بانگی جیهانیو بەمە گوایە هەستو بیری مرۆڤ لە هەرشوێنێ بێ دەرئەبڕن ، ئەوەیان لە بیرئەچێ کە ئەو خەلکەی خۆیان لە ئەیا ئەدوێن بەشێک، لەم دنیا گەورەیە جیا ناکرێتەوە .

● ئێمە بەرلەوەی بچینەناو لیکدانەوەی ئەم مەسەلەیە ، وا چاکە وەلامی پرسیارێک بدەینەوە کە خۆی ئەسەپێنێ : بۆکێ بنووسین ؟ ئایا کێ بەرهەمەکانمان ئەخوێنێتەوە ؟! ئایا ئێمە ئەنووسین ، هەر لەبەر ئەوەی بنووسین ! یان بۆ دەستەیەک ڕۆشنبیری تایبەت کە شتێ لە کەلەپوری دنیاو کارەساتو داستانەکانی ئەزانن؟ ئەگەر وەلامەکانی ئەمانە بەلێ بێ ، ئەوا مانای ئەوەیە وەخت ئەبەینە سەرو تەنیا خۆمان خەریک ئەکەینو هیچی تر ، شێوەکانیشمان ، بێ بەرهەمە ئەدەبیەکانمان تەنیا وێنەیەو بەس ! بەلام ئەگەر مەبەست گەیشتن بە قولایی ناوجەماوەری گەلەکەمان بێو بەرهەمەکانمان ئەنجامی شۆڕشگێرانەو پێشکەوتنخوازانەی هەبێ ، ئەوا ئەبێ ناخی جەماوەرو خواستو ئاواتەکانیان لە ڕێگای دروست کردنی پردی ئەیەک گەیشتنو چونە ناویەکو لەیەک نزیک بوونەوەی نێوان خۆمانو جەماوەرەوە بزانین ، بەو جۆرەی شیعر کەرەستەیەکی بەکاری جولاندنو هەژاندن بێ ، شیعر ئەبێ ئەو کەسانە تێ بگەیەنێ کە مامەلەیان لەگەل ئەکات ، ئەوانەی ئەیبینن تێی بگەنو هەست بکەن بۆ ئەوان نووسراوە ، ئەمە چۆن ئەگونجێ ئەگەر شیعر لەژێر کاری قورسی ڕەمزو تەمومژدا بێ ؟! چۆن ئەمەی پێ ئەکرێ لە کاتێکا بەچەندان ڕەنگ گرێ گرێ دەورە درابێ ؟!

● شیعر ئەتوانی دەوری بەکاری خۆی ببینێ کە هەموو کوسپەکانی ڕێگای بزواندنی لەبەردەمیا ڕامال کرد ، بە دورکەوتنەوە لە تەمومژی دروست کراو دەستکردی واکە لە ئەنجامی نا دوو بینیو پێچو پەنا کردنا دروست ئەبێ بۆچی شاعیر هێزو ڕەسەنی لە کەلەپوری گەلەکەی وەرناگرێ ، ئایا کەلەپورو داستانو چیروکەکانی بەو جۆرەنین کە جێگرەوەیەکی سەرکەوتوبن ئایا ئەمە وا لە خەلک ناکات هەست بە شیعر بکەن وتێی بگەن ؟!

● لەوانەیە هەندێ وابزانن من داوای خۆ خواردنەوەو دەمار گیری تەواو ئەکەم ئەخێر .. من وا نالێم ،چونکە کەلەپوری جیهان ملکی هەموو مرۆڤایەتیە ، ئەدیبەکان سەربەستن لە مامەلە کردن لەگەلیا ، بەلام لەگەل ئەوەدانیم کە بەزۆر بیئاخننە بەرهەمەکانیانەوە کە وابێ کەس تێ ئەگات ، فەلالحێک چۆن تێت ئەگات تۆ زنجیرەیەک ناوی نەناسراوی بخەیتە

بڕوانە ل ١١

Institut Kurde de Paris

لە ئاسۆی ئەدەبدا

● ئەم ڕێبازە ●

- صلاح احمد -

یەكێك لەو بەڕێنانەی كەشاعیری ... ی ئینگلیزی تی • ئیس • ئیلیۆت شیعری هاوچەرخی پێشخستو كردی بە هونەرێكی ئێكسرای ئەدەب « بەكارهێنانی پێدان - التلمیح »و « لێوەرگرتن - الاقتباس » . ئەدەناسەكان وای لێهات لە « وێرانە خاك »ەكەیدا - وەك ڕەخنەگران دەڵێن - بە دەیەها ئاسەوارەشیعری ... كەوێت تەواو لەم شێوە هونەرییەی ئەدەبو بە تایبەتیش شیعر خالی بێت. چونكە دێرەكانی، بگرە بەشێكی تەواوی ... ئەگەر نەڵێین لە چەند لایەكەوە ، هەر هیچ ... لە لایەكەوە جۆرە ئیشارەت پێدان ، یان لێوەرگرتنی ... ئەمانە ، هەر لەبەر ئەمەشە دەبینین ... شیعرە ... لەمانەدا دونەمەندە تا ئێستا هیچ بارێ شیعرانەی ... پێنەگەیشتووە.

ئەمەش لەبەر ئەوەی هەرتەنها بە وەرگرتنی وشەیەك ، یان رستەیەك ، یان وێنەیەكی شیعر ، یان .. هتد بیرێكی تەواوت دەربارەی ناقیكردنەوەیەكی بەر لە خۆی پێدەدات ، ئیتر ئەگەر لە شیعری شاعیرێكی ترەوە بێت ، یان لە ئەفسانەیەكەوە بێت ، یان لە كۆرانییەكی میللییەوە بێت ، یان .. هتد .

دیارە ئەم ڕێبازە هونەرییەی ئەدەب جیاوازییەكی زۆری لەلەی بەكار هێنانی رەمزو ئەفسانەدا هەیە ، ئەگەرچیش لە سەرێكەوە نزیكەلاوی یەكتریش دەبن ..

بۆ نموونە ، با بڵێین شاعیر دەتوانێت تەنها بە بەكارهێنانی « پێم دەڵێن » لە شیعرێكیدا ئەواوی ناوەرۆكە ئاشتییەكەی قەسیدەی « پێم دەڵێن مەحبووبە خێڵ و قیچە مەیلی » شەڕەدكەی شاعیری گەورەمان « نالی »و « پێم مەڵێن ئەم دوو زنەت بۆ چییە ئەی شێخ رەزا »ی شێخی شاعیرانمان بیر بخاتەوەو ، لە جیاتی ئەوەی بێت خۆی بە چەند دێرێك مەبەستێكی وەها دەربرێت كە لەوەو بەر زۆر سەركەوتووانەو جوان دەربڕدراوە ، بە سووكە ئیشارەت پێدانێكی وەها مەبەستەكەی دەدات بە دەستەوەو ، دەتوانێت بەبێ هیچ پچڕان و راوەستانێك لە دەربڕینی بیرەكەی خۆیدا بەردەوام بێت و شیعرەكەشی خەست و پڕو پوختترو سەركەوتووتریش بێت . جگە لەوەی دەتوانێت بەمە لایەنێكی تر بخاتە شیعرێكەوە كە ئەگەر راستەوخۆ دەربڕدرێت كارێكی ناهەمواری لێدەربچێت و ، لەگەڵ كاری ئانیی شیعرەكەدا نەگونجێت ، وەك بۆ نموونە بەكار هێنانی ئەو نموونەیە لە شیعرێكی رۆمانسیدا بۆ دەرخستنی دوو لایەنی دژبە یەكی عەشقێك ، یان بیرێك .

رەنگە چەند شاعیرێكی كەممان ئەم ڕێبازە هونەرییە بزانن و بیستوویێتیان و لەسەریان خوێند بێتەوە .. بەڵام - بەپێی ئاگاداریی خۆم - باوەڕ ناكەم تا ئێستا لە شیعری كوردیدا ئیشارەت پێدان بە شێوە راستەكەی لە چەند شیعرێكی زۆر كەم بەولاوە بەكار هێنرابێت ، با لێوەرگرتن هەر لە دەمێكەوە هەبووبێت .. بە سەیریشی مەزانن ئەگەر بڵێم ئەم كارە تائێستاش لەلای زۆر كەس ، بەبێ خشپەو بە دزییەوەدەكرێت و مەبەست لێی ئەوە نییە مانایەكی زیاترو فراوانتر بە شیعرەكە ببەخشرێت ، بەڵكو بە گشت جۆرێك هەوڵی شێواندنی دەدەن ، راستەكەیەو سەرووپۆتەڵاكی بۆ ئەوەدەشكێنرێت تا وەك ... نەناسرێتەوە !؟!

بەڵام دەبێت ئەوەشمان لەبیر نەچێت لە هەندێك كاندا بەكار هێنانی ئەم شێوەیە بە تایبەتیش لە ئیشارەت پێداندا ئەوەندە ... سووك و نادیارە ، بەئاسانی دەشێت هەر لە مۆسیقاكەیدا دەربكەوێت ، كەچی لەگەڵ ئەمەشدا - ئەگەر دڵسۆزی خۆی هەبێت - بە ئاسانی دەتوانرێت لە دزییەكە جیابكرێتەوە ، بەڵام كاتێك كە رەخنەگری زیرەك و بەسۆزی ئاگادارمان لەم كۆڕەدا دەبێت .. نەك ئێستا ، لە دەمێكەوە بەسەر پێیەكەوە لە شیعر بكەین .

شەوان گوێم لە ترپەی دڵتە

• گوشاد •

شەقام لاشەیەكی سڕە لە ژێر بەفر پاشاوە
شار بێدەنگەو لە پرخەی خەوی قووڵدایە
باڵندەكان پۆل پۆل دەفڕن بە سەر شارا
فركەی باڵیان دەوەرێتە سەر برژانگی پارەكانم
ترپەی مانگ بەسەر رووی هەمو ... ستوونەی
ئەستێرەكان هەڵدە لەرزن سەر مانا
تازە گڵۆپی بەردەرگای ماڵەكەتان
باوشك دەداو لەسەرمان خەو ناچێتە ... ی
دەخولێمەوەو شەقامەكان چیرۆكم بۆ دەگێڕنەوە
دەخولێمەوە .. تا بەیانی خۆر ... ی دەبەر رووی
هەموو شتێكا ئەسك دەدا

لێكۆڵینەوە

مۆنۆلۆژی ناوخۆ لە چیرۆكی نوێی كوردیدا

- بەشی یەكەم -

حسین عارف

لە نێوان سالانی هەردووشەڕی گەورەدا ، سێ چیرۆك نووسی مەزن لە هەموو جیهاندا ناوبانگیان بڵاوبووەوەو بە پێكهێنانی ڕێبازێكی نوێ لە كۆڕی چیرۆك نووسیندا ناسراون كە رێبازی شەپۆلی هۆش (تیار الوعی)یە • سێ چیرۆك نووسەكەش ئەمانەن : جیمس جویسی ئیرلەندی (١٨٨٢ - ١٩٤١)و فرجینیاوولفی ئنگلیزی (هەروەها ١٨٨٢ - ١٩٤١)و ولیام فۆكنەری ئەمەریكایی (١٨٩٧-١٩٦٢) .

بێگومان پێش ئەمان كەلێ چیرۆك نووسی تر بە شێوەیەكی ساكارو پێنەگەیشتوو ، بێ ئەوەی خۆیان پێبزانن یا مەبەستیان بووبێ ، جاروبار لە بەرهەمەكانیاندا ئەم ڕێبازەیان گرتۆتەبەر ، یا لەم شوێن و ئەو شوێنی بەرهەمێكیاندا پەیرەو كراوە • بەڵام لای ئەمان وەك ڕێبازێكی تایبەتی خۆی جەسپاندو زۆربەی بەرهەمەكانیان لەسەر ئەم رێبازە دارێژراون • بۆ نموونە رۆمانی (یۆلیسیس)و (فینیگانز ویك)ی جویس و (مسز دالوای)و (شەپۆلەكان)ی فرجینیا وولف و (ئازاوەو تووڕەیی)و (لە كاتی راكشانی سەرە مەرگمدا)ی ولیام فۆكنەر .

ئەم رێبازە بەوە بەناوبانگە كە هەرچەندە دیوی دەرەوەی مرۆڤ لە هەڵس و كەوت و كردارو رەفتاریدا ناخاتە پشت گوێ ، بەڵام پتر بایەخ بە دیوی ناوەوەی دەداو شۆڕ دەبێتەوە بۆ ناخی و چیرۆك نووس لە گەڵ تواندنی كە سانیدا بە دیوی دەرەوەیاندا ، جلەویشیان بۆ شل دەكا كە بەبێ حساب لە گەڵ خۆیاندا لە هەست و نەست و رازو نیازو خواست و ئاوات و .. هتد بدوێن كە مرۆڤ عادەتا ئەم بابەتە شتانە لە ناخی خۆیدا حەشار دەدات و بۆ كەسیان دەرنابڕێ ، چونكە لە گەڵ دەرەوەدا ناگونجێن یا دژ بە یەكن یا قەدەغەن یا قابیلی بەدیهێنان نین یا عەیبەو عارن .. هتد .

جا ئەم رێبازە كە هێندە بایەخ بدا بە دیوی ناوەوە ، دەبێ جۆرە تەكنیكێكیش بەكار بهێنێ كە ڕێگای گەیشتن بەو ئامانجەی بۆ خۆش بكا ، كە دیارە تەكنیكی مۆنۆلۆژی ناوخۆ (واتە قسەكردن لە گەڵ خۆدا بەبێ دەنگ) باشترینە • جا بۆیە ئەگەرچی نووسەرانی ئەم رێبازە گەلێ تەكنیكی جۆراو جۆریان بەكار هێناوە ، بەڵام ئەمەیان لە لایان كاریگەرترینەو زیاتر لەوانی تر پەنایان بردۆتە بەرو بەكاریان هێناوە •

رۆبەرت هەمفری لە كتێبەكەیدا (شەپۆلی هۆش لە رۆمانی نوێدا) ، مۆنۆلۆژی ناوخۆ وەها تاریف دەكا : (ئەو جۆرە تەكنیكەی لە چیرۆكدا كە ناوەرۆكی سایكۆلۆژیی شەخسیەت و كردارە سایكۆلۆژییەكانی پێشكەش دەكا بێ ئەوەی لە هیچ ساتێكی رووداندا پێش ئەوەی وەك دەربڕین بێ ئەو دروست بێ و بە ئەنقەست قسەی لێوە بكرێ ، بیكاتە دەمودوو - ل ٤٤) •

هەروەها مۆنۆلۆژی ناوخۆ دەكا بە دوو بەشەوە • مۆنۆلۆژی راستەوخۆو ناراستەوخۆ • دەربارەی راستەوخۆ دەڵێ : (ئەو جۆرە مۆنۆلۆژەیە كە بایەخ نادا بە وجودی نووسەرو وەهاشی دادەنێ كە هیچ گوێگرێك لە كایەدا نییە هەر ئەو لاپەڕەیە) •

بەم پێیە دەبێ بڵێین مەرجەكانی مۆنۆلۆژی راستەوخۆ بریتین لە :

١ - نەبوونی هیچ گوێگرێك كە گوێ رایەڵی ئەو قسانە بێ كە كەسانی چیرۆك لە گەڵ خۆیاندا دەیكەن • واتە نەبوونی هیچ خوێنەرێكیش لە كایەدا كەوا فەرز بكرێ مەعلووماتی پێرادەبەزێنرێ •

٢ - حازرنە بوونی نووسەر واتە خوێنەر كە ئەو خۆشی وا دادەنرێ لە كایەدا نییەو (بەڵام لە واقیعدا هەیە) دەبێ لە خوێندنەوەدا هەست بە بوونی نووسەر نەكا • كە ئەمە بێدە ووترێ نەبوونی تەواوەتی نووسەر •

٣ - دەربڕینی ئەو ناوە ڕێگەی دەروون ، دەبێ لە شێوەی لێشاودا بێ (فیضان التعبیر)و پەیوەندییەكی مەوزووعیی توندیش لە نێوان ئەو شتانەدا نەبێ كە دەیانڵێ و دەبێ ئەم باس ئەو باس و ئەم فیكرەو ئەو فیكرە بقرتێنێ •

بەناو بانگترین نموونە بۆ ئەم جۆرە مۆنۆلۆژە وەك رۆبەرت هەمفری باسی دەكا ، دوا (٤٥) لاپەڕەكەی رۆمانی (یولیسیس)ی جویسە كە كات سەعات (٢)ی دوای نیوە شەوەو مۆلی باوم لە ناو جێگەدا راكشاوە ، دوای ئەوەی هاتنەوەی مێردەكەی بە ئاگای هێناو ئەو لە پاڵیدا راكشاو نوست و ئەم بە مۆنۆلۆژ لە گەڵ خۆیدا لە ناخدا بە لێشاو بەكزەمی و بێ راوەستان دەدوێ و رۆمانەكە بە دوا وشەی كوتایی دێ كە (بەڵێ)یە •

دەربارەی مۆنۆلۆژی ناراستەو خۆش نووسیویە : (ئەو جۆرە مۆنۆلۆژەیە كە لە بری راناوی تاكی قسەكەر ، راناوی ونو راناوی قسە لە نەدا كراوی تیا بەكار دەهێنرێ • واتە بە پێوانەی راستەوخۆوە ئینجا ئەدا بە خوێنەر كە خۆشی و نووسەریش لە كایەدان • جگە لەوەی وەسف كردن و لێكدانەوەو پەیوەندی نێوان شتەكان و یەكێتییان و هۆیەكانیانو هەست كردن بە واقیعی تیا بەكاردە هێنرێ - ل ٤٩ - سەرچاوەی پێشوو) •

واتە لەمیاندا نووسەر خۆی لە زمان ناخی كەسەكەوە دەدوێ و شۆڕ دەبێتەوە بۆ قوولایی دەروونی و ئەگەرچی زۆر بەوردی رازو نیازو خواست و ئاوات و ئەوشتانە نهێنی یانەی دەخاتە روو كە ئەو حەشاریان دەداو لە چاوو گوێی دەرەوەیان ون دەكا ، بەڵام خوێنەر هەست بە وجودی خۆی و نووسەر دەكاو كەمو زۆر لێی بە ئاگایە •

ئەم جۆرە تەكنیكە لە هەموو پلەكانی پێشكەوتنی چیروكی كوردیدا بە شێوە ساكارەكەی و بە تایبەتی لە شێوەی سادەو ساكاری مۆنۆلۆژی ناراستەو خۆدا بەدی دەكرێ • بەڵام هێندەی تا رادەیەك بەخۆدا هاتبێ و نە هەردوو رووی چەندەكی و چۆنەكییەوە پەرەی سەندبێ ، لەم سالانەی دواییەدا بووە • واتە لە سالی (١٩٧٠)وە بۆ ئێستا • لە گەڵ ئەوەشدا كە لێكۆلینەوەو لە ئەنجامدا بە گشتی سەرنجدە دەین ، بۆمان دەردەكەوێ كە ئەگەرچی نموونەیەكی زۆرمان هەیەو زۆربەی چیرۆك نووسەكان بەرهەمیان بەم جۆرە تەكنیكە هەیە ، بەڵام بەشی هەرە زۆریان نە بابەتی مۆنۆلۆژی ناراستەوخۆن كە نووسەرو خوێنەریان تیا لە كایەدایەو حازرن و ئینجا چەند نموونەیەكی كەممان لەو بابەتە بە دەستەوە دەمێنێ كە نووسەرو خوێنەریان بە تەواوەتی تیا ونەو شەپۆلی هۆشیاری هۆشیان بە لێشاو تیا پێشكەش دەكرێ و بە باری جەنجال و تێكەڵ و پێكەڵی راستی خۆیدا لە ناخی قارەماندا قولپ دەداو هەڵدەچێ كە بە رای من ئەم بابەتەیان لە رووی تەكنیكەوە بالاترین و زەحمەت ترینیانەو هەر لەمیشیاندا ئەو راستییە دەنوێنرێ كە دەڵێ : (زەین یا هۆش كە بەردەوام و بەبێ ساتێك راوەستان لە چالاكی و ترۆج و كوڵیدایە ، لە ئواناندا نییە بزووتنی بۆ ماوەیەكی زۆر لە سەر بابەتێك راستە رابگیرێ ، با زۆر بە توندیش هەوڵی ئەوە بدرێ - ل ... - سەرچاوەی پێشوو) دیارە مەبەست لەو كاتانەیە كە مرۆڤ یا تەواو بە تەنهایە و یا لە گەڵ خەڵكی تردایەو بەڵام لە حاڵەتی بێدەنگیدایەو لەشنوستەوە •

بەرهەمێكی نوێ و چەند سەرنجێك

فیصل مصطفی حاجی

(اصول اسماء المدن والمواقع العراقیه) - دانانی پارێزەر جمال بابان - یەكێكە لە چاپكراوەكانی كۆڕی زانیاری كورد بەم دوایە كەوتۆتە بازاڕ ..

كتێبەكە بە نەخشە كێشان و دەرهێنانێكی جوان و نووسینێكی رێكوپێك و ئاشكراو نرخێكی لەباو بە (٤١٢) لاپەڕە دەرچووەو ، مامۆستای دانەر سوودی لە كۆمەڵێكی زۆر لە سەرچاوەی عەرەبی و كوردی وەرگرتووە •

بۆ جاری یەكەم بەم شێوە پوختەو بەڵگە دارەوە لە بنچ و بناوانی دروست بوونی ناوی ژمارەیەكی یەكجار زۆری شارو گوندو هەندێك ناوچە كۆڵیوەتەوە كە كەوتوونەتە پێنج پارێزگاكانی باكوور • سەرەڕای پارێزگاكانی دیالاو بەغداو سەلاحەددین ، لە گەڵ هەندێك زانیاری جیۆگرافی و شوێنەواری دێرین •

سەرەڕای ئەوەی كە مامۆستای دانەر لێكدانەوەو ساخكردنەوەیەكی مێژوویی لە كتێبە بەنرخەكەیدا دەرخستووە ئەركێكی پیرۆزیشی بینیوە بۆ پێناسكردنی شوێنەكانی خۆش و دێرین و وەسف كردنیان ..

لە گەڵ ئەمەش داو هەروەكو مامۆستا بەخۆی فەرموویەتی • هەندێ ناوێكی سەرەكییەو ، چەند سەرنجێك پەیدا دەكات و منیش ئەم بیروڕایانەی خوارەوە دەخەمە روو بە مەبەستی خزمەت كردن و بەس •

١ - هەرچەندە باسی كتێبەكە تایبەتییە بە دەرخستنی بنچینەی ناوی گوندو شارو شوێن ، بەڵام مامۆستا دەیتوانی - هەربۆ سوود - دەست درێژ بكاتە روونكردنەوەیەكی زمانەوانیش .. وەكو - بۆ نموونە •

ناوی (طیراوا - تەیراوا) • ل / ١٦

لە پەراوێزەكەی دا هاتووە : (سمیت) ... (حصار) كانت تعود الی احد الاعیان ...) ..

لێرەدا هەروەها ... دە ژێرێت بۆ سەر (...) ... دەكات ..

دەتوانین بڵێین : چونكە پیتی (ط) لە ... دا دەگۆڕێتە سەر (ت) ... (٥) سووكترو كورتترە لە(ا)و (ه) لە سووكەو (كسرە) یەكی لە ژێرە ..

لە ئەنجامی ئەم هەموو شتەدا : ووشەی (طاهر) بووە بە (تەیر) •

بابڵێین بەم جۆرە :

طاهر تاهر تاهیر تایر تەیر •

٢ - یەكسانیەك لە نێوان باسی ناوەكاندا نیە واتە هەندێك گوندو شار یان شوێن زۆرتر باسی لێكراوە لە هەندێكی تر •

بەلای منەوە دەبوایە ئەوانی تریش پترو باشتر باسیان بكرێت .. هەروەكو - بۆ نموونە - (مەنارەی ئامێدی) لە ئامێدی و (پردا دەلالێ) لە زاخۆ كە لە زۆر سەرچاوەدا باسیان كراوەو دەورو بانگێكی بالاودیاریان لە مێژوودا گێڕاوەو هەبووە •

٣ - دەبوایە ناوەكان (نوێ گوندو شارو شوێن ..) بە رێنووسی خۆیان بنووسرێن واتە ناوەكانی كوردی دەبوایە بە رێنووسی كوردی بنووسرێن .. هەرچەندە دانەر ئەو ناوانەی یان هەندێكیانی لە سەرچاوەی عەرەبی وەرگرتوە ، بەڵام راستكردنەوەیان ئاسان بوو •

وەكو - بۆ نموونە :

كندیناوە كەندیناوە •

دیرەبون دێرەبون •

بهدینان بەهدینان •

بیرسفی بێرسڤێ •

ئەمە سەرەڕای هەندێك ناو كە بەچەند رێنووسێك نووسراون ، وەكو - بۆ نموونە :

(دەرگەزێن) ، (دزگزین) ، (دەرگەزێن) لە ل (٢٠٧)

٤ - هەندێك ناو بە چەوتی نووسراون و پێویستیان بە راستكردنەوە هەیە - وەكو - بۆ نموونە •

(الروبكی) كە ناوی گەڕەكێكی شاری (ئامێدی)یە راستییەكەی (سەردەبكی)یە •

(كیستە) كە ناوی شوێنێكی دێرینی شاری (زاخۆ)یە راستییەكەی (كیستیا)یە •

(بیخیر) كە ناوی چیایەكە لە ناوچەی زاخۆ راستییەكەی (بێخێر)ە •

٥ - ناوەكان بە ئوێنەی پیتی (ئەلفبێ) وەكو فەرهەنگ ریزكراون - بە شتێكە ... ڕێگای دۆزینەوەی ... بۆ خوێنەر ئاسان دەكات .. بەڵام بە هەندێك سەرنجدا دەبینین هەندێك لەو ... ی (ال)یان ... لەگەڵ ... .. بۆ نموونە •

الموصل : لە گەڵ كۆمەڵی پیتی (م)دا هاتووە •

الكلی (كولی)و الكویزە (گۆیژە) لە گەڵ (ك)دا هاتوون و زۆری تر •

لام وایە ئەم (ال)یان بنەرەتی و رەسەنە ، ئەوكاتە دەبوایە ناوەكان لە گەڵ (لیستەی (ا) دابێن ، یاخود زیادەیەو تەنیا بۆ پێناس كردن هاتووە ، هەینێ دەبوایە لێیان بكرێتەوە •

جگە لەمەش كومانی تێدانیە كە پیتی (ك) جیایە لە (گ) ، بۆیە باشتر بوو ئەگەر ئەو ناوانەی بەم پیتانە دەست پێدەكەن لێك جیابكرایەوە •

٦ - هەروەكو دیارە مامۆستای دانەر لە دانانی ئەم كتێبەدا تەنیا پشتی بە سەرچاوەی كاغەز (كتێب) بەستوە لام وایە ئەگەر بۆ ئەم مەبەستە سەرچاوەی مرۆڤ (كەسانی ، خەڵكی ، دانیشتوانی ئەم ناوچانە) شی بخستایە پاڵ سەرچاوەكانی تری و لێیانی بپرسیایە زانیاری زۆرتری دەست دەكەوت •

چەند بیرێكی راگوزاری سەبارەت بە ئەدیب و بەرهەمی ئەدەبی

پەروەردە لەبەر روناكی فیكری سەربە جەماوەردا

● عبدالله عباس ●

- ١ -

پێشەكی :

● سەرنجدانی بەرهەمی ئەدەبی ، هەر ئەدیبێك ، لە ژیانی ئەدەبیدا ئەگەر ، لە رۆژانی رابوردودا ، كە ئەدەب شتێ بوو بۆ « رابواردن »وشەوچەرە بوو بۆ دیوەخان لەو كاتەدا ، سەرنج دان لە رووی هەڵسەنگاندنەوە ، تەنیا لایەنی « جوانی و تەنیا جوانی »ئەگرتەوەو هەڵسەنگاندن تەنیا « چەند ماددەیەكی باشی »شەو جەرەی دیوەخان بوە •

ئەمڕۆ ، پێشكەوتنی مرۆڤ لە رووی رووناك بیری و گۆڕانیەوە ، هەموو بەرهەمێك بەڵكو هەموو « وشەیەكی » ئەدەبی ، كە ئەویستری بخرێتە بەر تیشكی لێكۆلینەوەوە ، لە زۆر لایەنیەوە ئەشتەری بەكاڵاكردنەوە ئەیگرێتەوە كە « جوانی »وتەئسیری لەرووی « زەوقەوە » لایەنی هەرە دوای ئەبێ ، لەبەرئەوە ، وشەو رێكخستنی لەبەرهەمی ئەدەبیدا لەم رۆژەدا • ئەو مەلە كردنە ئاسانە نیە ، بۆ « ئارەزوو »بكرێ و هەر كەسێ بیەوێ بۆئەو « ئارەزوە » خۆی بخاتە ناوئاوەوەو زۆر بەئاسانی لەوبەری رووبارەكەوە بێتەوە دەرەوە ، بەڵكو ، چونە ناو دەریای ووشەوە بۆ دروست كردنی ئەدەب ، رەنجەو تاقی كردنەوەو هەڵوێستە ، مەلە كردن لە دەریای تواندنی رەنج و تاقی كردنەوەو هەڵوێستیشدا« زەوق »ی خۆشی دوای سەركەوتنی دیاری كردنی هەڵوێست ئەبێ ، ئینجا لێرەوە هەست بەگرانی بارەكە ئەكرێ •

● ئەمە ئەڵێین .. لە كاتێكدا ، هەست بەوە ئەكەین بزوتنەوەی ئەدەبی ئەمڕۆمان ، گەیشتۆتە رادەیەكی « گێژاو »و « ئالوز »ی وا ئەگاتە رادەی سەرلێ شیواویەكی « سەیر »• كە ئەنجامەكەی لەوەوە هاتوە ، هەركەسێك « چەند ووشەیەك » یەك بخات و « شیعر » بێ یا « چیرۆك » یان « هەرشتێكی » تری ئەدەبی ناو بنێ ، ئەیەوێ لە « لیستەی » ئەدیبەكاندا حسابی بۆ بكرێ و لاپەڕەی رۆژنامەو گۆڤارەكانی بۆ بكرێنەوەو ئاش كونجێ بە بەرهەمی ئەدەبی هەر یەكە لەوانە بلێی « خوانەخواستە »بەكەڵك نایەت ، چونكە هەریەكەیان لای خۆیانەوە ، وا ئەیانزانی هەموو ئەدیبن »و بەرهەمەكانیان بەكەڵكە ..

جا لەبەر ئەوە ، ئەمانەوێ ، ئەوەندەی ماوەمان فراوان بێ چەند باسێك سەربارەت بە هەندێ كاروباری ئەدەبی و ناقی كردنەوەكانی لەم لاپەرانەدا بەرچاو بخەین ، ئەگەر لامان وابێ ، هەوڵێكی « بەقەدەر توانا » ئەبێ بۆ ئەوەی دەركایەك بۆ لێكۆلینەوەیەكی زانستی باری ئەدەبی كەمان بكەینەوەو دلسۆزانە بكەوینە كەلاڵە كردنی و بتوانین بە هاوكاری هەموو خاوەن قەلەمێكی دڵسۆز بۆ وشەو ئەدەب كە هەموو كاتێ پێویستە لە خزمەتی گەل و مەسەلەی رۆشنبیری جەماوەردا بێ و بەرهەمێكیش بێ جێگای شانازی گەل و مێژووی رۆشنبیری گەل بێ ، لەم رێگایەوە هەنگاوێ بەرەو

بڕوانە ل : ١١

Institut Kurde de Paris

تێبینیم دەربارەی ((هەندێ زاراوەو ئیدیۆمەی کوردی))

لە ژمارە (١٩) گۆڤاری کۆلێژی ئەدەبیاتدا دکتۆر نەسرین فەخری ووتارێکی بەناوی (هەندێ زاراوەو ئیدیۆمەی کوردی)یەوە بلاوکردەوە . کاك (لەتیف هەلمەت) لە ژمارە (١)ی (پاشکۆی کوردی ڕۆژنامەی عیراق)دا هەندێ سەرنجی خۆی دەربارەی بلاوکردەوە . منیش لە روانگەی سەرنجی خۆمەوە بە پێویستی دەزانم چەند تێبینیەك پێش چاوخەم .

بێگومان نووسین لەسەر بابەتێکی وا گرنگ کارێکی بەنرخو پیرۆزە ، بەتایبەتی، وەك دکتۆر خۆی دەڵێ : « بەدەگمەن دەست لەم جۆرە باسە دراوە »، بۆیە دەتوانم بڵێم ئەم ئەرکەی دکتۆر سوودبەخشو پەسەندەو شایانی ئەوەیە بایەخی پێ بدرێو قووڵتر لێی بکۆڵرێتەوە .

هەرچەندە دکتۆر ئارادەیەتی زۆر تێیدا سەرکەوتووەو ، وەکو کارێکی دەس پێشخەری نرخو شوێنی تایبەتی خۆی هەیە ، بەلام داخم ناچێ کە بێ بەشیش نیە لە کەمو کووڕیو باشتر وابوو زیاتر بایەخی پێبدایەو بە شێوەکی قوولو زانستانەتر لێی بکۆڵایەتەوەو پێناسەیەکی ڕێكوپێکی بۆ بنووسیایەو ، بەشەکانی ئیدیۆمەی دەست نیشان بکردایەو لایەنەکانی شی بکردایەتەوە .

وەك ووتمان بەدەگمەن دەست لەم جۆرە باسە دراوەو لە لاپەڕە (٩٨)دا لە پەراوێزی ژمارە (١)دا تەنها پەنجەی بۆ (ئیدیەمێت کوردی) مامۆستا (صادق بهاءالدین) ڕاکێشاوە، وا دیارە ئەو سەرچاوەیە زیاتری بەرچاو نەکەوتووە لەگەل ئەوەشدا سەرچاوەی ترمان هەیە پێویست بوو پەنجەی بۆ ڕابکێشایەی سوودیشی لێوەربگرتایە ، بە تایبەتی (ووشەی زمانی کوردی) دکتۆر نەورەحمان حاجی مارف ، کە لە لاپەرە (٥٦)دا لەژێر ناوی فرێزیۆلۆژی)دا لەسەر ئەم باسەی نووسیوەو ، لە لاپەرە (٦٧)دا دەست نیشانی چەند سەرچاوەیەکی تری کردووە . بۆ شتروایە بڕەمە ئووەڕێکی باسەکەوەو سەرنجەکانم بێنمە ڕۆێ دەربارەی هەندێ ئیدیۆمە کە من یا بەجۆرێکی ترم بیستووە ، یا لەشی کردنەوەی واتادا لەگەل دکتۆر ڕێك ناکەوم :

١ - لە ئیدیۆمەی یەکەمدا دەڵێت : « ئەڵێی چاوی قرژاڵە » .

لە لێکدانەوەیدا دەڵێ : « ئەوەی ئەمەی ئەدیبێ (واتە چاوی قرژاڵ) ناتوانێ ئەم خاسیەتە وەرگرێو بەکاری بهێنێ بۆ شتێك لەزەن ئەودا هاوبەش بێت » .

بەلای منەوە ئەمە مەرج نیەو زۆر کەس هەیە نەك چاوی قرژاڵ بەڵکو قرژاڵیشی نەدیوەو ئەم ئیدیۆمەش وەکو هەموو ئیدیۆمێکی تر بەکار دەهێنێت .

٢ - لە ئیدیۆمەی (٦)دا دەڵێ « ئەڵێی بارووی لەدەمدایە » .

لە لێکدانەوەیدا دەڵێ : « ... ئەم زاراوەیە رەخنەو سەرزەنشتە بۆ ئەوانەی بەشێوەیەکی ناپەسەندانە دەخۆن » .

بەلای منەوە تەنها گاڵتەو سەرزەنشتە بۆ ئەوانەی بە شێوەیەکی ناپەسەندو ناڕێكو پێك قسەدەکەن .

٣ - لە ئیدیۆمەی (١٣)دا دەڵێ « ئەسپێ لە باخەڵیا سەوزەلە گیانم دەڵێ » .

دەڵێت : « بە یەکێك دەووترێ زۆر هەژارو نابووت بێ » .

لەتیف هەلمەت رەخنەی گرتووەو دەڵێ : « ئاخر من نازانم بۆ ئەوەی هەژاربێ دەبێ نابووتیش بێ ؟ .. دەڵێ « هەرچیش نیــــە ئەوەی دەوڵەمەندبێ ئیتر جوانو شلك بێ » .

لێرەدا من دکتۆر بەڕاست دەزانم ، وا دیارە « کاك لەتیف » ووشەی « نابووت » بە نابووتی شێوەو روخسار لێك دەداتەوە ، هەرواشی تێگەیوە ، نازانێ دکتۆر مەبەستی نابووتی ئیرفانو سەرمایەیە .

٤ - لە ئیدیۆمەی (١٤)دا دەڵێ : « ئەڵێی لەسەر ئاگر دانیشتووە » .

دەڵێ : « بە یەکێك دەووترێ کە چووە جێگایەك زۆر پەلە پەلی بێو جێ بەخۆی نەگرێو بیەوێ زووبڕوا » .

بەلای منەوە زیاتر بۆ کەسێك بەکاردێت زۆر بجوڵێو جێ بەخۆی نەگرێ . بۆ ئەو مەبەستەی دکتۆر شی کردۆتەوە زیاتر دەڵێن : « ئەڵێی بۆ ئاگر هاتووە » .

٥ - لە ئیدیۆمەی (١٧)دا دەڵێ : « ئەڵێی ئاشی بێ ئاو کەوتووی » .

دەڵێ بە یەکێکی بێکارە دەووترێ کە هەر دانیشتبێو باڵی لێدابێتەوە . بەلای منەوە وانیەو ، جاری هەر ئەو شێوەیە بەکار نایەت ، ئەم ئیدیۆمە بۆ شوێن (جێگا) بەکار دێت نەك بۆ مرۆڤ ، دەڵێن : « ماڵەکە دەڵێی ئاشـــی ئاوکەوتووە » یا : « ماڵەکە بێ تۆ دەڵێی ئاشی ئاوکەوتووە» واتە بێ دەنگو خامۆشە .

٦ - لە ئیدیۆمەی (٢٦)دا دەڵێ : « ئایشە گوێ درێژ » روونی نەکردۆتەوە بۆچ مەبەستێك بەکاردێت . تەنها واتاکەی داوەو ووتویەتی : « ئەم ناوە بۆ کەر بەکاردێ » .

بەلام « ئایشە گوێ درێژ ، و « شەولەبان » دوو ئیدیۆمەن جارانا منداڵیان پێ دەترسان . بەتایبەتی کاتێ منداڵ شەوان ووڕك دەگرێو ئانوێت . تا لەترسا بێ دەنگ بێو خەوی لێ بکەوێت .

٧ - لە ئیدیۆمەی (٣٨ . ٦٥) دا دەڵێ : « برچی بەبڕینچوو » ، « سەری بەتاشین چــوو » جاری ئەم دوو ئیدیۆمەیە جیاوازیان نیە ، تەنها برچ بۆ مێینەیەو سەر بۆ نێرینە . هەردووکیان لەشێوەو واتاو مەبەستدا یەکن ، باشتر وابوو پێکەوە بیانووسیێت . جگە ئەوەی بۆ کاتی ڕابووردوو بەکار ناهێنرێنو زیاتر بۆ داهاتوو بەکاردێن وەك نزایەك دەڵێن « سەرت بەتاشین چێ » .

٨ - لە ئیدیۆمەی (٣٩)دا دەڵێ : « بینەو بەرۆی بـــۆ ئەکا » .

بەو شێوەیە زیاتـــر لە فرێزێکی بەرەللا دەچێت نەك گیراو ، بۆیە زیاتر دەڵێن « بۆی بیندەکات » ، کە هەردوو کیشیان یەك مەبەستیان هەیە .

٩ - لە ئیدیۆمەی (٤٤)دا دەڵێ « تف هەڵدەی ناکاتە ئەم عەرزی » .

دەڵێ : « واتە سەرماو سۆڵەیێکی ئەوتۆیە کە تەڕاییت هەڵدا پێش ئەوەی بکەوێتە سەرزەوی دەمەیێ .. » .

ئەم ئیدیۆمە بەهیچ شێوە یەك بەو واتایە بەکار ناهێنرێتو ئەو مەبەستە نادات بەڵکو بە واتای قەرەباڵغی دێت ، واتە زۆر چرو پڕەو شوێن پێی بەبەتاڵی نەماوە .

بۆ ئەو مەبەستەی دکتۆر لێکی داوەتەوە دەڵێین « تف هەلدەی دەیبەستی » .

١٠ - لە ئیدیۆمەی (٥٤)دا دەڵێ : « دەڵەدێو » .

دەڵێ : « بۆ ئافرەتێکی زلوزەبەللابۆج نەفامو بێکەڵك بەکاردێ » .

ڕاستە وەك جوێنێك بۆ ئافرەتی زلو زەبەڵلاح بەکاردێ بەلام بەلای منەوە مەرج نیە ئەو ئافرەتە نەفامو بێکەڵکبێ وەك دکتۆر دەڵێ .

کەلێ کەسیش لە بریتی ئەوە دەڵێن « دایکی دێو » .

١١ - لە ئیدیۆمەی ٧١دا دەڵێ : « کل لەچاو ئەدزێ،یان ئەفڕێنێ » .

دەڵێ « واتە دزێکی گوشندەیە ... » .

بەواتای « دزێکی چابوك و بە هەلمەت » دێت،واتە ئەوەندە چابوکە لە دزیدا کلەکە لەچاوت دەکاتەوە بێ ئەوەی هەست پێبکەیتو چاوت لێ بێت .

١٢ - لە ئیدیۆمەی (٨٧)دا دەڵێ : « بەشتا نەبووە بە قۆجەقانی فنکەی لێدەوەدێ » . زیاتر دەڵێن : « نەڕنیراوە نەبینسراوە کیفەی دێ » . کە مەبەست قۆجەقانیەکەیە .

ئەمە بوو باری سەرنجەکانمو زۆرسوپاسی دکتۆریشو کاك (لەتیف هەلمەت) دەکەم .

سەرووت محەمەد ئەمین

هێندێك لە وشەکانم

یەکێك لەو نیعمەتانەی خوادوانی بە مرۆڤ ئەبیرچوونەوەیە ، خوای گەورە وای راهێناوین کە لەژێر گەورەترین کارەسات و دژوارترین پێشهاتدا خۆراگرینو هەر لەو کاتەدا فێری لەبیرچوونەوەشی کردوین رقمان هەلدەستێو قین یاری بە هەستو شعورمان دەکاو ئێرەیی بە یەکێك دەبەینو قینمان لە یەکێك دەبێ ، کەچی چاوپۆشی لێدەکەینو لێی دەبورینو سەرلەنوێ لاپەڕەیەکی تازە هەڵدەدەینەوە .

مرۆڤی تەواو هەرچەندی بێ ئێشێو ئازاری بگاو توشی نەهاتی بێ ، وەختێك هەردێ زەینی پاك بێتەوەو بیری ئاسودەبێو دەمارەکانی هێدی بنەوە . بەلام هێندێکمان تێدان زۆر قین لە زکنو ماوەیەکی زۆر رقوقین لە دلی خۆیاندا رادەگرن ، ئەوانە کاریان هەر ئەوەیە بیر لە تۆلەبکەنەوە .. تۆڵەو ... تۆڵە !

دیارە ئەم بیرکردنەوە دوژمنانەیە زۆریان خەریك دەکاتو زۆر گیروگرفتیان بۆ دروست دەکا ، دەمارەکانیان ئالۆزدەکاو دلە خوورپێیان بۆ پێك دێنێ . هەرگیز لەسەر بارێك راناوەستنو قەت دلیان ئاسودەنیە ، هەرچی لەگەلیان بکرێ پێیان وایە بە نیازێکی خراپەو بۆ ئازاردانیانە ، هەمیشە رەفتاری خەلك لەگەل خۆیان بە شێوەیەکی چەوت لێك دەدەنەوەو لەو سەرلێ شێواوی و گومڕاییەدا نوقم دەبن تا ئەو رۆژەی خەلك لێیان دوردەکەونەوە ، یا بلێین خۆیان لە خەلك دوردەکەونەوە چونکە دنیایان لێوەتەنگ دێو هەموو دیمەنە جوانەکانی ژیانیان لەبەرچاو رەش دەبێو دەبێتە شتێکی بێتامو خوێ .

ژیانی تاکەکەس لەناو کۆمەڵدا نەبێ بایەخی نیەو ژیان تەنیا لەناو کۆڕو کۆمەڵێکدا تامی هەیە کە برایانە پێکەوە بژینو هەستی هاودەمیو خۆشەویستیو لێك بوردنیان لەناودابێ . مرۆڤ بە گوێرەی سروشتی خۆی کۆمەڵایەتیەو بونی لەناو کۆمەڵێکی تایبەتی خۆیدا بونی وەك هاونیشتمانێك دیاری دەکاتو قەوارەی خۆی وەك بەشێك لە کۆمەڵ پێدەبەخشێ . رەفتاری مرۆڤانەو ژیرانەی لەناو ئەم کۆمەڵەدا تەنیا شتێکە کە دەتوانێ قەوارەی ئەو بسەلمێنێ و بە سەپاندنی بونی کاریگەری خۆی لە مەیدانی کارو شارەزاییدا دەتوانێ یەکەم مەرجی هاونیشتمانێکی بەکەڵك بۆخۆی بسەلمێنێ .

ئاواز محمد صالح زەنگەنە

دەنگی

• نوێخوازیو . . بازرگانی . . ! •

محمود زامدار

★ هەمو کەسێ حەز ئەکابێ بەشتێکی دیارو پەنجەی رێزو شانازی بۆ بکێشرێو خەلك بیناسنو باسیداهێنانو دەس پێشکەریەکانی بکەنو بەشانو باهوی هەلدەنو مێژویش بە ئافەرین ئافەرینو بەمیهرەوە لە هەمێزی بنێو بیکا بەمیوانی ئازیزی خۆیو لەسەرچاوانی دابنێ .. هەمو کەسێ ..!

★ کەلێ جار وا ئەبێ (بوە) لەچەند بارودۆخێکی تایبەتیا ، بزوتنەوەی فیکر سستوپەرەنگی داهێنان وزیرەکی خامۆش بێتو بچێتە بارێکی نابەلەدەوە .. لەم بوارەدا ، هەندێ خەلك کروشکەئەبەستنو مت ئەبنو لە مرخە مرخی خەوتێکی ئاشوپاشاقونەوتلۆر ئەبنەوە .. هەندێکی گەیان مل بەشتیتردەوە ، جۆرەهاشت ، ئەنێن ، هەیشن مل لەرابردوو لەشتەکۆنینەکان ئەنێنو خۆیانی بێبەنج ، ئەکەن ...!

زەمانێ کار وائەڕوا ، بەلام پێلوی مێژوو داناکەوێو دلی مرۆڤ هەزیندوەو ناوشکێ .. بەینابەینا مێژوو مرۆڤ ئەجمێنو گەردی سەرشانیان ئەتەکێننو روولە ژیانو هەلوێستێکی تازەترو رەهاوجوانتر ئەکەن .. بیرو ئەندێشە ئەکەوێتەوە کار .. خامەکان دائەچلەکێن .. دلەکان ئەبوژێنەوە ، هەزاران کانیاوی فەسلی داراوسانو کەوبەدار ئەتەقنەوە .. چاوەکان خۆیان خۆیان هەلئەگلۆفن .. کۆنەی کۆن فت ئەکرێو تازەی تازەجێی خۆی ئەگرێتەوە ..!

★ فەلسەفەی ئەم چاخەسەرقالو ئەوسنەی ئێمە ، فەلسەفەی نوێبونەوەیە .. پێداویستو بنەماو ئێزگەی جیاجیای خۆی لەفیکروهونەرولەدەبا هەیە ... ئەم (چاخەکە) داوالەکا ، بەلام کێ بەبیردەنگیەوە ئەچێ ؟ ئەم ئەیەوێ ، بەلام کێ داخوازیەکانی رائەپەڕێنێ ؟ ئایا هەرکەسێ هاتو وتی : من عاشقم ،بڕوای پێبکرێ ؟ ئایا هەمو سمێل سورێ ....؟ نجم ...!

ئایا خۆدامەزرێنەرێکی سایەوشك ئەتوانێ بەهاواری دەنگی مێژووەوە بێت ؟ یاهەلمەتەکاسەیەکی شارەزای وا کەئەزانێ (کێندەرێ نیسکان دێنێ) پێی ئەکرێ ئەم ئەرکە پێرۆزە بگرێتە سەر نەرەی شان ؟ یا من منێکی گەندەلی وا کەبەغەبری سێبەری لووتی ،قایل نیە کەس بێتەوەلداشی .؟ یا کەرەوالەیەکی وا ، کەنەبای دیوەو نەباران ، کەچی دانی لە فیکر تیژکردوەو بۆکەرابەری زانو پێغەمبەری ووشە ..؟!

دەکێ ئەتوانێ ببێتە شایەتێکی چەوخو دەمڕاستی بێ فروفێلی (نوێخوازی) و دزەخورجێنی ئەکاتو نوێ لەباوەش بگرێو بێدەمەقرێو تا دواهەناسەخوێنو فرمێسکی بۆ برێژێو خاچی بۆ هەلگرێ .. کێ ..؟! لەکاتێکا هەمو شتێ داوای نوێبونەوە ئەکاتو نوقلانەی ژیانێکی نوێ لێ ئەدات ..! ئایا بەدزینی توانساو ناوو نازناوی نوێخوازە رەسەنەکان کارەکە مەیسەر ئەبێ ؟ ..

★ کەس ئاگای لە هیــچ نیەو هەمویان لەگوێی گادا خەوتون ، ئەم وەچەیەش بەستەزمانو بێزمانو هیچ نەزانن ، دەبا ئیمەیش ئازابینودەستیان بکەین بەزاخا ، باخۆمان بە (نوێخواز)و(نوێباز) و (نوێپەرست)و (نوێکەرە) لەقەلەم بدەین ،خۆ چ زیانێکی تێدانیە .. لە هەمو حالەتێکا ، سەرێ کلاوەی (نوێخوازیو!) دەس پێشکەریو رابەرایەتی لەدەس خۆمانە ..مەرجە بتوانین ، دڕ بەهەندێ (خوورەوشت)ی بەرزوبەهەندێ هەلوێستی مەردانەو (بەها)ی مرۆڤانە بدەینو زووبەسەر دلو وردەبرینو ژانەکانا سەرکەوینو بێبگەین ..!تا زووە باجاری ئەم (نوێخوازی)یە بدەین .. خۆئەم خەلکە زاتەرەك بوانە لە هیچ ناگەنو ناشزانن هەمورێگایەك ئەچێتەوە (بانە) ..! با فرسەتی دەسبڕینو چاووڕاونەدەینە دەم ئاوەوە ، نامەرد ئەو کەسەیە هەل لەدەس ئەدات ..! دەبا چەند ناو وتێکستێکی دیاری دنیای نوێخوازیو چەند زاراوەیێکی زلزلو چەند عیبارەتێکی قەبەو قەلێ ڕەو نەوێ لەبەرکەین؟ با تەپوتۆزی (غموز) و (رموز) بەرێ لوزی کەشەهەورەکان بگرێ ئەوەی قازانجی تیا ئەکەین- هەمو جۆرە قازانجێ - تەنیا هەر ئێمەین !؟

با ئەم خەوتنەی خەلك لەدەس نەدەینو خۆمان (رەپێش) بکەینو ئالای رازاوەی نوێخوازی بەرزکەینەوە ...ئەی ئەیان ووتوە : (پشیلە لە مالْ نەبێ ...!) .. هەهە .. مم ..!

★ ئینجا دێنو بەزاراوەی(رابەر) و (مامۆستا) و .. و .. و بەخۆیان ئەلکێننووەك تاوس بالیان لێ فش ئەکەنو گەلێ دیواری ناهەموار لەدەوری خۆیان هەلئەچننو ئەچنە نێو (بورجی عاجی)خۆیانەوە ..! ئەمە ئەکەنو ئەوەیش لەبیرناکەن ، کەچەندقەلەم بەدەستێکی بێناسنامەو وشکەڕێن ، لەدەوری خۆیان کۆبکەنەوەو بیانکەن بە (دەرویش)ی شێخایەتیوشێخ نشینیی بەغەزوبەزی خۆیان،تاشەوو رۆژ،لە ژێر ناوی(رەخنە)و (رەخنەکاری)یەوە ، خەریکی بەرهەمە بەنرخەکانی خۆیانیانی بکەن ..! هەر مەردێکیش نقەی لێوەهات بە(شێت)و (متخلف) و (کلاسیکی) و (رجعی) و(گوناح) و بە (فارغ)و بە .. بە .. بە .. ئەیدەینە دەم قەلەم چونکە نایەوێ سەر بۆ ئیمپراتۆریەتی کاریکاتێرانەی ئەدەبیاتیان شۆڕکا ... چونکە بزێرەکی لە (نمایش) ـەکەیەدا ..! ئای .. کە لەمێژوی ئەدەبا چەندتاوانکراوە .. ئای .. کە ئەم خەلکەیش چەند بێوەیو سادە

بڕوانە ل : ١١

پۆستەی «ڕۆشنبیری»

● کاك ف . شارباژێری :

وا ئەزانم ناوە ڕاستەو ڕەوانەکەت ئاشکرا بکردبایە باشتربوو خۆ ئەگەر یەکتر نەناسین چۆن ئەبین بە برادەر ؟ هەردوو هۆنراوەکەت ((دەنگێ لە گەروی ئەمرۆوە))و ((کاتێ تۆ دێتە دوان)) گەیشت بە دەستمان . مردەی بەهرەیەکی باش ئەدانە دەستەوە واش بزانم لە تواناتا هەیە پێش بکەوێت ئەگەر بێتوو بەردەوام وازنەهێنی لەخوێندنی جوانترین نموونەکانی ئەدەبی کوردی .

● کاك مصطفی بێ بەش (قەلا دزێ)و کاك موفق خورشید احمد (پارێزگای ناصریە)و کاك جلال احمد حسن (سلێمانی)و کاك محمد نجم الدین فرج :

ئەگەر بهات بابە ئێوە لەگەل ئێمە لە ڕۆژنامەگەریدا بونابە بۆتان ساغ ئەبۆوە کە رەفتاری نامەیەك لە هەردوو رووداو بنوسرێت چەند سەختە . هیوا دارین ئەم شتە دووبارە نەکرێتەوە خۆ ئەوە بۆ ئێمەو بۆ ئێوە چاکترە .

● کاك بهاءالدین محمد نوری - سلێمانی :

لە هۆنراوەکەت « هۆرەی گەرویەکی تاساو » ئێکجار سادە دیارەو شتێکی نوێت نەخۆلقاندوە . وابەباشی ئەزانم کە چاوت بە هۆنراوەکانی گۆران هۆنراوە هۆنراوە بکەوێت خۆ لە هەر هۆنراوە یەکەدا سەرەتایەکی تازەو بۆنێکی تایبەتی بۆ ساغ ئەبێتەوە کەچی هۆنراوەکەت لە پەخشان تریکترە . بەرای من وایە کە تۆ یەکێکی لە هۆنراوەها لاو بهێنیو رووبان بکەیە پەخشان کەپێویستە واز لە شیعریدا چونکە من وا ئەبینم کە لەباری پەخشاندا زیاتر سەرکەوتوو ئەبی .

● کاك ئەرنجۆ - ناوەندی باوەگورگور - کەرکوك :

ئەمەوێ پێت بڵێم کە شیعر بەشێوەیەکی گشتی لەسەر دوو بناغەدا راوەستاوە : خەیالو عاتیفە جا ئەگەر بێتو ئەم دوو بناغەیە روخان خۆ هەر شتێك بنوسرێ بە شیعر دانانرێ تەنیا لە باری روخسارەوە نەبێ . لەو سەردەمە کە تێیدا ئەژین وا هەست ئەکەین کە ژمارەی شاعیران زۆر بو" یاخود با بڵێین ژمارەی ئەو کەسانە کە خۆیان بە شاعیر ئەزانن ئێکجار زۆر بوەجا ئایا هەر ڕێکخستنێك شیعرە ؟ شیعر پێوەری خۆی هەیە کە پێویستە ئاگاداری بین . شیعر پێویستە بێت بە ژانگرتنێك (معاناە) پێویستە پێ بێ لە هەژانەوەی ڕاستەقینەدا بەلام نەك ئەو هەژانەوانەی کە فرمێسك ئەرێژن . ئێستا ئێمە بۆ دوروستکردنی ولاتێکی سوشیالیستانە ئەژین بۆیە

بڕوانە ل : ١١

مرۆڤ وتەجرەبە لەپیشانگایەکی فوتوگرافیدا

« مــرۆڤو ئاقی کردنەوە »

ئەم سەرناوە ، بابەتی دەستەیەك لەولاوەفۆتۆگرافیاوە بوو ، کە هەندێ وێنەیان لە کۆمەڵەی فۆتۆگرافی عیراقیدا پێشکەشکرد .

مرۆڤ لێرەدا ، ئافرەتە ، ئافرەتی جوتیار .. جێگایش (کێلگەی هەرەوەزی ئافرەتانە) کەسەر بە یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراقە .

ئەو تەجرەبەیەی کە چوار هونەرمەند سازاندیان ، لە ئەنجامی بینینو سەیرکردنیان ئاوابوو :

ئەوەی لە پیشانگاکەدا دیارە ئەمەوەیە ، ئەم هونەرمەندانە زۆر سوورن لەسەر پیشاندانی دەوری مرۆڤو پشتگیری کردنی ئەم دەورە .. سەرەڕای ئەوەیش شوێنێکی زۆری باشی لەنێو تابلۆکاندا گرتبوو .. وێنەگر قوولی تەجرەبەی خۆی فەراموش نەکردوە ، بەو سیفەتەی مرۆڤ - لێرەدا - جەمسەری کۆمەڵە ، سەرەڕای ئەو تەنسیرەی کە لە نێوان مرۆڤو تەجرەبەدا هەیە .

کێڵگەیەکی نمونەیی ، ئافرەتی عیراقی ئەیگێڕێ !

دەستەیەك ئافرەت ئایێنێرن .. پەیوەندی نێوان ئافرەتو زەوی ئافرەتو بەرهەم ، ئافرەتو کۆمەڵ .. ئەم تەجرەبەیە نیشانەی گەلێ شت ئەدات بە دەستەوە ، چونکە پەیوەندیەکان قوولتر ئەکات .

ئافرەتی عیراقی - لێرەدا - نرخو شیاوی خۆی ساغ ئەکاتەوە کاتێ روونەکاتە بنیاتنانی کۆمەڵێکی تازەی عیراق ، لەژێر سایەی چەند بەهایەکی بەهادار وشۆرشگێڕدا ، بەشێوەیی ئەبێتە مایەی هەڵخستنی هەموو جۆرە دەرفەتو توانایەك ، بۆ ئەوەی مرۆڤایەتی خۆی لە ئاستی بەرهەمهێنانا ساغ بکاتەوە .

ئافرەتە جوتیاریش (لێرەدا) تەنیا دەستاوێژی (بێگار) نیەو بەس . ئاستی تابلۆکان جیایە (ناوی هونەرمەندەکان ئەلەرابەرو ئەلەسەر تابلۆکان ئەنوسرابوو) .. پیشانگاکە بەگشتی بەرهەمی هاوکێشی چەند کەسێکە .. بۆیە هەڵخستنی بابەتو بەجێ گەیاندنی ئەم بیرە خۆی لە خۆیدا تەجرەبەکە ئەچەسپێنێ .. چ ئاستی کۆمەلایەتیو چ لە بارەی راگەیاندنەوە بۆیە سەرنەکەوێ ، چونکە رووی کامیراکە بەرەو کۆمەلانی خەلکە پێشنیاز ئەکەم ئەم پیشانگایە لە گشت شارەکان بە یارمەتی یەکێتی ئافرەتان پیشان بدرێ .. هەروا کامیراو زەرەبینی هونەرمەندان بگانە باکور ! ئەو باکورەی کە جوانیی سروشت لەگەل تواناکان تێکەڵ ئەبێ .. لەپێناوی بنیادنانی نیشتمانمان دا!!

- بەشی لێکۆڵینەوە -

Institut kurde de Paris

ئەنجومەنی یاسادانان نارەزایی خۆی دەرئەبڕێ ..

بێرێ لە بروسکەیەکدا ، ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ، کە بۆ سەرۆکی بەڕێز احمد حسن البکرو صدام حسینی بەڕێزیان ناردوە ، نارەزایی خۆی دەربڕیوە دژی ئەو هەولە تاوانکارەی کە بۆ تێکدانی مەرقەدی پیرۆزی حسینی کرا، کە رژێمی کرێ گرتەی دیمەشق پلانی کێشابوو ، ئەمەیش دەقی تەواوی بروسکەکەیە :

سەرکۆماری بەڕێز مهیب احمد حسن البکر
جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بەڕێز صدام حسین

بە ناوی ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانان کە ئەمڕۆ کۆبۆتەوە ، نارەزایی خۆمان بەرامبەر بەو هەولە چەپەڵو تاوانکارەی کە رژێمی کرێ گرتەی سوریا ویستی جانتایەکی تەقەمەنی لە مەرقەدی ئیمام حسیندا بتەقێنێ ، دەرئەبڕین .

هەروا ناڕەزایی خۆمان بەرامبەر بەو کارەی کە تاقمی- گێرەشێوێن لە رۆژی ٥-٦ی شوبات و لە نەجەفا سازاندی دەرئەبڕین .. بەهەمو توانایەکیشمان لە تەك سەرکردایەتی حیزب و شۆڕش ئەوەستین بۆ لێدانی تاقمەکانی ئەلقە لە گوێ و گێرەشێوێنی تاوانبار ، لە پێناوی پاراستنی یەکێتی میللەتەکەمان و بەردەوام بوونی کاروانە سەرکەوتوەکەی و وە دەسهێنانی هەمو ئامانجەکانی ، بەسەرکردایەتی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب .

ئەندامانی کۆمەڵەی جغرافی عیراق بەڵێن ئەدەن هەمو توانایان لە خزمەتی شۆڕشدا بخەنە کار ..

ئەندامانی کۆمەڵەی جغرافیای عیراقی سلاویان ئاراستەی دەسکەوتە مەزنەکانی سەر- کردایەتی سیاسی حزب و شۆڕش کردوە وبەڵێنیان داوە کە هەموو توانایان بۆ خزمەتی شۆڕشی ١٧ی تەموز بە سەرکردایەتی حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب بخەنەکار

ئەمەش لەو بروسکەیەدایە کە ئاراستەی سەروکی فەرماندە بەڕێز احمد حسن البکرو بەڕێز صدام حسینیان کردوە. بەبۆنەی هەڵبژاردنی دەزگای نوێی بەڕێوەبەریتی کۆمەڵەکەو ئەمەش دەقی بروسکەکەیە :

ئەندامانی کۆمەڵەی جغرافیای عیراقی کە لەدەورەی ئاسایی بۆ هەڵبژاردنی دەزگای بەڕێوەبەری نوێدا کۆبوونەوە سلاویان ئاراستەی ئەو دەسکەوتە مەزنانە ئەکەن سەرکردایەتی سیاسی بەدی هێناون .

دبسان سلاویان ئاراستەی هەڵویستی تێکوشەرانەتان ئەکەن لە خۆبەستنەوەدا بە کاروباری چارەنووسەوە ، هەروەها نارەزایی دەرئەبڕن بەرامبەر هەڵویستی خیانەتکاری رژێمی خاینی سوریا کە دژی گەلی عەرەبی فەلەستینی و لوبنان ئەینوێنێ و نارەزایی بەرامبەر هەموو پیلانێك دەرئەبڕن کە هێزەکانی ئیمپریالی جیهانی لە پشتیەوە زایونیزم و کۆنەپەرستی ناوخۆ رێکی ئەخەن و بەڵێنان ئەدەینی هەموو توانامان بۆ خزمەتی شۆڕشی ١٧ی تەموز بخەینەکار کە حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب بەرپای کرد .

هەربژێن سەرکردەی کاروانی سەرکەوتوی شۆڕشەکەمان بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانمان لە یەکیتی و سەربەستی و سۆشیالستیدا .

میوانداری کۆشکی کۆماری

دوێنێ بەڕێز ریاض ظافر مدحت بەڕێوەبەری گشتی کۆمپانیای نیشتمانی شتناردنی ئاراستنی کەرەسەکان لە وەزارەتی پیشەسازی و کانزاکان سەری لە کۆشکی کۆماری داو ناوی خۆی لە دەفتەری میوانداری تۆمار کردو سوپاسی خۆی بەبۆنەی دامەزراندنی لە پێشە تازەکەیدا پێشکەش بەسەرۆکی بەڕێز کرد .

هەر وەها بەڕێز عبدالغنی عبدالغفور بەڕێوەبەری گشتی لە مەکتەبی رێکخراوە میللیەکان لە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا وە احمد دنهاش منصور سەرۆکی دەزگای گشتی کانزاکان و بەڕێز هاشم محمد صالح سەربەرشتیاری گشتی گومرك سەریان لە کۆشکی کۆماری داو ناوی خۆیان بەبۆنەی گەڕانەوەیانەوە لە دەرەوەی ولات لە دەفتەری میوانداریدا تۆمار کرد .

هەر وەها وەفدی جووتیارانی سۆدان بەسەرۆکایەتی بەڕێز حامد محمد بلول سەریان لە کۆشکداو بەبۆنەی سەردانیان لە ولات ناوی خۆیان لە دەفتەری میوانداریدا تۆمار کرد .

هەر وەها بەڕێزان رشید صالح العلی وەکیلی وەزارەتی شارەوانی و نمیر یوسف زینل بەڕێوەبەری گشتی نەخشەکێشان و ئەندازیاری لە وەزارەتی شارەوانی سەریان لەکۆشك داو بۆ رێپێدانیان بۆ چوونە دەرەوەی ولات ناوی خۆیان لە دەفتەری میوانداریدا تۆمار کرد ..

ئا. د. ع

بەبۆنەی چوارهەم بیرەوەری سەرکەوتنی میللی کردنەوە

کردنەوەی پرۆژەی بۆری گواستنەوەی بەرهەمی نەوت لە نێوان بەغداو بەسرەدا

بەڕێز تایە عبدالکریم بیرۆدەری چوارهەمی سەر- وەزیری نەوت بە بۆنەی کەوتنی میللی کردنەوە

پرۆژەی بوری گواستنەوەی بەرهەمی نەوتی نێوان بەغداو بەسەردی کردەوە ، بەم بۆنەیەوە لە پالاوتنەی دۆرە ئاهەنگی گێڕاو بەرهەمەکانی نەوت لە بۆرییەکەوە کە درێژی (٥٤٥) کلمیەتردو لە پالاوتنەی بەسرە دوای دێ دەستی کرد بە هێنان و بردن .

لە ئاهەنگەکەدا بەڕێزان « سازوکین » جێگری وەزیری دامەزراوەکانی نەوت و گازی سوفیەت و ئەو وەفدەی لە گەلیایەتی و بالوێزی سوفیەت لە بەغداو حمد جابر حسن جێگری وەزارەتی نەوت بۆ کاروباری نەخشەو عبدالمنعم حسن علوان جێگری وەزارەت بۆ کاروباری دامەزراوەکان و سەرۆکانی دامەزراوە نەوتیەکان و هەموو کاربەرەکان ئامادە بوون .

ئاهەنگەکە بە خوێندنی قورئانی پیروز دەستی پێ کردو دوایش بەڕێز وەزیری نەوت وتارێکی خوێندەوە تیایا وتی بڕیاری میللی کردنی کاروباری کومپانیای نەوتی عیراق کە سەرۆکی فەرماندەی تێکوشەر احمد حسن البکر لە یەکی حوزەیرانی سالی ١٩٧٢دا رای گەیاند ، هەروەك هاوڕێی تێکوشەر صدام حسین دەری بڕی شۆڕشێن بوو تەواو کەری شۆڕشی ١٧ - ٣٠ تەموز بە سەرکردایەتی حزبمان حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب .

ئەمەش دەقی وتارەکەی وەزیری بەڕێزە .

میوانە بەڕێزەکان
بانگکراوە ئازیزەکان

شادمانم بەخێرهاتنتان بکەم و لە گەل ئێوەدا یەکی لە پرۆژە گەورەکانی نەوت بکەمەوە لە چوار چێوەی نەخشەی گەشەسەندنی نەتەوەیی دا .

کردنەوەی ئەم پرۆژەیە زۆر جێگای شادمانیە لە بیرەوەری یەکی ئەمرو ئازیزا بێ لە دڵ ... و نەتەوەکەماندا تێ ... بیرەوەری چوارهەمی سەرکەوتنی شۆڕشی میللی کردنی مەزنە کە حزبی مەزنمان حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب بەرپای کردو سەرکردایەتی کردو جەماوەری گەلەکەمان بە خۆراگرتنەوە ئەیاندیە سەرکەوتن ، ئیمەش کە ئەمرۆ بەم بۆنە بەختیارەوە ئاهەنگ ئەنێرین بیرەوەری

ئەو رۆژە ئەمرە ئەکەینەوە کە **دەنگی سەرۆکی فەرماندە احمد حسن البکر لە یەکی حوزەیرانی ١٩٧٢ دا بڕیاری میللی کردنی کاروباری کۆمپانیای نەوتی عیراقی راگەیاند .**

ئەم بڕیارە ، وە بە راستی هەروەك هاوڕێی تێکوشەر صدام حسین دەری بڕی شۆڕشێکی تری تەواو کەری شۆڕشی ١٧ - ٣٠ تەموز بوو کە حزبە مەزنەکەمان بەرپای کردو سەرکردایەتی کرد ، چونکە بڕیاری مێژووی حوزەیرانی یەکەم تیشکی هەڵگیرسانی شۆڕشی میللی کردنی هەموو سامانی نەوتمان و دەرهێنانی لەژێر چنگی مۆنۆپۆلی جیهانی دا .

ئەم شۆڕشی میللی کردنە کە لە رێگایەوە بەشێکی گەورەی سامانی نەوتمان رزگار کراو لە ژێر دەستی کومپانیا مۆنۆ ولیەکانی دەر هێنا ، جەماوەری گەلەکەمان لە بەرەیەکی یەکگرتوی یەك ریز داو لە پشت سەرکردایەتیە لێهاتوە دلسۆزەکەیەوە ، بە ئازایانەو لە خۆ بوردن و ئامادەیی تەواو بۆ قوربانی دان بەرپای کرد .

یەکی حوزەیرانی ١٩٧٢و یەکی مارتی ١٩٧٣ سەرەتای ساغی سەرکەوتنی بڕیارەکانی تری میللی کردن بوون کە بەو پێیە دەسەلاتی تەواوەتی بەسەر تێکڕای سامانە نەوتەکەمانا چەسپاو ریزی نیشتمانی بەدی هات و سەرکەوتنی تەواوەتی بەسەر کۆمپانیا مۆنۆپۆلیەکانی و ئاغاکانیانا زامن کرا .

خوشکان .. برایان :

شۆڕشە پیرۆزەکەمان لە تێکوشانی میللی کردنا سەر- کەوتنی بەدی هێنا ، ئەویش لە رێگای خۆ ئامادە کردنی لەوەو پێشەوە بە شێوەیەکی هوشیارانەو بە پێی حسابی ورد بینی سەرکەدایەتی حزب و شۆڕش لە رووی زامن کردنی هەموو پاشکەوتەکانی ماددی و ئابوری و دەرونی سەر خستنی چونکە میللی کردنی ئامانجێکی سەرکەزی حزبەکەمان و شۆڕشەکەمان بووە ، هەروەك راپورتی سیاسی هەشتەم کونگرەی قطری حزبیشمان روونی کردۆتەوە ، بەهەرزی بوونی سەرکردایەتیەکی شۆڕش- شگێرانەی دلسۆزو ئازاوە کە بیروری بەهەڵو عەدالەکانی ئەم سەرکەوتنە بەدی هات ، هەروەها لە هەو ... سەرکەوتنەکەمان باوەر بە یەك بوونی بەرزی نێوان سەرکردایەتی و گەل بوو کە گەل بە هەموو گزرو گزمەڵو هێزە نیشتمانی و نەتەوەییە پێشکەوتنخوازەکانیەوە لە دەوری سەرکردایەتی شۆڕش کۆبوونەوەو ئامادەییان بۆ قوربانی دان نواند ، ئەویش بە پێی باوەر بوونی هوشیارانە بە شۆڕشی میللی کردن و چوك

دادانی کومپانیا مۆنۆپولەکان و ئەنجام دانی تێکوشانەکە بە پێی ئەنجام دانی تێکوشانەکە بە پێی مان و مافی رەواو عادیلانەی .

هەروەها تێکۆشانی نەتەوەیی عەرەبمان و پشتگیری دۆستان و هێزە پێشکەوتنخوازەکانی جیهانی کارێکی گرنگی کردە سەر سەرکەوتنی میللی کردن .

میوانە بەڕێزەکان :

سەرکەوتنی میللی کردنی ئابوری نیشتمانی مافی لە دەست بێگانە رزگار کردو کەرتی گەڕایەوە باوەشی ئابوری نیشتمانیمان دوای ئەوەی وەك کەرتێکی غەریب لایەنێکی ئابوری جیا بوو لە تێکڕایی ئابوری نیشتمانیمان .

سەرکەوتنی میللی کردن بە دەستی شۆڕش گەورە ترین توانای ماددی لە رێگای زیاد بوونی داهاتی نەوتەوە دەست خست بۆ بەدی هێنانی گەشەسەندنی بنەرەتی و تێکڕایی و نەخشەی بیناکاری بنکەی پیشەسازی پێشکەوتوو ئابوری یەکی توندو تۆڵو چاکردنی پلەی ژیانی هاو ولاتیەکان تا ولاتەکەمان ئەمرۆ بۆتە فابریقەیەکی گەورەی بیناکاری و کار کردن و هەزاران پرۆژەو کارگەو کیلگەو دەمو دەزگاو رێگای بان و زانکۆو قوتابخانەو نەخۆشخانەو پرۆژەی تری خزمەت گوزاری هەمە چەشنە بەدی هێنراون .

ئەو سەرکەوتنە بوە مایەی دروستکردنی دەرفەتێکی باش بۆ بەکارهێنانی نەوت وەکو چەکێك لە جەنگی نەتەوایەتی- ماندا دژی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم ، بەتایبەتی لە شەڕی تشریندا .

لەئەنجامی خۆمالی کردنیش .. گەلێ توانای ماددیمان دەسکەیت بۆ پشتگیری کردنی بەرگری فەلەستین و جوولانەوەی رزگاریخوازی عەرەب و جولانەوەی رزگاریخوازو نیشتمانی تریش لە سەرانسەری جیهاندا .. سەرباری پێشکەشکردنی یارمەتیش بۆ ولاتە براودۆستەکان ولاتانی گەشەکردودا .. هەروا بوە مایەی ئەوەی کە پیشەسازی نەوتی عیراقی بناغە رێکی تازە ، رێگای بنیادنانی پیشەسازیەکی پێشکەوتوی نیشتمانی نەوت کە بایەخ بە ... بەرهەمی نەوت و گازو دامەزراندنی پیشەی پیتروکیمیایی و ئامادەکردنی کادیری پێویستی نیشتمانی. کە دەورێکی نیشتمانی و نەتەوەیی وا کە لە گەل مەبدەئەکانی شۆڕش و حزبی سەرکردەدا ئەگونجێ ..

لە مەسەلەی دۆزینەوەو پشکنین «سپیری نەوت» کار زۆر باش ئەڕوا ، لەم دوایی یە ئوستولی گوازتنەوەی نەوتی خاوو بەرهەمی نەوت دامەزراوە ، هەروا گەلێ هێڵ و بەندەری تازە بۆ ئەم مەبەستە دروستبوە ، ئا مرونەیەکی ستراتیژی لە رووی گشت باروودۆخێکی نائاسایی دا بێتەکایە ، وەکو بەندەری البکر وهێلی ستراتیژی عیراقی و تورکی ..

هەروا باکتاوخانەیەك لەبەسرەو گەلێ دەزگای لەم بابەتە دورستکراوە و دەسکراوە بە دەست کردنی گازو وە بەرهەمهێنانی سەرچاوە تازەکانی تری نەووت بەجێ گەیاندنی پرۆژەی فراوان کردنی وزەی ناردنە دەرەوە لە باکوردا ،سەرباری هەڵخستنی گەلێ کارگەی تازەی ئامرازەکانی نەوت و پڕ کردنی

ئۆتۆماتیکیانەی گازو دەسخستنی سوتەمەنی ... بە راستی دەسکەوتەکانی خۆمالی کردن گەلێکن و ناکرێ هەروا بەئاسانی باسیان بکەین .. هەر بۆ نمونە :

شۆڕشەکەمان ، رێگەی دۆستایەتی ستراتیژی لەگەل سوفیەت خۆش کرد ، لەپێناوی وە دیهێنانی ئامانج و مەبدەئە- کانی حیزبەکەمان ، حیزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب لە دامەزراندنی گەلێ پەیوەندی بەتین لەگەل دەوڵەتە دۆستە- کان ، بەشێوەیێ بێتە مایەی خێروخۆشی و رزگاری و ئاسودەیی گەلانی جیهان و بەرژەوەندیەکانیان .. هاریکاری هونەری و ئابوری لە نێوان ولاتی ئێمەو ئەواندا گەلێ گەلێ هەنگاوی قووڵی ناوە .. برا سوڤیەتیەکان بەشداریان لە بنیادنانی ژمارەیەك لە پرۆژە نەوتی و غەیرە نەوتیەکاندا کردوە .. پرۆژەی هێلی بۆریەکانی نەوتی بەسرەو بەغدا یەکێکە لەو پرۆژانە ، بەر لە ئەمیش گەلێ پرۆژەی لەم بابەتە سازنراوە، ناوانە خەوازین لەمەو دوا هاریکاریەکە دەها پتر بێ ... منیش بەرزو سوپاسەوە ، هەمو بەشداریەکانی کارگەرە سوفیەتیەکان ئەهێنمە بەر چاو .. کە لەم پرۆژەیەو پرۆژەکانی ترو لەسەر رێگای سوودی هاوکۆدا درێغیان نەکردوە .

پێی خۆشحالم کە بەم بۆنەیەوە ستایشی ئەو هەوڵو تەقەلایە بکەم کە دەزگای گشتی پرۆژەکانی نەوت لە پێناوی جێبەجێ کردنی ئەم پرۆژەیەدا داوێتی هەروەها دەزگای گشتی دابەش کردنی داهاتی نەوت و گازو دەزگای گشتی پالاوتنی نەوت و پیشەسازی گاز .. وە سوپاس هەمو ئەو کارگێرانە دەکەم کە لەم پرۆژەیەدا بە هەمو دلسۆزی و لە خۆبوردنێکەوە کاریان کردوە .. سەرکەوتنی یەکی نادار ئەوەی ساغ کردۆتەوە کە جەماوەری کۆلنەدەر چ دەورێکی گرنگیان لە هێنانەدی سەرکەوتندا هەیە وە ئەوەی دیوانە کردۆتەوە کە هەر دەبێت سەرکەوتن وەدەست بهێنێ ئەگەر هاتو خەبات و تێکوشانی خوی لە پشت سەرکردایەتیە ئەبەزەکەیەوە بەتین کرد .

ئەمرۆکە ئێمە خەباتێکی توندترو زۆرترمان لەپێشەویە .. زۆر شەڕی ترمان دژی ئیمپریالیزم و زایونیزم و نۆکەرانیان و پیلانە گلاوەکانیا- نمان لە پێشەویە .. لە پێناوی ئاوەدان کردنەوەو بنیاتنان و گەشانەوەدا وە لە پێناوی وەدی هێنانی ئامانجە- کانی نەتەوە ئەمرەکەماندا .. لە گۆڕەپانێکدا لە ناخی دنەوە پیرۆزبایی پێشکەشی بە سەرکردەی رابازەکەمان و رابەری رابەرینەکەمان باوکی فەرماندە احمد حسن البکرو هاوڕێی تێکۆشەرمان صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش دەکەین .. ئێمە پەیمان تازە دەکەینەوە کە رێگا بەر نەدەین تا هەمو ئامانجەکانی گەلەکەمان لە یەکێتی بوون و سەربەستی و سۆشیالیستیدا دێتەدی وە هەمیشە سەرکەوتن بۆ گەلانە لە ژێر ئالای حزبە ئەبەزەکەماندا حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب .

خنکاندنی ٨ تاوانبارو حەبس کردنی ١٥ تاوانباری ترو بەربونی ٨٧ کەسی تر

دادگا تایبەتیکە بڕیاری خنکاندنی ٨ تاوانبارو بەندکردنی هەتاهەتای ١٥ تاوانباری تری داوە لەوانەی ئاژاوەکەی رۆژی ٥ و ٦ی مانگی شوباتیان سازکردبو ..

هەروەها دادگا تایبەتیکە بڕیاری بەرەلاکردنی ٨٧ کەسی تری داوە ..

ئەمەش تەواوی بڕیاری حوکمدانەکەیە .

رۆژی ٢٣ی مانگی شوباتی ١٩٧٧ دادگا تایبەتیکەی بەپێی بڕیاری ژمارە ٢١٥ی رۆژی ٢٣ی شوباتی ١٩٧٧ ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش پێك **هاتبو کۆبووەوە .. دوای ئەوە گوێی لە قسەی موتەهەم و شایەتان گرت بەناوی گەلەوە بڕیاریدا ..**

یەکەم .. لەسێدارەدانی هەریەك لەمانە ..

١ - عباس هادی عجینە ٢ - صاحب رحیم سماوی ابو کلل ٣ - یوسف ستار عبدالحسن ٤ - کامل ناجی مالو ٥ - محمد سعید جواد ٦ - غازی جودی محمد خویر ٧ - ناجح محمد کریم ٨ - محمد علی احمد نعناع .

دووهەم .. بەندکردنی هەتاهەتای هەریەك لەمانە ..

١ - ودیع فاهم وداعە ٢ - بلاسم ناجی جواد ٣ - جمال احمد سالم ٤ - محسن جداوی جاسم ٥ - علی نصیر جاسم ٦ - کامل خضیر سباب ٧ - باسم عبدالامیر حسون ٨ - اموری رزاق عبد رحیمی ٩ - هادی مرزه زایر ١٠ - وعد سلطان حاجم ١١ - راهی شاکر سماوی ١٢ - اسعد سلطان حاجم ١٣ - عباس کاظم جعفر فخرالدین ١٤ - حسن جبر حمزه ١٥ - محمد باقر سید محسن .

سێهەم .. بەرەلاکردنی هەریەك لەمانە ..

١ - قصی غنی حمزه ٢ - نزار هاشم عبدالمطلب ٣ - قیس سعید جواد ٤ - ستار عبدالجلیل جودی ٥ - حسین منعم حسین ٦ - سلیم محسن علی مدید ٧ - قاسم رشید حسین ٨ - محمود حسون خنفور ٩ - حسن سعودی کاظم ١٠ - احسان عیدان موسی ١١ - احسان شاکر عبدالرضا ١٢ - ستار کاظم شانی ١٣ - نصیر محمد علی عبدالله ١٤ - محمد سالم حسون ١٥ - علی صالح نصیف ١٦ - عبدالرضا کاظم جعفر ١٧ - علی حسین سعد ١٨ - طالب عبدالرضا فرمان ١٩ - علی عباس جواد ٢٠ - علی جبار ابراهیم ٢١ - محمد عیدان حسین دوش ٢٢ - علی صادق حسین صفر ٢٣ - مقداد کاظم عبدالرسول ٢٤ - جمال نوکر علی مطلك ٢٥ - فلاح عبدالصاحب محمد ٢٦ - جاسم محمد غلام ٢٧ - کامل عبدالامیر خضر ٢٨ - عبدالزهره صالح حلبوص ٢٩ - یوسف محمد عبود کلا ٣٠ - جابر صالح حلبوص ٣١ ناجی کاظم عبدالعباس ٣٢ - عادل کاظم جاسم ٣٣ - حسین عبدالله حسون ٣٤ - علاء جابر محمود ٣٥ - محمد کاظم عبدالله ٣٦ - باقر حسن محمد ٣٧ - فرید حسین رمضان ٣٨ - کریم مهدی صالح ٣٩ - سلیم شکر نجم ٤٠ - هادی خنجر عواد ٤١ - عبدوکان حمزه ٤٢ - رزاق مجید رحیم ٤٣ - سعد حسن محمود ٤٤ - جواد کاظم حمید ٤٥ - حسن ناجی هاشم شبر ٤٦ - کاظم محمد مطرود علی ٤٧ - رشاد کاظم عبدالرسول ٤٨ - صبار جبار عباس عبدالحسین ٤٩ - رزاق عبدالله نجم ٥٠ - عبدالامیر مهدی حبیب ٥١ - محمدجواد کاظم ٥٢ - عبدالامیر حسین اسد الله ٥٣ - عباس فاضل جیاد ٥٤ - زهیر عبدالجلیل جودی ٥٥ - توفیق عبدالرضا هاشم ٥٦ - علی طاهر محسن ٥٧ - اموری کاظم جعفر ٥٨ - فاضل عباس علی ٥٩ - حاکم رهیف سلطان ٦٠ - محمد احمد محمو ٦١ - علی محمد حسین علی ٦٢ - مالك محمد هادی ٦٣ - جبار علیوی ناصر ٦٤ - علی ناجی حسین ٦٥ - جواد منعم هادی ٦٦ - محمد علی وعد عبدالحسین ٦٧ - شرقی حسن سالم ٦٨ - حاکم حسن عبددوش ٦٩ - رزاق طالب محمد ٧٠ - عبدالزهره ناجی شبر ٧١ - قاسم محمد صالح ٧٢ - سعید جواد عبود ٧٣ - جواد بصل حسین ٧٤ - هاتف عبدالحسین سلطان ٧٥ - حیدر معتوق عراك ٧٦ - لوءی موسی جابر ٧٧ - زعیم ستار حسون ٧٨ - کاظم عبدالحسین کافی ٧٩ - نجاح محمد عبود ٨٠ - کریم صادق علی حسین ٨١ - کریم زباله مهدی ٨٢ - صالح مهدی حسن ٨٣ - عباس مهدی احمد ٨٤ - رعد عبدالجلیل جودی ٨٥ - عبدالامیر عبدالرضا هاشم ٨٦ - علی عبدالله علی ٨٧ - امیر علاوی حسین .

ئەم بڕیارە بەرەزامەندی هەمو ئەندامەکان دراوەو لە رۆژی ٢٣ی شوباتی سالی ١٩٧٧دا بەئاشکراش پێیان راگەیاندرا .

سەرۆکی دادگا تایبەتیکە
عزة مصطفی
ئەندام
حسن علی
ئەندام
فلیح حسن جاسم

لێکۆڵینەوە لە پێویستیەکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنومی بیرێ بە سەرۆکایەتی سەرۆکی ئەنجومەن بەڕێز احمد عبدالقادر کۆبونەوەیەکی کردوە .

لەو کۆبونەوەیەدا کە بەڕێزان سەرۆکی ئەنجومەنی تەنفیزی و جێگرەکەی و ئەندامانی ئەنجومەنەکە تیایدا بەشداربون ئەو پرس و رایانەی تیاداخوێندراوەتەوە کە یەکێك لە ئەندامەکانی ئەنجومەنی سەبارەت پێویستی ناوچەی **ئۆتونومی پێشکەشی کردبو ..**

وە بڕیاری ئەوەدرا کە ئەو پرسیارانەی لە بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەنی تەنفیزی و ئەمینداری گشتی بەڕێوەبردنی کاروباری ناوخوو ئەمینداری گشتی بەڕێوەبردنی ئەشغال و ئەسکان کرابو لە ئەنجومەنی تەنفیزی لە کۆبونەوەی داهاتوی ئەنجومەنی یاسادانان دا وەرامیان بدرێتەوە .

لە وەرامی بەڕێز ئەمینداری گشتی بەڕێوەبردنی

بروانە ل : ١١

Institut Kurde de Paris

دووپات کردنەوەی کاری بەرنامەیی لە ڕاپەڕاندنی نەخشەو پرۆژەکانی گەشەسەندنا

ڕۆژی یەک شەممەی ڕابوردوو، چەند کۆڕو کۆبوونەوەیەک لە پارێزگاکانی وڵاتدا، لەبەرڕووناکی ئەنجامی شۆڕشگێڕانەی کۆڕی ناوندی لێکۆڵینەوەی دیاردەکانی کەمبوونەوەی بەرهەم ڕێکخراون.

لەم کۆڕو کۆبوونەوانەدا، ئەوە دووپات کراوەتەوە کە پێشت بەکاری بەرنامەیی ببەسترێ لە ڕاپەڕاندنی نەخشەو پرۆژەکانی گەشەسەندنا، لە گەڵ چارەکردنی سەلبیاتەکانی قۆناغی پێشوو و بیناکاری پەیوەندی دیموکراتیانەی فراوانتر لە نێوان لایەنەکانی بەرهەم هێنەردا.

● سلیمانی :

نەقابەی خزمەتگوزاری گشتی و کۆمەڵایەتی، لقی سلیمانی دوو کۆڕی بۆ کارگێڕەکانی خۆی لە دەزگا تەندروستیەکان و کێڵگەی بەکرەجۆ سازکردوە کە سەرۆکی نەقابەکانی ناوخۆ بەشداری تیا کردون.

● بابل :

نەقابەی گواستنەوەش لە پارێزگای بابل، لە گەڵ یەکێتی گشت نەقابەکانی ناوخۆ کۆڕێکی بۆ کرێکارانی دەزگای گواستنەوەی هاتوچۆکەران سازکردوە، کە بەڕێوەبەری دەزگاکەو جێگری سەرۆکی یەکێتی تیایا ئامادەبوون.

دیسان بەڕێوەبەریتی دەزگای ڕۆشنبیری جەماوەر لە پارێزگاکەدا دوو کۆڕی بۆ قوتابیانی قوتابخانەی ناوندی «١٤ی تەموزی» کوڕان و «الاعتماد»ی کچان لەشاری حلە سازکردوە. بەشدارەکان لە هەردوو کۆڕەکەدا دەوری پێشڕەوی حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەبیان دووپات کردەوە لە بەگژاچوونی نەخشەکانی ئیمپریالیزم و زایونیزمداو پوچ کردنەوەیان و لەبەربەستی دەوری ڕژێمی سازاندنی دیمەشق کە ئەو نەخشانەی گرتۆتە خۆی.

● قادسیە :

هەروەها بەڕێوەبەریتی کاروباری کۆمەڵایەتی لە پارێزگای قادسیە کۆڕێکی بۆ ئیشکەرانی مەڵبەندی سەرپەرشتی کۆمەڵایەتی و ساوایان سازکرد.

● کەربەلا :

لقی یەکێتی گشت ئافرەتانی عیراق لە پارێزگای کەربەلا سێ کۆڕی لە ناوچەی ئیسکانی کەربەلاو هەردوو ناحیەی «الحر»و «الحسینیە» سازکرد لەژێر دروشمی «باشیوازە کۆمەڵایەتیە کۆنەکان لە ناوبەرین و لە جێگایان پەیوەندی ساغی کۆمەڵایەتی لە سایەی شۆرشی ١٧ی تەموزدا بەسەرکردایەتی حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب بنیات بنێن».

● هەولێر :

وە هاوڕێ ئەندامی سەرکردایەتی حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب لقی هەولێر، لێپرسراوی مەکتەبی کرێکاران سەرپەرشتی کۆبوونەوەیەکی ناوکۆیی ئەندامانی مەکتەبی کرێکارانی حزب و مەکتەبی تەنفیزی یەکێتی ناوخۆیی کرێکارانی کرد.

پاسەوانەکانی شەوانە موخەسەساتی ژن و منداڵ ئەیانگرێتەوە

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بڕیاریداوە پاسەوانەکانی شەوانە، ئەو موخەسەساتی ژن و منداڵە بیانگرێتەوە کە لە بڕیاری ژمارە (٧٤٧)ی تەموزی ڕابوردووی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا دیاری کراوەو ئەمەش دەقی بڕیارەکەیە :

بەپێی ئەحکامی بڕگەی (آ) لەمادەی چل و دووی دەستوری وەختی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا دیاری کراوە. ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبوونەوەی ٢٤-٢-١٩٧٧ دا بڕیاریدا :

١ ـ پاسەوانەکانی شەوانە ئەو موخەسەساتی ژن و منداڵە ئەیانگرێتەوە کە لە بڕیاری ژمارە ٧٤٧ی ١١-٧-١٩٧٦ی

٢ ـ لە سەر وەزارەتی ناوخۆو دارایی پێویستە ئەم بڕیارە جێبەجێ بکەن.

احمد حسن البکر
سەرۆکی ئەنجومەنی
سەرکردایەتی شۆڕش

کۆنگرەی لیژنەی قانونی ڕاوێژکاری ئاسیایی و ئەفەریقایی

کۆنگرەی هەژدەمینی لیژنەی قانونی و ڕاوێژکاری ئاسیایی و ئەفەریقایی جارێ پەرەپێدانی بنەما قانونیەکانی ئاڵوگۆڕی بازرگانی نێوان دەوڵەتان بەتایبەتی ئاسیاو ئەفەریقیا داوە.

لە ئەنجامی کۆبونەوەکەی داکۆنگرەکە، کە لە ١٩-٢٩ی مانگی ڕابردودا لەبەغدا گیرا، پێویستی هاریکاری نێوان دەوڵەتە ئەندامەکانی ساغ کردۆتەوە، لەکاتی کۆنگرەی داهاتوەکانی نەتەوەیەکگرتوەکان، بۆ پشتگیری کردنی باری سەرنجی دەوڵەتە گەشە کردەکان، لەبارەی قانونی دەریاو وەبەرهێنانی ناخی ئۆقیانوسەکان و چاودێری کردنی پێداویستیی و بەرژەوەندیەکانی ئەم دەوڵەتانە.

بڕیارەکانی کۆنگرەکە، پەنجەی بۆ گرنیگی هاریکاری لەدەرفەتی قانونی پاراستنی بیئەی بەشەری لە گەندبوون و قەلاچۆ کردنی تاوانە ئابوریەکان کێشاوە.

کۆبونەوەی مەکتەبی تەنفیزی یەکێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق

شەممەی ڕابردو مەکتەبی تەنفیزی بەسەرۆکایەتی ... محمد دبدب، سەرۆکی مەکتەب کۆبونەوەیەکی بەست. لە کۆبونەوەکەدا ... لەبارەی جۆری کارەکانی مەکتەبەوە دواودەوری یەکێتی لە ... تەجرەبە بەقیمەتەکەی شۆڕشە نەتەوایەتی و سوشیالیزمەکان دەس نیشانکرد، ئەوەشی ساغ کردەوە کە :ـ ئەبێ کاری قوتابیانەی سەرانسەری شارەکان چوست و ... بە کارامەیی بکەوێتەکار، تا شانبەشانی جوڵانەوەی کۆمەڵ بسازێت و ... کاروانی سەرکەوتوی یەکێتی سەر بەشۆڕش و سەرشارەکانی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب سەربخات. هەروا لەبارەی بایەخدان بە یەکێتی قوتابیانی کوردستانەوە دواو ووتی : ئەبێ لە چوارچێوەی شارەکانی ئۆتۆنۆمیدا ئەم یەکێتیە دەوری خۆی ببینێ، بە شێوەیەک شانبەشانی گۆڕانە کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابوریەکانی ئەو ناوچەیەو لەژێر سایەی سەرکردایەتی سیاسی حزب و شۆڕشدا بڕوات.

لە کۆبونەوەکەدا بڕیاری دابەشکردنی مەسئولیەت بە سەر ئەندامانی مەکتەب بەم شێوەیە دابەشکرا :

محمد دبدب ـ سەرۆکی مەکتەبی تەنفیزی فهد سالم الشکرە ـ جێگری سەرۆک ـ سەرۆکی دەستەی بەڕێوەبەری لقی بەغدا ـ حسن حسین ـ سەرۆکی عبدالواحد موسی ـ جێگری یەکێتی قوتابیانی کوردستان سەرۆک بۆ یەکێتی گشتی ـ دشەنگ سیداحمد ـ قوتابیانی عەرەب و پەیوەندی سکرتێری یەکێتی قوتابیانی دەرەوە ـ خولە لفتە سکرتێری کوردستان ـ حسن یونس ـ مەکتەب ـ مضر محمود سەرۆکی دەستەی بەڕێوەبەری مەسئولی پەیوەندی نێو لقی نەینەوا محمد حسن ـ دەوڵەتان ـ طاهر البکاء ـ سەرۆکی دەستەی بەڕێوەبەری مەسئولی پەیوەندی دەرەوەی لقی بەسرە ـ حسن نقل عەرەبی و پەیوەندی ناوخۆی ـ مەسئولی پەیوەندی ناوەخۆی لقی دیالە ـ ماجد الخطیب ـ لقەکانی بابل و نەجەف و کەربەلا مەسئولی کاروباری ڕۆشنبیری و ـ حسین الجاسم ـ مەسئولی ڕاگەیاندن ـ هدیب مجهول ـ پەیوەندی ناوەخۆی هەردو مەسئولی کاروباری هونەری لقی واسط و میسان ـ ثامر پەیوەندی ناوەخۆی لقی ئەنبار منصور ـ مەسئولی پەیوەندی ـ حیدر لعیبی ـ مەسئولی ناوەخوی لقەکانی ذی‌قار و کاروباری دارایی و بەڕێوە ـ مثنی و قادسیە ... بردن ـ هشام محمد ثامر ـ مەسئولی پەیوەندی هەردو لقی تەئمیم و صلاح‌الدین. هەروا بڕیاری، بوودجەی گشتی مەکتەبی تەنفیزی، لە کۆبونەوەکەدا درا.

لە سەرێ

پیاوەکە ئەوە بۆچ وادۆش داماوی ؟

بیورن ناچارم لچ بدەم بەیەکداو وەکو (١٩) هار هەربڵێم سی چل پەنجا، ١٢، ١٣، ١٤. ئەزانن بۆچی ؟ ئەمڕۆ ساڵی ١٩٧٧، ساڵانی پێشوونی بە منداڵ بە شۆربایەکی نیسک یا ماشێنەیەکت داکەوێت. ئێستاکە پەنیری دەوێت شیری دەوێت کەرەوماست و هەنگوین مرەبای دەوێت. پەلە گوشتی ڕۆستوماو زەڵاتەی دەوێت ئەوکاتە ڕۆیشت کە جەژناو جەژن منداڵ دەستێ جلی بۆدەکراو بەس. ئێستاکە (ڕێن کوتی دەوێت) ژنی دەوێت جلی تایلیت جوان و نایابی دەوێت. پێلاوەکانی جوتی بەلای کەمەوە بە پێنج دینارە ؟ هەیقوربەسەر دینارو پێچوە دینارو باوکی دینارو ئەوکەسەی کە دینار پەیدادەکات. !!

شەوبو منداڵان ئاگادار یان کردم. ئەمشەو فلیمێکی عەرەبی خۆش کاردەکات و داوایان لێ کردم دەبێت فیلمەکە ببینم ! چامان سازکردو ژوورمان لێ گەرم کردو چاوەنواری فلیم دایکی منداڵانمەرایێم بۆدەکات لەبەر خویەوە تاو تاو پێ‌دەکەنێت. هەروەم دەزانم بۆچی ؟ با لەوەی نەشارمەوە چونکە ماڵی ... ی بەبۆنەی وچانی نیوەی ساڵەوە سەرێکی باشیان ... تەنها (٥) زەلامن زۆرنین خوانەخواستە ئەم توەبن.

تاوتاویش پێی دەگوتم ... ئەوە بۆچ وا دۆش داماوی ؟ منیش ڕاستیتان دەوێت ڕادەچڵەکیم و دەمگوت نا هیچ دۆش دانەماوم تەنها بیر ... فلیمەکەی ئەمشەو دەکەمەوە ئەی قور بەسەر من ... نابێت دۆش دابمێنم ؟ خوم ١٢ سەر خێزانم و پێنج سەر ... ێزانیش گەورەیان کردوم ! بەبۆنەی وچانی نیوەی ساڵەوە. پێویستمان بە کەلوپەل هەیە دەبێت ژنە داماوەکەم لە بەیانیەوە بچێتە زوری چێشت‌لێنان تا ئێوارە. دەوێ ... خۆراک ئامادەبکات هێندێک لە میوانە خوشەویستەکان ڕونی گزوگیا ناخۆن پێیان ناکەوێت. دەبێت ڕۆنی مەر بکڕن کیلوی ڕونی مەریش تەنها بە دینارێک و سەدفلسە زۆرنیە ئەی قبوڵی دەبێت بە ڕونی باش‌لێ بنرێت؟

دایکی منداڵانیش سەرڕای ئەم ... ساتە پێم‌دەڵێت ئەوە بۆچ وا لچ داوە بەیەکدا ؟ بەڵێ ... یم کەوتە کار چیرۆک دەڵێت پیاوێک ژنەکەی دەبێت ... ی هەموان تەنها (٨) هەشت منداڵی دەبێت. بۆ ... تی بەتیری عەشقی ... کێک گرفتاردەبێت کە (٦) ... ش منداڵی هەیە بەڵێ نیرەکە کوشندە دەبێت پیاوە ... چێتە سەریەوە ژنەدە هێنێت ژمارەی منداڵانیان دەگاتە (...) منداڵ.

هەرایە هەرا خوراکت بەش ... ات پێڵاو کەس نازانێت لەکوێ دادەنرێت. ئاودەست بەر ... بێت هەرایە هەرا ! دەستم کرد بە قاقای پێکەنین و لەبەر ... مەوە بۆڵەبۆڵم لێوە ... ئەی خاک بەسەرم پیاوی ئەلی ... دولەمەندە دەتوانێ گوزەران بکات من تەنها موچە کەمە ... ویش هەزار فرچەی لێ‌دەکەم تا بتوانم نان‌وخوراک ... کرێ خانوو ... یان بۆ ئامادەبکەم ... ش جنابمان لە بەغدا دادەنیشین ئێستاکەی ... بواندارێتین. هەر سەر سەلامەت بێ ماڵ هەر ... ئەوە خۆشە یاخوا هەر بەخێربێن بەخێربێن گەورەتان کردین. نووشی قەرزداریتان کردین. سەلامەت بێ ڕەنگ ... م لێم زویر بێت وابزانێت لەگەڵ ماڵی خزمەکەیدا ... زانێت لەگەڵ ماڵی ... نا لە گەڵ هەموو کەسێکمە.

باوکی بەخێیار

کۆبونەوەی لیژنەی بەرە لە دهۆک

پێرێ لیژنەی بەرەی پێشکەوتوخوازی نیشتمانی و نەتەوایەتی لە دهۆکدا بەسەرکایەتی مزهر مطنی ئەمینداری ڕازی سەرکردایەتی لقی دهۆکی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست، کۆبۆنەوەیەکی گرێدا.

لیژنە گشت ئەو تاوانانەی کە گرێ گرتەکانی ڕژێمی هەڵگەڕاوەی دیمەشق سازی ئەدەن، تاوانبار کرد.

لە کۆبونەوەکەدا، باسی جۆری پەرەپێدانی کاری بەرەو بڵاوکردنەوەی بیرووڕکانی لە نێوان کۆمەڵانی خەڵکدا، باسکرا، سەرباری موناقەشە کردنی هەندێ مەسەلەی ئابوری و کۆمەڵایەتی.

کۆبونەوەی لیژنەی کاروباری زانکۆکان

پێرێ دوکتۆر محمد صادق المشاط وەزیری خوێندنی باڵاو لێکۆلینەوەی زانستی، سەرپەرشتی کۆبوونەوەیەکی لیژنەی کاروباری زانکۆکانی لە وەزارەتەکەیدا کرد.

لیژنەکە بڕیاری لەسەر بڵاوکردنەوەی سیستەمی خوێندنی بەردەوام دا کە ئامانجی نوێ کردنەوەو پەرەپێدانی توانای کادیرە کارگێرەکانە لە زانکۆکاندا بەشێوەیەکی بەردەوام و شارەزابوون لە ئەرک و کاری زیاتر لە باردا بوو.

هەروەها دوا شێوازی ڕاسپاردەکانی زانکۆوو، ڕاسپاردەکانی یارمەتی لێکۆڵینەوەی زانستی و دانان و وەرگێڕان و بڵاو کردنەوەی مۆر کرد تائامادەبێ بۆ بەرچاو خستنی ئەنجومەنی خوێندنی باڵاو لێکۆڵینەوەی زانستی تابڕیاری لە سەر بدات.

هەروەها لیژنەکە پاداشتی تایبەتی بۆ گۆڤارە زانستیەکان دانا کە کۆلیج و خوێندنگاکان دەری ئەکەن لەگەڵ پاداشت دان بەو مامۆستایانەی سەرپەرشتی خوێندنی بەرزو ڕێکخستنی مەڵبەندە ڕۆشنبیریەکانی زانکۆکانی وڵات ئەکەن.

دیسان بڕیاری دا یەکێتی وەرزشی زانکۆکان لە وڵاتدا دروست بکرێ کە باری ئاگەی لە بەغدا بێ و نوێنەرانی چەند وەزارەتێکی و دەزگاو خوێندنگا هونەریەکان و یەکێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق بەشداری تیا بکەن.

هەروەها لیژنەکە شێوازی ڕێکخستنی ئەش ... و هاتوچوکردنی زانستی لەناو وڵات و دەرەوەدا مۆرکرد لەگەڵ چۆنیەتی سوود وەرگرتن لە مامۆستایانی عیراق و بێگانە لە ڕووی خوێندنی بەرزەوە لە زیاتر لەیەک زانکۆدا، بێجگە لە لێکۆلینەوەی بەر نامەو نەخشەی لێکۆلینەوەی قوتابیان و بەرنامەکانیان.

دیسان لیژنەکە ئەوەی دووپات کردەوە کە سوود لە ڕێکەوتنە ڕۆشنبیریەکانی نێوان عیراق و وڵاتانی تر وەربگرێ لە ڕووی گۆڕینەوەی مامۆستاو شارەزایی لە خوێندنی بەرزا.

● هەموو هەفتەیەک

سەربەست

لە ساڵی ١٩٦٨دا تێکڕای بەرهەمی وڵات لە چیمەنتۆ ملیونێک و (٢٠٠) هەزار طن بووە. ئەم بەرهەمە کەمەی ئەوسا بەشی بزوتنەوەی بیناکردن و پرۆژە کەمەکانی ساڵی ١٩٦٨ی ئەکرد.

بەڵام لەگەڵ پەرەسەندنی بزوتنەوەی بیناکردن و دەست پێ‌کردن بەدەیان ... ڕەی ... زیاد بوونی داهاتی ساڵانی ... ی هاونیشتمانیان ئەو گرانە هەرەکەورانەی لە بازاری ئازادو جیهانیدا بووە، هەمووی بوو بە هۆی ... بوونی کەرەستەی بیناو بەشێوەیێکی ترسناک و سەرەڕای ئەو هەوڵو تەقەللایەی کە بو چارەسەرکردنی گرانجانی کەرەستەی بینا دراوەو ئەدرێت، دیسان گرفتەکە قەبەترو ئاڵۆزتر دەبو، بۆیەکا تاکە چارەسەرکردنێکی بنەڕەتی هەر ئەوە ئەمێنێ کە بەرهەمی خشت و چیمەنتۆ لە وڵاتدا زیاد بکرێت و لە دەستەوانەی کەوا سوودێکی زیادو نامرۆڤایەتیانەی لێ ئەکەن ڕزگار بکرێت، بۆ نمونە دەبلێ‌خشت کە بەشکاو وردەکەی ئەکاتە چوار هەزارخشت و لە حەقیقەتدا دوو هەزاری تەواوی لێ‌دەرناچێ گەیشتوتە (٧٠) دینارو قاچاغی وا گەرم بووە. هیچ مادەیێکی تر، ئەوەندە سوودبەخشی نیە، لەبەر ئەمەو بۆ دانانی سنوورێک بۆ ڕاوڕووت‌کردنی خەڵکی و بێ دەستەبەری کەرەستەی بینا بۆ هاونیشتمانیان و بۆ پرۆژەکانی گەشەکردن.

دەزگاکانی بەرپرسیار هەوڵێکی گەورەی بەردەوام ئەدەن لە مەیدانی دروست کردنی کارگەی نوێی چیمەنتۆو خشت و لەماوەی ئەم ساڵەدا دووانزە کارگەی دروست‌کردنی خشت ئەکەوتە کار کە ساڵانە (٨٣٤) ملیون خشت دروست‌ئەکەن و لەلایەکی ترەوە تا ئێستا هەشت کارگەی چیمەنتۆ دروست‌کراوە کە بەرهەمی ساڵانەیان ئەگاتە دوو ملیون و (٧٠٠) هەزار طن و لەماوەی ئەم ساڵانەو ساڵی داهاتوودا حەوت کارگەی نوێ چیمەنتۆ تەواو ئەکرێن کە (١٦٢) ملیون دیناریان تێ‌ئەچێ و (٢) هەزار کرێکار ئیشی تیا ئەکەن و تێکڕای بەرهەمیان ئەگاتە حەوت ملیون طن، کە چارەسەرێکی بنەڕەتی گیروگرفتی ئەبوونی کەرەستەی بینا ئەکرێت، چ بۆ هاونیشتمانیان و چ بۆ پرۆژەکانی گەشەپێدانی ولاو پێشخستنی.

ئەمساڵ لە پارێزگاکانی وڵات ١٣ قوتابخانەی نمونەیی ئەکرێتەوە

وەک زانراوە وەزارەتی ئەشغال و ئەسکان لەمدوایەدا لەدانانی نەخشەی ١٣قوتابخانەی بازرگانی نمونەیی بۆتەوە تێکڕا بەرینی هەریەکەیان چوار هەزار مەتری چوارگۆشەیەو ئەم ساڵ لەپارێزگاکانی وڵاتدا دەست بەدروست کردنیان دەکرێت.

ئەم قوتابخانانە بەسەر ١٠ پارێزگادا دابەش دەکرێن.

هەرقوتابخانە یەک لەوانە ٢١ پولی تیادا دەبێت لەگەڵ هۆڵێکی کۆبونەوەو هاڵاکی هونەری و بیجگە لەچوارهۆڵی بۆخوێندن و فێرکردنی چاپ لێدان و هۆڵێک بو ئامێری ژماردن و بەرەیەکیش بۆ بەڕێوەبردن و کتێبخانە.

ئەم کارەش بەشێکە لەنەخشەی دەزگای پەروەدەی پیشەیی بۆجێبەجێ کردنی بڕیارەکانی ئەنجومەنی نەخشەکێشان پیشەیی بۆجێبەجێ کردنی ئەو بڕیارانەی ئەنجومەنی نەخشەکێشان کە پەیوەندی هەیە بەوەوە لە ٥٠٪ی ئەوانە قوتابخانە ناوندەی تەواودەکەن بخرێنەبەر خوێندنی پیشەیی..

کۆبونەوەیەکی ناوکۆیی بۆ لێدوانی بارو دۆخی نیقابە گەری لە هەولێر..

مەکتەبی کرێکارانی سەربە سەرکردایەتی لقی هەولێری پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست کۆبۆنەوەیەکی ناوکۆیی لە نێوان ئەندامانی مەکتەب و کادیری پێشکەوتووی کرێکاراندا بەست، بۆ ئەوەی لەوبارو دۆخی نیقابەتیایەتی و لە ئەرکەکانی ڕێکخراوە کرێکاریەکانیش لەوقۆناغەدا بکۆڵنەوە.

لە کۆبونەوەکەدا هاوڕێ عامر حسێن بەرپرسیاری مەکتەبی کرێکاران لەسەرکردایەتی لقی حیزب لەگەڵ ژمارەیەک لە هاوڕێیانی ئەندامی مەکتەب و سەرۆکی ئەندامانی یەکێتی ناوخۆی نیقابەکانی کرێکاران و ئەندامانی مەکتەبی لقەکانی نیقابەکان و لیژنە نیقابیەکانی پارێزگاکە بەشداربوون.

سێ دەنگوباس

● ڕۆژی یەکشەممەی ڕابردو، یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق ـ لقی تەئمیم ـ حەملەیەکی ڕۆشنبیری فراوانی لەنێو ئافرەتانی شاردا ڕێکخست، لە پێناوی بەدەرخستنی مەترسیەکانی نەخوێندەواری و ئەنجامە سلبیەکانی لەسەر واقیعی پێشکەوتنی ئافرەت لەگشت لایەنێکی ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتی و تەندروستیەوە.

● ڕۆژی یەکشەممەی ڕابردو «٢٣» جوتیارو ڕابەری کشت‌وکاڵی شاری سلیمانی و لە دەورەی دوەمدا بەشداربوون، کە بەڕێوەبەرایەتی دەزگای ڕۆشنبیری جوتیاران ڕێکی‌خستبوو بەشدارەکان گەلێ موحازەراتیان لەبارەی جوڵانەوەی هەرەوەزی و گرینگی ئەم کەرتە وەرئەگرن.

● ڕۆژی یەکشەممەی ڕابردو «٢٥» ژنە جوتیار لە ئەندامی هەرەوەزی بلاواتی لاوی‌تر کشت‌وکاڵ لە نەینەوادا، چوونە نێو دەورەیەکی مەشقکردنەوە کە بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جوتیاران سازاندویەتی و حەفتەیەک ئەخایەنێ و لەبارەی وریابونەوەی نەتەوایەتی پەروەردەی منداڵ و ئاژەڵ و مەشهەنگ و کشتوکاڵەوە گەلێ موحازەرات وەرئەگرن.

کۆڕێکی شیعری نوێی کوردی لە سلیمانی

لەچوار چێوەی چالاکی ڕۆشنبیری ئەم وەرزەدا، لیژنەی ڕۆشنبیری مەڵبەندی سەرپەرشتی لاوان لە پارێزگای سلیمانی دووسەبەی ئێوارەی هەینی ٤-٣-١٩٧٧ کۆڕێکی خوێندنەوەی شیعری نوێی کوردی سازئەکات کە ئەم شاعیرانە بەشداری تیائەکەن : آنور قادر جاف، دلشاد محمد امین، جمال شارباژێڕی، رفیق صابر، لطیف هەڵمەت، محمد حمە باقی و چەند شاعیرێکی

ئافرەت و گۆرانی وتن

مکرم رشید

● لەو کاتەی لە سەر رووی ئەم زەمینە دێرینە مرۆڤ فێری ئیش کردن بووە. لەو کاتەوە گۆرانیش سەری هەڵداوەو بەردەوام لە گەڵ مرۆڤدا، بە پێلکانەی رۆژگاردا هەڵ زنوەو هەڵو بۆی لە هەموو لایەنی ژیانی ئەو مرۆڤەدا پەرش و بڵاو کراوەتەوە، هەر ئەوەستاوەو ناوەستێت، هەمیشە بەرەوپێش تا دێت رووبەروو جۆرانەی گۆرانی نوێ دەرئەبێتە ئەو دەریای مەزنی بێ سنووری یەوە.

● هەر لە سەرەتاشەوە ئافرەت و پیاو، پێکەوە دەست لە دەست و شان بە شان و بە جووتە گۆرانییان ووتووەو بۆ یەکتریان سەندۆتەوە، کە ئافرەت لەم لایەنەوە بەشداری پیاوی کردووە گۆرانی بۆ دلداری و منداڵ پەروەردە کردن و دروینەو هەزارەها لایەنی رەنگینی تری ئەم ژیانە ووتووەو، دەست و بازووی نەخشێنراوی خۆیی پیشان داوە، ئەوەتا ئێوی چەندەها گۆرانیبێژی ئافرەت لە مێژوودا تۆمار کراوەو تۆمار دەکرێت، بە شانازییەوە سەیر دەکرێن.

● کەچی لەلای ئێمەی کورد، ئەمە، ئافرەت بوێرێت، سەر شانۆ و هونەری خۆی پیشان بدات، ئەگەر ئەمەش رووی دا خۆ ئەو ئافرەتە بە چاوێکی نزمەوە تەماشا دەکرێت و، هەزارەها ناو و ناتۆرەو ناوێتکەی بۆ هەڵ دەبەستن، ئینجا ئەخوازە ئەو ئافرەتە گۆرانیبێژەی بێوێت لە گەڵ دەو دەنگ پیاودا گۆرانی بڵێت، ئەوا ئەك هەر شار بەدەر دەکرێت، بەڵکوو لەوانەشە لە ناو ببرێت یان خۆڵ و دۆ دەکرێت و منداڵە ووردەکەی شار دووی دەکەون.

● لەم بارەیەوە، لەم دواییەدا لە کۆمەڵەی ئێمەی کورددا، شتێکی لەم جەشنە رووی داوە، ئافرەتێکی بە حورمەت لە گەڵ گۆرانیبێژێکی ناودەرکردوودا، شریتێکی گۆرانی پڕ دەکەنەوە بە دوو قۆڵی، دوای ئەوەی ئەم هەواڵە بڵاو دەبێتەوە. مالی ئافرەتە قوڕ بە سەرەکە، بەردە باران دەکرێت و، بە مەشەوە ناوەستن شاربەدەری دەکەن و ناوی دەزڕێنن، ئافرەتی هەزاریش هەر کوێ دەچێت، جێی ناکەنەوەو قاوی دەدەن و هەر رۆژە تا رۆژێك بارو بارەی دەپێچنەوەو روو دەکاتە شوێنێك.. بەڵكوو خودا کردی جێگەیەکی بۆ خۆی دۆزییەوەو تێیدا حەساوەوە، کە جی بێهوودە!

● ئەم ئافرەتەش حەسیبە خانە.. سا خەلقینە.. فریای کەون.. با دەربەدەر نەبێت، با ئەو گوڵە تازە پشکووتووە نەژاکێت و هەڵنەوەرێت. چونکە ئەنگە ئەوا لە کۆتایی سەدەی بیستەمدا دەژین، خەڵکی گەیشتە سەری مانگ و ئێمە هێشتا کە هەر لە خەو هەڵنەستاوین، ئیتر تاکەی ئافرەتمان لە لا دیلی ناو چوار دیواری، دەرگا کلیل دراوی خوو و رەوشتی سەدە رەشە تاریکەکانی ناوەڕاست بێت، دەسا بەسە ئیتر ئەو ئافرەتە هەزاره بە دەردی خۆیەوە مەکوژن، بیهێڵن با هەوای سەربەستی هەڵمژێت، تاکەی ئەم بەجەو عابا رەشەی خوو و رووشتە رێی رووناکی سەربەستی لێ بگرێت، با بێتە سەر شانازی ژیان و بەشداری بنیاتنانی کۆمەڵ بکات، چونکە ئافرەت مرۆڤەو جیاوازی لە نێوان مرۆڤانیشدا نی یە، کەوا بوو چی جیاوازی نامێنێت لە نێوان پیاو و ئافرەتدا، لە بەر ئەوەی هەردوکیان مرۆڤن، هەر دوو وەك یەك بیر دەکەنەوە، کردەوەی چاکیان لە پێناوی خزمەت کردنی مرۆڤایەتیدایە.

هەر دوکیانیش لە بەردەمی یاساو کۆمەڵدا یەك سانن و پێویستە بە یەك چاو تەماشا بکرێن.

● ئەی بۆچی دەبێت پیاو هەر چی بکات سەربەستە، بۆ ئافرەت ئەنانەت.. گۆرانی.. گۆرانی.. بڵێت.. ئاوەها.. شاربەدەر دەکرێت، بۆ چی پیاو هەزارەها کرداری لە یاسابەدەر دەکات و شار بە دەریش ناکرێت، خۆ ئەو ئافرەتە یاسای پێشێل نەکردووە، نفری خودای نەکردووە، بەو جۆرە رەجمی دەکەن، خەلقینە خواتان هەبێت ئیتر تاکەی ئێمە بە مێشکی کۆنەپەرستی بیر بکەینەوە، با ئێمەش لە کاروانی گەلان پاش نەکەوین، کەمێك بیر بکەنەوە، سەیری ئەم لاو ئەو لای خۆتان بکەن، لە خەو هەستن بزانن (کەر لە کوێ کەوتووەو کونە لە کوێ دراوە!).

● جا بە ناوی دایکی جەمال و مریەم خان و گوڵبەهارو بەخشان و ژیان و وەتانەی وەلیدی و نازدارو قیداو سەدان ئافرەتی گۆرانیبێژی تردوە ئافەرینی حەسیبە خان دەکەین و، هیوادارین نەك هەر ئەو بەڵكوو هەموو ئافرەتێك هەست بە لێپرسراوی خۆی بکات، بەشداری کردنی بنیات نانی کۆمەڵەکەیان بکەن و بۆ پاشەڕۆژێکی پرشنگداری بیەن.

★★

پەروەردە

منال و بیرکردنەوە ...!

ئامادەکردنی
ئاوات مەحمود مستەفا

پێش ئەوەی بچینە ناو ئەم باسەوە پێناسەیەکی بیر کردنەوە ئەکەین: (بیرکردنەوە ئەو کردارەیە کە مێشك پێی هەڵئەسێت کاتێ هەست بە هەڵوێستێکی تازەی نەبینراو بکات).

● ئایا منال بیر ئەکاتەوە؟..

شتێکی هەروا ئاسان نی یە بە دوای بیرکردنەوەی منالدا بگەڕێین بە تایبەتی پێش قۆناغی قسە فێربوونی.. چونکە.. منال ئەتوانێ بەهۆی زمانیەوە پێمان ڕاگەیەنێت کە دەروونی چی تیایەو حەز لەچی ئەکاو چی ئەوێت و چی ناوێت.

منال یەکەم هەنگاو بەرەو بیرکردنەوە دەنێت کە بەرەکەی زۆر تەسکە فراوان نی یە. بۆ نموونە: ئەگەر دایك و باوك چوونە دەرێ و وستیان منالەکەیان نەبەن سەیر ئەکەین منالەکە کراسەکەی دایکی ئەگرێ کە ئەمە نیشانەی ئەوەیە منالەکە داوا ئەکات بیبەن لەگەڵ خۆیانا.. یان منالێك چاوی بە یاریەك ئەکەوێت لە شوێنێکی بەرزدا کە ناتوانێت بە دانیشتنەوە دایگرێ بۆیە ئەیەوێ هەر دوو پێی بەرز کاتەوەو بە دەستی دایگرێ.. ئەم دوو نموونە ئاسانە ئەوەمان پیشان ئەدات کە منالیش توانای بیر کردنەوەی هەیە.. بەڵام وەکو ووتمان بیر کردنەوەکەی لە ماوەیەکی تەسك دایە کە ناتوانێ زیاتر ئیشی پێ بکات بۆیە یان بە ئویان یان دەست نیشان کردن یان قسەو بە هەندێ شتی تر داواکانی دەردەبڕێت.

● منال کەی یان چ کاتێ دەست ئەکات بە بیر کردنەوە..؟

ناتوانین بە تەواوی دەست نیشانی کاتی بیر کردنەوەی منال بکەین یان بە تەواوی دڵنیا بین لەوەی ئەبینێ لێی تێ ئەگات یان هەرچ کیرو ئرفتێکی هاتە رێ ئەتوانێ بە سەریا زال بێت چونکە قۆناغی پێگەیشتن لە منالێکەوە ئەگۆڕێ تا منالێکی تر.. بەڵام ئەگەر بیهێنینەوە یادمان مرۆڤ لە سەرەتادا کاتێ بیری کردۆتەوە لەشت کە پێویستی پێی بوو بێت وەك بڵێین تا برسی نەبوایە بیری لە نان ئەکردەوە دە هەزاران شتی تر ئەتوانین لەم بیرەوە بڵێین منالیش کاتێ بیر ئەکاتەوە کە پێویستی هەبێت. وەك ئەوەی منالێك دیمەنێکی جوان ئەبینێ دلی پێی خۆشە بەڵام بەو تەنها بینینە رازی نابێت بەڵکو هەوڵ ئەدات لێی نزیك بێتەوە بۆیە دەست ئەکات بە بیر کردنەوە کە بە چ شێوەیەك بتوانێ ئەو ئاواتەی بهێنێتە دی. زانایانی پەروەردەو دەروون ناسەکان ئەڵێن: بیر کردنەوەی تەواو لای منال ئەو کاتەیە کە بتوانێ بەراووردی دوو شت بکات.. ئەو منالەی کە وێنەکەی دایکی هەڵئەگرێ و لە بەردەمی دایکیدا دەوەستێ و لە هەردووکیان وورد دەبێتەوە توانای بیر کردنەوەی هەیە یان ئەو منالەی کە بتوانێ بەراووردی دوو شت بکات و ناوەکانیان تێکەڵاو نەکات ئەمیش هەر توانای بیرکردنەوەی هەیە..

بروانە ل ١١

منالەکەت لە سووتاندن بپاریزە

فەوزیە فەدەج
ئامادەی کردووە

سووتاندن وەکو ئەیزانین یان بە هۆی ئاگرەوەیە یان شتی گەرم یان شلەی گەرم وەکو رۆن یان کارەبا. سووتاندن بە پێی جۆرەکەی ئەکرێت بە دوو بەشەوە. پێش ئەوەی باسی ئەو دوو جۆرە بکەین پێویستە ئەم دوو خالە لە یادنەکەین.

١ - پێویستە دەستت پاك بشۆیت پێش ئەوەی دەست بدەیت لە سووتاویەکەوە.
٢ - پێویستە ئەگەر سووتاویەکە لەسەردەم و چاو، یان کۆئەندامی نێرینەو مێینە بوو بەزوویی پیشانی پزیشك بدرێت ئەگەر سووتاویەکە ڕووکەشی بو واتە ئاسان بوو.

پاراستن لە سووتاندن:

١ - دوورخستنەوەی منال لەو شتانەی کە لە سەر ئاگرن وەك ئاو.. رۆن.. خواردن.. قاوەو چاو هەرچییەکی تریش.

٢ - هۆیەکانی ئاگر کردنەوە لە شوێنی دوور لە دەستی منال دانێ.

٣ - داپۆشینی ئەو بەشانەی کارەبا کە بەکاری ناهێنیت.

٤ - تا ئەتوانێ بەرگی نایلۆنی لەبەر منالەکەت مەکە چونکە زووگر ئەگرێت.

أ - سووتاندنی ڕووکەشی: ئەگەر سووتاویەکە لەم جۆرە بوو پێویستە شوێنی سووتاو بخرێتە ئاوی ساردەوە بۆ ماوەی (٥) دەقیقە بە پەڕۆیەکی ئەنك زبر نەبێت ووشکی کەینەوەو ئینجا مەرهەمی (ئەنتیبیوتیك) بەکاربهێنە کە دژی ئاوسانەوە بە پەڕۆیەکی شەفافی پزیشکیانە بیپێچە.

ب - سووتاندنی قووڵ.

ئەمەیان بەزۆری کاتێ دروستئەبێ کە سووتاو تووشی ئاگر یا کارەبا بووبێ.. یەکەم هەنگاو رزگارکردنی سووتاو لە سەرچاوەی سووتاندنەکە. ئەگەر بەرگی منالەکەت ئاگری پێوە بوو بەزووترین کات بیپێچە لە بەتانییەکەوەو پاشان هەموو جلەکانی داکەنە جگە لەوانەی کە بەپێستەکەیەوە نووساون وە یەکسەر بیگەیەننەرە نەخۆشخانە. وە ئەگەر هۆی سووتاندنەکە تەزووی کارەبایی بوو پێویستە یەکەم جار سەرچاوەی کارەباکە ببڕیت یەکسەر منالەکەت بەرە بۆ نەخۆشخانە. وە نابێ لەم کاتانەدا هیچ مەرهەمێك یان دەرمانێك بدەن لە شوێنی سووتاو یان بیدەنێ بیخوات بێ ئەوەی پزیشك رابەری کردبێت. وە ئەبێ بەهەڵگرتنی پاك منالەکە بەرن کاتێ ئەیگوێزنەوە بۆ نەخۆشخانە.

لاوان و قوتابیان

کلای لەو فلیمە بۆتەوە کەدەوری ژیانی خۆی وەك پاڵەوانێکی شەرە بۆکس ئەبینێ.. فلیمەکە لەبەرهەمەکانی کۆمپانیای کۆلۆمبیایەو پێنج ملیون دۆلاری تێچوە، وا چاوەروان ئەکرێت لە مانگی تەمموزی ئایندەدا نیشان بدرێت.. فلیمەکە ناوی (مەزنترین)ە، و جۆن مارشاڵ دەری هێناوە، جۆن مارشاڵ ستایش پاڵەوانەکەی کردوە لەوەدا کە بە شێوەیەکی زۆر ئاسایانە توانیوبەتی دەور ببینێ، بەبێ شلە ژان و سەرلێ شیوان و دم تێکەڵ پێکەڵ بون لە بەردەم کامێرادا جوڵاوەتەوە..

مارشاڵ لەسەر ئەو باوەرەیە وڵاتانی سێهەمدا هەزاران کە ئەو میللییەتەی کلای لەناو دوای ئەوەی جەماوەر ...تی زیندووبووەوەو سەر لە نوێ بوژاوەوە، بە شێوەیەکی بێ وێنە خەڵکی بۆ فلیمەکەی ئەچن وەك مارشاڵ هەڵی سەنگاندوە جواریەکی دنیای کلای یان بینیوە کە یاری کردوە، ئەگەر ١٠٪ی ئەوانە بچنە بینینی فلیمەکەی. لەو فلیمە بارەیەکی ئەوتۆ دەست ئەکەوێت، کە لە فلیمی «چەناکەی لووش دەری» دەست ئەکەوتوە ئەم فلیمە وەك فلیمەکانی پێشووی مارشاڵ فلیمێکی تۆماری نی یە بەڵکو ژیانی پاڵەوانێکی میللی نیشان ئەدات.. لەگەڵ ئامانی شەرەبۆکسدا جوانی و بەرزی و تێکۆشان و خۆراگرتن و ناسکی و سۆزو گەرم و گوڕی خۆشەویستی زیادە.. وە نەبێ دیمەنی فلیمەکە هەمووی ریالیزمیکی تەواو بێت، بەڵکو هەندێ خەیاڵیشی تێکەڵاو کراوە، لەوانە دروست کردنی یەکەم خۆشەویستی بۆ پاڵەوانەکە، کە لە راستیدا شتی وای لە ژیاندانی یە.. مارشاڵ ئەڵێ سەرم لەو دەوربینینە جوان و پێکەردوو

بروانە ل ١١

سنگێکی نوێی ئاسن هەڵگرتن

لە یەکەم رۆژی مانگی کانونی دووهەمەوە ئەو سنە وێنەی یەکێتی وڵاتان جێبەجێ ئەکرێت ئەویش سەنگی ١٠٠ کیلۆیە کە ئەتوانرێت ناوبنرێت سەنگی ((ژێرگران)).. وەك ئاشکرایە سەنگەکانی ئاسن هەڵگرتن بریتییە لە سەنگی مێش و کەلەشیرو پەڕو سوك، ناوەندو گرانی سوك باووگرانی مام ناوەند ٩٠ کیلۆ وە ژێر گرانی نوێ کە ١٠٠ کیلۆیە، گران و ژورگران کە ئەمەیان ١١٠ کیلۆ بەرەوژورترە.

وەك تاقی کردنەوەیەك دوو روسی کۆزبن و کونوقوف بەتەکان (ئەتر) ٢٢٠ کیلۆیان بلند کردۆتەوە وەك ئاشکرایە ریجریی روسیایی پاڵەوانی گرانی مام ناوند ٩٠ کیلۆ بەکۆمەڵ ٤٠٠ کیلو بلند ئەکاتەوە (١٨٠ کیلۆ بەهەلدان (خەتف)، ٢٢٠ کیلو بەتەکان ئەگەرچی وەك ژمارەیەکی جیهانی ٢٢١ کیلوی تۆمار کردوە).

هوشیاری قوتابیان

قوتابیان ئەرکێکی گرنگی نیشتمانی و نەتەوەیی یان لەسەر شانە بەکارو بەگیان کە بە شێوەیەکی تەواو یەکانگیر بەشۆڕشەوە بەستراوە. کە لەناوەند رێبازەکانی شۆڕش و ئامانجەکانی شۆڕشەوە ئاواتەکانی دێنێتەدی، لەباری پێشکەوتنی زانیاری و هونەرو ئەدەبی و رووی کۆمەڵایەتییەوە

هوشیاری قوتابیان کە ئەنجامی هەست و بیر کردنەوەی قوتابیانە لە ناو کۆمەڵدا، کە دەوری کاریگەرانەی رۆڵەیان و بیاچونەوەی ئەنجامی کارکردنیان و یەکگرتنی لە گەڵ بنچینەی گیانی شۆڕش و شۆڕشگێرانەدا دێتەکایەوە.

هوشیاری قوتابیان بە تەواوی بە شێوەیەکی دروست جێگای خۆی دەکاتەوەو بەرەدەستێنی کە لە گەڵ جەماوەردا رووبەرو ببنەوەو راستەوخۆ، هوشیاری قوتابیان بریتییە لە توانای قوتابیان لە بواری کارکردن و گرتنی رێبازی شۆڕشگێرانە لە چوارچێوەی توانای جەماوەرو دەربڕینی هەستیان بەراستی و دروستی شۆڕشگێرانە.

یەکگرتنی قوتابیان و جەماوەرو درێژبوونەوەی شۆڕش ئەسەلمێنێ بە شێوەیەکی کاریگەرانە، کە دەتوانین بە هەموو شێوەیەك لە ئاستی هۆشیاری خۆیانەوە بچنە ناو جەماوەرەوە، هۆشیار کردنەوەی جەماوەر بەروون کردنەوەی ئامانجەکانی شۆڕش و خەباتی بێ ووچانی شۆڕشگێرانەی لەپێناوی جەماوەردا.

هەروەها خۆراگرتنیازو ئیلتزامیان بە رێبازی زانیاری ئەوەو تێگەیشتنی هەموو جۆرە پەیوەندیەکانی نێوان مامۆستاو قوتابیان و یارمەتی دانی هاوبەش بۆ ئەوەی بتوانن گیانی پێوتنەوەی ئەو هۆشیارییەی هەڵیان گرتوە لە قوتابخانەوە گەشەپێبدەنی و بە پەرەسەندنی لەناو قوتابیاندا بۆ دەورەی قوتابخانە. کە ئەم ئاواتە گەشانە لەپەروەردانی خوێندنا زۆر زرنگانە کەوتونەتە رێگا، لە رێبازی بیری کۆمەڵایەتی و مرۆڤایەتیداو بەشداری کردنیان لە پێناوی دروستبوونی کۆمەڵگای سوشیالستیدا هەروەها ئیلتزامی قوتابیان بە وانەکانی خوێندنەوەو بەردەوام بونیان لەسەر خوێندن و دورکەوتنەوە لە غیاب، کە ئەم پێکەوە بەستنە زەمینەی هۆشیاری شۆڕشگێرانەی قوتابیە.

لیژنەی
روشنبیری و راگەیاندنی
یەکێتی قوتابی کوردستان عیراق
مەکتەبی سکرتێرانی لە بەغدا

Institut Kurde de Paris

چی ئەزانی دەربارەی پارەی یادگاری

دەست بکە بە گیرفانتاوهەرچی تیایە دەری بێنە چی ئەبینی ؟! پارچەیەک پارە ، یان چەند دانەیەک ، کە لە شێوەوقەوارەو نرخدا لە یەک ناچن .

چاک سەیری ئەو پارانە بکە . لەوانەیە یەکێکیان لە رووی نەخش و نیگارەکانیەوە ، لەوانی تر نەچێ ، لەوانەیە گوڵە گەنمو گەڵا توتنەکە لە ئەو فلسیەکاندا نەمابێ ، یان لەوانەیە لە (٥) فلسیەکدا ، لەجیاتی ئەوە ، رستەیەک نووسراوە کە ئەڵی (لە پێناوی خۆراکی زیاتردا) یان لەوانەیە پارچەیەک بینی کە لە سەدفلسی ئەچی بەڵام دووسەدو پەنجا فلسەو لەقەراغەکانیان بە ئینگلیزی نووسراوە F.A.O و ژمارە (٢٥٠) بەئینگلیزی دووبارە بۆتەوە، لەوانەیە ، پارچەی ترت لە گیرفانابێ لە نیو دینار ، دینار ، هەتا لەوانەیە (٥) دیناری بەڵام بریتییە لە پارچەیەک زێری ساغ .

• ئەو نموونە هونەرییە جوانانە پێشکەش ئەکرێن !

• دراوی یادگاری بەبۆنەی یەکەم بیرەوەری دامەزراندنی ئۆتۆنۆمیەوە لە ١١ی مارتی ١٩٧٥ دا

ئایا ، پرسیوتە ئەم پارە سەیرانە چین ، یان ئەم پارە نائاسایییە چیە ناو بەناو ئەکەوێتە بەردەست ؟! ئەگەر ئەم پرسیارە ئەکەی ، ئەوا کاک عبدالغنی محمد یاریدەدەری بەڕێوەبەری گشتی دەزگای پارە دەرکردن لە بانقی مەرکەزی عیراق وەڵامت ئەداتەوە .

– ئەم پارچە پارانە ، یان دراوانە ، دەزگای پارە دەرکردن لە بانقی مەرکەزی عیراق دەریان ئەکات وەک بەشداربوونی لە زیندوکردنەوەی بیرەوەرییە نەتەوەیی و جیهانیەکاندا یان بەشدار بوون لەرووداوێکی جیهانیدا ، وەک هەوڵدان بۆ رزگار بوون لە برسێتی کە رێکخراوی خواردەمەو کشتوکاڵی سەر بەنەتەوە یەکگرتوەکانی دای هێناوە ، ئەو دراوانە نرخی پارەی ئاساییان هەیەو لە دراوی‌تر جیا ناکرێتەوە ، تەنیا بەشێوەی ئەو مونامەبەتەوە نەبێ کە بە هۆیەوە دەرچوە .

● چۆن نەخشەی ئەو دراوە یادگارییانە دائەنرێ و جێبەجێ ئەکرێ ؟!

– دراو بەچەند قوناغێکدا تێئەپەڕێ ، بە پێشنیاری دەست پێ ئەکات کە دراوێک بەفلانە بۆنەوە دەربکرێ ، ئینجا لەسەر ئەکرێ و موافقەتی لەسەر ئەکرێ تا ئەگاتە لای بەرزترین دەزگای بانق کە ئەنجومەنی بەڕێوە بەرایەتیە کە قەوارەو شێوەی دائەنرێ و ئەدرێ بە کومپانیای سکەی پارە چاپ ئەکات و لەسەر ئەو نمونەیە رێئەکەون کە بانق پێشنیاری کردوە .

● نەخشەکە چۆن دائەنرێ ، بەشی تایبەتی بۆ ئەم کارە هەیە ؟!

– لە بانقەکەدا بەشی تایبەتی نیە ، بەڵام دەزگای دەرکردنی پارە پەیوەندی لەگەڵ زۆر وڵاتدا هەیە کە پارەی مەدالیا دەرئەکەن و لەم بارەیەوە شارەزاییان لێوەرئەگرین ، دیسان سوود لە کەلەپورو نمونەی پرۆژەکانی خۆمان وەرئەگرین .

● گرنگ ترین پارەی دەرچو لەم جۆرە لەلایەن بانقەوە کامانەن ؟!

– ئەتوانین بڵێین ئەمانەن(١) دراوی (٢٥٠) فلس بەبۆنەی یوبیلی زیوینی حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەبەوە لە ٧ی نیسانی ١٩٧٢ دا ، نیکلی ساغەو قەوارەی وەک قەوارەی سەد فلسی وایەو رستەی « یوبیلی زیوینی حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب ٧-٤-١٩٧٢ » چۆتە جێگای گوڵە گەنمو گەڵاتوتنەکە .

٢ – دراوی (٢٥٠) فلسی لە نیکلی ساغ بەبۆنەی بیرەوەری (١٢) هەمی دەرچونێ یاسای چارەسەر کردنی کشتوکاڵەوە لە عیراق و وەک بەشداری عیراق لە هەوڵ و تەقەلای رزگاربون لەبرسێتی و دراوەکە هەروەک (١٠٠) فلسی وایە تەنیا قەراغەکەی نەبێ کە F.A.O. ی لێ نووسراوە لەگەڵ ژمارە (٢٥٠) بە ئینگلیزی کەچەند جاری دووبارە بۆتەوە .

٣ – دراوێ بەنرخی (٢٥٠) فلس ، نیکلی ساغ بە بۆنەی بەیانی ئاشتییەوە لە عیراق ١١ی مارتی ١٩٧٠ دا دەرچوە ، روویەکی کۆترێکی پێیەو لقێ زەیتونی بە دەنوکەوەیەو لەلای راست هەیبەری کوردی و لای چەپ شیعری عەرەب ، لەناوە راستدا رستەی ١١ی مارتی ١٩٧٠و لە خوارەوە هەردوو روباری دجلەو فراتو بەم لاولایەوە گوڵە گەنم .

٤ – دراوی یادگاری پێنج دیناری زیوی ساغ و دینار و پێنج فلس نیکلی ساغ و رووەکانی دوو عەسکەریان تیایە یەکێکیان بە جلی عەسکەری کۆنەوەو تفەنگێکی کۆن ، ئەوی‌تر بە جلی جەنگی نوێوەو تفەنگێکی نوێ و لای چەپ ١٩٢١ای لێ نوسراوەو لای راست ١٩٧١ ئەم دراوە لەبیرەوەری یوبیلی زێرینی سوپای عیراقدا دەرچوە .

● دراوی یادگار بەبۆنەی بیرەوەری یەکەمی دامەزراندنی ئۆتۆنۆمی و گەرانەوەی ئاشتی بۆ زووری نیشتمان لە مارتی ١٩٧٥داو لە زێرو زیو دروست کراون .

● دراوی یادگار بەبۆنەی رزگار کردنی نەوتەکەمان لەژێر دەست مۆنۆپۆلی بێگانەدا لە ١ی حوزیرانی ١٩٧٢داو لەنرخی‌یەک دیناری یە (زیو) و ٥٠٠و ٢٥٠ فلس لەنیکلی ساغ .

– بەشی لێکۆڵینەوە –

ئەنوەر قەرەداغی و چەند بیروڕایەک دەربارەی مۆسیقای کوردی

● هەروەکو راهاتوین لەسەر پێناسینی هونەرمەندان بەخوێنەرە بەرێزەکانمان وائەمجارەیش هونەرمەندی بەرێز ئەنوەر قەرەداغی‌تان پێشکەش ئەکەین لەم گفتوگۆیەدا .

● لەوەڵامێکی راستەوخۆدا دەربارەی پێشخستنی بنەرەتەکانی مۆسیقای کوردی هونەرمەند ئەنوەر روونی کردەوەو ووتی .

★ پێشخستنی بنەرەتەکانی مۆسیقای کوردی هێزو هەوڵی زۆری ئەوێ لەوانەیش گەڕانێکی دڵسۆزانەیە بەشوێن گۆرانیە فولکلوریە کۆنەکانداو تۆمارکردنیان لەسەر شریت و نوسینەوەیان بەنوتەی‌موسیقی بەجۆرێ ماوەی ئاوازەکانی لەسەر حساباتی (کۆمات) دابنرێ هەتا بتوانین لاوک و مەقامی کوردی دامەزراو بکەین هەروەها پێویستە مەسحێکی گشتی لە هەموو ناوچەکانی ئۆتۆنۆمیدا بکرێت بۆ کۆکردنەوەی هەموو جۆرە شێوەیەکی کەلەپوری رابوردومان لەئاوازە کۆنەکان و ئامێرە کۆنەکان . بۆ ئەوەی بتوانین کە لەپەرەکانمان زیندو بکەینەوەو لەسەر شێوەی تازە بیان‌خەینەسەر شانۆو بەرچاوی بینەران هەوڵیش بدەین مۆسیقامان بناسێنین بە گەلانی‌تر .

● هەستی‌لاوان و گەنجان و دانیشتوانی ناوچەکەتان چۆن دێتەپێش‌چاو بەرانبەر بە مۆسیقا .

★ وەکو ئاشکرایە لەم سالانەی دواییەدا ودوای هەوڵێ هەندێ لەهونەرمەندانی خوێن گەرم لە ناوچەکەماندا توانرا سووچێکی مۆسیقای کوردی دەربخرێت و لەگەڵ ئەم دەرکەوتنەدا چەندەها گوڵی سیی سەردەمەکانی رابوردوو دەسیان‌کرد بەگەشانەوەو هاتنەریزی خزمەت‌کردنی ئەم لایەنە کە ئەتوانم بڵێم تەنیا هۆیە بۆناسینی رەوشت‌وخۆی هەمو گەلێک لای گەلانی‌تر هەروەها زۆر بە شانازیەوە هەمو لاوان و گەنجانمان هەستیان بزوا بەرانبەر بە مۆسیقای کوردی و زۆر سوپاسی هەستی هەموان ئەکەین و هیواشمان وایە بەرەو پێش‌کەوتنی زیاتر بروات .

● هەولوتەقەلای تازەی مۆسیقای کوردی چی کارێکی کردۆتەسەر جموجوڵی گۆرانی بێژان و تیپە هونەریەکان .

★ رەنگە بەگوێرەی تواناو لێهاتن و هەوڵ‌وتەقەلامان کارمان کردبێتە سەر چالاکی گۆرانی بێژان و مۆسیقا ژەنەکانی ناوچەکەمان و توانیومانە تارادەیەک هەرکەسە لەشوێن و رێگای خۆیدا بهێنینەسەر شانۆ بۆ دەرخستن و ئاشکراکردنی بەرهەمەکانیان لەسەر شێوەی کلاسیکی کە بگونجێ لەگەڵ واقیعی راستەو خۆی ژیان و کەلەپور وبتوانین بەرهەمەکانیان وەکو پێویست بخەینەسەر رێ‌وشوێنی بەرهەمی نەتەوە پێشکەوتوەکانی ئەم سەردەمەو هەرچی گۆرانی بێژیشمان هەیە بەوپەری شانازیەوە ئێمە هەوڵێ خۆمانیان ئەخەینە بەردەست و ئەمانەوێ کە زیاتر لە پێویست خزمەتیان بکەین و بیان هێنینە کایەوە هەرکەسەیان بەگوێرەی تواناو لێهاتنی، تایبەتی خۆی .

● چیتان بەدەستەوەیە بۆ پێش‌خستنی هونەری مۆسیقای کوردی .

★ ئەو بەرهەمانەی کە تا ئێستا هێناومانەتەکایەوە بەشێکی زۆر بچوکە لەگشتی هەموو بەرهەمەکانمان و بەردەوامیش لەخۆ هیلاک کردنێین بۆ هێنانەی باشترین و بنەبڕترین چارەسەر بۆ هەموو گیروگرفتەکانی رێگای هونەرەکەمان و دروست‌کردنی رەوورەوەیەکی تیژ رەو بۆ پێش‌خستنی ئەم‌لایەنە گرنگەو هەر لەم روەوە ئەمانەوێ کە تیپێکی هونەری میللی پێک بهێنین بۆ ئەوەی بتوانین سوچێکی‌تری کەلەپور زیندو بکەینەوەو شاراوەکانمان بخەینە روو بیان‌ناسێنین بە هاولاتیان و ئەشمانەوێ بەشی زۆری ئالەتە مۆسیقیە میللیەکانمان بهێنینە کایەوە لەوانەی کە پێشینان بەکاریان هێناوە لەوانەیش وەکو دەهۆڵ زورناو بالەبان و کەرەنای و سازو سەنتورو پۆستەو ئیدارەو دەف و دووتەپڵەو جوزە لەو جۆرەو هەندێ ئامێری‌تر کە تا ئێستا نەزانراون . وە ئێستا بناغەی ئەم تیپەمان داناوەو بەردەوام خەریکی تۆمارکردن و پەرە پێدانین و نیازیشمان وایە لەم چەندانەدا هەندێ لە بەرهەمەکانی ئەم تیپە لە تەلەفزیون تۆماربکەین . هەروەها بەمەبەستی پێش‌خستنی مۆسیقا تیپی جازی کوردیمان داناوەو هەوڵمان‌داوە کە جەماوەر رۆشنبیر بکەین و هەندێ گۆرانی و مۆسیقامان هەیە ئەمانەوێ (هارمۆنی) تیا دابنێین و تا ئێستاش چەند بەرهەمێکمان تۆمارکردوە تارادەیەک سەرکەوتون .

● هیواو خواستو سەرنشتەکانت چین ؟ .

★ هیوام وایە هونەری کوردی یەکبگرێ و یەکیەتیەکی هونەری میللی سەربەخۆمان هەبێت و ئیمەیش بکەوینە هەوڵدانێکی زیاد لە پێویست و خۆتوانەوە لەناوکۆمەڵە هونەرییەکاندا پشت‌گوێ خستنی سودی تایبەتی و هاندان و ئامادەکردنی هەموو کەسێک کەبیەوێ لە سوچێکەوە خزمەت گوزاری ئەم هونەرە بێت . ئەشمانەوێ لیرەدا کەس‌دەست بەکاڵوی خۆوە گیرنەبێت و دورەپەرێزنەوەستن لە هەموو روەکانی پێش‌خستنی هونەردا هەموو هونەر مەندانیشمان هەوڵ بدەن تازە بابەت بهێننە کایەوەوواز لە لاسایی‌کردنەوەو هەندێ شتی‌تر بهێنن چونکە تەنها هێنانەکایەی تازەبابەتە ئەبێتە هۆی پێش خستنو ناسینی هەموو خورەوشتی گەل یان رادەی سەر کەوتنی هونەر وهەر لەم روەشەوە هەمیشە چاوەڕوانی لایەنێکی کەتەنها تۆزێک بیرلەم رۆژەمان بکاتەوەو هەوڵمان بۆبدات کە دەیمانگایەکی ئەم هونەرەمان بۆ بکاتەوە بۆ هەوڵدانی زیاتر بۆ بەرهەم هێنانی باشترین و شارەزاترین کادر چونکە هەتا ئێستا تەنها هاندەرو پاڵ وەدەرمان هەر هیلاک بوونی بازوی خۆمان‌بووە لە کۆتاییشدا سوپاسی هەموو هونەرمەندێک ئەکەم کەبیەوێ لەدەلاقەیەکی بچوکەوە ئاوڕ لەم کە لەپورەمان بداتەوەو خزمەتێکی خۆبەخۆیی‌و راستەوخۆی هونەری مۆسیقای کورد بکات‌وسوپاسی رۆژنامەی هاوکاریش ئەکەم کە هەردەم یەکێک لە هونەرمەندانمان بە خوێنەرانی ئەناسێنێ‌و سوپاسیش بۆ هەمووان .

محمە سعید حمە کریم

وێنە

• دڕندە •

لەنێو پاسە دووقاتەکە .. لە ناوچەی رخیتەی بەغدادا ، کچێکی تەمەن بیست سالەی لاوازو قژبۆرو چاوکزو هەژار سەرکەوت‌و خۆی ئەیاندە شوێنێک‌و دانیشت .. کابرایەکی تەنیشتی بە مێچووەیی‌و گومانێکەوە سەیرێکی کردو بە ترسەوە کچە بچکۆلانەی خۆی خستە باوەشی .. سواربوانیش هەموویان هەربەو شێوەیە سەیری کچەیان ئەکردو هەندێکی واشین ئیلابوون و حەزی ئەکرد هەڵسێ و شەپازللەیەک بسرەو نیتە بناگوێی .

کچەی بەسەزمانیش بەراق ورماوی دانیشتبوو .. ئەرەندەی پێنەچو ، لە هێکرا پاسە لە لۆفەیەک سوڕایەوە ، کچە لاوازەکە دەستی درێژ کردو کچە بچکۆلانەکەی بۆلای خۆی راکێشاو دڵنیای کردەوە کەچی کابرای بەولی وەخت نەمابوو بەرووی هەڵشاخێ : (وازی لێ بێنە ..!) پەلاماری کچە بچکۆلانەکەی داو ویستی گەردانە زێڕینەکەی گەردنی لێبکاتەوە ، لەهەمان کاتیشدا سەیری کچە لاوازەکەی ئەکردو وەک بڵێی پێی بڵێ : « ئا ئێستا هەرچی ئەدزی بدزە » .

پاسەکە ، ئەملاو ئەولای ئەکردو رێگا درێژەکەی ئەبڕی . تا لە وێستایەک وەستاو کچە لاوازەکەبە شەرمێکەوە بەرلەوەی دابەزی (مەمەژەژە) یەکی دەرکردو دایە دەس کچە بچکۆلانەکەو زمانحاڵیشی ئەیوت : تۆ چەند شیرینی ، تۆ هەر لە خۆشە کە بچکۆلانەکەی من ئەکەیت .. کە دابەزی خەڵکەکە بەهەمان گۆشەنیگاوە سەیریان ئەکرد .. کەچی پیاوەکە سەری شۆڕکردو بەشەرمەزارییەوە کچە لاوازەکەی بەری کرد .

– بدریە ... –

Institut Kurde de Paris

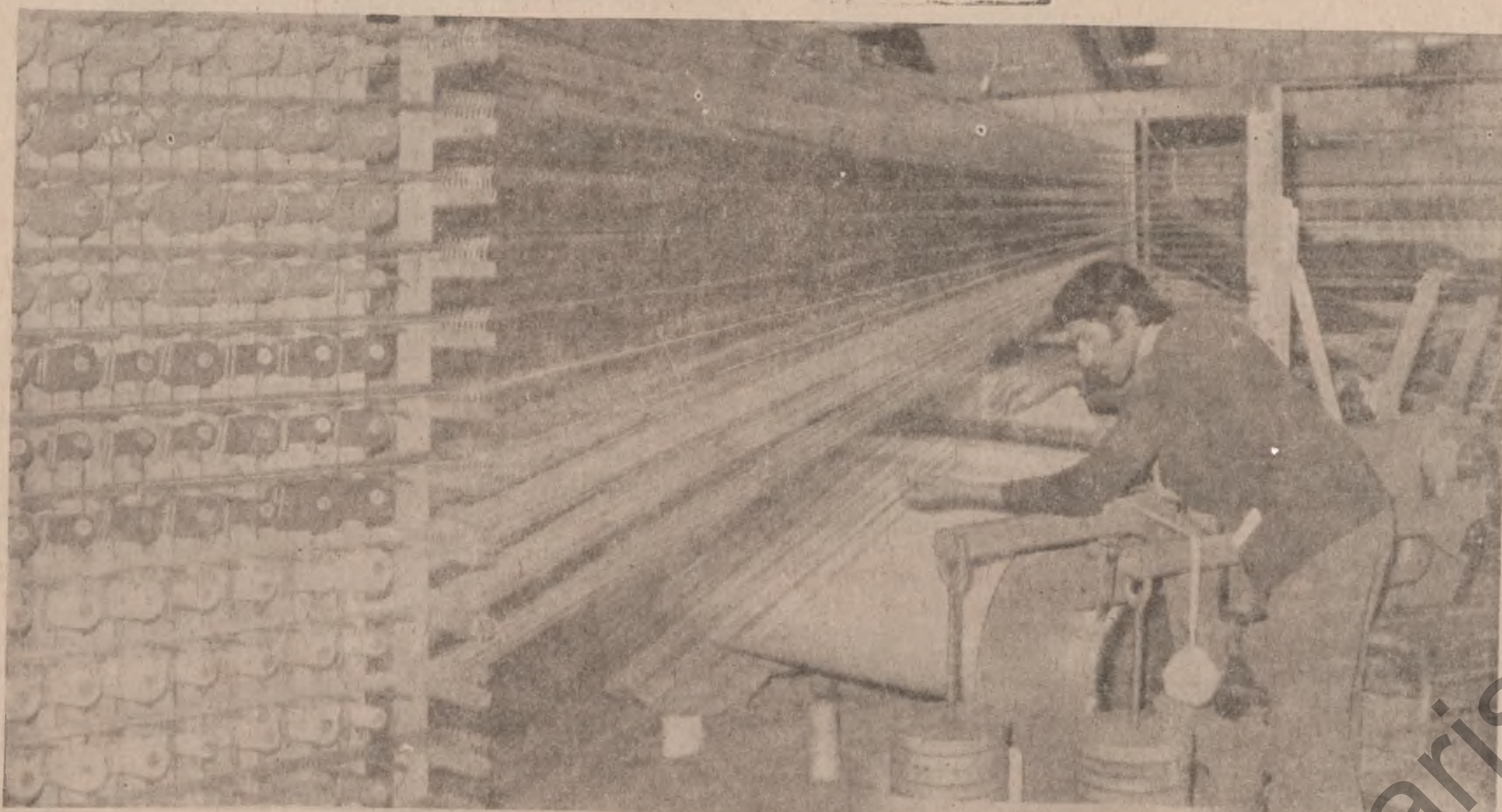

لەکۆمپانیای گشتی فەرشی دەسکردی هەولێر

دەست و پەنجەی بچکۆلانە شتی گەورە دروست ئەکات

گەلێ پیشەی دەسکرد لـەولاتەکەمانا بلاوبۆتەوە ، بەلام شێوەی بەرهەمی یەکسانی ئەو شتانەی درووستیئەکەن، وای کردوە خەریکە بەرەونەمان ئەچن ، یان لە سـنوورێکی دیاریکـراودا ماونەتـەوە ، گومانیش لەوەدانیە ، ناردنە ناو بازاڕی هەرشتومەکێـك ، دەوری سەرەکی لە پەرەپێدانی ئەو شتومەکـانەدا ئەگێڕێ ، بەلام ، وە لـە لایەکی ترەوە خستنە ناو بازاڕی بەرهـەمی دەسکردی تاقەکەس بە تەنیـاهانـدەری بەردەوامی خاوەن پیشەکانابێ ، لەبەر ئـەوە جولانـدن و پەرەپێدانی ئـەوپیشە دەسکردانەو بەکارهێنانی ڕێگاو شوێنی تازەی پێشخستنی ئەبێتـە هوی فراوانبوون و چاککردنی جۆرەکانی ، هەروەها دروستکردنی چەند دەستـەیەکی بەرهەم هێنەری ڕێکخراو کە بریتی بێ لە چەند کارگێڕێکی لێهاتوو ئەبێتە مایەی فراوانکردنی ئەو جۆرە پیشەیە .

بەم پێیە ، پیشەی دروستکردنی بەڕەو فەرش، بەرهەمی زۆر گـەورەی چاکی ئـەبێ ، ئەگەرهاتو چەند دەسـتەیەك کارگێڕی بەرهەمهێنەر لە زۆر شوێنی ولاتەکەمانا ڕێکخران و خرانە ئیشەوە ، خۆ ئەگـەر ئەخشەو بەرنامە بۆ ئیشوکار- دانراو کەرەستەی پێویسـت بۆ بەرهەم و ئیش کردن سازکرا ئەو چەندان جارچاکتر ، ئەوی ڕاستی بێ ولاتەکەی ئێمـەش لەبەرهەم هێناندا متمـانەی تەنیا بەسەرچاوەیەك نەکردوە، بەڵکو چەندان سەرچاوەی هەیە جـا بەپێی ئـەم بۆچونە ئاراستەیەی شۆڕش ، چەند مەڵبەندێکی گەورەی پیشـەی دروسـتکردنی فەرشـی دەستکرد کرانەوە، گەورەترین و گرنگترینیان لە هەولێرە ، ئەم مەڵبەندە سەرەتای ڕێگای پەرەپێدانی پیشە دەستیەکانی گوندو شارەکانەو زامنکردنی سەرچاوەی نوێترە بۆ داهات و دەسکەوتەو هاندانی خـاوەن بەهرەکان لەڕووی ئەم جـۆرە پیشـانەوە ، سـەرەڕای دۆزینەوەی کاری بەرهەمدار بۆ ژمارەیەکی زۆر کە بوە هـوی لەناوبردنی بێکاری و چاککردنی باری ژیانی ئـەو وزە نوێ لێهاتوانەی ڕوویان کـردە کارکردن .

کۆمپانیای گشتی فەرشی دەسکرد ، ساڵی ١٩٧١دامەزرا مەبەست لـە دامەزراندنی پەرەپێدانی پیشەیی دروستکردنی فەرشی دەستکردە لـە ولاتەکـەماندا ، هەروەهـا ڕاهێنانی منالان بۆ کـاری دەسـکردی بەرهـەمدار ، بەتایبەتی ئەوانەی هـەولی خوێندن و فێربوونیان لەدەست چووە ، هەروەها بەرهـەمی خوری و لۆکەو هەرچی پەیوەندی بە کەرەستەی فەرشەوە هەیە لـەم کومپانیەدا بەرهـەم ئەهێنرێ .

بەڕێز بەڕێوەبەر ئەڵێ :

ئەو وزەی بەرهـەمی بۆ کومپانیاکە دانراوە بریتییە لە «١٨٠٠٠» مەتر چوارگۆشەی هەموو جۆرە قەوارەو نیوانە- یەك ، بەلام بەرهەمی بەراستی سـالی ١٩٧٥ بۆ ماوەی نۆ مانگ بە هەموو جۆرەکانیەوە بریتیبووە لە «١٠٩٥٠» مەتری چوارگۆشە .

پرۆژەی دامەزراندنی ئـەم کەرتە بەرهـەم هێنەرانـەی پیشەی فەرشی دەسکرد لـە ولاتەکەماندا ، لە چوارچێوەی نەخشەیەکی وەزارەتی پیشە- سازیدایە بۆ پێشخسـتنی پیشەی دەسکردو باوەرخستنە سەر لایەنی پیشەسازی ئالی پێشکەوتو ، ئەمـە لەلایـەك ، لەلایەکی ترەوە ، بوونی ئـەم جۆرە دامەزراوانە ، مـاوە لەبەردەم لێهاتوو خـاوەن بەهرەکاندا ئەکاتـەوە کـە کاربکەن .

● ژمارەی کارگێـڕان و دەسکەوتەیان .

لە کارگـەی فەرشـی دەسکردی هەولێردا زیاتر لـە (٣٠٠) کچی کارگێڕهەن کـە تەمەنیان لە نێوان ٩ ساڵ تـا ١٥ ساڵەو ئەم ژمارەیەش دوا ژمارەنابێ ، بەڵکـو بەپێی پێشکەوتنی کارگـەکە زیاد ئەکات .

بەڕێز بەڕێوەبەری کارگەکە ئەڵێ :

کارگێـڕانی کارگـەکە دەسکەوتەی باشیان هـەیە ، چێشتخانەیەك لە کارگەکـە داهەیە کە خواردنی هـەمە چەشنەیان بە٣٥فلس ئەداتێ و (٦٥) فلسی تری کارتە کـە بۆیان ئەدات و کارگێڕانی کارگە کە لەو خواردنە ڕازین و لایان باشە ، هەروەها نەخۆشخانە- یەك هەیە کە بایەخ بـە باری تەندروستیان ئەدات و بـەپێی یاسا مافی بشوی ئاسـایی و بشـوی نەخۆشـیان هەیە ،

هەروەها هەر کارگێڕێك هەموو ساڵی بەروانکەیەکی هاوینـەو یەکێکی تری زستانەو جانتایەکی کارکردنی ئەدرێتێ .

دوای چاوکەوتنمان بەڕێوەبەری کارگەکە، بەناو کارگەکەدا گەڕاین و سـەری هۆڵ و بەشـەکانیمان دا کە بریتییە لە بەشی چنین و ڕستن ، چەندان پارچە فەرشی ڕەنگاو ڕەنگمان بینی کە بەشێوەیەکی جوان و سـەر سوڕمێنەر نەخشەیان کێشراوە ئەوەی بە چاوی خۆی نەیبینێ ئەم فەرشانە بەدەست دروست ئەکرێن و ئـەو دەسـتانەش بەنجەی دەستی منـاڵانەیە ، وائەزانێ بە شێوەیەکی میکانیکی دروستکراون ، ئەوەی زیاتر سەرسامت ئەکات ئەو دەستو پەنجانە لە سەرەتای ژیاندان.

قسەمان لەگەڵ کارگێڕەکان کردو (شاهدە عباس) وتی :

- بەر لەوەی لەم کارگەیـە وەك مەشق کارێش بکـەم ، قوتابی بووم لـە ئولی دووی ناوەندی ، وازم لە خوێنـدن هێناو کەوتمەکـار ، ماوەی مانگێ ئیشمکردو دوایی بووم بە مەشقکار ، خۆی مانگـی بەشی ئەوە ناکـات مرۆڤ فێربێ ، بەلام من لە ماڵـەوە خەریکی چنین و ڕستنبوم بەلام لە ماڵەوە ئیشکردن ئەوەنـدە ئاساننیە · کرێی ئیش کرد- نیشمان بەپێی کارەکەمـان

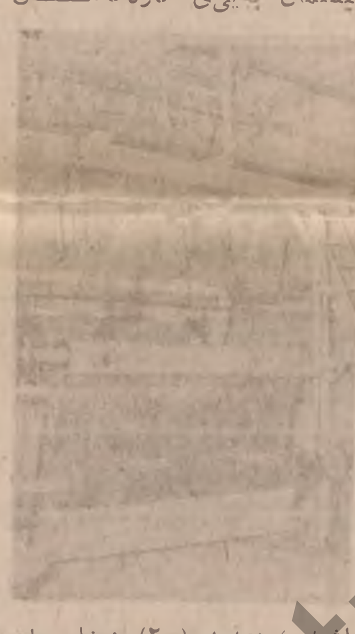

باشە ، هەیە (٢٠) دینار یان (٢٢) دینار یان (٢٩) دینـار وەرئەگرێ ، زیادەی ساڵانەش هەیە .

بەڵام « کشمە خلیـل » سەرپەرشتی کاری کارگێـڕە بچکۆلانەکان، خەریکی فێرکردنی کچەکانەکە نمونەکان وەك خۆی دروستبکـەن ، دەربارەی کارەکەی ئەڵێ :

- کاتێ هەڵەیەك لەبەرهەم هێناندا ئەبێ ، ئێمە هەڵەکـە چاك ئەکەین وکارگێڕەکـان ئاراستە ئەکەین و لەسەر ئیش کردن ڕایان ئەهێنین ·

ئەمە دەربارەی ناوکارگەکە ، بەلام ئەوەی پەیوەندی بەزامن کردنی چنینـەوە هـەیە ، کومپانیاکە لـەم دوایـەدا توانیویەتی هەموو کەرەسەیەکی لۆکەکەئەچنین و دروستکردنی فەرشـا بەکـاردێ و بریتییـە لەبەن و سەرەبڕشـت و پەت **دەستیان بخات .**

هەروەها کومپانیاکـە ، نووسراوێکی ئاراستەی هەموو مەڵبەندەکانی دروسـتکردنی فەرشیکـردوە ، کەئەیانەوێ دەزگـای جۆلایی و پێویستیـەکانیان دەسکەوێ بۆ دروسـت کردنی فەرش لەساڵەکاندا تـا ئەم کارە ببێتە کارێکی خێزانی و لەسـەر ڕێگاو شـوێنێکی زانستیانە .

دوای ئەم گەشتەمان لـە کارگەی دروستکردنیفەرشی دەسـکرد لـە هەولێـری مەڵبەنـدی ئۆتۆنۆمی ئەتوانم بڵێم ئەم کارگەیەتوانای ئەوەی هەیە جۆرێ باش و پێویـستی ناو خۆمان لەفەرەشی پڕبکاتەوە

★★

وەسـتان مەرگـی شانۆیـە..!

بۆ یەکەم جار نیە مامۆستا « طه بابان » لە شانۆگـەری ((گریان))دا دەوری پاڵەوانیەتی چیرۆکێـکی تەمسیلی ببینێ ، بەڵکـو زۆر تاقیکردنەوەی هونەریتری بینیوەو بەهـرەی خۆی لە زۆر بەرهـەمیتر ، ئاشکراکردووە لە گفتوگۆیەکی ڕۆژنامە نووسیدا مامۆسـتا - طه - مان خستە بازنـەی چەند پرسـیارێکی هونەری سەبارەت بە هەندێ مەسەلەی پەیوەندار بە بزووتنـەوەی نوێی شانۆی کوردی .

● پێشەکی : شـانۆی کـوردی هیـچ گـۆڕان و تازەبوونەوەیەکی هونەری وای تێکەوتووە کە ببێتە سەرەتای تاقیکردنەوەیەك ؟!

- ژیان خۆی لەبنەڕەتـەوە زنجیرەیـەك تاقیکردنـەوەو گۆڕانە .. ئەگەر شانۆ نەبێتە پارچـەیەك لە ژیان خۆی ، ناتوانێ ڕووبەڕووی هیـچ گۆڕانێ ببێتـەوەو ، بوونی پارچە تەختـەیەك بـەناوی «شانۆ» بەبێ ئەو تازەبوونەوەیە هیچ ئەنجامێکی نابێ .

مادام ژیانیش بەردەوام بێ ، « شانۆش » هەر بەردەوامە .. چونکە وەستان مەرگی شانۆ و ژیانە .

● ئایا چۆن لە گیروگرفتی بەرهەمی کرچ و کاڵ ڕزگارئەبین؟

- بەلای منەوە ، ئەوکاتـەی کە لە بری ئەو کارە کرچ و کاڵانە بەرهەمی ((زیندوو)) پێش کەش بکرێ ، وە ڕێگە نەدرێ بـەو شانۆگەری و چیرۆکانەی لـە هەنگاوی نوێبوونەوە پاشەکشێ ئەکەن و جەماوەریش ڕیسوای ئەو بەرهەمانە بکات کە دەبنـە کۆسپێ لەڕێگەی تاقیکردنەوەو داهێنانەکانی شانۆی کوردی .

● ئەی مەدالیای - بابان - چی بەسەرهات ؟!

- بـەم زووانە هەواڵـە تازەکانی ئەبیستن .

● شانۆی کوردی .. چۆن ئەتوانێ ڕەخنەیەکی نوێ بخاتە باوەشیەوە ؟!

- ئێمـە چۆن ئەتوانیـن چاوەڕوانی ڕەخنەیەکی سەرکەوتو بکەین ، لەکاتێکا کـە شانۆی کوردی تازە کۆرپەیەکی ساوایێت ؟!.

● شانۆی کۆمیدی چۆن ئەبینی لە بەراوردکـردنی لەگەڵ ترازیدیا ؟

- هەردوکیان دوو پێویستی بنەڕەتی شانۆن .. کۆمیـدیا لەڕێ ئەبشتێکی ڕاسـتەوە پێویستە ئاراستەیەکی گەورەبێ نەك تەنیـا بۆ پێکـەنین ، وە دەبێ ئاوێنەیـەکبێ بۆ خستنە ڕووی گیروگرفتەکانی کۆمەڵ و چارەسەرکردنی کێشـەکانی .

● نەبوونی دەقی شـانۆیی ... دەردێکی ترە !؟

- بگرە گەورەترین کێسێکە لەبەردەم شانۆی کوردیدا .. چونکە گرنگی ((دەق)) وەك گرنگی ڕەگە بۆ درەختێ کە بیەوێ بێگات ، ئێمە تا ئێستا بەم زاڵـە ناڵە وە دەناڵێنەوەو نووسەری شانۆیی وامان نیـە کە بمانسێنێتەوە .

● ئەی چار ؟!

- چار ، بوونی چـەند نووسەرێکی بەبڕوو لێهاتووە کە لەگەڵ ڕەوتی گەشەسەندنی بزووتنەوەی شانۆی کوردیدا هاوسەنگبن ، لەدایكبوونی ئەو دەستە نووسـەرە ئاواتی ئەو هونەرمەندانەیە کە خۆیان بەکاروباری شانۆوە خەریـك دەکەن و چاوەڕوانی باشـە ڕۆژێکی گەشترن .

● ((گریان)) ئەو چیرۆکەبو کـە ویستی تازەبوونەوەیەك دابهێنێ و تا سنووری سەریش کەوت .. ڕای ئێوە لـەو بارەوە چیە ؟!

- خۆزگە وابێ .. هەستی دڵسۆزی کۆمەڵ سـەرەڕای ماندووبونمان لە بیر ئەباتەوەو هاندەرێکە بۆ بەردەوام بوون .

● ئیتر ..؟!

- تەنیا خۆشتیان .

- شیرزاد -

Institut Kurde de Paris

پاشماوەی : پێك هێنانی دادگایەكی

بەرامبەر شۆڕش و دەسكەوتەكانی و جەماوەر سازكردوە . چونكە لەوە دڵنیابوە ، ئەوانە ، دوژمنی گەلن ، دوژمنی پێشكەوتن و پاشەرۆژن و ئەمەش وا پێویست ئەكات سزا بدرێن تا شۆڕشەكەمان لەكۆسپ رزگاركەین و بتوانین وا بكەین گەل لەكاروانی سەركەوتویلو لەژێر ئاڵای حزبی سەركردەو شۆڕشە رابەرەكەیا بەردەوام بێ بەبێ ئەوەی هەوڵ و تەقەللای ئیمپریالیزم و لایەنە گومڕاكانی بتوانن زەفەری تێكدەرانەو قین بە شۆڕش بەرن .

شۆڕش ئـەم رێڕەوەی بەهوشیاری و بەتوندی لەبەر بەستی هەموو پیلان و گومڕایی و هەوڵدانێكی تێكدەرانەدا جێبەجێ كرد ، ئەمڕۆش ، كە تاقمێكی خائن لەڕۆژانی (٥) و (٦)ی شوباتدا لەبارەگای نەجەف موناسەبەتێكی پیرۆزیان بەهەلزانی بۆ جولان ، ئەوا شۆڕش سەرنجی ئەو تەقەللا تاوانبارانەیەی كە لە لایەن دەزگـا ئیمپریالیزمی و كۆنەپەرستەكانەوە بەپێی نەخشەی پیلانگێرانەو تێكدەرانەی

ئەوان بوو بەهەمان بۆچونی ساغ و بەباوەڕەوە كەوتە خۆ بۆ بەربەستی هەموو ئەوانەی پیلان دژی شۆڕش ئەگێڕن و ئەبنە كۆسپی رێگای كاروانی سەركەوتوی .

لەروو بەروو بوونی ئـەم پیلانە تاوانكاری یەدا سەركردایەتی حزب و شـۆڕش بڕیاریدا پشت بە شێوازێكی تایبەتی ببەستێ لەدیاری كردنی پلەی ئەوانەی گوناهباریان لەو هەوڵە تاوانكاریەدا ساغ بۆتەوە ، ئەمە لەگەڵ قەناعەتیشا بەوەی لایەنی پیلانەكانی پیلانە لەڕوی باوەڕو لەڕوی یاساـ بشەوە وای پێویست ئەكرد سزای زۆر توند بدرێ بەسەر زۆرترین ژمارەدا كەلەم كارە تاوانكاری یەدا بەشداریان كردو نەخشەیان بۆ كێشاو جێبەجێ یان كـرد . جا شـۆڕش راسپاردەی ئاراستەی ئـەو دادگا تایبەتیەكرد كە لـە ئەندامەكانی خۆی پێكی هێنا كە بەلانی كەم كردنەوەی ژمارەی ئەوانەدا كاربكات كە سزای لە سێدارەدانیان بەسەرا ئەسەپێ ئەویش لەچوارچێوەی هاوتایی وردبینیدا لەنێوان پێویستی سزدانی توند بۆ پاراستنی رێڕەوی رەسەنی شۆڕش لە روو بەڕوو بوونی دوژمنەكانی گەلاو پیلانگێڕو خائنەكان ، وە لە نێوان سەرنجدانی لایەنی ئەوپەردە كۆمەلایەتیەی هێزە پیلانگێڕەكان بەكاریان هێنا ، كەوا بكات هەل لەكیس خۆیان و ئاغاكانیـان بدات تا بۆیـان هەلنەكەوێتەوە كار بەولایەنەدا بكەن لابەرە بۆ پیلانی داهـاتو بكەنـەوە ، لەگـەڵ ئەوەشدا كەجێبەجێ كردنی یاسایی ئەگەر بـەپێی راسپاردەی سـەركردایەتی نەبوایە ، ئەبـوە هۆی سزادانی ژمارەیەكی زۆر لەپیلانگێڕەكان بەلەسێدارەدان و سزادانی ژمارەیـەكی زۆری تریش بێجگە لەوانەی كـە سزای توند دران .

جـا لەسەر ئـەم بنەڕەتە بڕیاری سـەركردایەتی بـۆ لەسێدارەدان تەنیا ئەوانـەی گرتەوە كـە كەسانی دیاربوون لەبەشداری كردنی بنـەڕەتی و نەخشەكێشاندا .

لەگەڵ سزادانی بەندی هەتا هـەتایی لەسەر ئەوانـەی بەشداری چالاكانەیان لەو كارە تاوان بارانەدا ساغ بۆتـەوە ، بەلام دەوریان لەوانەی یەكـەم كەمتر بووە . هەروەها ئەوانە بەرەلا بكرێن كـە خەلەتێنراون لەجێ بەجێ كـردن بەشـدار بووبوون و ئاگایان لەلایەنەكانی پیـلانە تاوانكاری یەكـەو نەخشەكەی نەبووەو بـەبێ هوشـیاری و هەلسەنگاندن لیـەدوای نەخشەكێشا نەوە رۆشتون ، ئـەمە لەگـەڵ قەناعەتی مەبدەئیشا بەوەی كە پێویستە لەڕووی یاسـاوە سزابدرێن .

سەركردایـەتی ، كـاتێ بەگیانی باوەر بەرزی یـەوە بەگەڵ و بـە ڕاستی ئـەو رێڕەوەی سەركردایەتی ئەكات ئاشكرای ئەكات بەكارهێنـانی لایەنی نەرمونیانی لەچارەسەری كاروباری تاوانكارانەی ئـەو تاقمە خائنەدا لەبەر هیـچ ئیعتیاراتێكی تر نەبووە ئەوانە نەبێ رامان گەیاندن ، دیسـان ئاشكرای ئەكات ، كە هـەر بەوەفا ئەبێ بەرامبەر گـەلو باوەڕەكانی كـە لەبەرپەرچـ دانەوەی تندو بێ سـەرپێچیـ كردنی هەموو پیلانگێـڕو خائنێك بەرامبەر نیشتمـانو گەل باوەری پێی بووەو ئەلیش چكترین پاڵپشت و پشتیوانە .

پاشماوەی : سەروتار

بەوەش گونجاوترین هەڵوێست هەڵدەبژێری لە مەیدانی رووبەروو بوونەوەی مەترسی پیلانگێڕەكاندا بەجۆرێك كە دەستە بەری بەردەوامی رێبازە شورشگێڕانەكەی ولاتەكەمان بێت .

هەر ئەمەش ، خـۆی لەودوانەدا دەركەوتوە كەقسەكەرە رەسمیەكەی سەركردایەتی سیاسی دای و تێیدا ووتی « ئەمڕۆش ، شوڕش لە بەرەنگاربوونی ئـەم تەقەلا تازەیەدا كە دەستەیەكی خیانەتكار لـە روژانی پێنجەم و شەشەمی شوباتدا لە بارێزگای نەجەف دایان ، لە بۆنەیەكی پیرۆزدا ، هەر لە هەمان روانگەوە سەیری ئەو تەقەلا تاوانبارانەیەی كرد ، كە بەفیتی داموو دەزگا ئیستیعماری و كونەپەرستانەكان خـرابوە كارو بەجێهێنانی نەخشـەـە پیلانگێرانە روخێنەرانەكانی ئەوانبو ، لە هەمان بنەمای مەبدەئی وعەمەلیەوە .

بەلام ، سەركردایەتی حزب لەگەڵ ئەوەشـدا دەیزانی ئەم سەرو ئەوسەری پلانەكە لـەكـوێ دەگەرێتەوە ، بڕیاریدا شێوەیەكی تایبـەتی بەكاربهێنێ لە دەستنیشان كردنی پلەی دەستتێكەڵاوی ئەوانەدا كە تاوانباریان ساغ ئەبێتەوە لە كرداره چەپەلـەكەدا ، ئەم شێوەیەش بو ئەوە دەچوو كە ژمارەی ئەوانەی كـە حوكمی خنكاندنیان بو دادەنرێ تا ئەكرێ كەمتـر بكرێتەوە « لە موازەنەیەكی وردا لە نێوان پێویستـی دانانی سزای توندو دەمشكێن بو پاراستنی رێبـازی رەسەنی رێ و شوێنی شورش لە بەرەنگاربوونی دوژمنانی میللەت ، واتە پیلانگێران و خایەنان ، دا و نێوان رەچاوكردنی هەندێ لەو رووپوشە كومەلایەتیانەی كـە پیلانگێران بەكاریان هێنا بە جۆرێك خۆیان و ئاغاكانیان لـە هەلی دژایەتی دەسخەڕۆبن لـە پیلانەكانی ئایەندەیاندا » .

شۆڕش لە كاتێكدا نەرمكاریەكی شورشگێڕانەی بەرزو چەسپاو بەرەنگاری ئەم تەقەللا تاوانبـارانەیەدا بەكار دێنێـت ، ئەوا بەوە بە تەنگەوەبوونی دوارۆژی شورش دەنوێنێ و دەیەوێ ئیستیعمار وهەموو دوژمنانی میللەت ئەو هەلەیان بو بەكار نەیەت لە جێو جێنو بازدان بۆ شوێنەواری پتەوترو وباشتر لە بارەنگاربوونی شۆڕشدا .

پیلانگێران بۆ شورشەكەمان هەربەردەوام دەبێت چونكە شورش خاوەنی رێبازێكی شورشگێرانەو رەسەنەو مەترسیەكی درووستكردوە بو بەرژەوەندیەكانی ئیستیعمارو رژێمە كونەپەرستەكان . . بەلام تاقـە رێگەی رووبەڕوو بوونەوەی و تێك شكاندنی ئەوەیـە كە شۆڕش دەستی بۆ كێشاوە ، واتـە ، سوور بوونی مەبدەئی و رێداگرتنی توند لەسـەر قوولكردنەوەی رێبازی شۆڕشگێڕانەو بەرەنگاربوونی دوژمنانی میللەت بە توندو تیژی وراشكاوی و پشت بەستان بە كومەلانی خەلك و توانا زیندووەكانی .

پاشماوەی دوای شەرەبوكس

كاملانەیەی پالەوانەكە سورماوە .. بەلام كلای دوای وێنەگرتنی هەندێ لەدیمەنەكانی فلیمەكە وتی : قەشەنگە مەزنەكە لـە دەوری مەزنەكەدا سەركەوت! بەلام سەرنج بدەن ..

نەجنس و نە داوێن پیسی لە فلیمەكانی منداڵی بە .. حەز لە شتێك ئەكەم كە ئافرەتان و منالان تەماشای بكـەن .. كێسنجەر بەوە قایل نابێت .. من لە كێسنجەر مەزن ترم .. دوای ئەم فلیمە لە فلیمێكی تردا دەوری هانیبال ئەبینم كە هەزاران فیل لەدوامەوە ئەرون لەگەڵ دەوری قەرماندەیەكی

كۆنی میـسـر ، تا هەزاران ئەسپ لە دوامەوە رەوت بكەن فلیمی گـەورە گەورە كـە نامەیەكیان هەبێت ، فلیمی رۆشنبیری ، فلیمێك مرۆڤایەتی كەلكی لێ وەرگرێت ..

پالەوانەكە خۆی بۆ ژەنێك شەرەبۆكسی تر ئامادە ئەكات پێش ئەوەی لەمانگی حوزەیرانی داهاتودا لەگـەل فۆرمـان پێكدابێن .. ئەمـەش دوای ئەوەی لە وازهێنـان پەشیمان بۆوە ئـەویش سابارەت بـە خـاتری یەكێتـی دەولی موحتەرفـەكان و تكـاو پارانەوەی ئەوانەی شـەرە بوكس رێك ئەخەن نە با واز لە شەرە بوكس بێنێت و بازاری شەرەبوكس نابوت بێت ..

پاشماوەی لێكۆڵینـە لـە پێویستەكانی ناوچەی

شارەوانی و هاوینە هەوارەكاندا دەربارەی ئەو پرسیارانەی كـە پەیوەندیان بەوەوە هەبو ئەوەی دیاری كردوە كە ١٥٥٠ پارچـە زەوی لە ناوچەی (سەرەرەش) لە هاوینەهەواری سەلاحـەدین بەنـاوی شارەوانێكـەوە نوسراوەو دەخرێتە سەر ناوی ئەوكەسانەی ئەمەوپێش پارەی ئـەو پارچە زەویانەیان داوە ئەویش بە شێوە مەرجێك كـە بلاو دەكرێتەوە .

وە لە بارەی تەرخان كـردنی شارەوانی هەولیرەوە بـەرێز ئەمینداری گشـتی ئـەوەی دیاری كردوە كە لە بودجـەی ئەمسالدا ٥٠٠ هەزار دینـار تەرخان كراوە بۆ قیرتاوكردن و چاككـردنی شەقامەكـانی ناوشاری هەولیرەوە ٤٤٠ هەزار دیناریش بۆ پەرەپێدانی قەلای هەولیر دانراوە ..

ئـەوەشی دەستنیشان كردوە كە لیژنەیەكی تایبـەتی سەر لە قەلاكەی هەولیر دەدەن بـۆ ئـەوەی ئەوكـارانە دەستنیشان بكەن كە ئەتوانن جێبەجێ بكەن لە چوارچێوەی ئەو لێكولینەوەیەدا لـەبارەی پەرەپێدانی قەلاكەوە لەلایـەن دەزگایـەكی راوێژی كردنی شارەزای كاروباری گەشـتو گوزارەوە پێشكەش كراوە .

وە بڕیاری ئەوەدرا كـە ئەنجومەن لە كۆتایی مانگـی ئاداردا كۆبونەوەیەكی تر بكات .

پاشماوەی : دەنگی

رۆح سوولو خۆش بروان ..!

★ بەلام .. ئەم .. نمایشەكە هەروا بەناسـانی ناڕوا .. ئەوەندەی بێ ناچێ دل و دیدەكان ئەكرێتەوە ، بەنجـەرەو دەرو دەروازەكان سەراوەلەكرێن ، كزەبای فێنـكی نوێخوازیەكی بلیمەتانەی سەر بەژانەكـانی ئادەمیزاد هەلئـەكات .. بەهەرەمەندە خاراوەكـانی نوێخوازی و نوێ بونەوە سەرـ هەلئەدەن .. خەلكەكـە ، ئەكەونە سەنگ و سوژن كردنی (شتەكان) و بەراوردێكـی وردولەبار .. سنوری راستە قینە ، لەنێـوانی نوێخوازی (راسـت) و نوێخوازی (ساختە)دا یەك لائەكەنەوە .. بەرەو دنیای پڕ لەسەراسیمەیی ورێژەنی نوێخوازی ، رێچكۆلەكان ئەبڕن و هەمو ئەوانـەی بۆنەتە گۆڕستانی داهێنانی ئەو ئەو ، بەتانەوتەشەر وەدەرئەنێن و بەمۆزەخانەی مێژوو بـە ئەفرەتی وەچەی سەركەشی دوارۆژ ئەسپێرن ..!

★ ئابەم شێوەیە ، هەندێ نوێخوازی ـ فێلباز ـ لەنێـو جولانەوەی فیكرو هونـەرو ئەدەبی كوردیا هەبوون و هەن .. بەم دێوجامانانە، ویستویانە ـ ئەیانەوێ ـ مەبەستی نەفرەت لێكراوی شـاراوەی خۆیان بشارنەوەو كەلك لـە زروف و لەبارو دۆخەكە وەرگـرن ... پیاحح ..!

★ بەداخەوە زۆرجار ئەم جەشنە (نمایش)ـە سـەر ئەگرێ و تازەمانێ ئـەم جۆرە روبازە بەشەوارە كەوتوانـە ، مرخ لە (نوێخوازی) خۆش ئەكەن و لەبـەری ئەخزێن ... بەلام ـ خۆشـبەختـانە ـ نمایشەكە تاسەر نابێ و نالوێ ..

هاكادیت شـانۆكە دارمـاو نمایشـكەران رۆچـوون و حەقیقـەتیان هەلزراوبوون بەبەند .. چونكە ـ لەئەسلاـ ئەوانە نوێنەری سەرراسـتی نوێخوازی و نوێبونـەوەنین و نـەبوون .. ئەنجامێكن لـە ئەنجامەكانی فەلسـفـەی نوێخوازی ، نەك خولقێنـەری درامای رووداوەكە .. رووداوی پڕ لە هەنگامـەی نوێخوازی و فەلسەفەی نوێكردنەوە ..!!

پاشماوەی : یەكی ئازار

زۆرەو لەماوەیـەكی دوورو درێژدا حزبی بەعسـی سۆشیالیستی عـەرەب توانیویەتی بەرابەرین دژی ئەو كومپانیایانە توانای ئەوان یەك بخاو هەروەها توانیویەتی ئەو چەكەشی تاقی بكاتەوە كـە كومپانیاكان بە كاری دەبەن . لەبەر ئەوە ئەلەكەمان كەوتـە شەڕی میللی كردنەوەو تێشیدا سەركەوت .

لەبەر ئەوەش كە لە مێژە كاروباری نەوتی لە ولاتـە كەماندا دەستی پێ كـراوە كادیری نەوتی پـسپۆڕیش ئامادەبوە كە بتوانێ كاروباری نەوت وەربگرێ و بێ ئـەوەی پشت بە كومپانیا بێگانەكانـە وەبدا بەڕێوەی بەرێ .

عیراق توانی دروشـمی بەرهەم هێنـانی نیشتمانی و راستەوخۆی سامانـە نیشتمانیەكان وەدی بهێنـێ ، چونكە كومپانیای نیشتمانی نەوت توانی ئەو ئەفسانەیـە تێك بشكێنێ كە دەیگوت تەنیا كومپانیا بێگانەكان شارەزایی یان هەیە بەتایبـەتی لـە كاروباری بۆ بازار ناردندا .

میللی كردنی نەوت لە عیراق لە كاتێكدا بو كە جیهـان توشی تەنگ و چەلەمەی نەوت هاتبو چونكە لە چاو زیادكردنی بەكار هێنان كە لە ٨٪ زیاتربو نەوت كەم بۆ بازارەكان دەچو، ئەمەش بازاری نەوتی خستبووە دەستی فرۆشیار لە جیـاتی كڕیار .

ئەو راستیە كە عیـراق پاشەكەوتێكی زۆری نەوتـی هەیە هەلوێستی عیـراقی بەهێز كردبوو ولاتانی بەكـار هێنەری نەوت لە مامەلە لەگەل عیراقدا ناچاربون ئەو راستیە لەبەر چاوبگرن و رەفتارێـكی بەیارێز بگرنەبـەر بۆئـەوەی لەداهاتوو دانەوێـنـان پێ بفرۆشێ .

میللی كردنی مەزن توانی رزگاری ئابووریمـان وەدی بێنێ و توانای جێبەجێ كـردن بەقینێ .

بەڕێوەبردنی كاروبـاری دەرهێنان و بۆ بازار ناردنـی نەوت بەشێوەیەكی نیشتمانی سەرمەشقێكی باش دەداتـە دەستی جەماوەری ئەلی عەرەب بۆ وەرگرتنـەوەی مافەكانیان و وەدی هێنانی سەربەخـۆیی سیاسی و ئابوری .

مێژو بۆ ئەو پیاوانەی ئەو سەركەوتنە ئەمرەیان وەدەست هێنا دەنوسێ كە ئەوانـە پێشڕەوی بەرگری لە قازانجی نیشتمانی و ئەتەوایەتی بون .

پاشماوەی : بیرورا

بەردەم ؟! چاكتر نیە ئاشـكرا قسەی لەگەل بكەیت و كـە لەبـوری خۆی بكەی بەبڕدی مامەلەكردن لەگەلیاو هوشیاری روو ناك بكەینەوە تا بەشـداری روو ناك بكریتە وەتا بەشـداری بیناكاری ژیانی نوێ بكات؟! با پرسیاری : بۆگێ بنووسین ؟ رێ نیشان دەرمان بێ !

ـ محمد البدری ـ

ئەستێن بیەستری و تووژێكی سێ قۆلی بكرێ بۆ دامەزراندنی رێ و شوێنی هاوكـاری یەكی درێژخایەن بۆ ئەوەی قازانجی هەمویان رێك بخرێ و بێویستی هەمولایەك لەبارەی سەرمایەو یارمەتی بۆ پیشەسازی و دابین كردنی سەرچـاوەی وزەوە دابین بكرێ .

پاشماوەی : گیرگرفتی وزە..

ئەم ئەژمارەو نمونانەی لـە بارەی بەرهـەم و زیادبونی نرخەكان و رادەی داهات و زێدە پارەوەباسمان كردن و ئـەو ئەنجامە ئابوری و سیاسیانەی خستمانەپێش چاو بۆ ئەوەبـو كـەجارێكی تر بلێین تائیرەش پارسەنگی هێزەكـان بەلای قازانجی دەوڵەتانی رێكخراوی ئۆپێك داكەوتوە ، سەرەرای تەواوی ئەو گەندوگۆسپانەش كەدێنە سەررێگای . ئـەم رێكخراوە دەتوانێ یارمـەتی خۆی بەدەوڵەتە بەكارهێنـەرە هەژارەكان كەپاش بـەرەوژور چونی نرخی نەوت زیانیـان لێكەوتوە ، زیاتر بكا ، ئەویش بۆ ئەوەی رێگـا لە ولاتـە یەكگرتوەكان بگیرێ كەدەیەوێ بۆ لای خۆیان رابكێشـێ . هەروەها رێكخراوەكە دەتوانێ سندوقێكی جیهانی هاوبەشی دامەزرێنێ كە یارمەتی هەركام لەو دەوڵەتانە بدا كـە ولاتـە یەكگرتوەكان دەیەوێ تەریكیان بخاتەوەو بایكۆتەیان بكا .

بەلام ئەوگیرفتە دەمێنێتـەوە كە لەپێشەوە باسمان كـرد ، ئەویش ئەوەیە كە هێنـدێك لایەنی رێكخراوی ئۆپێك لەوە داودلن كـە بەكـردەوە وەك پێویسـتە بەرەورووی ولاتـە یەكگرتوەكان ببنەوە .

راست لێرەشدا گرنگـی دامەزرانی رێكخراوی ئۆپێـك دەردەكەوێ كـەلەلایـەك چوارچێوەیەبۆ دەستەبەركردنی قازانجی گەلانی بەرهەمهێنەری نەوت و لەلایەكی تریش رێگایەكە بۆ بەرەورو بونەوەی دەستـە بەندیەكانی سـەرمایەداری . هەرلێرەش دایەكەبەر پرسیاری تەواو دەكەوێتە سەرشـانی دەوڵەتانی ئۆپێك لە هـەر بڕیارێكدا كەدەری بكەن و لەهەر ئەنجامێكدا كەپێی بگەن .

پاشماوەی: پۆستەی رۆشنبیری

وتارێك بـە ناونیشـانی (شەبیاح) كاك محمد رەشید فەتاح بۆ ئێمەی ناردوە باوەر ناكەین خوێنەواران سوودی لێ وەرگرن . هیوادارین كـاك محمـد شتی مـەوزوعی بنوسێت .

وەرگێڕان

● « دڵـسـۆزێك لـە قەلەشتینەوە » نوسینی محمود درویش . وەرگێڕانی كـمال مصطفی محمود .

یەكەمین شت ئەمانەوێ بەو كەسانە بلێین كـە بابـەتی وەرگێرمان بۆ ئەنێرن ئەوەیـە كە پێویستە ناوی سەرچاوەكە ئاشكرا بكەن یاخود هـەر بۆ ئێمەی بنێرن بۆ ئەوەی بەراورد بكەین لە نێوانی هەردوە دەقەكەدا . وابزانم هەر ئەم شتـەیە كە بابەتەكەی كاك كەمـال پێویستی پێ هەیە جگە لەوەی كە لە هەردوو دیوی لاپـەرە نوسراوە .

« بەناوبانگ بوون » لـە ئینگلیزیەوە وەرگێرایە لـە لایەن وەسفی عەزیز عـەلی : بگەرێوە هەمان وەلامی پێشوو .

چیرۆك و وتار

● باسێك دەربارەی بیلیە (وتار) .

كاتێ نامەی كاك (فەرهـاد پیربال) مـان كـردەوە وا هەستمان كرد كە تێـانی نارمایی و شەیتانان و هـەر شتێك كە خوا لەعنـەتی لێ دابێت لێی دەرئەچێت . خۆ نامەكە بە پێنوسـی رەش نوسرابوو . گوتمان قەیناكات لەسەر هەردوو دیوی نوسرابوو بەوەش هەر رازی بووین بەلام

پاشماوەی : چەند بیرێكـی واگوزاری ..

پێشەوە بتێین و بەرهەمەكانمان كە پێویستە بگەنە خوێنـەوار لەو مستەوایەدا بن كـە گەل و بزوتنەوەی رۆشنبیری سەر بە گـەل سـودی لێ وەر بگرێ و شایانی ئەوە ئەبێ لەسەر لاپەرەكان رووناكـی ببینێ .

● مەسەلەی دەستكێشان بۆ بەرهەمی باشی هـەر نووسەرێك لـەم رۆژگارە بەرەو پێشەوە چوەی مرۆڤدا ، ئەمان خاتە بەردەم دیـاری كردنێ ، كە بە هیچ جـۆری ناكونجێ چاولەو دیاری كردنە بەرامبەر بـە بەرهەمەكـا بپۆشرێ ، ئەویش « ئینتمای فیكری » یەتی بۆ هەلوێستی جەماوەر ، كە دەوری سەرەكی خۆی لە دیـاری كـردنی هەلوێستی رۆشنبیری و شوێنی خۆی لە ناوكۆمەلدا ئەگێرێ و لەبەر رووناكی ئەوەشـدا بەرهەمەكـەی هەلئەسەنگێ و جێگای خۆی ئەكاتەوە .

« كارو بەرهەمی ئەدەبـی سەركەوتو ، سەلماندنی بوونی مرۆڤەو ئەو دەورەی لە نـاو كۆمەلدا ئەیگێرێ » ..

بەرهەمی بەم جـۆرەش هەرگیز بەساكاری و سەرپێی و بەبیری كال و كرچ دروسـت نابێ ، لەبەر ئـەوەی كـە نووسەر لەسەریەتی « بـاری سەرنجی راست و خاونـی خۆی بەرامبەر خەلك و شتەكان لەپێەی هەست كردنیەوە بـە لێپرسینەوە » دەربرێ ، ئەمە بەر لە هەموو شتێ پێویسـت بە دیاری كـردنی رێرەوی فیكری نووسەر ئەكا بـەو جۆرەی كە لەكەن خواسـت و مەبەستەكانی جەماوەردا یـەك ئەگرێتـەوەو خزمەتی ئامانجـەكانیان ئەكاو .. نووسـەر ، كە توانی خۆی بە بیروباوەڕی پێشكەوتنخوازی سـەر بە

جەماوەر ، زووربـەی زوری جەماوەر بەروەردە بكاو لەگەل هەنگاوە كانیا بـەرەو پێشەوە بچێ و دەرك بـە « سەلبیات » بكا بەلام بـۆ چارەكردنیان نەك « قـبـول كردنە وەیان » و دەرك بـە « ئیجابیات » بكات بۆ پشت گرتنی و قبول كردنەوەی ،لەوەدا پێنوسەكەشی سەلماندنی ئـەو خۆبەستنەوە راستە ئەبێ بـە جەماوەرەوەو بەرهەمەكـانی بەلگەی رەنجی راستی ئەمرۆی ئەبێ بۆ سبەینێ باشتـرو بەختیار تر .

● جا .. ئەلێم .. ئەوەی ئەتوانێ ئەم رێ رەوەی سـەر بە جەماوەر لە فیكری خۆیدا بەلالە بكا .. باخۆی توشی .. سەركێشی و هەلگرتنی پێنوس ئەكات ...

ـ وە .. جارێكی تریش.. ئەتەرێنەوە .. سەر ئـەم باسە .

رەشایەتی پێنوسی رصاص لەگەل كاغەزە سپیەكە تێكەلاو بوو وەهەروەكو هەر پشیلەیەك وا دیار بوو .

● رووداوێك لەسێقاندا (چیرۆك) .

نامەیەك لە كاك محمد ملا حسین لە كولیجی ئەندازەی بەغدا گەیشتۆ ئەدەستمان چیرۆكێكی ئەم وەزاوی تیابوو تەنیا ناونیشانەكەی نەبێ تێتر چی لێ تێنەئەگەیشتووین . چیرۆكەكەش پێویستی بە لێكولینەوەیەكی ئێجگار دوورو درێژی هەیە .

پاشداوەی منال و بیركردنـەوە

○ جیاوازی نێوان بیـر كردنەوەی منال و گەورە ..

ع ەموو كەسێك چ منـال بێت وە چ گەورە توانای بیـر كردنەوەی هەیە .. بـەلام جیاوازیان هەیە لە چۆنیەتی بیر كردنەوەدا .. ئەتوانیـن رۆشنترین جیاوازی نێوانیـان بەم خالانەی خوارەوە دەست نیشان كەین .

١ ـ پلەی بیر كردنەوە ..

منال بە پێی تەمەنی بیـر كردنەوەو بیر كردنەوەكەشی لە [illegible] جیهانی خۆی ناچێتە دەرێ . [illegible] یاری یەكێ ئەوێ تەنیـا بیر لەوە ئەكاتەوە كە چـۆن ئەو یاریەی دەست كەوێت خۆ [illegible] گیرو گرفتیەكـی كۆمەلایەتی هەبێ ئەوە هـەر بە لایا ناچێ بـەلام گەورە بە پێچەوانەوە گیروگرفتـی خۆشی و كۆمەلەكەشی رەچاو دەكات و بیر لە چارەسەریـان دەكاتەوە .. كەواتە پلـەی بیركردنەوەی منال نزم تـرە وەك لە پلەی بیر كردنـەوەی گەورە .

٢ ـ راستی بیر كردنەوە .

منال بۆ وە دەست كەوتنی پێویستیەكی بیر دەكاتـەوەو رێگایەك دەدۆزێتەوە بەلام بیـر لەوە ناكاتەوە لەو رێگایـەدا ئازاری بێ ئەگات یـان كـار دەكاتە سەر خەلكی ئەمانـە رەچاو ناكات بەلكو سـوودی خۆیی لەبەر چاوە .. واتـە منال بە شێوەیەكی راسـت ئەیتوانی بیر بكاتەوە بـەلام گەورە ئەتوانێ هەموو شـتێ رەچاو بكات كاتێ بیر لـە كارێك بكاتەوە .

(٣) قسە كردن :

منال كە قسە دەكات هەموو قسەكانی كەلكی خۆی تیایـە واتە تەنها بیر لەخۆی ئەكاتە ئەگەر لە منالێك بپرسیـت كورسی بۆچی كراوە ؟ لە وەلامدا ئەلێت بۆ ئەوەی لەسەری دانیشم .. ئەمەی [illegible] بۆچی دروست بووە ؟ ئەلێت : بۆ ئەوەی سواری بم .

كەواتە منـال توانای بیركردنەوەی خۆیی زۆر دووری [illegible] بەلام گەورە بە [illegible] انەوە .

٤ ـ [illegible] ناسین ..

منال بیر كردنەوەكی [illegible] لە بەهێزی نیە كـە [illegible] شتێ لە شتێكی تر جیا [illegible] یەكارێكی گرانی [illegible] بۆیە تەمـەنی [illegible] بپرسیت چەنـد [illegible] برات هەیە ئە [illegible] نازانم .. ئەمەش [illegible] یەتی ئەو منالانەی لـە [illegible] سال كەمترن .. بـەلام [illegible] گەورە ئەمانە [illegible]

٥ ـ لە كۆتاییدا :

[illegible] لەگەل تەمەنی توانای بیركردنەوەی منالەكانماندا [illegible] بكرێن .. بۆ ئەوەی منال [illegible] لە هەندێ داوای خۆی [illegible]

مرۆڤ لە كچ بێ ج كوڕ بێ بەشێكی گرنگە [illegible] تەواوكردنی [illegible] سروشتی [illegible] بە دوا خۆشیست بە ژان [illegible] گرنگ [illegible] دلنیا [illegible] ئەوە [illegible] زیاری .

Institut Kurde de Paris

بەیارمەتی ئێوە

کاری رۆژنامەگەری ، خەباتێکی بەردەوام و بێ وچانە، ژانێکی رۆژانەو لەگـــەل ئادەمـــیندو روداوو فیکـــر تێکچرژانو لە تەك قۆرقـــوشمو کاغەزو دوەم ئۆکسیدی کاربۆن سوتانە ·· گشت ئەمانە لە پێناوی ئەیانـــدنی دوا روخساری دەنگوباسو بیـــر ·· رانوانـــدنو لێکۆڵینەوەی داخوازیەکانـــی سەرانسەری ئاســـتەکانی ژیانی نوێمانو رەنگ کێشانی ئەو ژیانەیش لە مێشکی خوێنەران دا ·

سەرباری شیکردنەوەی دیار ترین روداوو مەسەلە هەڵپساوەکانو هەمو ئەو شتانەی کە ئەبێتە مایـــەی سەرەنداز کردنی پەردەی مومارەسەی ناڕەواو بۆ چوونی پڕ لە هەڵەو هەڵدێر ·· سەرەڕای هەڵخستنی گـــەلێ چارەسەری مەوزوعیو راست لەم بارەیەوە ·· بەراستی ·· رۆژنامەگەری ، خەباتێکی بێ وچانەو ژانێـــکە تا رادەی (سوتان) ، بەڵام ئەو شتەی وا لە رۆژنامە نوس ئەکا تا (سوتانەکەی بەردەوام بێت) تەنیا هانو هێزی خوێنەرانەو بەس ·

جا گەر ئێمە لە نێو تەجرەی کاری رۆژنامەگەری (هاو جـــا گـــەر لـــە نێـــو تـــەجرەبەـ ی کـــاری رۆژنامـــەـگەری (هـــاوکـــاری)و دەســـتە خوشـــانی (رۆشنبیری نوێ)و (بەیان)دا ئەژین ، سەرباری هەمو خەباتو ژانو سوتانێکیشمان دە ئەوا ئەم ژیانەمان ، لە ئەنجامی متمانەی خوێنەرانی کوردو هەستی نیشتمانیو نەتـــەوەیی و دلپاکـــیو جوامێریو رەوشتی بەرزو هەڵوێستی ئەو خوێنەرانەوە سەری هەڵداوە · ئێمە ، ببڕای ببڕای مەزەندەمان بـــە رۆڵەی نەتەوەو گەلەکەمان خەراپ نەبوە ··

ئێمە لە ئەنجامی ئەو رێزەی کە لەم دوایی یە لـــە (هاوکاری)و دەستە خوشـــکانی (رۆشنبیری نوێ)و (بەیان) نراوە ، ئەم قسەیە ئەکەین ·

ئەو رۆژەی کە ژمارە (٣٩) گۆڤاری (بەیـــان) ئەیشمە ناو بازاری سلێمانی ، ئینێ برای دلســـۆزو خوێنەری دڵپاکو دەستی وەفـــادار ئاگـــاداریان کردینەوە کە :

– (بەیان) یەك دانەی لێ نەماوە ·· دانـــەی دا بەشینیمان بۆ زیاد کەن ·

هەمان شتیش دەگەڵ براو خوێنەرو دۆســـتانی هەولێر دوبارە بۆوە ·

··· لە بەر (هاوکـــاری)دا ، بە ناشـــکرایی– هەستمان کرد ، بازاڕی گەرمو رەواجی پڕ بـــوە ·· سکاڵای خاوەن کتێبخانەکانی سلێمانی لە بارەی دەمی دانەی ئەرخانکراو بەرز بۆوە ·· (سفر) بوە دەكـــە ژمارەیەکی (خانە)ی درازمارەکانی هاوکاری لە شـــاری سلێمانی دا · هەمان شتیش لەگەڵ خاوەن کتێبخانەکانی هەولێرو پاشماوەکانی هاوکاری لە هەولێر ·

لە بەر (رۆشنبیری)یش دا دووباری گـــەلێ کۆسپ هاتین ·· هەندێ برادەر ، داوای دوا ژمارەکانیان لێ کردوین ، بەڵام بە غەیری « نەبورن » هیچمان لە دەس نەما ، چونکە هیچ دانەیەکمان لەبەر دەس نەمابوو ·· تا ناچار کراین هەمـــوی بنێرین بۆ دابەشـــکردن ، هەرچەندیش ، بەر لە چەند مانگێ ، رادەی چاپکردنیمان لە (٤٠٠٠) دانەوە گەیانده (٥٠٠٠) دانە ·

بەڵێ ·· تا خۆیشمان کەوتینە گەڕانو سوڕان بە دوای چەند دانەیەك تا بۆ خۆمانی هەڵگرینو بیپارێزین ·· تە بە فەمانبەری ئەرشیفیش ئەما لێمان توڕەو پەست بوبوو ، چونکە تاکە دانەیێکمان بۆ مەبەســـتی (ئەرشیف) بۆ گڵ نەدابووەوە ·

بیانووی بەرو دوامان ئەوە بوو کە : ئێمـــە ناتوانین رادەی چاپکـــردنی لێ زیاد بکەین ··

بەڵام لەبەر ئیلحاحی براو خوێنەرو دۆستەکان دا · ناچار کراینو دەستەوسان بووین · – یەکەم جـــار – بڕیارمان دا ، ژمارەکـــانی هاوکـــاری لە (٤٠٠٠) وەبگەیەنینە (٥٠٠٠) دانە · ئینجا بڕیارمان دا ژمارەی ناردنی (بەیان)و (رۆشنبیری نوێ) بۆ شـــارەکانی ناوەڕاستو باشور کەم بکرێتەوەو فەرقەکەی بنێردرێتە هەردو شاری سلێمانیو هەولێر ·

داوای لێ بوردن لە گشت براو خوێنەرو دوستێ ئەکەین ، گەر نەمانتوانیێ مەسەلەکـــە لە بنەڕەتـــەوە چارەسەر بکەینو ژمارەی چاپکردنی ئەو چاپکراوانە پتر بکەین ·· بەڵام چی بکەین ، گەر بارو دۆخی چاپخانـــەو مەسەلەی جێبەجێ کردنی بارەی تەکالیفیش ئەمەنـــدە ئاسانو لەبار نەبێت ·

بەڵام سەرەڕای ئەمە ، نیاز خوازین کە (هەنـــدێ) لە نیازو خواستی براو خوێنەرو دۆستەکـــانمان وە دی هێنابێ ·

جارێکی تر ئەڵێینەوە ··

دڵنەوایی ئێمە ، لەم خەباتو ژانو سوتانەمان دا تەنیا خۆشەویستی یە مەزنەکەی برای خوێنـــەرو دۆستانە ·· سوپاس

عثمان محمد فائق
٩٧٧-٢-١٧

ژن هێنانێکی ســـەیر

دنیس فۆتر کـــە تەمـــەنی (٢٢) ساڵەو بەوە تاوانبـــار کراوە ، منداڵێکی تەمـــەن حەوت ساڵانەی کوشتوە ، لـــە بەندیخانەو بەرنگخـــستنی ئاهەنگێکی بچکۆلانە ژنـــی هێناوە ئەوەی سەیرە ژنەکەی، دایکی ئەو منداڵەیە کە ئـــەم کوشتویەتی ، بەڕێوەبەرایەتی بەندیخانەکە ، هێشتوە رۆژنامە نووسەکان هیچ وشەیەك بڵێن لە کاتی ئاهەنگەکـــەداو بڕیاریشی داوە دوای ئەمـــە سەرلێدانی ژنەکە بـــۆ لای مێردەکەی قەدەغە بکات ·

لە لایەن داواکـــاری گشتی دادگاکەشـــەوە راگەیەنراوە ، کـــە ئـــەم رووداوە کار ناکاتە ســـەر محاکەمە کردنی تاوانبارەکە ·

پێشانگای کتێبی عیراق هەنـــگاوێکەو چەند هەنگاوێکی تری بە دوادا دێـــت

بەبۆنەی جەژنەکانی بیرەوەری شۆڕشی پێشڕەوی ٨ی شوباتەوە دەزگای نیشتمانـــیی بڵاوکردنـــەوەو بەشینەوەو راگەیاندن لە هۆڵی ئەنجومەنی هونەرمـــەندە (تشکیلی)یەکاندا پێشانگایەکی بۆ کتێبی شۆڕشگێرانەی سیاسی کردەوە کە لە هەشتی شوباتـــەوە تا پازدەی شوبات بەردەوام بو ·

ئەم پێشانگایە ژمارەیەکی زۆری لەو کتێبانە تێـــدا بو کە باسی ئەدەبیاتو بەڵگەنامەو بیروباوەڕەکانی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب دەکەنو بێجگە لەوانەش زۆرجەشنە کتێبی تری تێدا پێشان درابو کە وەزارەتـــی راگەیاندن بڵاوی کردونەوەو نوسەرە عیراقیو عەرەبەکان دایان ناوە ·

ئەم پێشانگایە لەوەختێکدا کە پێشانگای تایبـــەتی کتێب بەرچاو ناکەون بینەری رۆشنبیری زۆر بو ، بەڵام دەزگای نیشتمانی بڵاوکردنەوەو بەشینەوەو راگەیاندن ··

بۆ بەشینەوەی کتێب ، راگەیاندنی بەهەموو شـــوێنێك رێگای پێشانگای بزوێنی بەکار هێنا ، ئـــەویش بەهۆی چەند ترومبێلێکی تایبەتیەوە کە بۆ ئەوە بەبەستە رێـــك خرابونو ئامادە کرابون ·

لە ١-٨-١٩٧٦ را تـــا ١٢-٢-١٩٧٧ ئەم ترومبێـــلە گەڕۆکانـــە زیاتـــر لـــە (٢٠) مەڵبەندی ناو سنوری پارێزگای بەغداو تەنانەت دەرەوەی بەغداش هەتا ناحیەی بهرز لە پارێزگای دیالی راوەستانو مانەوە ·

جوان ئەوە بو کە ئـــەم ترومبێلانە لە سەیرانگـــەی (الزوراء)یشدا وێستان ··و هیوای ئەوەش هەیە کە بچنە ئەو قەزاو ناحیانـــەی کتێبخانەیان لێ نیە ·

ئەم بیرە لەوەوە ســـەری هەڵداوە کە ئەوجۆرە شوێنانە بەشێکی زۆر لە هاونیشتمانان روی تێدەکەن ·

دیارە ئەمە بەهیچ جۆر لـــە گرنگیو پێویستی کردنـــەوەی پێشانگا لە خانوبـــەرە تشتیەکاندا کەم ناکاتـــەوە ، بەڵام مەسەلەی بازدان بەســـەر ئەو کەندوکۆسپانەدا کـــە دێنە رێگای گەیشتنی چاپکراوی رۆشنبیریو راگەیاندن زیاتـــر جێگای بایەخ پێدانی دەزگـــای نیشتمانی یـــە · بۆیە دەبینین لەوبارەوە هەموو پێشنیارێکی باش بەزویی جێبەجێ دەکا · هیوای ئەوەش هەیە کە لـــە داهاتودا پێشانگای جەماوەری بکاتەوە بێئەوەی گوێ بداتـــە شوێن یا کات یا تەنانـــەت موناسەبەو راستەوخـــۆش بایەخ بدا بە هوشیارکردنەوەی سیاسیو روشـــنبیریو پێشاندانی چاپکـــراوی پێشکەوتوو هەرزان ·

دێینەوە سەر باســـی پێدانی رۆژانەی جەماوەر ·

پێشانگای کتێبی سیاســـی دەزگای نیشتمانی ·· کـــە ئێمە بە هەنگاوێکی باشـــی دەزانین بۆ پتەوکردنی دەوری چاپەمەنی لەهەموو مەیدانێکداو ·· بۆ دوپات کردنەوەی بایەخ

سوود وەرگـــرتـــن لـــە وزەی رۆژ ····!

زانایانی زانکۆی کشتوکاڵی « پەنجاب » لە وڵاتی هیندستان زەڕەبینێکی ناوییان داهێناوە کە وزەی رۆژی پێ کۆ ئەکاتەوە ، ئەو زەڕەبینە دروستکردنی ئاسانەو ئەو پارەیەی تێشی ئەچێت ئەڵێ لەو پارەیە کەمترە کـــە لە زەڕەبینی شووشـــە ئەچێت ، لە بەر ئەوەی تا دێت مەسەلەی وزە پارەو وولێکی زۆرتری تێئەچێت، ئێستاکە وڵاتی هیندستان بەتەواوی خۆی بەو لێکۆڵینەوانـــەوە خەریك کردووە کە بەهەزاترین ســـوودی وزەی رۆژ دەستگیر ئەخات ··

ژنێك شۆڕش دژی پیاوان بەرپا ئەكات

لە ئەمەریکادا پێی ئەڵێن : کڵپە رەبەنی جولانـــەوەی رزگاریخوازی ژنان ، کەچـــی تەمەنی ٢٨ ســـاڵەو بەس ·· دوای بڵاو کردنەوەی کتێبەکەی کە ناوی دێکۆرای پـــێ وەرگرتوە زۆر ناوبانـــگی دەرکردوە ·· چونکە خۆی لـــە خۆی دا شۆڕشێکە لە دنیـــای ئافرەتاندا ، ناوی (سیاسەتی سێکس)ە ·

خاوەنی کتێبەکە – (کاتـــی فیلیت) ئەڵێ : کتێبەکـــەم (١٠٠) هەزار دانەی لـــێ

فرۆشراوەو هەشت جاریـــش چاپکراوەتەوە ·· ئەم کتێبـــە بۆتە مایەی ئەوەی گرفتـــی ئافرەتان بێنێتە پێشو بـــە وردی باسی بکا ·

چینێك بەردەوام ئافرەتـــی چەوساندۆتەوە ، هەرچەندیش جیاوازیەکی ئەوتۆ لەنێوانیاندا نیە ·· ئەم گرفتە لە کـــاتی لە دایك بوونەوە دەس پـــێ ئەکا ·· کە کوڕ لە دایك ئەبێ هەر لە منداڵیەوە حەز لە خـــۆ سەپاندنو زۆرداریو خـــۆ دەرخستن ئەکات ، کەچی کچ وانیەو بەستەزمانو جلـــەوی شلە ·· بە رای من هیـــچ جۆرە جیاوازیەکی بایولـــۆژی بایولۆژی لە بنیادی— – لە بنیادی سایکولۆژی ژنو پیاو لە ئارادا نیە ، گەر بـــە یەکسانی سەیری هەردولایان بکەین ·

ئەوەی شایانی باســـە : لە ئەنجامی ئەم کتێبە ، ئـــەم ژنە گەلێ هێرشی تونـــدی لە لایەن پیاوانی ئەمەریکـــاوە کرایە سەر ·· بە جـــۆرێ ئەڵێن : ئەم ژنە ئەیـــەوێ شۆڕشێ دژی پیاوان بەرپـــا بکاتو بیان روخێنێو بـــۆ ئافرەتان دەستە مێـــان

(کاتی)یش زۆر بەرگری لە خۆی کردووەو هەروا لـــە شۆرشەکەی لەم بارەیـــەوە وتونیەتی : پیاوەکان ، چەنـــد شتێکی ناڕەوانەیە بۆتـــان ئاوا سەیرمان بکەنو بـــەم جۆرە ساتو سەوامان لە دەکا بکەنو بە کەیفی خۆتان بمان ناژێن ، ئەوەی من وتومـــە تەنیاو بەس ئەوەیە : (سەیرکە برام ، وەکـــو مـــرۆڤێ سەیرم کە) ·

لە ساڵی ١٩٧٠دا ، کـــاتی لە باسی سیاسەتی سێکسدا ناوی دوکتۆرای وەرگـــرتوە ، لەو رۆژەوەیش بەردەوام لە نێو جوڵانەوەی رزگار کـــردنی ئافرەتا کار ئەکاتو بۆتـــە رابەر ·

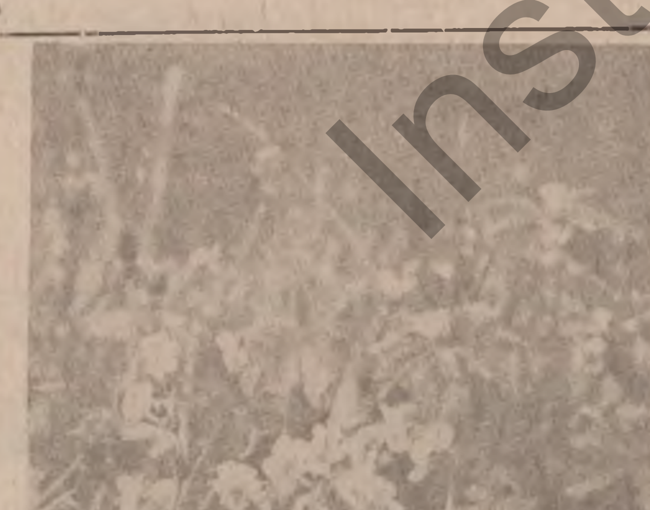

رۆشـــنبیری نوێ

ژمارەی تازە کەوتە بازاڕەوە

ژمارە (٥٧)ی گۆڤـــاری رۆشنبیری نوێ کەوتە بازاڕەوە بەچاپێکی نەخشینو بیـــروڕاو چارە سەرکردنی نوێ لەهەموو بابەتێـــکی رۆشـــنبیری مرۆڤیایەتی لەچیرۆك ، شیعر ، رەخنە ، کەلەپور ، هونـــەر ، سیاسەت ئابوری کۆمەلایەتی ·

بخوێنەرەوە لەم ژمارەیەدا !

- رێگەمان بۆ چەسپاندنی یەکیەتی عێراق بەبیرو وژدانوچارەنوسەوە ·
- زمانو شێوەی رەخنـــەی ئەدەبی ·
- ژیارو شارستانێتی ·
- نوێژو پەلکە زێرینـــەی بەهاران ·
- چۆن لەهونەر بگەین ؟
- زایۆنیزمو شانۆ ·
- ووشەکاتو خۆشەویستی
- کورتەپێش چاوخستنێکی نامەی دوکتۆرای کوردســـتان عبدولرەحمان لەتیف ·
- چەند رێچکەیەك بـــۆ تێگەیشتن لە شیعر ·
- لە رێگای یەکگرتنـــی شێوەکانی کوردیدا ·
- پەروەردەو سزای لەش ·
- دڵدارێکی بێهودە ·
- ئەدیبو هیوا ·

تەلەفزیـــۆنـــی رەنگاورەنگ بۆتـــە هـــۆی بێکاری لـــە ئەمەریکا ··

« تەلەفزیۆنی رەنگـــاو رەنگ » بۆتە ئێچەڕێکی ئابوری لە نێـــوان ئەمەریکاو ژاپـــۆندا ·· چونـــکە تەلەفزیۆنی

ژاپۆنی بازاڕی ئەمەریکای تەنیوەتـــەوە تەلەفزیۆنی ئەمەریکایی پێی ناگـــات لەئەنجاما وای لێهـــاتوە ٦٥ هەزار کرێکـــاری

ئەمەریکایی هەڕەشـــەی بێکـــاری یان لێ بکرێ چونکە دو کارگـــەی دروستکردنی تەلەفزیۆنی رەنگاو رەنگ یەکێـــان کەوتودو کار ناکەن ·

هەندێ ئەڵێن : لەگەڵ هاتنیهەر تەلەفزیۆنێکی رەنگاورەنگی ژاپۆنـــی ٨ هەزار کرێکار بێکـــار ئەمێنن · بۆ چـــارە

سەرکردنی ئـــەم گرفتەیش ، یەکێتـــی یەکانی کار لێژنەیەکیان بۆ ئەم مەبەستە دروست

کردوە ، تا راپۆرتـــێ پێشـــکەشی جیمـــی کارتەری سەرۆك بکەن ·

لە تۆکیۆشدا، پیاوانی کارو کاربەدەســـتان ، ئەمەریکیان لە مەسەلەی بەربەستکردنی سادیراتی ژاپۆنـــی ناڕەزار کردۆتەوە ··

هەندێ ئەڵێن : شەڕی تەلەفزیۆنی نێوان ئەم دو وڵاتە زۆر جەنجاڵـــەو

پێویســـتی بـــە دیبلۆماسیەتێـــکی زۆر هەیە ، تا چارە ســـەر بکرێ ·

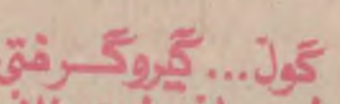

گوڵ ... گیروگـــرفتی ژیـــانی خێـــزانی کـــەم دەکاتـــەوە

نوێترین لێکۆڵینـــەوەی زانایانی دەروونی کـــە لـــە گۆڤارێکی زانســـتیدا بڵاوکراوەتەوە ، روونـــی کردۆتەوە ، کە گوڵ بەگشتی یارمەتی پشوی مێشـــكو دوورخستنەوەی هیلاکـــی دروونی ئەدات ·

لێکۆڵینەوەکە ئەڵێ :خاوەن باخچە بچکۆلەکانی ناوماڵ کە گوڵو گوڵزاری زۆریان تیایە ، تەمەنیان لە خەڵکیتر درێژترە، دانانی گوڵیش لەگوڵدانـــی ژووری نووستنا زۆر یارمەتی

بەختەوەری ژیانی خێـــزانی ئەداتو گیروگرفتیان کـــەم ئەکاتەوە باشترین رەنگـــی گوڵیش : سپیو ئاســـمانیو سووری کاڵو مۆرە ·

★★

بەیاننامەی یانزەی ئازار زەبرێكی پشتشكێن بوو لە ئاواتەكانی ئیستیعمارو زایونیزمو كۆنەپەرستی دراو گۆڕانێكی گەورە بوو نەك تەنها لە ڕێڕەوی شۆرشگێرانەمان لە عیراقدا بەڵكو كاری كردە سەر تێكۆشانی میللەتانی هەموو ناوچەكە .

سەرۆكی فەرماندە
احمد حسن البكر

۲۵ فلس

هاوكاری

۱۲ لاپەڕە

سەرنووسەر
عثمان محمد فائق

ڕۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتی یە لە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوكردنەوەی كوردی دەردەچێ

كانونی دووەمی ۱۹۷۰ دامەزراوە

● الاربعاء ۹ اذار ۱۹۷۷ – العدد ۳۵۸ ●

● چوارشەممە ۹ی ئازاری ۱۹۷۷ – ژمارە ۳۵۸ ●

سەرۆكی فەرماندە:
شۆڕش باوەڕی تەواوی بە جەماوەرەكەی هەیە

بەڕێز صدام حسین پێشوازی براكەی شای ئێرانی كردوە

پێرێ نیوەڕو بەڕێز صدام حسین لەبارەگای رەسمی خۆی لە ئەنجومەنی نیشتمانی پێشوازی میر غلام رەزا پەهلەوی برای خاوەن شكو محمد رەزا پەهلەوی شای ئێرانی كردوە .
لە كۆبونەوەكەدا بەڕێز منذر عریم جێگری وەزارەتی دەرەوە بەشدار بوە .. ئا.د.ع

جێگری سەرۆك كۆمار لە قاهیرە چاوی بە سەرۆكانی چەند وەفدێكی عەرەبی و ئەفریقایی كەوتوە

قاهیرە – ۷ – ئا.د.ع :

بەڕێز طه محیی الدین معروف جێگری سەرۆك كۆمار ئەمرۆ لە قاهیرە چاوی بە بەڕێز سالم ربیع علی سەرۆكی ئەنجومەنی سەرۆكایەتی كۆماری یەمەنی دیموكراتی كەوتوە .

لەو چاوپێكەوتنەدا باسی كۆنفرانسی سەرۆكانی عەرەبو ئەفریقایی و مەسەلە عەرەبییەكانی ئێستاو لە پێش هەموویانەوە مەسەلەی فەلەستینو پێوەندی نێوان هەر دوو وڵاتی برایان كردوە .

هەروەها بەڕێز جێگری سەرۆك كۆمار ئەمرۆ پاش نیوەڕۆ چاوی بە شیخ عیسی بن سلیمان ال خلیفە ئەمیری دەوڵەتی بەحرەین كەوتوە .

لە چاوپێكەوتنەكەدا باسی كۆنفرانسی سەرۆكانی عەرەبو ئەفریقایی و پێوەندی دوو قۆڵی نێوان دوو وڵاتی برا كراوە .

ئەمرۆ بەیانیش بەڕێز جێگری سەرۆك كۆمار پێشوازی لە بەڕێز پیدرو پیریس سەرۆك وەزیرانی كۆماری دوورگەكانی رأس الاخضر كردوە .

لەو چاوپێكەوتنەدا بەڕێز معروف نامەیەكی بۆ بەڕێز سەرۆك احمد حسن البكر لە بەڕێز پیریس وەرگرتوە كە سەرۆك كۆماری دوورگەكانی رأس الاخضر بەڕێز ئەرستیدس پیریرا بۆی نووسیوە .

بەڕێزان معروفو پیریس دووپاتیان كردەوەكە كۆنفرانسی یەكەمی سەروكانی عەرەبو ئەفریقایی چڵە پۆپەی هاوكاری عەرەبو ئەفریقا بە هەوڵو تێكۆشانی بە ناوبردنی هەموو شێوەكانی ئیستیعمارو بە هێز كردنی داد پەروەری كۆمەلایەتیو بەرنامەكانی پەرەپێدان لە ئەفریقاو نیشتمانی عەرەبدا چەند بەرابەر زیاد دەكا .

ئەمرۆ ئێوارەش بەڕێز طه محیی الدین معروف لە قاهیرە چاوی بە الیاس سركیس سەرۆك كۆماری لوبنان كەوتوە .

لەو چاوپێكەوتنەدا باسی پێوەندی دوو قۆڵیو دۆخی ئێستای لوبنان كراوە .

رۆژی یەك شەممەی رابردووش بەڕێز جێگری سەرۆك لە قاهیرە چاوی بە هواری بومدین سەرۆك كۆماری جەزائیر كەوتبو .

هەر دوولا لەو چاوپێكەوتنەدا گرنگی كۆنفرانسی عەرەبو ئەفریقاییو دابین كردنی هۆیەكانی سەركەوتنی ئەو كۆنفرانسەیان دووپات كردبۆوە .

هەروەها هەر دوولا پشتگیری وڵاتانی بۆ دەرەوە نێری نەوت (اوپك)و پتەو كردنی ئەو رێكخراوەیان وەك رێكخراوێكی ناو دەوڵەتان دووپات كردەوە .

لە لایەكی تریشەوە بەڕێز جێگری سەرۆك كۆمار چاوی بە شیخ زاید بن سلطان ال نهیان سەرۆكی دەوڵەتی ئەمارەتە یەكگرتووەكانی عەرەب كەوتوە .

لەو چاوپێكەوتنەشدا باسی هاوكاری عەرەبو ئەفریقاو پێوەندی دۆستانەی نێوان دوو وڵاتی برا كراوە .

لەو چاوپێكەوتنانەدا دوكتۆر سعدون حمادی وەزیری دەرەوەو بەڕێز عبدالحسین مهدی وەكیلی وەزارەت بەشدار بوون .

بەڕێز سەرۆك احمد حسن البكر دوێنێ بەیانی لە كۆشكی كۆماری سەرۆكایەتی كۆبوونەوەیەكی كرد كە بۆ لێكۆڵینەوەی زوو جێبەجێ كردنی پرۆژەكانی وەزارەتی ئاودێری و ئەو كەندو كۆسپانەی دێنە سەر ڕێگای جێبەجێ كردنیان پێك هاتبوو

لەو كۆبوونەوەدا دوكتور عزة مصطفى ئەندامی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆرشو وەزیری شارەوانیەكانو هاوڕێ طاهر توفیق سەرۆكی ئەنجومەنی بەرزی كشتوكالو ژمارەیەك لە هاوڕێیان ئەندامانی سەركردایەتی هەرێمایەتی حزبو دوكتور مكرم جمال وەزیری ئاودێری و ژمارەیەك لە لێپرسراوانی وەزارەتو كەرتی كشتوكال ئامادە بوون .

سەرۆكی بەڕێز لە سەرەتای كۆبوونەوەكەدا باسی گرنگی ئەو جۆرە كۆبوونەوانەی كرد لە بە بەڵگەیەكی پێشكەوتووی قووڵكردنی رەفتاری دیموكراتیانەدا دەنرێن كە شۆرش بۆ وەرگرتنی بەرهەمی باش لە كارتێك كردنی بیروڕاكان لە چارەسەری كاروباردا گرتوویەتە پێش .

سەرۆكی بەڕێز ڕوونی كردەوە كە پەرەسەندنو گەشەكردنی كشتوكاڵ بۆتە یەكێك لەو ئامانجە گرنگانە كە دەكەونە چوارچێوەی بەهێز كردنی ئابووری نیشتمانیەوە بە چەشنێك كە لە گەل وەدیهێنانی ئامانجی زیادبوونی بەرهەمەكانی كشتوكاڵو كەرتەكانی تردا ڕێك بكەوێ بۆ كەم كردنەوەی پشتبەستن بە سەرچاوەی (تقلیدی)دا هات واتە نەوت .

هەروەها باسی كرد كە بەرنامەی ئێستای پەرەسەندنی نەتەوەیی بایەخێكی زۆر بە دەوری كشتوكاڵو پرۆژەكانی لە پتەوكردنی ئاڵوگۆرە سۆشیالیستیەكان لە وڵاتدا دەداتو دووپاتی كردەوە كە دەبێ كانی دیاری كراو بۆ جێبەجێ كردنی پرۆژەكان لە بەرچاو بگیرێو بەردەوام چاوەدێری بەرزكردنەوەی هەستی بەرپرسیاری ئیشكەران بكرێ بە چەشنێك كە سەرنج بدرێتە ئەو مەیدانخوازیە گەورەیەی ڕووبەڕووی ئاڵو گۆڕە سۆشیالیستیەكانی وڵات دەبێتەوە .

سەرۆكی بەڕێز گوێی بۆ ئەو پێشنیارانەو ئەو كەندو كۆسپانەی سەر ڕێگای جێبەجێ كردنی پرۆژە ئاودێرییەكان ڕاگرت كە بەڕێز وەزیری ئاودێریو سەرۆكانی دامەزراوەكانو بەڕێوەبەرە گشتییەكانی وەزارەتەكە پێشكەشیان كردن .

سەرۆكی بەڕێز نرخی بۆ ئەو هەوڵو تەقەلایە دانا كە بۆ پەلەكردن لە جێبەجێ كردنی پرۆژەكانی ئەو وەزارەتەدا بەكاربراوەو سەرۆكی بەڕێز ڕێنوێنی و تێبینییەكانی خۆی لە بارەی بەردەوام بوون لە سەر بەرزكردنەوەی پلەی كارو بایەخدان بە هۆیەكانی زێدە بەرهەمو دانانی ڕێوشوێنی دیاری كراو بۆ ئیشكەران بەرەو زیادكردنی بەرهەم داری كارەوە خستەڕوو .

سەرۆكی بەڕێز دووپاتی كردەوە كە پێویستە هەر كەس بە گوێرەی لێپرسراوی خۆی ڕێو شوێنی ڕوون بۆ كاری ئێستاو پاشە ڕۆژ دابنێ بۆ ئەوەی گەلەكەمان بگاتە قۆناخێكی تازە لە بنیاتنانو خێرو خۆشی .

سەرۆكی بەڕێز گوتی شۆڕش بەش بە حالی خۆی باوەڕی پتەوی بە جەماوەر هەیە چونكە دەزانێ چ بەرپرسیاریەكی گەورەی لە سەرشانەو دیارە بە لێوەشاوەییەكی زۆرەوە ئەو بەرپرسیاریانە وەك هەموو ئەو ئەركانەی كەوتوونە سەرشانی بەجێ دەگەیەنێ .

لە پاشان وتووێژ لە سەر ئەو مەسەلانە كرا كە لێپرسراوانی دەزگاكانی ئاودێری هێنابوویانە گۆڕێ و باسی ئەو هۆیانە كرا كە دەبنە هۆی پەلەكردن لە جێبەجێ كردنی پرۆژە ئاودێرییەكان لە سەر تا سەری وڵاتدا . ئەو كۆبوونەوە زیاتر لە پێنج سەعاتی خایاند .

بە بۆنەی ڕۆژی ئافرەتانی جیهانەوە :
چەپكێ گوڵ لە سەر گۆڕەی دامەزرێنەرەوە بۆ ئافرەتانی وڵات

دوێنێ جەماوەری ئافرەتان لە وڵاتەكەماندا لەگەڵ ئافرەتانی جیهاندا بەشداری ئاهەنگەكانی (۸ مارت) ڕۆژی ئافرەتانی جیهانیان كرد بەم بۆنەیەوە ئەڵێ فیستیڤاڵو ئاهەنگی و ئار خوێندنەوەو كۆڕ لە هەموو پارێزگاكانی وڵاتدا سازكران و تیایاندا مەدحو ستایشی كاروانی شۆڕشی حزبی سەركردەی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست ئەو دەستكەوتانە ئەكرا كە لەسایەیدا بۆ ئافرەت بەدیهاتوون .

هەر بەم بۆنەیەوە پێشانگای نووسەری سیاسیو پێشانگای تری بەرهەم كە كاروانی شۆڕشی ۱۷ – ۳۰ تەموزی پێشڕەوو دەوری ئافرەت لە بوژانەوەی وڵاتەكەماندا لە هەموو ڕوویەكەوە نیشان ئەدەن كرانەوە .

سۆشیالستی بۆ بەهەشت ، هەروەها چەپكە گوڵ لە مەكتەبەكانی حزبەوە ، خانم (مەنال یونس) سەرۆكی مەكتەبی تەنفیزی یەكێتی ئافرەتانی عیراقیش دوێنێ لە گەڵ ئەندامانی مەكتەبی تەنفیزیدا پێشوازی نوێنەرانی ڕێكخراوە پیشەییەكانو یەكێتیو نەقابەو كۆمەڵو دامەزراوە دا بەیاننەكانی دامەزراوە حكومەتییەكانیان كردوە كە بەم بۆنەیەوە پیرۆزباییان پێشكەش كردوەو چەپكە گوڵی پیرۆزباییان كردە بە دیاری .

بەم بۆنەیەوە یەكێتی گشتی ئافرەتانی عیراق لە سەرەتای ئاهەنگەكانی ڕۆژی ئافرەتانی جیهاندا چەپكە گوڵی سەر گۆڕەی دامەزرێنەر هاوڕێ میشێل عفلق ئەمینداری گشتی حزبی بەعسی عەرەبی .

سەروتار :

بە بۆنەی بیرەوەری بەیاننامە نەمرەكەی ۱۱ی ئازارەوە

چارەسەرێكی مەبدەئی بەرزو پاشەڕۆژێكی گەشدار بۆ گەلەكەمان

رۆژی هەینی داهاتوو كۆمەڵانی خەباتكەری گەلی عیراق بە بۆنەی بیرەوەری حەوتەمی دەرچوونی بەیاننامە نەمرەكەی ۱۱ی ئازارو سێهەمین بیرەوەری دەرچوونی یاسای ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی كوردو دامەزرانی دامودەزگا دەستورییەكانیەوە ئاهەنگ دەگێڕن .

بە دەرچوونی بەیاننامەی ۱۱ی ئازارو یاسای ئۆتۆنۆمی ، چارەسەركردنی مەسەلەی كورد لە باری مێژووییەوە بە بەرپابوونی شۆرشی حەفدەی تەموز بە سەركردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستەوە گرێ درا .. چونكە بەرپابوونی ئەو شۆرشە ڕەسەنە خاوەن ڕێبازە شۆرشگێڕیە ڕوونە هەڵو مەرجی بنەڕەتیو زاتی بۆ چارەسەركردنی ئەو گیروگرفتانەی وڵاتەكەمان ئامادە كرد كە لەسەر دەمەكانی پێشووەوە بۆی بەجێ مابوونو لە پێش هەمووشیانەوە مەسەلەی كورد .

حكوومەتەكانی پێشوو نەیانتوانیبوو چارەسەری راستو بنچینەیی بۆ مەسەلەكانی كۆمەڵو یەكێك لەوان مەسەلەی كورد بدۆزنەوە ، چونكە سروشتێكی كۆنەپەرستانەو ناوەرۆكێكی دیكتاتۆری دژ بە قازانجی جەماوەریان هەبوو نەیاندەتوانی ناوەرۆكی مەسەلەی كورد وەك مەسەلەیەكی نەتەوایەتی تێبگەن كە لە سنووری داوای مافە نەتەوایەتیە رەواكانی گەلی كورددا لە سەرووی هەموویانەوە ئۆتۆنۆمی لە چوارچێوەی كۆماری عیراقدا خاوەنی هۆو سەبەبی مەبدەئیو واقیعی خۆی بوو .. هەروەك لەوبەڵگەنامە مێژوویەدا هاتوە كە كۆنگرەی هەرێمایەتی هەشتەمەی حزبی بەعس دەری كردوە .

بە پشت بەستن بە بیروباوەڕی نەتەوایەتیو دیموكراتیو مرۆڤایەتی حزبی سەركردەو لە ماوەی سەركردایەتی دەسەڵاتی شۆرشگێرانەدا حزب توانی

– هاوكاری –

بروانە : ل ۱۱

كونفرانسی بەرزی عەرەبی – ئەفەریقایی دەست بە كاروباری ئەكات

پرۆژەی ڕاگەیاندنی سیاسیو نوسراوی هاوكاری دارایی و ئابوری لەبەردەم «۶۰» وڵاتی عەرەبو ئەفریقادا

قاهیرە : ئا.د.ع : ئاژانسەكان :

پێری لە قاهیرە ، یەكەم كونفرانس بەرزی عەرەبی –ئەفریقی بە ئامادەبوونی وەفدی بیست وڵاتی عەرەبو چل وڵاتی ئەفەریقایی كرایەوە ،بە مەبەستی دانانی بنچینەیەكی پتەوی هاوكاری نێوان هەردوو لایان .

سەرۆكی میسری ئەنور سادات بەو ناوەوەی سەرۆكی دەوڵەتی میواندارە ، سەرۆكایەتی كۆبوونەوەی كردنەوەی كونفراسەكەی كردو لەم لاو لەو لاشی هادی نویرەی سەرۆك وەزیرانی تونس وەك نوێنەری لایەنی عەرەب « كە وڵاتەكەی ئێستا سەروكی دەورەی جامعەی وڵاتانی عەرەبە » سیوسجار ڕام غلام سەرۆك وەزیرانی موریشیوس نوێنەری لایەنی ئەفەریقیا .. كە وڵاتەكەی سەرۆكایەتی دەورەی ئێستای ڕێكخراوی یەكێتی ئەفەریقا ئەكات » لەگەل محمود ریاض ئەمینداری گشتی جامعەی وڵاتانی عەرەبو ولیم ئاتیكی سكرتێری گشتی ڕێكخراوی یەكێتی ئەفەریقیا دانیشتبون .

بەرنامەی كاری كونفرانسی بەرزی عەرەبو ئەفەریقیا بریتییە لە چوار خاڵی سەرەكی كە نووسراوەكانی لە لایەن سەرۆكو پاشاكانی ئەو وڵاتانەوە ئەمرۆ «چوارشەممە» ئیمزائەكرێ ، لەگەل ئەو بەیانە سیاسیەی وەزیرانی دەرەوە لە كۆبوونەوەكانی ڕۆژی دووشەممەی رابوردوا دایانابوو ، هەروەها ڕاگەیاندنێكی سیاسی لە قاهیرەوە دەرئەچێ ، بێجگە لە بەرنامەی كاری هاوكاری

بروانە ل : ۷

Institut Kurde de Paris

بەڵگەیەكی تری تاوانكاری ڕێژێمی سوریا

حمید عزیز

گۆڤاری (ئەفریك ئاسیا) كە لەشاری پاریسی دەرئەچێت لەژمارەی هەفتەی رابوردوودا لەسەر وتارەكەیدا نووسیویەتی ئەڵێ : حافظ اسد سەرۆكی ڕژێمی دیمەشق بەهۆی رفعت اسدی برایەوە -١٢- ملیۆن دۆلاری لەدەزگای- مخابرات -ی ئەمەریكاوە وەرگرتوە ئەم پارەیەشی لەبری ئەو خزمەتانە وەرگرتوە كەپێشكەشی دەزگای ناوبراوی كردوون .

ئەگەر بەوردی سەرنجێك لەم هەواڵە بدەین و تۆزێك لێی وردبینەوەو توندوتۆڵ بەكردارو ڕەفتارو هەڵسوكەوتی ئێستاو ڕابوردوو لەمەوبەری ڕژێمی دیمەشقەوە گرێی بدەین شتێكی سەیرو سەمەرەو لەبرو چاوەڕوان نەكراومان لەم هەواڵەو كاتی بڵاوكردنەوەی چۆنێتی و جێگای بڵاوكردنەوەیدا بەرچاوناكەوێت ، لەوە بەولاوە كە ئەم هەواڵەش بەڵگەیەكی تری بەتین و بەهێز ئەخاتە سەر ئەو بەڵگانەی تری لەمەوبەر لەبەردەست دابوون سەبارەت بە دەستتێكەڵبوون و دیاری كردنی ڕۆڵ و شوێنی ئەم ڕژێمە لەڕیزی مەلبەندی ئەم ڕژێمە لەڕیزی دوژمنانی بزوتنەوەی گەلەكەمان ئەو هەوڵ و كۆششەی ئەیدات و داوێتی بۆ لاسەنگ كردنی تای تەرازوو پارسەنگی كێشەكان و شكانیان بەلای دوژمنانی جەماوەرمان و بزوتنەوە نیشتمانیەكانی و بۆ جێبەجێ كردنی ئاڵقە گرنگەكانی ئەو نەخشەو پیلانانەی لە هەوڵەكانی بەنتاگۆن و دەزگاو دایەرەكانی ئیمپریالیزم بۆ بەلایەكاخستنی كێشەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و پاراستنی بەرژەوەندی مونوپۆلەكانی ئیمپریالیزم و گۆڕینی نەخشەی سیاسی ناوچەكە ڕەنگیان ڕشتوە .

ئەگەر ڕەفتارە چەوتەكانی ئەم ڕژێمە لەناوخۆی سوریادا بخەینەلاوە یاخود پشت گوێیان بخەین كەچ بەسەر گەلی تێكۆشەری سوریا ئەهێنێ و دووچاری چ میحنەت و دەردی سەری و كوێرەوەری و لێ قەومانی كردوە ، وە سەرنج لە هەڵوێست و كردارەكانی بدەین كە لەمەیدانی عەرەبدا بەگشتی و لەناوچەكەدا ئەیكات ئەوەندەی تر ڕاستی و گەوهەرو پوختەی ئەم ڕژێمە ئاڵقەلەگوێیەی ئیمپریالیزممان بۆ دەرئەكەوێ .

هەموو لایەك ئەیزانن كە ئەم ڕژێمە دەستی لەهیچ خراپیەك نەپاراستوە دژی گەلی عیراقمان . ئاوی فوراتی لە سێ ملیون ماڵە جوتیار بڕی كە ڕۆڵەكانیان بە خوێنی گەشیان شاری دیمەشقیان پاراست و نەیانهێشت چەتە زایۆنیستەكان داگیری كەن . جانتایەك كەرەسەی تەقەمەنیان لەفرۆكەخانەی بەغدا تەقاندەوەو چەند كەسێكی بێ گوناهی تیاداچوو ، هەروەها لەم دواییەش هەوڵیاندا كە لەبۆنەیەكی پیرۆزدا ، مزگەوتی ئیمامی حسەین لەكەربەلا كاول بكەن .

لە بواری تردا بەلەشكرو تانك و تۆپ و جبەخانە خاكی لوبنانی زەوت كردو فریای ڕاست ڕەوە كۆنەپەرستەكان كەوتوو بەتوندی بەگژ بزوتنەوەی بەرگری فەلەستین و هێزی نیشتمان لوبنادا چوو ئەوەی دوژمن ئاواتی پێوە ئەخواست ئەم ڕژێمە بەڕۆژی ئاشكراو لەژێر پەردەی هێزەكانی ناوبژی گەری عەرەبەدا كردنی .

لەلایەكەی تریشەوە ئەوەندەی تر ئەم ڕژێمە پەیوەندی دۆستایەتی لەگەڵ ئەمەریكاو وڵاتە سەرمایەدارەكان بەتین كردوەو بۆتە نی یە كە كاربەدەستێكی ئەمەریكا سەر لە سوریانەدات و ستایشی دەوری ئەم ڕژێمە نەكات .. ئەمانە جگەلە مۆركردنی پەیمانی هێز لەیەكتری هەڵاواردن لەگەڵ دوژمنە زایۆنیستەكاندا لەبەرزایی گۆلان و ڕازی بوون بەهەردوو بڕیاری ژمارە (٢٤٢ و ٣٣٨)ی ئەنجومەنی ئاسایش و بەشداربوون لەكۆنگرەی جنێف و وتووێژ لەگەڵ دوژمن داكردن .

ئەم بەڵگانە هەموویان لەگەڵ چەندین بەڵگەی تر مۆری تاوانكاری بە ناوچەوانی ئەم ڕژێمەوە ئەنێن و ئەیخەنە ریزی هێزەكانی دوژمنی شورشی عەرەب لە ناوچەكەداو ... جابۆیە بەلای هیچ كەسێكەوە سەیر نی یە كە دەزگای جاسوسی ئەمەریكاو پەنتاگۆنی دوژمنی میللەتان اسد خەڵات بكەن .

ئەمڕۆ ڕژێمی سوریا بوەتە یاساوڵ و كاسەلیسی ئاڵقە لەگوێ و خواست و ئیرادەی مۆنۆپۆل و كارتێلی بەرژەوەندیەكانی ئیمپریالیزم دەرئەبڕێ و ئەیپارێزێ . هەروەها بەپەرۆشەوە نەخشەو پیلانەكانیان جێبەجێ ئەكات .

تاقی كردنەوە بەپێت و پێزەكانی مێژوو ساخیان كردۆتەوە كە كاروانی ئەسرەوتی گەلال هەربەرەوپێش ئەچێت و هیچ جۆرە ساتمەو كۆسپێك جا ڕژێم بن یان بزدتنەوە ناتوانن بیوەستێنن یان لەرێگای لابدەن . جەماوەرمانیش ئەمڕۆ ناسبەینی حیسابێكی توند لەگەڵ كاربەدەستە كۆنەپەرستەكانیدا ئەكات و حوكمی مێژویان بەسەردا ئەسەپێنێ .

ڕابین گفتوگۆكانی لە واشنتۆن دەست پێ ئەكات

سادات : ئامادەین پەیمانی ئاشتی لەگەڵ « ئیسرائیل » ببەستین و داوای دامەزراندنی دەوڵەتێكی فەلەستینی ئەكەین بە ئەردەنەوە بەستراببێ ..

پایتەختەكان : ٧ : ئاژانسەكان :

دوێنێ ئەنوەر سادات پێشنیاری ئەوەی نوێ كردەوە كە دەوڵەتێكی فەلەستینی لەكەناری ڕۆژ ئاواو هەرێمی غەزەی زەوت كراو پێك بێت و بەبەستری بەئەردەنەوە .

لە دوانیكدا كە بە گۆڤاری ((تایم))ی ئەمەریكایی داوە وتویە :

پەیوەندی لە نێوان دەوڵەتی فەلەستینی پێشنیاركراوو ئەردەندا پێویستە لە شێوەی یەكێتی كونفدرالی دابێ .

سەرۆكی میسر باسی چاو پێكەوتنەكەی ئەم دوایەی سیروس ڤانسی وەزیری دەرەوەی ئەمەریكای كردوەو وتویە : « وەزیری دەرەوەی ئەمەریكا زۆر كاری تێ كردوەو» بە « شەریف و بێ لایەنی باسی كردوەو ئامادەیشی پیشان داوە مامەڵەی لەگەڵ بكات » .

سەرۆك سادات وتوشیە : **ئامادەیە پەیمانی ئاشتی لەگەڵ «ئیسرائیل» مۆر بكات ، ئەگەر لەو زەوی و زارە عەرەبیەی ساڵی ١٩٦٧ داگیری كردوە دەربچێ و داوای لە ئەمەریكاش كردوە كە هەنگاوی ناوبراو بەرەو ئاشتی لە ناوچەكەدا بنێ .**

سەرۆكی میسر وتویە : « كاتێ حكومەتی ئەمەریكا پێشنیاری ڕێكەوتن بەر چاو ئەخات ئێمە هەمووومان، میسرو ئیسرائیل و لایەنەكانی تری عەرەب، دوو جار بیرئەكەینەوە بەر لەوەی ئەو جۆرە ڕێكەوتنە ڕەفز بكەین » .

لە هەمان كاتدا عبدالرحمن خلیفاوی سەرۆك وەزیرانی ڕژێمی سوریا وتویە : هەموو لایەنەكانی سەر بە «سازاندن» لە سەر بەستنی كونگرەی جنێف ڕێكەوتون .

خلیفاوی شادمانی خۆی بەرامبەر هەنگاوەكانی ئەم دوایە دەربڕیوەو بە تایبەتی دەستی بۆ ئەوە كێشاوە كە بە سەركردایەتی یەكگرتوی سیاسی ناو ئەبرێ و لە نێوان سوریاو میسرو سەزدان بەستراوەو ، هەروەها هاوكاری نێوان هەر دوو ڕژێمی سوریاو ئەردەن .

لەلایەكی ترەوە ، فاروق قدومی سەرۆكی دەزگای سیاسی ڕێكخراوی ڕزگاری خوازی فەلەستین ئەوەی دوو پاتە كردۆتەوە، كە ڕێكخراوەكە سوورە لە سەر دروست كردنی دەوڵەتی فەلەستینی و بە گۆڤاری ((نیوزویك))ی ئەمەریكایی وتوە كە دروست كردنی دەوڵەتی فەلەستینی لە بەرەی ڕۆژ ئاوا ئاواتێتی .

هەروەها سەرۆكی ئەمەریكا جیمی كارتەر دووشەممەی ڕابوردو لەگەڵ ئەسحاق ڕابینی سەرۆك وەزیرانی زایۆنیزمی دوژمن كۆ بۆتەوەو باسی ئاسوی دەست پێ كردنەوەی كونفرانسی « جنیف »ی لەگەڵ كردوە كە تایبەتە بەچارەسەری سازاندنی نێوان زایۆنیزمەكان و ڕژێمە عەرەبیەكانی سەر بە سازاندن .

كارتر لە كۆ بوونەوەكەدا وتاریكی دا تیایدا دیسان باسی ـــنووری پارێزراو و دان پیانراوی ئیسرائیلی كرد .

ئەوەی شایانی باسە ڕابین بەیەك شەممەی ڕابوردوو گەیشتە واشنتۆن و سەردانەكەشی پێنج ڕۆژ ئەخایەنێ .

كاروباری جیهانی

نوسینی : جەزا صالح

ڕژێمە نیشتمانی و پێشكەوتنخوازەكانی كیشوەری ئەفریقا كەوتونە بەر شەپۆلی پیلانگێرانی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و ڕەگەزپەرستی و هەتا ڕێبازی نیشتمانی و پێشكەوتنخوازانەی ئەو وڵاتانە پتەوترو جێگیرتر دەبێ تاولەرزی پیلانگێرانیش بەرەوزۆرتر دەچێ . ئەم پیلانگێرانە گەرمە بێزاری و نارەزایی بیروڕای گشتی جیهان و هەموو ئەو كەسانەی بەرز كردۆتەوە دڵسۆزی گەشەكردنی سەربەخۆی قارەی ئەفریقان .

ئۆگستینۆنیتۆ سەركۆماری ئەنگۆلا پەردەی لەسەر نەخشەیەك هەڵدایەوە كە بۆ دەست تێوەردانی عەسكەری لە ئەنگۆلا كێشراوەو گوتی ئەو نەخشەیە دەیەوێ هێزی دەریایی و زرێ پۆش و هەوایی بەكاربێنێ بۆ دەست بەسەردا گرتنی ناوچەی « كابندا »و چەند هەرێمێكی تری ئەنگۆلا. لە لایەكی ترەوە سەرچاوە ڕەسمیەكانی ئۆگەندا كۆدیتایەكی سەرنەكەوتویان دۆزیەوە كە بەریتانیاو ئەمریكاو زایۆنی دوژمن پشتگیریان دەكرد .

دیارە ئەم هەوڵ و تەقەلای پیلانگێرانە هێزە نیشتمانیەكانی ئەفریقای وشیار كردۆتەوەو لە باری ڕەسمی و میللیەوە هەوڵ دەدەن بۆ بەرەنگاربوونەوەی پەلاماری ئیمپریالیزم . حكومەتی ئەنگۆلا ڕێكخراوی یەكیەتی ئەفریقای لەو نەخشەو پیلانانە ئاگادار كردوە، هەروەك ئەنجومەنی ئاسایشیش لەو هەرەشەیە ئاگادار كراوە . سكرتێری گشتی ڕێكخراوی یەكیەتی ئەفریقا دوپاتی كردۆتەوە كە هەل و مەرجی وتوویژەكانی ئێستا لەگەڵ ڕژێمی ڕەگەزپەرستی ڕۆدیسیا ناتوانێ هیچ بەرهەمێكی هەبێ بێجگە لە هێندێك پاشەكشە كە بەزیانی ئاواتەكانی گەلی زیمبابوێ تەواو دەبن .

لە لایەكی ترەوە ، سەرۆكی لیژنەی خەبات دژی جیاوازی ڕەگەزایەتی كەسەر بە نەتەوە یەكگرتوەكانە جارێكی تر داوای كردوە كە بایكۆتەیەكی ئابوری كاریگەر بخرێتە سەر ڕژێمی ڕەگەزپەرستی ڤۆرستەر لە خواروی ئەفریقادا . هەروەها گوتویە پێویستە پێشی بەكرداری دوژمنانەی ئەو ڕژێمە لە دژی ئەنگۆلاو وڵاتە دراوسێكانی تربگیرێ . نوێنەری كۆنگرەی نیشتمانی ی ئەفریقایی خواروی ئەفریقا لە ((لواند))یش داوای كردوە كە دەستبەجێ ڕژێمی ڕەگەزپەرستی هەموو گیراوە سیاسیەكان ئازادبكا ، لەلایەكی تریشەوە ئەنجومەنی وەزیرانی ڕێكخراوی یەكیەتی ئەفریقا بڕیاری دامەزراندنی سندوقێكی پشتگیری داوە بۆ یارمەتی دانی هێندێك دەوڵەتی ئەفریقا تاكو بتوانن لەسەرپێی خۆیان ڕاوەستن و ئەركەكانی خۆیان لە قۆناخی ئێستادا جێبەجێ بكەن .

ئەم چاوپێداخشاندنە خێرایەی ڕوداوەكانی ئەم دواییەی قارەی ئەفریقا هێندێك ئەنجامی گرنگ بەدەستەوەدەدا . چونكە دەری دەخەن كە هێزە ئیمپریالیستی و زایۆنیستیەكان و هاوپەیمانە ڕەگەزپەرستەكانیان چەك فرێ نادەن و بەردەوام بەرەنگاری ڕێبازی ڕژێمە نیشتمانیەكان دەبنەوە . تەنانەت ئەگەر نەشتوانن ئەم ڕژێمانە بروخێنن - لانی كەم - هەوڵ دەدەن بەگیرو گرفتێكەوە خەریكیان بكەن و نەهێڵن بەرنامەكانی پەرەپێدان و كۆمەڵایەتی خۆیان جێبەجێ بكەن . ئەم ڕوداوانە ئەوەش دەردەخەن كە یەكیەتی هێزە نیشتمانی و پێشكەوتنخوازەكان لە پلەی ڕەسمی و میللیدا ڕێگایەكی كاریگەرە بۆ بەرەنگاربونەوەی پەلاماری ئیمپریالیزم و وەدەست هێنانی سەركەوتن بەسەر نەخشەو پیلانەكانی دوژمناندا . لەلایەكی تریشەوە پشتگیری هێزە شۆڕشگێرەكانی جیهان لە بزوتنەوەو ڕژێمە پێشكەوتنخوازەكانی ئەفریقا بەشداری لە بەرپەرچدانەوەی شۆڕشگێرانەی نەخشەكانی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و ڕەگەزپەرستیدا .

دیارە ئەم هەوڵ و تەقەلای پیلانگێرانە بۆ چاوەدێری كەران شتێكی كتوپڕو چاوەڕوان نەكراونەبو ، بەڵكو كودەكۆمەڵێكی بەرین لە بیروڕای گشتی جیهان لەو باوەڕەدان كە ئیمپریالیزم نەخشەو پیلانەكانی ناگۆڕێ و ئەگەر جارێكیش تێ شكا هەوڵ دەدا جارێكی تر هێزەكانی كۆبكاتەوەو بێتەوە مەیدان . بەڵام مێژوی خەباتی گەلان نیشان دەدا كە شكانی ئیمپریالیزم و بەكرێگیراوەكانی یەكجاریەو ناتوانێ پەرەسەندنی مێژو بەرەودوا بگێڕێتەوە . نمونەی لەو بابەتەمان زۆرن و جارێكی تریش لە ئەفریقادا بۆمان دەردەكەوێ .

بەردەوام بوونی كێشەی باشوری لوبنان

كۆنگرەیەكی چوار لایەنی

لە نێوان سادات و اسدو حسێن و عرفاتدا

ئاژانسەكان - لەم ڕۆژانەدا، باری باشوری لوبنان بەتەواوی ئالۆز ترو نیگەرانتر بوە ، جارناجاریش ، لە نێوان هێزە گومڕاو زایۆنیەكان لە لایەك و هێزە هاوكۆیەكان لەلایەكی ترەوە تەقە دەس پێ ئەكاتەوە .. هەرچەندەیش هەوڵێكی بەردەوام بۆ وەستانی شەڕ ئەدرێت ، تا سەرۆكی لوبنانی ئیلیاس سەركیس لە گەڵ لێ پرسراوە عەرەبەكان لە قاهیرە دا ، كە ئێستا لە كۆبونەوەكانی كۆنگرەی باڵای عەرەبی ئەفەریقایی ئامادەن ، وت و وێژی خۆی لە بارەی باشورەوە بكات ، بەڵام كارەكە هەر سەر ناگرێ . لەم بارەیەوە ڕۆژنامەی (البیرق) بانگێكی سلیمان فرنجیەی سەركردەی گومڕاكانی بڵاو كردۆتەوە ، تاكو فەرەنسا هەندێ لە هێزەكانی خۆی بنێرێ بۆ باشوری لوبنان و بە ئاشكرایش ئەم داوایەی لە سەرۆكی فەرنسایی جیسكار دیستان داوا كردوە . هەر بۆ ئەم مەبەستەیش ژمارەیەك لە سەرۆكی گومڕاكان داوای (تدویل)ی باشوری لوبنانیان كردوە ، تا بە هۆی هێزی ئەو دەوڵەتانەوە ، ڕوبەڕوی جەم و جوڵی فیندائكارەكانی فەلەستین بوەستن .

ئاژانسی دەنگوباسی سعودیش وتونیتی : كە گوایە كۆبونەوەیەكی چوار قۆڵی لە كۆتایی ئەم مانگەدا لە دیمەشق ئەگیرێ ، كە بریتی ئەبێ لە سەرۆكی میسری انور السادات و سەرۆكی ڕژێمی سوریا حافظ اسدو مەلیك حسێن و سەرۆكی لیژنەی ڕاپەڕاندنی ڕێكخراوی ڕزگاریخوازی فەلەستینی یاسر عرفات .

هاوكاری - ٣٥٨

• ڕاپۆرتی سیاسی •

خواروی لوبنان و كارڕێكخستنی گومان لێ كراو ...

نوسەری سیاسی ((هاوكاری)) نوسیویەتی ئەڵێ :

لە قۆناخی ئێستادا مەسەلەی خواروی لوبنان ڕووی پێشەوەی ڕوداوەكانی داگرتوە ، چونكە لەكێشەی ئێمە لەگەڵ زایۆنی دوژمندا شوێنێكی ستراتیژی هەیەو لە مەیدانی ناوخۆو دەرەوەدا وەك بەشێك لە میللەتێك كە دەیانەوێ لە بەریەكی بڵاو بكەن و وەك بەشێك لە خاكێك كە دەیانەوێ لەتێ پەتی بكەن بۆ ئەوەی زایۆنی دوژمن بتوانێ داگیری بكاو بیخاتە سەر بەشەكانی تری ئەو خاكەی لە پەلامارو پیلانی جۆربەجۆردا داگیری كردوە لەبەر ئەمانە هەموو كێشەی خواروی لبنان بایەخێكی سیاسی زۆری هەیە .

مەسەلەی خواروی لوبنان لەو هەڵ و مەرجە هۆزوارەدا كە كەلەكەمان پێیدا دەڕوا لەپاش ڕیزە كوشت و كوشتارێك كە لە ماوەی زیاتر لە دووساڵدا هەرێمی لوبنان بەخۆیەوە دیتوە ، بازی داوە بۆ رووی پێشەوەی ڕووداوەكان . بزانین ڕادەی ئەو بایەخ پێدانە چیە كە بەو مەسەلەیە دەدرێ ؟! وەك قەڵابنەكی گرنگ لە ڕەوتی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوایەتیدا چەندە لە باوەش دەگیرێ و دڵسۆزی بۆ بەكاردەبرێ ؟

لە چوارچێوەی جەماوەری و كاری ڕێكوپێكی هێزە شۆڕشگێرو ڕزگاریخوازەكاندا مەسەلەی خواروی لوبنان تا ئێستاو لە داهاتوشدا بەمەسەلەیەكی ژیان و مردن دانراوەو دادەنرێ كە پێویستی بە پشتیوانی و پشتگیری یەكی بەردەوام هەیە چونكە پێوەندی بەكاری ڕۆژانەی شێوەی ڕووبەڕووبون لەگەڵ زایۆنی دوژمنەوە هەیەو بۆتە مەحوەری پیلانی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و كۆنەپەرستی كە دەیانەوێ لوبنان دابەش بكەن و گەل و خاكی مێژووەكەی بەیەكجار هەڵوەشێنن .. بۆیە ئەو بایەخەی لەلایەن هێزە شۆڕشگێرو ڕزگاریخوازە نەتەوایەتی و كۆمەڵایەتیەكانەوەو لە پێشەوەی هەمویان لەلایەن حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبەوە بەو مەسەلە دەدرێ ، بایەخدانە بە پاراستنی ڕێبازی ئەو هێزانەو بەهێزكردنی ئەو شوێنانە كە خزمەتی خەباتی نەتەوایەتی و سۆشیالیستی لەهەمو بارێكەوە دەكەن .

ئەو بایەخەی وڵاتەكەمان و شۆڕشە پێشڕەوەكەی بەدۆخی خوارووی لوبنان و بەو پیلانە پێشەرمانەی دەدەن كە خوارووی لوبنان توشی هاتوە ، لەرێزی ئەو بەرەنگاربونەوە كاریگەرەدایە كە وڵاتە كەمان هەمیشە بۆ بەرپەرچدانەوەی پیلانەكانی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و كۆنەپەرستی لەسەر نیشتمانی مەزن گرتویەتەبەر .

گەلی لوبنان ئەمڕۆ توشی شەڕێكی تازەی لەناوبردن بوە ، نیو میلیۆن هاونیشتمانی لە خوارووی لوبناندا دەژین كە بە قارەمانەتی بەرگریان لەخاكەكەیان كردوەو بە شەرەفەوە پشتی بزوتنەوەی بەرگری فەلەستینیان گرت بۆ ئەوەی شان بەشانی بەرگری لە شەڕێكی پیرۆزدا بۆ سەندنەوەی مافی زەوتكراو بەشداربن . ئەو هاونیشتمانە دڵسۆزانە لە ڕۆڵەكانی گەلی ئێمە بەسەبرو سیكەدانەوە بەرەورووی پیلان و كوشت و كوشتار ڕاوەستاون . لە كاتێك دەستەو كۆمەڵەكانی (هێزی دامركێنەر) بەرەوپێش دەكشێنەوە بۆ ئەوەی مەیدان بۆ هێزەكانی زایۆنی دوژمن خۆش بكەن تا پەلاماری خاكەكە بدەن و بەسەر هاونیشتمانە بێچەكەكاندا تێ بەرن لە پێناوی سەرخستنی پیلانی سات و سەودای خۆبەدەستەوە دەرانەدا .

هەرچەند ڕژێمەكانی لایەنگری سازان هەوڵ دەدەن نەهێڵن دەنگوباسی دۆخی مەترسیداری خوارووی لوبنان بڵاوببێتەوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دەنگوباسی ئەو خەیانەتە تازەیەی كاربەدەستانی دیمەشق بەرامبەر بەخوارووی لوبنان دەكەوێتە دەست خەڵك ، كە لەگەڵ ئەمریكاییەكان ڕێك كەوتون لەسەر ئەوەی ناوچەكە تەسلیمی زایۆنی دوژمن بكەن و بەوجۆرە (نیازپاكی)ی خۆیان دەربخەن ، دیارە ئەمە لەگەڵ ئارەزووی خۆشیان ڕێك دەكەوێ كە دەیانەوێ دوژمنی داگیركەر بە ڕەسمی بناسن و پەیمانی ئاشتی لەگەڵ زایۆنیە دەستدرێژی كەرەكاندا ببەستن .. بەڵام جەماوەریش بەرامبەر ئەو خەیانەت و تاوانەی كاربەدەستانی دیمەشق دەستیان لەسەر دەست دانەناوە پاش زنجیرەیەكی دوورودرێژ لە خەیانەتی ئەو كاربەدەستانە كە بە تەسلیم كردنی بەرزاییەكانی سوریا لە شەڕی حوزەیرانی ١٩٦٧دا دەستی پێ كردوەو گەیشتۆتە ڕێك كەوتننامەی جیاكردنەوەی هێزەكان پاش شەڕی تشرینی ١٩٧٣ .

كۆمەڵانی خەڵك بە زۆر كرداری خەباتگێرانە نارەزایی و ڕق و تورەیی خۆیان بەرامبەر پیلانەكانی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و كۆنەپەرستی دەربڕیوە كە ڕژێمی سوریاو ڕژێمە خۆبەدەستەوە دەرەكانی تر لە ناوچەكەدا جێبەجێیان دەكەن .. تا ئێستاش لە هەموو شوێنێك دەنگی نارەزایی بەرز دەبێتەوە بۆ ڕیسواكردنی ئەو تاهەقیەی ڕێژێمی سوریا لە لوبنان و بەتایبەتی لە ناوچەی خوارووی دەكا . ئەو هێرشی گرتن و دەربەدەركردن و كوشتارە بە كۆمەڵەش كە هێزەكانی ڕژێمی سوریا لەژێر ناوی (هێزی دامركێنەر) لە لوبناندا دەیكەن هەر شێوەیەكی تاوانبارانەیە بۆ هاریێنی خواستی بەرپەرچدانەوەو ڕەت كردنەوەی چارەسەرە ئابرووبەرەكان . ئەم زەبروزەنگ و كوشت و كوشتارە نارەوایە هەر لەو كاتەدا ڕادەی بەرهەڵستی جەماوەر بۆ نەخشەی دابەش كردنی خاك و گەلی لوبنان و بۆ ئەو نەخشەی پاك كردنەوەش دەردەخەن كە داو دەزگا ئیمپریالیستی و زایۆنیەكان ئامادەیان كردوەو ڕژێمە خاینەو خۆبەدەستەوە دەرەكان جێبەجێی دەكەن بۆ لەناوبردنی مەسەلەی گەلی فەلەستین و مافی گەلی فەلەستین لە گەڕانەوە بۆ نیشتمان و خاكی داگیركراوی خۆیدا .

Institut Kurde de Paris

بیروڕا

لە نێوان عەقڵ و دڵدا

● فەلسەفەلای «ئەفەلاتون» گەڕان بوو بەدووای جۆرەکی « جەوهەرە »دا چونکە بە باوەڕی ئەم ، ئەوشتەیە کە ناگۆڕێ ، بەڵام لای «ئەسپینۆزا» بەشداربوون بووە لەژیانی ئەمری و دەسەڵاتی گەیشتن بە راستی ڕووت « مطلق » ودۆزینەوەی راستی گشتی گونجاو بۆ هەموو ڕۆژگارێ ، ئەویش بەهۆی عەقڵە وە لە هەوڵدانیا بۆ گەیشتن بە بەرزترین لە بەردەوامی ، لای فەیلەسوفی ئەڵەمانیش «هیگڵ» گەڕانی عەقڵانی بوو بۆ تێگەیشتنی عەقڵی لەجیهانا تارادەیەکی بێسنوورو بایەخدانی پڕ بەفیکری بەردەوامی و باوەڕبوون بەبوونی عەقڵی تێکرایی و بە یەکەوەبەستنی سۆزو فیکری کەسیەتیمان بەو جۆرەی شوێنی خۆی لەمێژووی دیاری کراو نەتەوەی دیاری کراو دابگرێ ، تاگەیشتن بەفیکری مطلق .. یان تێکرایی .

● بەڵام فەیلەسوفی و جودی « کێرکجارد » حەقیقەتی گێڕاوەتەوە بۆ مرۆڤ خۆی ، ئەو باوەڕەی ڕەفزکرد کەمرۆڤ بەبەشێك لەگشت دابنرێ ، چونکە خۆییەکی تایبەتی هەیە کە هەست ئەکات و تێ ئەگات ، کەسیەتی لەلای ئەو ئەوە بووە بەستراوەیی بەخۆوە هەبێ ، دیسانوا ئەزانێ ، کە مرۆڤ دەستەیەك سۆزی هەڵچوی پێکەوە نەبەستراوەو «مەنطقیکی» توندو فەرزکردن وەرناگرێ ، بەڵام « پاسکال »ی فەیلەسوف وای ئەبینێ کە دڵ هۆی تایبەتی خۆی هەیە کە عەقڵ ناتوانێ تێی بگات و هەستی دڵ لە مەنطقی عەقڵ بەرزترە ، هەستی دڵ مرۆڤ ئەخاتە سەر ڕێگای ژیان تایبەکەیەتێتە بیری خواوەند .

● ئەم فەیلەسوفە کۆنانەو هی تریش ، بەلای زۆر لێکۆڵینەوەو گەڕاندا دەربارەی لێکدانەوەی بووندا ڕۆشتون ، کەشیوازی « میسالیەت »یان بووەیەو جاری متمانەیان بە عەقڵ کردووەو جارێکی تر بەدڵ ، ئەولێك دانەوانەش لە واقعی مەوزوعی بەدووربوون و بایەخیان بە « کەس » داوەو « کۆمەڵ » یان پشتگوێ خستوە ، بایەخەکە بە تونێکڵ و دیاردەی دەرەوەبووەو نەهامەتی مرۆڤی پشتگوێ خستوە ، بیرلە خولقاندنی باشە ڕۆژی ڕووناك نەکراوەتەوە ، هەوڵ دراوە چینێکی چەوساوەو بێبەش دروستبێ ، لە کاروباری « غەیب »یدا سووڕاوەتەوە نەهامەتی نەبێ هیچی بۆ مرۆڤ دەست نەخستوە .

● بەپێچەوانەی ئەو فەلسەفانەوە ، ڕووناکی سەدەی بیستەم ئەبینین ، کە بایەخ بە کەس و کۆمەڵ ئەدات و بۆ خزمەتی یەکتریان تەرخان ئەکات ، لەباڵ ئیشوکاری شۆڕشگێڕانەدا لەپێناوی گۆڕانکاری واقعی شیواو داو ڕزگارکردنی مرۆڤ لەژێر سیستەمە ناڕەواکانی کۆندا ، فەلسەفەهاوچەرخەکان وازی لەتەنیا سوورانەوە بەدەوری خۆیا هێناوەو خۆی بەڕووناکی بەستۆتە وەکردونیە بنەرەتی مامەڵەو چونەناوێك ، لەجیاتی ئەوەی فەلسەفە کەسیەتی و خۆبەرستی ئینسان دووپاتە بکاتەوە ، داوای هاوکاری و دورکەوتنەوە لە خۆپەرستی ئەکات بۆ خزمەتی جەماوەری چەوساوەی دروست کەری سەربەرزی نیشتمان .

محمد البدری

سیاسەتی گەشەپێدان لە عیراقدا

لە زنجیرەی ڕۆشنبیریی شۆڕشگێڕانەدا کە دەزگای لێکۆڵینەوەو بڵاوکردنەوە بڵاوی ئەکاتەوە کتێبی (سیاسەتی گەشەپێدان لەعیراق‌دا)دەرچو ... کتێبێکی گرنگەو لەباسی گەشەپێدان ئەکۆڵێتەوە .. کە ئەم باسەش لەوباسە بەگرنگانەن کە هەموو جیهانی پێوە خەریکە ، بەتایبەتی ئەو وڵاتە تازە گەشەکردوانەی مەینەتی و دەردەسەرییەکی زۆریان لەدەست داگیرکاری و چەوساندنەوەوە چێشتوە . سەرەڕای ئەوەش کە ئەو وڵاتانە حەز ئەکەن ئەوەی لەکیسیان چوە دەستیان بکەوێتەوە .. جا ئەمەش چ لەڕێی پشت‌بەستن بەتوانای خۆیانەوە بێت ، یاخود بەهۆی هاوکاری کردن لەگەڵ وڵاتە دۆستەکان دابێت تاوەکو هەموو هۆکانی دواکەوتن دوایی‌یان پێ‌ئەهێنرێت .

ڕاپۆرتی سیاسی کۆنگرەی هەشتەمینی پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست بایەخێکی تەواوی بەمەسەلەی گەشەپێدان لە وڵاتەکەمان و وڵاتانی جیهانی سێیەمدا داوەو جێبەجێ کردنیشی بەمەسەلەیەکی مەرکەزیی لەقەڵەم داوە، دوای ئەوەی عیراق سەربەخۆیی خۆی و دەسەڵاتی تێکرای خۆشی بەسەر سەرچاوە سروشتی‌یەکانی سامان‌دا بەدەست‌هێناوە .

ئەو هەنگاوەی سەرکردایەتی سیاسی لەوڵاتی تێکۆشەرمان‌دا نای ، بەوەی کە سەربەخۆیی ئابووریی تەواوی بۆ وڵات ڕەخساند کە ئەمەش ئامانجێکی سەرەکی بو ... بایەخی لەسەربەخۆیی سیاسی کەمترنی‌یە ، بەڵکو پاڵپشت و تەواوکەرێکی گەورەشیەتی ..

هەموو ئەو گۆڕانکاری‌یانەی لەجیهان‌دا ڕوویان‌دا ئەوەیان سەلماند کەنابێ گەشەپێدان بەڕێوجێی نادروست بەئەنجام بگەیەنرێ ... ئەو گۆڕانکاری‌یانە ئەوەشیان سەلماند کە پێویستە پشت‌بەو پلانە قۆناغ بەقۆناغانە ببەسترێ کە دەوڵەت بەشێوەیەکی کاریگەر دایان ئەنێت و جێبەجێ کردنیشیان لە ئەستۆ ئەگرێ .. ئەمەش ئەسەر هەڵ ئەدات و نەیەتەدی تەنها لەناو ڕژێمە سۆشیالیستی‌یەکان‌دا نەبێت .

« بەکار هێنانی – ئابووریی نەخشەکێشراو – لەگەڵ دەستەواژەی – ئابووریی سۆشیالیستی – دا بۆتە باو » .

خاڵێکی تریش هەیە کە ئەبێ ڕوون بکرێتەوە ئەویش ئەوەیە کە گەشەپێدان تەنها بەلایەنی ئابووری‌یەوە بەند نی‌یە ، بەڵکو بە هەموو ڕووەکانی بزوتنەوەی کۆمەڵایەتی‌یەوە (کۆمەڵایەتی ، ڕۆشنبیریی ، زانستی)یەوە بەندە . ئەوەش دووپات ئەکرێتەوە کە :

« ئێمە کاتێ گەشەپێدانێکی ڕاستەقینە ئەخوازین ، لەو بزوتنەوەیەمان‌دا پشت بەجەماوەران ئەبەستین و هەل و مەرجی بۆ ئەڕەخسێنین تاوەکو چالاکانە بەشداری پێشکەوتن بەرەو ئاسۆیەکی نوێی ئەو تر بکات ، کەپەیوەندی‌یە مرۆڤایەتی‌یەکان لەناویا تێکەڵ بە ئەنجامە ئابووری‌یەکان بن .

ئامانجی سەرەکی تێکۆشانمان لە گەشەپێدان‌دا – مرۆڤە – هەر لەپێناوی مرۆڤیش‌دا هەوڵ ئەدەین بۆ ئەوەی لە بەدادیی ئەو کۆمەڵەوە کە تیا ئەژی و لەبەردەوامیی بەرزبوونەوەی و لەهێنانەدی ئەو دۆخ و بارانەی خودی مرۆڤ و خواستی شارستانی‌ی و نەتەوەیی‌یەتی ، سەربەستی‌ی بۆ بەدی بهێنین .»

واتە گەشەپێدان وەك ڕاپۆرتی سیاسی لێی‌دواوە ، بەشێکی گرنگە لە تیۆریکی فیکریی و سیاسی کە باوەڕمان هێنان‌دا دەخوازێ ، کەئەوەش ئەبێتە مایەی دروستبوونی ئەو کۆمەڵگایەی کە دەتوانێ لە هەموو مەیدان کاری‌یەك‌دا دەستەویەخەبوەستێ .

دامەزراندنی کۆمەڵگایەکی سۆشیالیستی پێشکەوتو کە کۆنەپەرستان نادات ، بەڵکو لە ئەنجامدا مەترسییەکی سامناک بۆ بەرژەوەندی نەخشەکانیان بەیدا ئەکات .

بایەخی ئەو کۆمەڵگـــا مولتەزیمانە لەیەک بوونی ریزی باندایە :

« کە ئەمەش بەچاکی بالەسانێوە ئەنێ بۆئەوەی خەباتی خۆمان دژی دوژمنە مێژوویی‌یەکانمان لەکۆنەپەرستی ئیمپریالیزم و دواکەوتن تیژتر بکەن » .

پێی هەیە، ئەویش هەر قازانج سامانە سروشتی‌یەکانی لە بەدەست هێنان نی‌یە بەبیرو دەست خۆیابێت، دەسکەوتێکە ڕایەکی ئابووریی سـاکارانە ، کە گەشەپێدانێکی سەرانسەر بەڵکو گۆڕانکاری‌یەکی بنەڕەتی بۆ هەموو کەرتەکانی بەدی لە پەیوەندی‌یە کۆمەڵایەتی‌یە ئەهێنێ . ئەمەش تەنها هەر کان و پەیوەندی‌یەکانی بەرهەم زیانی دارایی لە ئیمپریالیزم و

کتێبەکە گەلێ کاروباری‌تریش ئەخاتە ڕوو لەوانە :

● داهاتی مرۆڤ بە ئەندازەی گەشەپێدان ئاژمێررێت .

● ئێمە بالاترین تێکڕایی نشوونماکردن ناخوازین ، بەڵکو هەوڵ ئەدەین باشترینی ئەو تێکڕایانە بەدی‌بهێنین .

● ئەبێ پەیوەندی‌یەکی پتەو وبەتین لەنێوان ستراتیژیی سیاسی بزوتنەوەی شۆڕشگێڕیی و ئامانجەکانی گەشەپێدان‌دا هەبێت .

بەڵام سیمای گەشەپێدان لە عیراق‌دا کتێبەکە لەم خاڵانەی خوارەوەدا دیاریی کردوە :

● هەموو سەرچاوەکانی سامانی نەتەوەیی بەدەست بەسەراگرتنێکی نیشتمانی‌یانە دەستیان بەسەراگیراون .

کاروباری نەوت لەڕووی بەرهەم‌هێنان و ناردنە بازاڕیەوە لە خزمەت کردنی پێداویستە سەرەکی‌یەکانی گەشەپێدان‌دا داگیریێ و هەموو داهاتەکانی نەوتیش بکرێنە پاشەکەوتێکی ئابووریی نوێ کەهاوسەنگی‌یەکی پێویست لە ئابووریی نەتەوەیی‌دا بڕەخسێنێ ، بەوەی کە زیاتر لە سەرچاوەیەکی بۆ پەیدا بکات و لەومەیانەشەوە دەربازی بکات کە تەنها بەچالاکی‌یەك پشت نەبەستێت .

● بایەخ دان بەکەرتی کشت‌وکاڵ .

● بایەخ ، بە خوێندن و لێکۆڵینەوەی زانستی بەدرێ و تا دوارادە سوود لەزانیاری یەتەکنۆلۆژیاکان وەربگیرێ و بەشێوەیەکیش بەکار بهێنرێن کە لەگەڵ بارودۆخی وڵاتەکەمان‌دا بگونجێت .

● بنکەیەکی پیشەسازیی پێشکەوتوو دبەمەزرێنرێ و زیاتر بایەخ بەدامەزراندنی ئەو بنکە سەرەکی‌یانە بدرێت کە پیشەسازیی پێش ئەخات .

● تێکڕایی‌یەکی ڕاستەقینەی نشوونماکردن سەبارەت بەکەرتە هەمە جۆرەکان بەدی بهێنرێت .

● هەوڵ بدرێ کە دەزگای ئابووریی یاخود پیشەسازیی تێکەڵ لە نێوان خۆی و دەوڵەتانی جیهان‌دا پێك بهێنرێت .

ڕەنگ و هێنانی استثمار زیادە پارەکانی نەوت لەخزمەت کردنی خواستە ئابووری‌یەکاندا هان بدرێت .

● شارەزایی نیشتمانی‌ی گەشەپێدرێت کادیر دروست بکرێ ، مەیارەکانی مەشق کردن و لێکۆڵینەوەش ئاوەلا بکرێنەوە .

● شارەزایی لەنێوان وڵاتانی جیهانی سێیەم‌دا ئاڵوگۆڕ بکرێت .

● شارەزایی لە هەموو دەوڵەتانی جیهان بەپێی ئەندازەیەکی ئاشکرا وەربگیرێت ، بەشێوەیەك کە کارنەکاتە سەر دەسەڵاتداریی نیشتمانی‌ی وڵات .

● باشترین شێوەی هاوکاری لەگەڵ وڵاتانی سۆشیالیزم‌دا پێك بهێنرێ .

● بیروباوەڕی هاوکاری و گرێدانێك بەیەك کردن لە نێوان گەلانی دەوڵەتە تازە گەشەکردووەکان بچەسپێنرێ .

هەر چەندە ئەو کتێبە لە پوختەی لێدوانەکەی لەمەسەلەی گەشەپێدان‌دا بایەخی بەشتە گشتی‌یەکان داوە لەگەڵ ئەوەشدا بایەخێکی ئاشکرای پێوە دیارە ، واتە ئاسۆی ئەو سیاسەتی گەشەپێدانە شۆڕشگێڕیی‌یەی لەوڵات‌دا ڕەچاو کراوە دیاریی ئەکا ... بێ ئەوەی خاڵە سەرکی‌یەکان و ئامانجە مەزنەکانی لەبیر کردبێت .

چۆن کارگەران هاندەدەین بۆ زیاتر کۆشش کردن

بەشی سێیەم :

مسۆگەر بوون و بەردەوامی کار

مسۆگەر بوون و بەردەوامیی کار هاندەرێکی بەبایەخە و دەڵێ کە کار تاقە سەرچاوەی ئەمەکەوتی خەڵکی زۆرە و ئەگەر لەبەر هەرهۆیەك هەریەکێ لەم جۆرە خەڵکە لەکار کەوت ، ئەوا دەسکەوتی نامێنێ و بەم شێوەیە مسۆگەر بوون و بەردەوامیی کار دەبێتە هۆیەکی کاریگەر بۆ هاندانی کارگەر تا زیاتر کۆشش بکا . گومانی تیانی‌یە کە دڵنیایی کارگەر لەبەردەوام بوونی ئیشکەکەی و دواجار بەردەوام بوونی وەرگرتنی مووچە ، دەبینێ دوور لەوەدا کە ترس و دوودڵی و بێ‌ئارامی لە ژیانیدا نەبن کە ئەوسا لەڕووی سایکۆلۆجی‌یەوە وەزعی لەبار دەبێ بۆ ئەوەی بەرهەمێکی و بە چاکی ئیشەکەی بکا .

ئەم مسۆگەرییە بەردەوامی‌یەی کار لە دەزگا بەرزەکانی بەڕێوە بردندا کە بڕیاردان و نەخشە کێشانی سیاسەتی پڕۆژەکانیان لەسەرە زیاتر بایەخێکی هەیە . چونکە بێ‌ئارامی و ترسی لەدەس‌چوونی ئیش گرنگترین هۆی نزم‌بوونەوەی رادەی ئارەزووی ئیشکردنە لای ژمارەیەکی زۆر لە بەڕێوەبەران کە ڕەنگە ئەم وەزعە ببێتە هۆی ئەوەی کارگەران بەوەوە خەریك ببن ڕێ و شوێن بۆ مسۆگەرکردنی ئیشەکەیان و بەردەوام بوونی بدۆزنەوە .

دەبێ پەیوەندی بەردەوامی‌ی کار لەگەڵ بەرهەم هێنان‌دا وەك مەرجێك بێ بۆ کاریگەریی هاندەر ، ئەمەش مانای ئەوەیە کە دەبێ کارگەر لەڕووی مسۆگەریی بەردەوامی‌ی ئیشەکەیەوە هێندە دڵنیا بکرێ کە بتوانێ بە خۆشنودی‌یەوە بەرهەم بێنێ و ئیبداعیشی تیادا بکا . بەڵام جیابوونەوەی ئەم مسۆگەریی و بەردەوامی‌یەی ئیش لەبەرهەم هێنان وادەکا کارگەر تەمەڵی بکات و خۆی لە ئیشەکە بدزێتەوە ، چونکە لەم حاڵەتەدا ترسی ئەوەی نابێ کە بە کەم بوونەوەی بەرهەم

ئاخۆ مۆسیقاش هاندەرە ؟

شوێنی ئیشکردن و شێوەی و هەوا پاکی و ڕووناکی و ئاژاوەو ژاوەژاوی تر کە پەیوەندی‌یان بە ئیشەکەوە هەبێ ، وادادەنرێن کە تارادەیەکی زۆر کاردەکەنە سەر ئارەزووی کارگەران لە ئیشکردنداو چەندە وەزعەکە خۆش بێ هێندە ئارەزووی ئیشکردنیان بەرزدەبێتەوە . بەڵام دەبێ بایەخی ئەم لایەنە لەجێی ئاسایی خۆیدا دابنێین و لەهەقی ڕاستەقینەی خۆی زیاتری نەدەینێ .

چونکە موبالەغە کردن لە ئیشەکەی لەدەس بچێ . ئامادە کردنی شوێنی ئیشکردندا بە شێوەیەکی ڕێك‌وپێك و ڕاست بەتەنها کارگەر هان‌نادا بو ئیشکردن ، بەڵکوو دەبێ بگونجێ لەگەڵ ئەو پێویستی‌یەدا کە هەستی پێدەکات و دەیەوێ بەجێی بهێنرێ . ڕازاندنەوەی شوێنی ئیشکردن بە گوڵ و پەلی گرانبەهاو لەم بابەتە شتانە نابێتە هۆی زیادکردنی بەرهەم ، مەگەر کارگەرەکان خۆیان واهەست بکەن کە ئەوە باشترین شێوەیە بۆ ئەوەی هانیان‌بدا بۆ ئیشکردن و بەرهەم هێنان . بۆ نموونە هەندێ لێکۆڵینەوە باس لە مۆسیقا دەکەن وەك هاندەرێك بۆ زیادکردنی بەرهەم و دەڵێن مۆسیقا هۆیەکی کاریگەرە لە بەرهەم هێناندا بە تایبەتی لە ئیشە ڕۆتینی‌یەکاندا کە بەردەوام دووپات دەبنەوە نەك لەو ئیشانەدا کە مەهارەت و شارەزایی یەکی وردیان پێدەوێ . بەڵام بەکار هێنانی ئەم جۆرە هاندەرە دەبێ ئەنجامی لێکۆڵینەوەو وردکردنە وەبێ .

ئەوسا هەوڵدەن ژمارەی ئەو سەعاتانە دیاری بکەن کە تێیدا بەرزترین توانای بەرهەم هێنان دەدەن بە دەستەوە .

توانای بەرهەم هێنانی کارگەر بەپێی ئەو (وحدات)ە ژمێردرا کە لە سەعاتێکدا بەرهەم دێنرێن ، لە ڕادەیەکی نزمەوە دەس پێدەکاو ئینجا بەرزدەبێتەوە تا دەگاتە

ڕێکخستنی وەختی ئیش کردن

ژمارەی سەعاتەکانی کارکردن گرنگ نی‌یە ، بەڵکوو گرنگ ڕێکخستنی ئەو سەعاتانەیە بەشێوەیەك کە وەختی حەوانەوەیان تێ بکەوێ چونکە ئەمە دەبێتە هۆی زیادکردنی توانای بەرهەم هێنانی کارگەران . پێویست نی‌یە بەرهەم هێنان زیاد بکرێ ئەگەر سەعاتی ئیشکردن کەم کرانەوە . لەبەر ئەوە گیروگرفتی بەردەم بەڕێوەبەران لەوەدایە کە لە توانای هێزی کارگەرانی بەردەست و تەبیعەتی ئەو شێوەی بەرهەم هێنانەی مەبەستە بکۆڵنەوەو

ئەوبەڕی و دوایی دەس‌دەکاتەوە بە نزم بوونەوەو ئالێرەدا دەبێ‌ماوەیەکی حەسانەوە بدرێ بە کارگەران تا هێزو جست و چالاکی‌یان بێنەوە بەبەرداو ئەوسا دەبینین لە رادەیەکی بەرزترەوە دەس دەکەنەوە بە بەرهەم هێنان .

لێکۆڵینەوە کە ئاگاداری دەدا کە لە بایەخی کاریگەریی سەعاتی ئیشکردن و ماوەی حەوانەوەی بەینیان لەبەرهەم هێناندا کەم ئەکرێتەوەو وانە درێتە قەڵەم کە لە هۆیەکانی تری بەرهەم هێنان کەمترە .

هەروەها ئەم باسە لەو خزمەتگوزاری‌یە جۆراو جۆرانە دەدوێ کە پێشکەش کارگەران دەکرێ و کە هەموو هاوبەشن لە جێبەجێ کردنی هەندێ لە

پێویستی‌یە بنچینەیی‌یەکانیاندا و ئامانجیان هاندانیانە بۆ زیاتر کۆشش کردن و بەرزکردنەوەی توانای بەرهەم هێنانیان ڕادەی کاریگەری هەریەکێکیش لەو خزمەتگوزاری‌یانە لەم ڕووەوە لە یەکتر جیاوازن .

باسەکە وا بڕیاردەدا کە دروست کردنی پەیوەندی ڕاستەوخۆ لە نێوان پێشکەش کردنی خزمەت و بەرزکردنەوەی توانای بەرهەم هێنان ئاسان نی‌یە ، واتە ناتوانرێ بووترێ خزمەت کردن دەبێتە هۆی بەرزکردنەوەی توانای بەرهەم هێنان بەو نیسبەتە . بەڵام کاریگەریی خزمەتگوزاری لە هاندانی کارگەراندا بۆ زیادکردنی بەرهەم ، بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆو ئەنجامی کارکردنە سەر حاڵەتی (معنوی)و تەندروستی‌یان بەدی دێت کە بەمە توانایان بۆ ئیشکردن و ئارەزوویان لەسەری بەرز دەبێتەوە .

مرۆڤ هەر مرۆڤە

ئینجا باسەکە لە سیستەمە جۆراو جۆرەکانی هاندان دەدوێ و دەڵێ کە بەبێ گوێدانە شێوەی ئەو ڕژێمە ئابووری و کۆمەڵایەتی‌یەی مرۆڤ لە سایەیدا دەژی ، ئەو تەبیعەتی ناگۆردرێ ، لەبەر ئەوە ئەو لێکدانەوە زانستی‌یەی پێشوو دەربارەی مەفهوومی هاندان و هاندەر بەهەمان ڕادە بەسەر هەرمرۆڤێکی ژێر سایەی هەر ڕژێمێکدا دەگونجێ . بەڵام ڕەنگە جیاوازی نەریت و ڕەووشت و خوو ببێتە هۆی جیاوازی لە جۆرو شێوەی پێویستی‌یەکانداو دواجار دەبێتە هۆی جیاوازی لە

جۆرەکانی هاندەردا لە دەروونی مرۆڤدا .

نزیك بوونەوەی سیستەمەکانی هاندان لە یەکتر

بەڵام دەربارەی ڕێبازە هاوچاخەکان لە سیستەمی هانداندا لە ڕژێمە جۆراوجۆرەکاندا ، ئێستا لە بیرکردنەوەو لە کارپێکردندا بەو سیستەمانە لەیەکتر نزیك بوونەتەوە .

لە کۆتاییدا لە وەڵامی پرسیاری‌شەشەمدا لێکۆڵینەوەکە دەریدەخا کە هاندەر ئامرازێکە یا ڕێوشوێنێکە بۆ جێبەجێ کردنی پێویستی‌یەکانی مرۆڤ و کاریگەری‌یان بەندە بەبوونی ئارەزوو یا بوونی پێویستی‌یەکەو بوونی پەیوەندی یەوە لە نێوان وەرگرتنی هاندەرەکەو کردنی ئیشێك ..

یا بەرهەمێکەوە کە بەڕێوەبەرێتی داوای بکا . هەروەکوو هاندەرەکەش بەندی دوورو درێژی ئەو ماوەیەیە کە لە نێوان بەجێ هێنانی ئیشەکەو وەرگرتنی هاندەرەکەدا تێدە پەڕێت و کاریگەری‌یەکەی بە کۆتایی هاتنی ئارەزووە ئەسڵی‌یەکە کۆتایی دێت کە ئەمە واپێویست دەکا کە بەردەوام لە هۆیەکانی هاندان بکۆڵرێتەوەو دەسکاری بکرێن .

دواجار لێکۆڵینەوەکە بە سەلماندنی ڕاستی‌یەکی گرنگ و بنچینەیی کۆتایی دێت کە دەڵێ پێویستە سیستەمەکانی هاندان بەپێی جیاوازی ئەم دەستە لەگەڵ ئەو دەستەی کارگەراندا و شێوەی ئیشەکانیان جۆراوجۆر بن .

– بەش لێکۆڵینەوە –

لێکۆڵینەوە
مۆنۆلۆژی ناوخۆ لە چیرۆکی نوێی کوردیدا

بەشی دووەم

حسین عارف

جا پێش ئەوەی بێمە سەر نموونەی چیرۆکی خۆماڵیمان، با چەند نموونەیەکی ئەمجۆرە تەکنیکە لە بەرهەمی داهێنەرەکانی بهێنمەوە . سەر رۆبەرت هەمفری خۆی بۆ بابەتی مۆنۆلۆژی راستەوخۆ چەند دێڕێکی لە (٤٥) لاپەڕەکەی (یولیسیس)هەڵبژاردوە کە ئەمانەیە :

« بەڵێ هیچ کەسێ لەمەبەر قەت شتی وای داوا نەکردووە کە ئەو لە ناو جێگەکەیدا بێتو خواردنی بەیانیی بخرێتە سەرکۆشو دوو هێلکەشی لە گەڵدا بێ لە رۆژانی هوتێلی (چەکەکانی شار)ەوە فێری ئەم بەزمە بوو کە رادەکشاو خۆی نەخۆش دەخستو دەستی دەکرد بە ئاخو ئۆف بۆ ئەوەی ئەو پیرێژنە تێك قوپاوە میسز ریۆردان بەزەیی پیابێتەوە کە ئەم وایدەزانی قەرزێکی بە سەریەوە هەیەو کەچی چارەکە بنسێکیشی بۆ جێ نەهێشتین ئەمە هەمووی لە پێناوی سەڵاواتدانیدا بۆ خۆیو گیانی خۆی ئەوەترین پیسکەیەو تا ئێستا خولقا بێ لەوە سڵی دەکردەوە چوار بنس بۆ کرینی شەرابەکەی سەرفکاو دایم گیروارفتی خۆی بۆ دەگێرامەوە .. ل ـ ٤٥ ـ » سەرچاوەی پێشوو .

(٤٥) لاپەڕەکە بەوە بەناوبانگە کە بە هیچ جۆرێ نوقتەو فاریزەو کەوانەو داشو ئەم بابەتە شتانە نێوان دێڕەکانیدا نییە :

یا من بۆ مۆنۆلۆژی ناڕاستەوخۆ کە نووسەرو خوێنەری تیا حازرە ئەم نموونەیە بە پەسەندتر دەزانم کە ئەو بۆ مەبەستێکی تری هێناوەتەوە :

« میستەر بلوم یەك یەك سەیری ناونیشانەکانی کرد . « زۆردارە هاماوەندییەکان » بە قەڵەمی جیمس لافسیرت . دەیزانم چ بابەتێکە ئەم کتێبەت هەیە ؟!. بەڵێ . کردییەوە . وای بە خەیاڵدا هات .

« دەنگی ژنێك لەودیو پەردە چلکنەکەوە . دەبیسم . پیاوەکە » ..

نەخێر زۆر حەزی لەم بابەتە کتێبانە نییە . خێرا بیگرە . ناونیشانێکی تری خوێندەوە . « لەزەتی داوێن پیسی » . ئەمە بۆ ئەو باشە . با سەیرکەین .

بە پەنجە کەوتە خوێندنەوەی ئەو لاپەڕەیەی کەوتە سەر پشت .. ل ـ٧٦ـ سەرچاوەی پێشوو) .

ئاشکرایە لێرەدا بلوم لە کتێبخانەیەکدایەو دەیەوێ کتێبێك بۆ ژنەکەی بکڕێو لەم بارەیەوە لە گەڵ خۆیدا دەدوێ . بەڵام تۆ هەست دەکەیت کە جارجارە نووسەر قسەیەکی تێدا دەکاو لە گەڵ مۆنۆلۆژەکەی بلومدا تێکەڵ دەبێو بەیەکدا دەچن .

بەڵام بۆ بابەتی مۆنۆلۆژی ناڕاستەوخۆ کە نووسەر لە زمانی ئەفامانەوە با سەرنجدەینە ئەم چەند دێڕەی فرجینیا وولف لە رۆمانی (مسز دالوای)دا .

« هەردەم بەم شێوەیە دەهاتە بەر چاوی .. کاتێ لە دالۆون هەڵاتە دەرەوە بۆ هەڵمژینی هەوای پاك ، چیرەیەکی لاواز لە جومەکان دەبیسران .. بیر والش .. رۆژێك لە رۆژان لە هەندستانەوە دێتەوە ، دۆنیۆ یا دۆلیۆ ، لە بیری نەماوە ، چونکە نامەکانی هێجگار دەدەوشن . هێندەی مرۆڤ لە بیری بمێنێ وەهای وت . لە سەر کەنارەکە کەمێ راوەستا . چاوەڕوانی پەرینەوە دەکا ، چونکە ئێستە جێبوون لە وێستمنستەرا ، لە ناو جەرگەی قەڵەباڵغیشدا مرۆڤ وا ئەدەکا تووشی جۆرە راوەستانێك ببێ کە وەسف دەکرێ .. پەردە ئەوجێن .. ل ٩٥ » .

بێگومان دەبینین کە لێرەدا بەردەوام نووسەر خۆی دەدوێ بەڵام لە زمان ناخی قارەمانی رۆمانەکەوە . واتە نووسەر لێرەدا ئاگای لە وردو درشتی هەستو نەستی شاراوەی قارەمانەو لە سات بە ساتیدا دەڕیدە بڕێ .

ئێستا دێینەوە سەر چیرۆکی خۆمانو دووپاتی دەکەمەوە کە زۆربەی هەرە زۆری بەرهەممان کە تەکنیکی مۆنۆلۆژی ناوخۆی تێدا بەکار هێنراوە بابەتی مۆنۆلۆژی ناڕاستەوخۆیەو بەڵام بێگومان لە شێوە سەرەتاییەکەیدا . بۆچی شێوەی سەرەتاییە ؟!. با روونی کەمەوە .

ئێمە لە تاریفەکەی رۆبەرت همفرییەوە بۆ ماندەردەکەوێ مۆنۆلۆژی راستەقینەی ناوخۆ ئەوەیە ئەو شتانەی لە ناخی قارەمانا دەوەترێن ئەبەیشتبنە ئەو رادەی پێگەیشتنە کە بووبن بە قسەو بتوانرێ بە زمان دەربڕدرێن . واتە لە ناخدا لە پلەی پێش قسەکردندا بن (کە ئەگەر بێینە سەر حەقیقەت ئەمە تەنها کۆششێکی سەختو گرانەو نووسەر دەیکا بۆ دەسگرتن بە سەر ئەو حالەتەدا ، دەنا هیچ هێزێك نییە با بڵێین تا ئێستا نەبوە کە بتوانێ لە رێگەی زمانەوە .. لە رێگەی وتەو رستەوە ئەو حالەتە بخاتە روو . چونکە هەرچی بکا هەردەبێ پەنا بەرێتە بەر زمان . کە پەنای بردە بەر زمان مانا. ئەوەیە لە [illegible] نووسەر [illegible] دەکێڕنەوە

لە بری قارەمانەکە شتەکانی گەیاندە رادەی پێگەیشتنێکی ئەوتۆ کە بە قسە بتوانرێ بووترێنو بخرێنە سەر قاقەزیش !) .

باشە .. کەوابێ مەسەلە کۆششە سەختەکەی نووسەرەو رادەی سەرکەوتنی . جا من هەر ئەمەم مەبەستە کە دەڵێم سەرەتاییە . چونکە چیرۆك نووسەکانمان ئەگەرچی بە دەیەها بەرهەمیان هەیە کە ئەقەلایان داوە خۆیان ون بنو خوێنەرو گوێگر لە کایەدا نەبنو قارەمان بۆ خۆی تەنها بۆ خۆی دەدوێ ، کەچی هەست دەکەین بە (منطق)و بە زنجیرەیەکی رێكو پێكو بەوپەڕی ئاگاو هوشیارییەوە دەدوێنو شتەکانی ناخیان وەها دەردەبڕن کە هەموو تەواو پێگەیشتوونو بوونەتە قسەی تەواوو خوێنەر لای خۆیەوە بە ئاسانی هەست بەوە دەکا کە نووسەرێك لە کایەدایەو ئەو کەسەی ناو چیرۆکەکەی هێناوەتە بەردەمی ئەمی خوێنەر تا قسەی بۆ بکا .

بۆ نموونە لطیف حامد لە چیرۆکی (بەشێك لە داستانی سوالکەرە نەناسراوەکە)دا(١) وەها دەس پێدەکا : « ئەو داستانەی کە ئەنگم چیرۆی هۆشمی پێدابوو ، وەکوو زالوو چەکێ دەستم ئە هەستم ئەچێنی . » . یا طاهر صالح سعید لە چیرۆکی (کاتێ کە لە یەك ئەبین)دا(٢) دەڵێ : « قینی لێمە ؟!.. تۆ بڵێیت وابێ ؟!.. ئەی کەوایە بۆ بێ هۆ ئارام نایرێت کەر رۆژی چەند جارێك ئەبێرێت بە دواما » . یا عبدالله سراج لە (خۆراك)دا(٣) .

نووسیویە : « سەرنجی جلو بەرگەکەیمدا . هەرچەندەش پانتۆڵەکەی لە رەنگی چاکەتەکەی نەبوو ، بەڵام نەشازییەکم تێدا بەدی نەکرد» یا کاکەمەم بۆتانی لە چیرۆکی (سێبەری بەر سەنگەری مەرگ)دا(٤) .

دەڵێ : « لە ناو دارەمەیتێکدا خۆم بەدی دەکەم . مەیتەکەم لە ناو قەفەزێکی گەورەی لە شووشە درووست کراودا دیت قەفەزەکە چواردەورەی بە خەڵکی ئێزۆکە چنرابوو » . یا صلاح شوان لە چیرۆکی (لاسارێك لە کاروانە وێڵەکە)دا(٥) وەها دەس پێدەکا : « هەیناووم ئەناو بیرم لە شونێکی تر بوو . دوانی زیاد لە پێویستم خواردەوە . لە ناکاوێکا سەیرێکی ئەملاو ئەولای خۆم کرد » . یا صدرالدین عارف لە (گەشتێك)دا(٦) کە دەس پێدەکا دەڵێ : « لەشم تۆزی گران بوو بوو . هێشکیشم زۆر ون بوو . پۆلیسێك لەولاوە لە سەر سندووقێك دانیشتبوو » یا محمد موکری لە (مرد ئەسکەریشی نەکرد)دا دەتوانین بڵێین لە شێوەی مۆنۆلۆژ لە ناو مۆنۆلۆژدایە .

لای هەمووبان قارەمانی چیرۆك خۆی بۆ خۆی دەدوێ . واتە چیرۆکەکان تەکنیکی مۆنۆلۆژی ناوخۆیان تێدا بەکار هێنراوە ، بەڵام کە دەیانخوێنیتەوە لە گەڵ دێڕدا لەوە بە ئاگایت کە نووسەرێك و ئەم قارەمانەی لێ هێناویتە زمانو کارەساتو بەسەرهاتی ژیانی خۆیت بۆ .. [illegible] ئەگەر

نووسەریشت لە بیر بچێ ، تۆ دەزانیت کە ئەو قارەمانە ئەگەرچی لە بەرخۆیەوە بۆ خۆی دەدوێ ، بەڵام بە ئەنقەست اودەکا تا تۆ گوێت لێ بێتو ئەوەی دەیەوێ پێتی رابگەیەنێت . لە کاتێکدا مۆنۆلۆژی ناوخۆی راستەوخۆ وات لێدەکات کە بە هیچ کلۆجێ هەست بەوە نەکەیتو خۆت لە ناخەوە تەواو بوەڕ بەوە دینیت کە ئەو قارەمانەی بۆ خۆی دەدوێ ئەو کەسێك هێناویتییە زمانو نە مەبەستیشییتی شتێك بە تۆ رابگەیەنێو گوێی لێ بگریت . واتە دەتوانم بڵێم مەسەلە دەگەڕێتەوە بۆ کۆششە سەختەکەی نووسەر کە ئەگەرچی لە سەرەتادا تۆ دەزانیت شتێك دەخوێنیتەوە کە بە دەستو قەڵەمەکەی خستوتییە بەر چاوت ، بەڵام کە دەیخوێنیتەوە دەتخاتە حالەتێکەوە ئە لە گەڵ قارەمانەکەدا تێکەڵ بە یەکتر دەبیو سانێك دێ وادەزانیت خۆی قسە دەکەیتو لە لەز خۆیدا دەدوێیت ، چونکە تۆش وەك هەر مرۆڤێك سەدەها جارو بگرە هەزارەها جار کەوتویتە ئەو بابەتە حالەتەوەو بەسەرت هاتوە ، خۆ بێگومان تۆ لەو ساتانەدا قسەکانت مەبەست نابێ کە داخۆ کوتومت وەك هێنەکانی خۆتن یان نا ؟!.. بەڵکوو گرنگ حالەتەکەیە کە تێوەی گلاویت .

جا ئەمە ئەو چیرۆکانەدا کە ناوم بردن ونەو قارەمانەکان رێكو پێكو بە (منطق) قسەدەکەنو بە زنجیرەوە تا ئاداریو تیدراکەوە دەدوێنو ئیتر تا لە خوێندنەوەیان دەبیتەوە ناکەویتە ئەو حالەتە تێکەڵاو بوونەوە .

چەند بیرێکی ڕاگوزاری سەبارەت بە ئەدیب و بەرهەمی ئەدەبی شیعری نوێ

• عبدالله عباس •

-١-

دەربارەی شیعری نوێ . ئەوەی هەیەو ، ئەوەی نیشانە بە بەرهەمی داهاتوی نوێتر لەم بوارەدا ئەدات ، لەسەر بنەڕەتێکی زانستی ، شایانی لیکۆڵینەوەو تێ وردبوونەوەیەکی قوڵی مەوزوعیە ، بەڵام هەروەك ئاشکرایە ، ئەمە کاری رەخنەگرەو ، خەتاش بەرامبەر راستیو ئەدەب ئەکەین ، ئەگەر بڵێین ، ئێمە ، « رەخنە گری » راستەقینەی ئەدەبیمان نیە ! ، بە تایبەتی لە رووی لیکۆڵینەوەو شیکردنەوەی ئەدەبی نوێ » وە . ئەگەر ، جاربەجارێکیش شتێ لەم بارەیەوە نووسرابێ، بریتی نەبووە لە هەڵسەنگاندنێکی مەوزوعی ، ئێمە لێرەدا ئەم چەند دێڕە سەرەتاییە بۆ ئەوە ئەڵێین ، وەك ئیشارەت ، بۆ ئەوەی توایە ، ئەوەی ئەمانەوێ ، لەم بیرە راگوزارانەدا دەربارەی ئەدەبو بزوتنەوەی ئەدەبیمان بەرچاوی بخەین . ئەو هەڵسەنگاندنە مەوزوعیە ئەبێ . بەڵکو ، ئەمانەوێ هەر لە سەرەتاوە ، دەست بۆ ئەو راستییە رابکێشین ، لە خۆدان نە بواری لیکۆڵینەوەی بزوتنەوەی شیعری نوێ ، بەکوردی ، لەبەر ئەو هۆیەی لەسەرەتاوە دیاریان کرد ، کارێکی گرانە ، چونکە ، نەبوونی لیکۆڵینەوەی وردو قوڵ لەم بارەیەوە بەکوردی، [illegible] ـانەی هەژاریو نەبوونی سەرچاوەیە . بەم پێیە ، ئەوەی لەم بازی سەرنجانەدا بەر چاویان ئەخەین ، بریتییە لە چەند لایەرەیەکی ناقی کردنەوەی تایبەتی لە لایەکو ئەو سەرانو سەرنجدانو خوێندنەوانەی لەزۆر سەرچاوەی لیکۆڵینەوەی ئەدەبی هاوچەرخ هەڵمان گواستوە ئەویش لەلایەنە تێکڕاییەکانیا کە ناقی کردنەوەی شیعری نوێی کوردی سوودی لێ وەرئەگرتوە لەلایەکی تر .

بەڕێی داو بۆ چوونی

ئێمە ، قۆناغی بزوتنەوەی شیعری نوێی کوردی ، کە شایانی سەرنجدانی قوڵو مەوزوعیو شی کردنەوەیە ئەو بزوتنەوەیە کە لە کۆتایی شەستەکانی سەدەی [illegible] حەفتاکاندا دەست پێ ئەکات . کە وای ئەبینین ، لەوساوە تا ئێستاش ئەم بزوتنەوەیە ، لە قۆناغی نوێ کردنەوەدایە ، [illegible] ئەم بزوتنەوەیە [illegible] لە سەرەتادا ، [illegible] هێنایە کایەوە ، [illegible] دوایی [illegible] بەرهەم وەڵامی هەندێکیانی دایەوەو هەندێکیان هێشتا [illegible] وەڵام داون ، کە بەرهەمو بەردەوامی بەرهەم دانو خۆ [illegible] زیاتری ئەم بزوتنەوەیە و دەرکەوتنی زیاتری سیمای ئەم بەرهەمانە [illegible] وەڵامی ئەدەینەوە .

-٢-

لە کۆتاییەکانی سەدەی هەژدەهەمو ئەو سەدانەی بەدوایدا هاتنو هەتا ناوەڕاستی پەنجاکانی ئەم سەردەمە چەندان رۆژگاری سەیرو تێك چڕاوی پڕ کارەسات ، بەسەر ئەم دنیا گەورەیەدا هات کە ئینسان لەسەری ئەژیو بەردەوامیش لە زۆران بازیدا بوەو هێشتا لە زۆران بازیدایە لەگەڵ زیاتر لە هێزێکدا ، لە دەسکردی سروشت یان لە دەسکردی خۆی ، کە ئەنجامەکانی پێچەوانە کردنەوە بوە بۆ بەربەستیو ئینجا زۆران بازی جا ئەو رۆژگارو کارەساتانە ، گۆڕانو چونە پێشەوە، گۆڕانو چەند هەنگاوی بۆدواوە ، نەگۆڕانو مانەوە لەشوێنی خۆیدا بۆ ئەوەی . ئێمە مەبەستمانە ، ئەو گۆڕانانەی ئینسانە لەرووی تێگەیشتنیەوە لە رووی ژیریو بیر کردنەوەو بەئاگاییەوە کە بە خێرایی بەرەو پێشکەوتن چوە ، ئەڵێین ئەو گۆڕانو کارەساتانە ، جێگا پەنجەیان بەسەر شتەکانەوە دیاری کردوەو لە رووی بەرهەمی هونەریشەوە ، بەرهەمەکانیان بەئاشکرا ئەو گۆڕانانە نیشان ئەدەن .

★

بەکورتیو بەبێ خۆ خستنە ناو دەریایی [illegible] بێخستنە ناو رووباری وشەو رستە سواوەکانی سەر لاپەڕەکان دەربارەی نوێ بونەوەو تازە بوونەوە کە بەقەڵەمی وەستاوەکان نووسراون ، ئەڵێین نوێو بەردەوامی بەرەو نوێ بوونەوە ، بەردەوام لە دایك بوونی وشەی تازە ، وە لەدایك بوونی ئینسانی نوێ ، لە بەرهەمی شیعری کوردیدا رووداوێکی ساغو چاکەو نیشانەی سەلامەتیە ، نەك نەخۆشیو ئاڵۆزانو تێك چوون گۆڕانی گەورەو ئەمر لە سەرەتای سییەکاندا مژدەی ئەم حەقیقەتەی گەیاندو .. ئەو گەنجانەی لە کۆتایی شەستەکانو سەرەتای حەفتاکاندا لە ژانی وشەکانی ((گۆڕان)) دا دەنگیان هەڵبڕی ئەم حەقیقەتەیان چەسپاندو بەردەوامیش زیاتر سەلامەتی نوێو سەلامەتی ڕێگای نوێ ئەچەسپێنن .

بەڵام ، ئایا ، ئەمە مانای ئەوەیە ، ئیتر ، هەرچی بەناوی نوێ وەنووسرا ، هەموو بەڵگەکانی ئەو ساغو سەلامەتیەیان پێوەیە ؟! بێ گومانە ، بەڵام ئەوەی پێویستە پشت گوێ نەخرێ ، ئەمەشیان ، ئاساییەو سەیرو سەمەرەنیەو هۆی ئەوە نیە ئیتر سڵ لە نوێ کردنەوەو دەنگە تازەکان بکرێتەوە ... چۆن ... لە راگوزارەکانی ترا .. زیاتر روونی ئەکەینەوە .

لە ئاسۆی ئەدەبدا

کامیانە ..؟

ـ صلاح احمد ـ

پرسیارێکەو هەموو ئەدیبێك ـ بە تایبەتیش شاعیران ـ زۆر یان کەم لە خۆیانیان پرسیوەو هەوڵی وەڵامدانەوەیان داوە ، ئەویش ئەوەیە : ئایا شیعر ـ وەك بەشێك لە هونەر ـ پێویستی بە چنینو ڕێکخستنو هەڵبژاردن هەیە ، یان ئیلهامەو لە کاتی جێگای خۆیدا هەڵدە قوڵێت ـ ئەك دادەبارێت ـ ؟!

چاکتر وایە رای هەندێك لە گەورە ئەدیبانو ناقیکردنەوەکانیان لەم بارەوە ـ بەتایبەتیش شاعیران ـ بهێنینەوە بیری خۆمان .

« ئیلیۆت »ی شاعیرو رەخنەگر رای وایە هەر وشەیەك کە لە شیعردا بەکار دەهێنرێت دەبێت زیاتر لە یەك دیوو یەك مەبەستو یەك هونەری تیادابێتو ئەوەندە پڕو خەست بکرێتەوە ، هەرچەندە خوێندرایەوە جا چ لە ناوەڕۆکدابێت یان لە شێوەدا ، ئەمە سەرەڕای جا چ لە ناوەڕۆکدابێت یان لە شێوەدا ، ئەمە سەرەڕای وردیو ئاگادارییەك کەهیچی لە هیچ زانایەك کەمتر نەبێت .

« پابلۆ نیرۆدا »ش لە یادگارنامەکەیدا بە روونو ئاشکرا دەڵێت باوەڕی بە رەسەنو رەسەنایەتی نییەو ، دەتوانێت لەسەر داواکردنی کەسێك یان لایەنێك شیعرێك بە پێی ئەو مواسەفاتانە بڵێت کە بۆی دانراوە بەبێ ئەوەی ئەمە ـ بەلای خۆیەوە ـ هیچ کارێکی خراپ بکاتە سەرراستێتیی شیعرەکەیو هیچی لێ کەم بکاتەوە .

« بۆدلێر » بەشێکی زۆری ساڵانی دوایی تەمەنی هەر بە چاککردنەوەو دەستکاری کردنو گۆڕینی شیعرەکانی پێشوویەوە خەریك بوو .

بەڵام لەلایەکی تریشەوە باگوێ لە خوشکەکەی « رامبۆ » بگرین کە لە باسکردنی « رامبۆ »دا دەڵێت زۆر جار براکەی هەندێك وشەو رستەی وای لەبەر خۆیەوە دەوتەوە ، زۆر لەوە دەچوو بەدەم خەوەوە بیڵێت، بەڵام هەرگیز خەو نەبوون ، چونکە ئێجگار سیحراویو کاریگەربوون .

« ئەندرێ بریتۆن »ی سوریالیزمیش رای وایە شیعر هیچ پەیوەندییەکی بە جیهانی دەرەوەوە نییەو ، هەوڵێکە بۆ هێنانە دەرەوەی ئەودیوی هۆشی ئادەمیزادو دۆزینەوەو خۆفڕیدانە بۆ ناو دارستانە تاریکەکانی ناخی ئادەمیزاد ، بە جۆرێك چەند لە وڕێنەکردنەوە نزیكبێت ئەوەندە چاکترە . بگرە هەندێك گەیشتن بەوەی شیعر چەند تێ نەگەوێت نەخۆشتو . نەکەسیش تێی نەگاتو نەزانێت چییەو چۆن دروست بووە ئەوەندە راستترو چاکترەو بۆ ئەمەش ڕیزکردنی وشەی جیاجیاو دێڕەشیعری جیاجیایان بەکار دەهێنا .

لەوەو بەریش رای « ئەرستۆ »و هەموو ئەیلەسووفە میسالییەکان بەگشتی وا دەگەیەنێت کە شیعر ئیلهامەو ، شاعیر بەبێ ئەوەی بزانێت چییەو چۆن شیعری بۆ

بڕوانە ل : ١١

درامای فیرعونی

ـ ئامادەکردنی طلعت سامان ـ

ئەگەر کەمێك لە مێژووی نووسراو نزیكبینەوە .. ئەشکەوتو زنجو دارستانە چرەکانی مرۆڤی سەرەتایی جێبهێڵین ، واتە پاش رابردنی چەند هەزار ساڵێك بەسەر ژیانی ئەشکەوت ، ئەوسا رووبەڕووی دوو شارستانییەتی هەرە گەورە دەبین، شارستانی میسری کۆنو عیراقی کۆن . مەبەست شارستانیەتی فیرعۆنییەکانو بابلییەکانە . گومانی تیادا نیە ئەم دوو شارستانیەتە پەیوەندی بازرگانیو رامیارییان پێکەوە هەبووە . واتە ئاگادارییەك ئاگادارییان هەبووە لەجۆری ژیانی یەکترو سوودیان لەیەکتر وەرگرتوە . مێژوو لەم بارەیەوە گەلێك زانیاری بەنرخی بۆ تۆمارکردوین ، بەتایبەتی لە رووی پلەی پێشکەوتنو رادەی شارستانییەتییان . کەچی لەبابەت دراماوە بەنیسبەت شارستانییەتی بابلەوە تائەوەت نیشانەیەکمان چنگ ناکەوێ بە پێچەوانەوە زۆر لە مێژوونووسان بەڵگەیان بەدەستەوەیە دەربارەی بوونی درامای لەمیسر . دەربارەی بوونی دراما لەمیسر بەڵام ئەوە مانای وانیە کە لە بابل جۆرە درامایەك نەبووە (درامای ئایینی) لەو مەهرەجانانە پێشکەش دەکرا ، کە بۆ خواوەندەکان دەگێڕدرا .

درامانامەکان لەو بڕوایەدان لەمیسر ئاهەنگیدرامی (ئایینی) هەبووە پێش ئەسخیلۆسی گریکی بەهەزار سال . هیرۆدۆت خۆی دان بەوە دەنێتو بڕیار دەدا کە گریکییەکان لە میسر درامایان وەرگرتوە . بەڵام ئەوە هەیە ، درامای میسری لەچوارچێوەی ئاهەنگی ئایینی دەرنەچووە .

لە ئەنجامی پشکنینو لێکۆڵینەوەی مێژووی فیرعۆنییەکان چەندەها بەڵگە دۆزرایەوە . لەوانە (گۆرت) لەساڵی ١٩٢٨ چەند تێکستێکی (دەقێکی) تواندی دۆزییەوە پێکهاتبوون لەچل دیمەن . هەروا باسەکانی (سیت) د قوتابخانەی ئەڵمانیو (بلاکمان)

بڕوانە ل : ١١

جنۆکەی دەریا

تیشکی زەردو رەشو سپی
تێکەڵاو بوون ، سەوز تۆرا
دای لە شەقەی باڵو فڕی
..
سوور بە خامۆشی نەسووتا،
دووکەڵەکەی وەك ئەژدیهایەکی
سەرخۆش
لکایە باڵای ئاسكو پڕ
هاواری تەمەنەوە
رەنگی تەمەن ، خەونی ئاور
ئیشەێنی ئاوە

چۆن ماسیەکی زێرینی
بچووکو جوان ، لە شەپۆلی
.. بەرەبەیان
ئەڕەوێتەوەو رادەچەنێ ..
ئەویش .. ئاوا ، گەڵایەکی
جێماوە لە چڵو لقو رەگو
دەمار
کە نەرمە بایەك هەڵی گرد ،
ئەلەرێتەوەو چرپەی نایە
ئەی یاقووتە دزراوەکەی
زۆر ئۆقیانووسی تەمەنی
خۆشەویستی
هێشتا نەستێردت نەدیوە ،
شەوانی ناوەختەی هاوین
لە گەڵ مانگو هەوری لە
رێژکا چاوشارکێت نەکردوە
..

تۆ نازانی .. تریفە، گڕە ..
یان بەفرە .. یان [illegible]
زریانە
سبەینێ ئەگەر راوێ هات،
پەنا بۆ مرواری نەبەی ..
ئەویش وەك تۆ ، ترس
جۆلانەی پێ ئەکات
لە گەڵ فومو وردە بەرد
زیخو چەوا هەڵئەکشێ
ئاوا ئە جنۆکەی دەریا ، تا
لە مەرگ رزگاری کای
تێوارانی ئاهەنگی یادی
بارانی لەدایك بوون بە
بڕچییەوە هەڵی واسێ
ئەو تروسکەی دەمەزێنەتەش
کەجارووبار وەك گوڵەبە ئەستێرەی
زستان

لە دوورەوە ،شۆرت ئەکاتو
روانینەکانی ئاسمانی
حەوتەمینی
بیرو خەیاڵت ئەرژێ ..
ئە شاپەڕی ، ئە جنۆکەی
دەریایە ، ئەوە زامی
سۆزانیەکی پیرۆزە
دانەپیرسێو ئەکوژێتەوەو
دانەگەسێو ئەکوژێتەوە ..

سلام محمد

Institut Kurde de Paris

جولانەوەو كاری هونەری

ئامادەكردنی
نەژاد عزیز سورمێ

-١-

● **جولانەوە لە شتی نوێوەدەستپێدەكاو هەمیشە لە نوێبوونەوەدایە ، كە خۆی لەچاوێكیش وەردەگرێ زۆرجاران دەگەڵ چاووگەكە دەچنە پاڵ یەكو لێكناكرێتەوە ..**

● **كاتێك دەڵێین جولانەوە بەرەو كۆتاییهاتن دەڕوا ، قسەكەمان ئەوەدەگەێنێ كەهەموو هێزەبەگژیەكداچووەكان بەرەو نەمان دەچن !!**

-٢-

لەكاتێكا جولانەوە دێتە قالبی بیركردنەوە ، دەبینین كە لە بچوكترین لێكدانەوەدا تاكو بەرزترین پلەو لە سادەترین شێوەش‌دا تا ئالۆزترینی رێدەكا .. سەیری سیمای منداڵێك بكە كە (دەگری) یان (پێدەكەنێ) ، یاخود كەسێك كە باویشك دەداو سەماكەرێك جولانەوەی (ئەلكترۆنەكان بەدەوری ناووك)دا .. شایانی باسە كە (مادە) بەتەنها ناجولێتەوە ، بەلكو شتە نادیارەكانیش دەجولێنەوە كە ئەم جۆرە جولانەوەیەش بە جولانەوەی (مەعنەوی) ناودەبرێ ، بۆ نموونە (جولانەوە لە شانۆگەریەكدا) كە دەما

لەكاتی سەمادا ، یانەخۆ « مار »كە چۆن دەخشێت ئەمانە هەمووی نموونەی سادەترین شێوەی جولانەوەن .

ئێستاكە بابێین لە قالبە ئالۆزەكەی‌دا ببینین ، سەیری (سورانەوەی ئەستێرەكان بەدەوری یەكدا) ، یاخود نگەبەزێنتە هەڵوێستێكی درامی .. یاخود جولانەوەی رۆشنبیریو هونەر لە وەدەركەوتنو گوومبوون‌دا .. وەهەموشتێك ... هەمووشتێك لەجولانەوەو گۆڕانو نوێبوونەوەدایە .. زیندەوەر هەرچی جۆرێك بێت لە جۆرێكا داناكاسێ ...

ئەسپ لەكاتی غارغارێن‌دا زیاتر لە چواربەلێ پێوە دەبینرێ ..

-٣-

پنتێكی سپی لە وێنەیەكدا، وەك بڵێی بەشێك نەبێت لەو وێنەیەدا ، بەگژ دەوروبەرە رەشەكەی‌دا دێتو ملهلانێ دەگەڵ پنتە رەشەكان‌دا دەكات ئەم جۆرە جولانەوەیەش لە هێلی دەرەوەی وێنەكەدا وەبەرچاو دەكەوێت ..

تێهەڵو تێكردنەوەی كاری هونەری ئەوەمان بەسەردا دەسەپێنێ كە خودی كارەكە لە رەگەزە پێكهاتووەكانی‌دا رووت كەینەوە .. ئێمە كە لەوێنەیەك رادەمێنین هەوڵ دەدەین كە هەموو ئەو شارەزاییەی دامان‌گردووەو هەموو ئەو تاقی‌كردنەوانەش كە چاوەكانمان بینیویانە بەكاری بهێنین ، بۆ نموونە چیرۆك كە هونەرمەند دەریدەبڕێ ، یاخود ئەو هێماو رەمزانەی بابەتێكی پێدوروستدەكات ، دیان هەناسە درێژی نووسەر ، پسپۆڕیو شارەزایی تێدا دەبینرێ ، هەموو ئەو شتانە وەكو هۆیەكی سەرەكی كاردەكاتە سەر بەهای كاری هونەری لە هەمان كاتیش‌دا

كارێكی زۆریشی لەسەر بۆ چوونەكانمان‌دا هەیە لە دەست نیشان كردنی نرخی كارەكەو

چۆنیەتی پێكهاتنی ، بەلام دیسان ئەو (هۆیە بریقەدارانە) كە نرخ بەكاری هونەری دەدەن نابێت بەیەكجاری پشتیان پێبەسترێ ، تەنها ئەوەندە كە دەورێكی باش لە مەسەلەی هەڵسەنگاندنو بەكالاكردنەوەی پێكهاتووەكانی ناوەوەدەگێرێ .

ئەمەش گومان تێدانیەبە لە هیكڕا وەدەستناهێنرێ ، بەلكو دەبێت دوای تاقی كردنەوەو راهێنانی‌بەردەوامەوە بێت (لەو بوارەدا) ، یانی گەر بمانەوێ بەرهەمێك شی بكەینەوەو بەهۆی تیشكی بینینمان لێی وێبكەوین پێویستە پێش هەموو شتێك رەگەزە ئەدەبیەكانو ئەو رەگەزانەی لە بواری رەخنەی ئەدەبیدا بەكاریان دەهێنین دەباڵ قاوخێكی هونەریان بنێین پێویستە ئەو رەنگو رووانەش كە لە كارەكەدا جیانو پەیوەندیان بە رەگەزی تر هەیە وەلایان نێین .. ئێمە ئەوسا دەتوانین لە چۆنیەتی پێكهاتنی كارەكە بگەینو بە دوورستی هەڵیسەنگێنین .

ئەمەو هەموو ئەو شتانەش كە كاری هونەری دەخەملێنن پەیوەندی بەسەركردنی سۆزی هونەرمەندەوەیە ، هەستانی سۆزیش هەمیشە بەدوای رێگای دەربڕین‌دا دەگەرێت..

بەدوای كیانێكی مادی هەست پێكراو كە بتوانێ بەهۆیەوە هەستی بینەر بجولێنێو سەرنجی دابكشێ بۆ جیهانی ناوەوەی !

هەموو كارێكی هونەری لەسەر بناغەی ترسو گومانو بەختیاریەوەیە .. كەئەمەش كاتەكانی سەركردنی ئیلهام پێكی دەهێنێ ، كەچی جیهانی دەرەوەی كارەكە بەوجۆرەنیەبە بەلكو لەشتی‌تر پێك دێتو بەرگ ئاسا دیوی ناوەوە دادەپۆشێ جا كاتێ ئێمە كە كارێكی هونەری هەڵدەسەنگێنینو دەیخەینە ، بەرتیشكی لێكۆلینەوە پێویستە ئەو بەرگە بدڕێنینو لای ببەین ..

جونكە سەرنجی لابەلا (لەدیوی دەرەوە رامان) بە هیچ جۆرێك جەمكی كارەكەمان ناداتێ پێویستە دەگەڵی بژینو هەست بەو جولانەوەیەبكەین كەوەخۆی گرتوە .

● سەرچاوەكان :
★ الحركه في الفن والحياه
ـ حسن سلیمان ـ .
★ سیكلوجیة الخطوط
ـ حسن سلیمان ـ .
★ جریدة (الجمهوریه) البغدادیه صفحه (آفاق) عام ١٩٧٦ . (والصفحه الاخیره) عام ١٩٧٧ .

دەنگی

ئەدەبیاتی گاڵتەجار ! .

محمود زامدار

★ زەردەخەنە ، پێكەنین ، رووخۆشیی ، قسەی نەستەقو بەجێ ، قۆشمەبی ، بزە ، گاڵتەوگەپ ، تانەوتەشەر ، دەسكەمە ، فشەو جرتو فیكە كێشانو تەوسو توانج ، نوكتەو قسەی توێكڵدارو (كۆمیدیا) .. سەرجەمیان چەند دیاردەیەكی سایكۆلۆژینو سەر بەیەك رەچەلەكو لەیەك بەهارەوارەوە سەردەر ئەكەنو لە هەمان كاتیشا چەند نیشانەیەكی زیندوی كۆمەلایەتینو بەندن بەگەلێ بنكەوبنەماو بارودۆخی جیاجیاوە .. یا وەكو (نیتشەێ)ی فەیلەسوف واتەنی : (لەمەسەلەی پێكەنین‌دا ، مرۆڤ تا كەئازەلی نێو ئاژەڵەكانە ، چونكە خاوەن ئازارێكی كوشندەوقوولو بێئامانە ، هەر بۆ چاركردنی ئەو ئازارەیش، بۆ خۆی پێكەنینی داهێناوە .!»

هەر لەكۆنی كۆنەوەیش . لەگەڵ پەیدابوونی یەكەم مرۆڤ ، ئەم دیاردەیە هاتۆتەپێش .. كاتێ كە سەیری هازەی تافگەیەكی كردوە تاس بردوێتیو ئینجا (بزەیەك) .. كە گوێی لەشریخەو چاوی لەچەخماخەی كەشە هەورێبوە ، واقیو رماوەو لەپاشا نەرمەتای پێكەنینێ دایگرتوە، كە دیوێتی ئەرەدرندەیەك خەریكی هەڵدراندنی نێچیرێكی بێ دەسەلاتە .. حەبەساوەو ئینجا فیكەیەكی تیژو درێژی بۆ كێشاوەو روخۆشو دلنەوابوە ..!

رژێمو نەریتی جەنگەڵو ئێرەوار وابوە ، ئەمیش ـ مرۆڤەكە ـ پێكەنینو فشەو تانەو بزەی‌كردوە بەچەكێكو روبەڕوی ئەو رژێمە بۆتەوە .. كە كۆمەڵگەی مرۆڤایەتیش هاتۆتە كایە ، كارەكە ، كەوتۆتە بارێكی‌ترەوە ..! واتە : هەر چەندە مرۆڤ ئاژەڵێكی (كۆمەڵایەتی)و (قسەكەر)و (روناكبیر) بوە ، ئەوەندەیش ئاژەڵێكی دەم بە (پێكەنین) ..!

هەر لەدێر زەمانیشەوە ، سەرلەبەری فەیلەسوفو زاناو سایكۆلۆژیستەكان ، لەئەفلاتونەوەبگرە ، تا شیشرۆنو فارابیو دیكارتو سپینۆزاو فۆلتێرو كانتو هیگلو شۆپنهاوەرەوە ، تا ئەگەینە برگسینو فرۆیدو ماكدوگالو ئادلەرو یونگو راشەوە ، بابەخێكی ئاشكرایان بەم دیاردەیە داوەو بەباسی تێر ، تێرتریان كردوە ..!

★ كانیاوی روونی پێكەنین لەعەقڵو هۆشێكی بەرفراوانەوە هەڵئەقوڵێت ، مومكینیش نیە مرۆڤێكی كرماویو چارسەختو توندو بێتامو دەرمارگرژ . بتوانێ بزەبیكرێ ، یاقورگی خۆی لەسەر هەسانی پێكەنین‌دا بساوێ ..!!.. بێگومان هەر وەكو چۆن ئەم دیاردەیە ، دەورێكی دیاری لە فسیۆلۆژیای مرۆڤا هەیەو هەبوە ، ئەناوایش لەناخو دەروونی‌دا كاری خۆی گێراوەو ئەگێرێ .. بۆیە كەشاعیرێكی دڵناسكی وەكو (بایرۆن) ئەڵێ : « هیچ كاتێ پێكەنینم بە دیمەنێكی مرۆڤانە نەهاتوە ، گەر ئەو پێكەنینەم شتێ نەبووبێ ، تاخۆمی پێلەگریان بپارێزم ..! » .. جێی سەرسوڕمانیش نیە گەر لە رۆژی ئەمرۆمان‌دا (كۆمیدیا) بووبێ بەهونەرێكی دەمڕاستی سەر بەخەڵكو پێكەو بنەمای ئەدەبیو هونەریی خۆی ـ وەكو هونەرەكانی‌تر ـ لەتەك خۆیا هەڵگرتبێ ..!

هەر بۆیەشە ، مەنەلۆژو نوكتەو شانۆگەری كۆمێدیو رۆمانی گاڵتەجارانەو (كۆمیدیا)و پێكەنین‌بوە بەباشترین دەرمانی خەمو نیگەرانیو لابردنی ناهومێدیو بوغی دڵو رەشبینیو مێشكو جێژو دەرون ..! خۆباش لەبەر چاویشە كەچۆن ، كۆمەڵو مرۆڤی زیندو دەیەها زەردەخەنەی وەكو : زەردەخەنەی « هاندان ـ سەركەوتن ـ دلنەوایی ـ فشە ـ بەرجاندن ـ روالەتباز ـ نهێنی ـ ئازار ـ سێكس ـ چاوبەرەوژێری ... تاد » داهێناوەو مەبەستە سایكۆلۆژیو كۆمەلایەتیەكانی خۆی پێ جێبەجێ ئەكات ..! تۆ بەوردی تەماشای ئەم ئەدەبو هونەرە بكە ، كە بەتانەوتەشەرو بەپلارو توانجێكی رەندەوە ، چۆن فشەیەك بەنموونە دەمڕو شملی شەڕەكانی نێو كۆمەڵ ئەكات :

« لەخۆبایی ـ چاوچنۆك ـ زلحورت ـ كۆنەپەرست ـ لوتبەرز ـ هەڵباز ـ موزایەدەكەرو خۆدامەزرێنەر ـ حەپۆلەێش ـ كەشخەچی ـ چاووراوكەر ـ فسۆس پاڵەوان ـ كاسەلێس ... تاد » .

ئینجا بەوردی دەرك بەدەوری كارێگەرانەو بەنرخی ئەم دیاردەیە ئەكەیت ..! زۆر سەیریش نیە گەرهاتو ووتمان : پێكەنینو كۆمیدیا ئامرازێكی بەجەرگی شۆرشگێرانەی مرۆڤەو دەورێكی دیارولەباری لە پێشكەوتنو گۆرانیی كۆمەلایەتیا بینیوەو ئەبینێ !! كەمومكین نیە ترازێدیا بەهەمو هێزو هەرەنگییەوە ، رەنگی ئەو دەورە ببەستێ !!... ئەكرێ رۆماننوسێ ، چیرۆكەوانێ ،نوسەرێ ،شاعیرێ ،خەڵكبەرێنێو لایەنە درامیەكەی نێو بەرهەمەكەی بكا بە (كارەسات)ێكو ئاوەژوی كونجەجیاجیاكانی ژیانی پێ بكاتەوە ، بەلام هونەری كۆمیدیا كارێكی یەجگار قورسەو هەرسمێل سورێ پێی ناوێرێو بۆی مەیسەر نابێ ..! دوكتور زكریا ابراهیم لەكتێبە بەنرخەكەی (سایكۆلۆژیەتی پێكەنینو گاڵتە)دا ئەڵێ :

« میكانیزمی پێكەنین سەر بەنەگونجانو نەسازانەو ئاوەژوی میكانیزمی هونەرە ، كەبەندە بەگونجانو سازان بەلام كاتێ كەپێكەنین بەو پەرێ هێزو برستەوە هەو ئەكاو سەر ئەكەوێ ، مۆركێكی جوانیلۆژیانەی ناسكو پەنام وەرئەگرێ ، هەر وەكوچۆن لەكۆمیدیادا بەزەقی ئەو

بڕوانە ل : ١١

بەتەمەن نیە ...

وابباوە كە مرۆڤ تانەگاتە تەمەنێكی دیاری كراو بلیمەتی دەرناكەوێ ، یان مرۆڤ كەبەساڵا چوو تەمەن كاری تیێدەكاو مێشكی سست دەبێو ئەو توانایەی لەلاویدا هەیەتی بەپێی گۆڕانی تەمەنی نایمێنێ . كە دەوترێ ئەدیبو هونەرمەند بەرهەمەكانی لاویان زیاتر سەركەوتووترە تا هی پیریان ، ئەمە شتێكی راست نیە . جاری وائەبێ مرۆڤ لە پیریدا بلیمەتی دەردەكەوێ یان بەرهەمی پیریەكەی سەركەوتوترە تا بەرهەمی لاوی چونكە تەمەن پەیوەندی بە ئۆڕانی بەرهەمەوە نیەو هەمووی ئەگەرێتەوە بۆ باری ئایدیای ئەو ئەدیبە یا ئەو هونەرمەندە چونكە ئەو تۆڕانەی بەسەر ئایدلۆژیەتی ئەو مرۆڤەدا دێ هەمان ئۆڕان ئەكەوێتەوە بۆ بەرهەمەكەی یتر تایا ئەو ئۆڕانە بەرەو پێشەوە یان بەرەو دواوە بێت .

بەڵگەش بۆ ئەوەی بلیمەتی بەتەمەن نیە مرۆڤی زاهن هەر لەمناڵیەوە بلیمەتیو لێهاتوویان لێدیاری بووە بۆ نموونە :

● « مایكۆفسكی »لەتەمەنی (٤) چوار ساڵیدا بوو كە توانی هۆنراوەیەكی عاتیفی لە رۆژنامەیەكدا بلاو بكاتەوە .

● « ئەسكەندەری مەكدۆنی » لەتەمەنی (١٢) دوانزە ساڵیدا بوو كە هەڵمەتی هانیبە سەر رۆژ هەڵات .

● « شیللەر » شاعیری ئەڵمانی لەتەمەنی (١٤) چواردە ساڵیدا توانی ناوبانگێكی زۆر بۆ هۆنراوەكانی پەیدا بكات .

● « نیوتن » لەتەمەنی (١٤) چواردە ساڵیدا بوو كە ناوبانگی بەزانا دەركرد .

● « ژاندارکی » كچە قارەمانی فەرەنسە لەتەمەنی (١٨) هەژدە ساڵیدا توانی ببێ بە سەركردەی لەشكری رزگاری فەرەنسە .

● « خافیر فارۆ » شاعیری مەزنی پیرۆ لەتەمەنی (١٨) هەژدە ساڵیدا یاداشتی لە هۆنراوەدا وەرگرت .

● « جۆن كیتس » لەتەمەنی (٣٥) بیستو پێنج ساڵیدا، ماڵ ئاوای كرد وە توانی ببێ بە یەكێك لە شاعیرە بەناوبانگەكانی ئینگلیز .

● وە بەڵگەش بۆ ئەوەی كە پیری كار ناكاتە سەر بلیمەتی مرۆڤ .

● « تشن » هونەرمەندی ئیتالی لەتەمەنی (٩٨) نەوەدو هەشت ساڵیدا بوو كە وێنەی شەری دەریایی « لیبانتۆ »ی كێشا .

● « گوتە » لەتەمەنی (٨٠) هەشتا ساڵیدا بوو كە « فاوست »ی بەناو بانگی نووسی .

● « كاتۆ »ی رۆمانی لە تەمەنی (٨٠) هەشتا ساڵیدا بوو كە دەستی كرد بە فێربوونی زمانی یۆنانی .

● « گالیلو » زانای بەناوبانگ لەتەمەنی (٧٦) حەفتاو شەش ساڵیدا بوو بەراوێكی بەنرخی لەسەر فەلەك نووسی .

● « كانت »ی فەیلەسووف لەتەمەنی (٧٤) حەفتاو چوار ساڵیدا توانی پەراوێك لەسەر « ئەنترپولوجیا »و «میتافیزیكا» بنووسێ .

بورهان مستەفا مەعروف

تۆڵە ... ئەمان تۆڵە !!

نووسینی
رۆژی برۆبنیكۆ
گۆڕینی
نوری سەعید قادر

ـ ئەمرۆ ناتوانم لەگەڵتان‌بم لەو كاتەدا كە گەیشتینەبەردەمی ئەو ـ بارەی ـ كە بە نیشانەی شەرابەوە شانازیدەكرد . ئەمەم بە نیكۆلای ووت .

دیسانەوە ووتم :
جونكە ژنەكەم چاوەڕێمە !.
نیكۆلای بەوپەڕی تووڕەییەوە وەلامی دامەوە :
ـ هەموو جارێك وا دەست پێدەكەین ! لەسەرەتاوەیەكێك لە كۆمەڵ جیادەبێتەوە . پێش ئەوەی بگەینە ئەنجام ! ئەو كارەكەمان لێئەشێوێنێ !!
كورینە یابرۆین ،وازیلێبێنن با بچێتەوە خۆی بە بەركۆشەی ژنەكەیەوە ببەستێتەوە !!.

ـ زۆرباشە ، لەدڵی خۆما ووتم . خۆم ئەزانم چۆن تۆڵەی ئەم قسەیەت لێدەكەمەوە ! بەدرێژایی رۆژێكی تەواو ، بیرم لە پیلانێك دەكردەوە بۆ تۆلەسەندن . بۆ سبەینێ دەستم بەجێ بەجێكردنی كرد .
رێكەوت وابوو كە پەنجەرەی شوقەكەی هەردو كمان بەرامبەر بەیەكبوو . لەسەر قەراخی پەنجەرەكەو بۆ ئەوەی ژنەكەی نیكۆلای بمبینێ ، دەستم‌كرد بە بەناقەباك كردن . وە هەر لەو شوێنەدا كراسەكانی خۆم دەشتو لە ئوتووم ئەدان . و قەرشەكەشم پاك دەكردەوە . هەرچەندە لەوكاتا ئەشدا ماڵەكەم تێكدابوو !

دوای ئەوەش چوومە دەرەوە بۆ ئێواری لە گەڕانەوەمدا چەپكێ گوڵیشم كرێو بەبەرچاوێوە بردمە ژوورەوە .
خۆ ئەگەر بڵێم ژنەكەم لەم كارانەم سەری سوورمابوو هێشتا هیچم‌نەوتووە ! چوونكە سەری لێتێكچووبوو ، نەی ئەزانی چی بڵێ ، یا چی بكات هەتا پێی ووتم : با پلەی گەرمیت بپێوم !!؟
بۆ بەیانی هەندێ كاری نوێم خستە سەربەرنامەكە ، زۆر بە شانازیەوە لەبەر چاوی ژنەكەی نیكۆلای گۆشتم بۆ رۆست ئامادە ئەكردو سوورم دەكردەوە . لە كارگە ، كە نیكۆلای ئەیدیم خۆی لێ‌گێل ئەكردم ، وەكو ئەی‌دیبم ، یا هەر نەی‌ناسیبم .

ژنەكەی بۆ ماوەی هەفتەیەك زۆر بە خۆشیەوە سەیری كارەكانی ئەكردمو نیكۆلای وورده ووردە دەریخست كە كردەوەكانم كاری خۆی‌كردووە ئەی ویست بموەستێنێ ، بە گریانەوە لێم ئەپاڕایەوە كە بەزەییم پیابێتەوە ! تەنانەت رۆژێكیان تفتی دامێ كە مانۆڕە كەییم بداتێ . لەپاشا بەدەنگی بەرز ووتی : «بۆكەس نەهاتووە كە ژیانی خێزانی كەسێكی‌تر بشێوێنێ !! »

لە رۆژی یەكشەممەدا سەیرم كرد هەر جلی پیاوانەو پەرەو پەنجەرەكە بە هەوادا فڕێ ئەدرێتە دەرەوە . لە دواییدا نیكۆلاش بەخۆیو جانتاكەیەوە هاتەدەرەوە ، تووڕە ، بەدەست بەرەو ئێستگەی شەمەنەفەر ملی‌نابوو . بەلام زۆری نەبرد كە گەڕایەوە ، هەر ئەو ئێوارەیە بینیم كە ... بەركۆشەی ژنەكەی بەبەرەوەیە !؟
دووای چەند رۆژێك ، كە لە كارگە گەڕاینەوە بۆ ماڵەوە بە نیكۆلایم ووت :

ـ ئەڵێی‌چی پێكێك شەراب بخوینەوە ؟
بە حەبەساویو مۆڕە كردنێكەوە سەیری‌كردمو ووتی :
ـ هەرگیز نابێ ، چونكە ئەمرۆ ئەبێ جل بشۆم .. ناتوانم بێم .. هیچی‌تر ناڵێم ..!؟
منیش ، زۆر لەسەرخۆ ووتم :
ـ ئەوەتا هەموو جارێك وا دەستپێدەكەین .. لە سەرەتاوە یەكێك لە كۆمەڵ جیادەبێتەوە .. پێش ئەوەی بگەینە ئەنجام ، ئەو كارەكەمان لێئەشێوێنێ .!!..

ئەو رۆژە ، بەبڕوایەكی زۆرەوە گەڕامەوە ماڵەوە ، ژنەكەم زەردەخەنەیەكی ناسكی پێشكەش‌كردم ، بەلام پێی ووتم :

ـ كوا چەپكە گوڵەكە .!؟
بەوپەڕی پاكیوە ووتم :
ـ لەبیرم چوو ...

بۆ ئێوارە ، گومانو سەرسوڕمانی خۆی بۆدەرخستم چونكە ، كە سەیری بەتانەكەی كرد پاكنەكرابوو ، پاش بیركردنەوەیەكی كەم ووتی :
ـ لەوانەیە گۆشتەكەشت بۆ رۆستەكە توێ توێ نەكردبێ !؟
تێكەڵ لە پێكەنینو تووڕە بوونە پێم‌ووت :

ـ تكام‌وایە ئەوەی كە دیت زۆر بەراستی وەرنەگریتو بەردەوام ئەوانە بكەم ! چونكە هەرگیز شتی وانابێ .

هەرئەوەندەم خۆش‌بوو ، چونكە هەرگیز چاوەڕوانی ئەوەنەبووم كە گۆرەوی وشەبەقەكەم بەرەو پەنجەرەكە باڵ‌بگرنو بەكەسەر بەرەو ماڵی باوكی‌بۆی دەربەڕێت .. بۆ سبەینێ چەپكێك گوڵی جوانم كڕیو بۆم‌برد لێی وەرگرتم بەلام تا دەستی كەیشت فڕێی‌دا چووم قوتوویەك شیرینیم كڕیو بۆم‌برد ..

زۆر بە دڵڕەقیەوە دەری كردمەوە . كرنۆشم بۆ برد ، وەلامی نەبوو ... دووا كاغەزم راكێشا .... پاڵتۆ درێژە بارانیەكەمم داكەندو فڕێم‌دا ، دایە قاقای پێكەنینو دەستی كردە ملم ... چونكە بەر كۆشەكەی لەبەرمەوەدی كە **پاڵتۆكە دای‌پۆشیبوو ......**

سەرۆك بەکرچاوی بە برای شای ئێران کەوت

نیوەڕۆی یەك شەممەی ڕابوردوو بەڕێز سەرۆك احمد حسن البکر لەکۆشکی کۆماری چاوی کەوت بە ئەمیر شاهپور غلام رضا پەهلەوی برای خاوەن شکۆ محمد رضا پەهلەوی شاهنشای ئێران ، ئەویش بەبۆنەی سەردانەکەیەوە بۆ عیراق .

بەڕێز ئەمیر غلام سڵاوی خاوەن شکۆ شاهنشای ئێرانی گەیاند بەسەرۆکی بەڕێز لە گەڵ هیواخوازیدا بە پێشکەوتنی زیاتری گەلی عیراق .

لە چاوپێکەوتنەکەدا باسی پەیوەندی دوو قولی هەردوو وڵات کراو پێویستی پتەو کردنی بۆ خێری هەردوو گەلی هەردوو وڵاتی دراو سێ .

لە چاوپێکەوتنەکەدا باڵوێزی ئێران لە بەغدا ئامادە بوو .

لە بڕیارێکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا

ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بڕیاریدا هەموو ئەو خانوانەی بۆ هاو وڵاتییان تەرخانکردبوون پێشدامەزراندنی دەزگای گشتیی نیشتەجێ کردنی سەر بەیاسای دەستلێدراوی ژمارە (٥٤)ی ساڵی ١٩٦٢ دروستکراون ، بەناوی ئەو کەسانەوە تۆماربکرێن کە پێشتر دایەرەی تاپۆ بۆی تەرخانکردبوون ، وە بڕیارەکە وای بەپێویست داناوە کەنیشانەی دەستبەسەراگرتن (لەجیاتی بارمتە)بۆبۆ بەرژەوەندیی گەنجینەی دەوڵەت بخرێتە سەر تۆمارەکان بەو پارەیەی لای ئەو کەسانە ماوەتەوە کەخانوویان بۆ تەرخانکراوە لەپارەی خانووەکەو قازانجی پارەی خانووەکەش بەپێی دەقی ئەو پەیمانەی لەگەڵیاندا بەستراوە .

ئەم پارەیەشیان بەقیستەمانگانەیەك لێ ئەستێنرێت کەنابێ لە میقداری ئەو قیستانە کەمتربێت کە لەپەیمانی خانوو پێدانەکەدا دیاریی کراوە ، وەئەبێ لەماوەیەکیشابدرێتەوە کە لەوماوەیە تێپەڕنەکات لەپەیمانەکەدا دیاریی کراوە .

ئەگەر ئەو کەسەی خانووەکەی بۆ تەرخانکرابوو لەکارگوزارانی دایەرە رەسمیەکان یانیمچەرەسمیەکان یاکۆمپانیاکانی کەرتی گشتیی یالەتەقاویتەکان بوو ، ئەوە قیستەمانگانەکانی لەرێی دایەرەکەیەوە لێوەرئەگیرێت ، ئەمەش دوای ئەوەی کە بەرنامەی پارەلێبڕین و هەموو شتێکی تریش کەپەیوەندیی بەوکارەوە هەبێت بۆدایەرەکەی ئەنێردرێ .

ئەوکەسانەی لەکارگوزارانی دایەرە ڕەسمیەکان یانیمچەرەسمیەکان یا کۆمپانیاکانی کەرتی گشتیی یالەتەقاویتەکانین و خانوویان بۆ تەرخان کراوە ، قیستەمانگانەیان بەگوێرەی قەرز وەرگرتنەوەی دەوڵەت یاخود هەر یاسایەکی تر کەشوێنی ئەم یاسایە بگرێتەوە لێ ئەستێنرێت . دەزگادارایییەکانی ئەو ناوچەئیدارییانەی خانووەکانیشی لەسنووردایە سەرپەرشتی کردنی کۆکردنەوەی ئەوقیستانەی ئەکەوێتە ئەستۆ .

هەروەها بڕیاری ئەنجوومەن مافی بەوکەسانە داوە بڕەی یەکەمی بڕیارەکە ئەیانگرێتەوە بەوەی کەمافی ئەوەیان هەیە دوای دانی هەموو پارەی خانووەکەو قازانجەکەی چی لەخانووەکە ئەکەن بیکەن بەمەرجێك ، ئاگادارکردنەوە ئەو مەبەسەی لەپێناویا ئەو خانوانە دروستکراون . هەروەها بڕیارەکە پەنجەی بۆ ئەوەش ڕاکێشاوە کە پرۆژە نیشتەجێیە تایبەتیەکان ئەخرێنە سەر ئەودەزگا رەسمیو نیمچەرەسمییانەی بۆ مەبەسی نیشتەجێ کردنی کارگوزارانی خۆیان سوودی لێئەبینن .

وەئەو دەزگاوبراوانە بەو پێیەی بەجاکی ئەزانن ئەو پرۆژانە بەرێوەئەبەن و پارەی سوود لێوەرگرتنی پرۆژەکەش کۆئەکەنەوە بەداهاتی گەنجینەی دەوڵەتی تۆمارئەکەن .

بە بۆنەی ڕۆژی ئافرەتانی جیهانەوە :

ئاهەنگی ئافرەتان لەناوچەی ئۆتۆنۆمی

هەولێر : پەیامنێری « هاوکاری »

دوێنێ ، ڕۆژی سێ شەممە ، یەکیتی گشتی ئافرەتانی عیراق ، لقی هەولێر ، بەبۆنەی ڕۆژی ئافرەتانی جیهانەوە کەرێکەوتی (٨)ی ئاداری کرددەستی بە ئاهەنگ گێران کرد کە سێ ڕۆژ ئەخایەنێ .

دوێنێ بەیانی زۆر کەس روویان کردە بارەگای یەکیتی بۆ پیرۆزبایی کردن بەم بۆنەیەوە ، ئێوارەش کۆبوونەوەیەکی ئافرەتان لە هولی شارەوانی کراو بەم بۆنەیەوە چەند وتارێ پێشکەش کرا لەگەڵ چالاکی هونەری بە هاوکاری لەگەڵ بەرێوەبەریتی چالاکی هونەری بارگاکەو یەکیتی گشت نەقابەکانی کرێکاران لە هەولێر .

ئەم بەیانیەش یەکیتی ئاهەنگ ئەگێرێ و بەم بۆنەیەوە دیاری بەسەر منالانی باخەی پاراستنی ساوایاندا ئەبەخشێتەوەو بۆ ئێوارەش کۆڕێکی ئەدەبی لەبارەگای یەکیتی نووسەرانی کورد لقی هەولێر بەهاوکاری لەگەڵ یەکیتی گشت ئافرەتانی عیراق لەهولی گەل رێك ئەخرێو سبەینێش یەکیتی سەردانێ بۆ ناوچەی دارستانەکانی ئاسکی کەلەك رێك ئەخات کە لەم سەردانەدا چالاکی هونەریو ئەدەبی ساز ئەکرێ .

وە لە پارێزگای سلیمانیشدا شەقامو ساحەگشتییەکان بە بەیاخی عیراقو وێنەی سەرۆکی فەرماندە احمد حسن البکرو بەڕێز صدام حسین رازاونەتەوە لەگەڵ ئەو دروشمانەشدا کە ئەو دەسکەوتانە ئەخاتە روو **حکوومەتی شۆڕشو سەرکردایەتی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب بۆ کەرتی ئافرەتانیان بەدیهێناوە ..**

بەڕێز وەکیلی پارێزگاری سلێمانیو هاوڕێ ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبی شوعبەی سلێمانی وهاوڕێیان ئەندامانی سەرکردایەتی شوعبەکەو گەورە لێپرسراوانی پارێزگاکەو ئەندامانی ڕێکخراوە پیشەییەکان و گەلیەکان سەریان لە بارەگای یەکیتی ئافرەتانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی لقی سلیمانیداو پیرۆزباییان پێشکەش بەسەرۆك و ئەندامانی یەکێتییەکە کرد بەبۆنەی ڕۆژی ئافرەتانی جیهانەوە ..

هەروەها یەکیتی بەو بۆنەیەوە پیشانگایەکی پۆستەری سیاسی پێکهێنا گەلێ تابلۆی وای تێدابوو کە دەسکەوتەکانی شۆڕشی حەفدەی گەلاوێژی بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی ئافرەتانی عیراق ورادە جیاجیاکانی ئافرەتانەوە خستبووەروو .. هەروەها بەو بۆنەیەوە گەلێ چالاکی جیاوازی نواند ..

کۆبونەوەی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

ڕۆژی شەممەی ڕابوردوو هاوڕێ فلیح حسن الجاسم ئەندامی سەرکردایەتی قوتری پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست و وەزیری دەوڵەت بۆ رێکخستنی کاروبار لەنێوان حکوومەتی مەرکەزیو دەزگاکانی حوکمی ئۆتۆنۆمیدا سەرۆکایەتی کۆبوونەوەیەکی ئەنجوومەنی راپەڕاندنی ناوچەی ئۆتۆنۆمی کردو لەکۆبوونەوەکەدا بەڕێز احمد عبدالقادر سەرۆکی ئەنجومەنی یاسادانان و هاوڕێ عدنان داود جێگری ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی لقی ژووروی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب و بەڕێزان پارێزگارەکانی هەولێر و سلیمانی و دهۆك و هاوڕێیان ئەندامانی سەرکردایەتی لقی ژووروی حیزبیشیدا بەشداربوون .

هاوڕێ ئەندامی سەرکردایەتی قوتری وتی : **ئەو کۆبوونەوەیە سەرەتای قۆناغێکی نوێی کاروبارو فەرمانەکانی دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی نیشان ئەداو دەوری ئەو دەزگایانەش لە پێشکەش کردنی باشترین خزمەت گوزاریی بەهاو وڵاتیان بەهێزتر ئەکات ، سەرەڕای ئەوەش کە لە پێداویستەکانی خۆئامادەکردن بۆ ئاهەنگ گێرانی جەژنی نەورۆز ئەکۆڵێتەوە .**

حیزب پێك بهێنرێ بۆ ئەوەی سەرپەرشتیی ئەو فیستیڤاڵە جەماوەرییە بکات کەبڕیاروایە بەو بۆنەیەوە لەناوچەکەدا پێك بهێنرێت .

لیژنەکەش لەبەڕێز هاشم حسن سەرۆکی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندن و هاوڕێ عدنان داود جێگری ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی لقی ژووروی حیزب و بەڕێزان محمدامین محمد ئەمینداری گشتیی بەرێوەبردنی ڕۆشنبیری و لاوان و سیروان عبدالله ئەمینداری گشتیی بەرێوەبردنی شارەوانیو هاوینەهەوارەکان و عبدالغفار عبدالقادر جێگری ئەمینداری گشتیی بەرێوە بردنی پەروەردەو زانیاریی بەرزو پارێزگارەکانی هەولێرو سلیمانیو دهۆك پێك هاتووە .

هەروەها بڕیاردرا سێ لیژنەی لق بەسەرۆکایەتی پارێزگارەکانی ناوچەکە پێك بهێنرێت ، بۆ ئەوەی هەرلیژنەیە پێداویستەکانی فیستیڤاڵەکەو سەرپەرشتی کردنی ، هەر یەکەیان لەپارێزگاکەی خۆیدا ئامادە بکات وە پارەی پێویستیش بو هەڵسوڕاندن وسەرخستنی تەرخانبکرێت . هەروەها بڕیاردرا پارەیەکی دەستمایە بخرێتە دەست ئەنجومەنی ڕاپەڕاندن بۆ هەڵسوڕاندنی ئەو پێداویستانەی کە ئەبێ زۆر زوو وبەخێرایی لەناوچەکەدا جێبەجێ بکرێن .

لەکۆبوونەوەکەدا بڕیاردرا لیژنەیەکی باڵا بەسەرۆکایەتی هاوڕێ فلیح حسن الجاسم ئەندامی سەرکردایەتی قوتری

هەموو کارگەرانی دەزگا تەندروستیەکان موخەسەساتی تایبەتی دەیانگرێتەوە .

ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بڕیاری دا کە هەموو کارگەرانی دەزگا تەندروستیەکان موخەسەساتی تایبەتی بیانگرێتەوە کە دو سەدو پەنجا فلسە سەرەڕای ڕۆژانەی ئاسایی خۆیان .

سەرچاوەك لە وەزارەتی تەندروستی پێی ئەمەی ڕاگەیاند .

ئەوەی شایانی باسیشە کە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە حوزەیرانی ڕابوردوودا بڕیاری دابوو هەموو کارگەرانی نەخۆشخانەو تیمارگەکان و کارگەرانی لقەکانی تەشریح لە طبی عەدلی موخەسەسات بیانگرێتەوە کە دوو سەدو پەنجا فلسە .

میوانداری کۆشکی کۆماری

دوێنێ بەیانی بەڕێزان ئەندامانی وەفدەی پەرلەمانی کەنەدا بەسەرۆکایەتی کلودوا ئەبر سەرۆکی لیژنەی کاروباری دەرەوەی پارتی محافزینی کەنەدا چوونە کۆشکی کۆماریو بەبۆنەی سەردانیان لە وڵات ناوی خۆیان لە دەفتەری میوانداریدا تۆمار کردوە .

هەروەها بەڕێزان سعاد ادیب جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی تەنفیزی ئەمینداری گشتیی بەرێوەبەرایەتی کاروباری ناوخۆی ناوچەی ئۆتۆنۆمیو یحیی محمد طاهر باڵوێزی گشتیی عیراق لە کرمانشان وغانم عزیز خدوری بەرێوەبەری گشتی کۆمپانیای شتومەکی خواردەمەنی چونەتە کۆشکی کۆماریو بەبۆنەی چونیان بۆ دەرەوەی عیراق ناوی خۆیان لە دەفتەری میوانداریدا تۆمار کردوە .

هەروەها بەڕێزان نەدیم احمد الیاسین بەرێوەبەری گشتیی ڕاگەیاندن و محمد جاسم حمادی بەرێوەبەری گشتیی دەزگای مەرکەزی نرخ داتان چونەتە کۆشکی کۆماری بەبونەوی گەرانەوەیان بۆ وڵات و ناوی خۆیان لە دەفتەری میوانداریدا تۆمار کردوە .

تاقی کردنەوەی سەرژمێری تەواو سەرکەوتوو

زۆر سەرکەوتوانە پیرێ تاقی کردنەوەی سەرژمێریی لەسێ ناحیەدا کراوە کە ئەوانیش برتین لەناحیەی ئەکەد لەپارێزگای ذیقارو مەدحەتیە لەپارێزگای بابل و عەینکاوە لەپارێزگای هەولێر بەڕێزان پارێزگارەکان و سەرۆکی لیژنەی و ئەندامانی لیژنەکەو لقەکانی ئەو لیژنانە سەرپەرشتی ئەوسەرژمێرییەیان کردوە .

مەبەست لەم تاقی کردنەوانە ئەوەیە کە کادیری شارەزاو ڕێکوپێکیەکی تەواو پێ بۆ ئیستیمارەکانی سەر ژمێر کردن دابینبێت بۆ ئەوەی ئەو سەرژمێرییەی داتیایە لە ئاوەڕاستی مانگی تشرینی یەکەمی داهاتودا بکرێت بەتەواوی سەرکەوتوو بێت .

لەو سەرژمێرییەی لەناحییەی عەینکاوەداکراوە (٤٤٥) لە بەرێوەبەرانی کەرتەکان و سەرژمێرانێکی زۆری هەولێرو سلیمانیو دهۆك و نەینەواو تەئمیم بەشداریان تیاداکردوە .

سەرژمێرێکە ناوچەرگەی ناحیەکە خۆی و ٧٦ دێهاتی سەر بەناحیەکەی گرتۆتەوە ..

هاوڕێ عامر حسین ئەندامی سەرکردایەتی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب لقی هەولێر و سەرۆکی لیژنەی ڕاگەیاندنی سەرژمێریی لە پارێزگاکەدا ئەوەی دووپات کردۆتەوە کە سەرژماردنەکە بە سەرکەوتنێکی تەواوەوەکراوە ئەویش بەهۆی هاوکاری کردنی هاووڵاتیان لەگەڵ ئەو کەسانەی خەریکی سەرژماردن بون .

کۆبونەوەی ئەنجومەنی گەل لە ڕومادیو میسانو کەرکوکدا ..

پێرێ لە شاری ڕومادی ئەنجومەنی گەل بە سەرۆکایەتی هاوڕێ ئەندامی سەرکردایەتی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبی لقی ئەنبار سەرۆکی ئەنجومەنی مەرکەزی گەلی لە پارێزگاکەدا کۆبونەوەیەکیان کردوە .. لە سەرەتای کۆبونەوەکەدا بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن باسی دۆخی سیاسی ناوچەی عەرەبی کردوە لە گەڵ مەودای ئەو نەخشەو پیلانانەی ئیمپریالیزمو زایونیزم کە ڕژێمی گومڕای ئەلقە لە گوێو نۆکەری دیمەشق دەورێکی سەرەکی تیادا دەبینێت .

ئەندامانی ئەنجومەنەکە نارەزایەکی تەواویان بەرامبەر ئەوهەڵوێستە پڕ لە ناوانبارییانە دەربڕیوە کە ڕژێمی خایەنی دیمەشق بەرامبەر مەسەلەچارە نوسێکانی عەرەب دەیان نوێنێت .. لە هەمان کاتدا ستایشی ئەو هەڵویستە ئازایانەیەی سەرکردایەتی حیزبو شورشیان کردوە بۆ خۆراگرتن و بەرەنگار بونەوەی ئەو پیلانانەی و ئەولایەن گرتنە تەواوەی بەرامبەر مافە مێژوویە مەشروعەکانی گەلی عەرەبمان ڕەچاوی دەکات لە مەسەلە عادیلانەکانیدا ...

کۆبونەوەکەدا لە پێویستی هاووڵاتیانی کۆڵیوەتەوە .. لەو کۆبونەوەیەدا کە سەرۆکی لقەکانی ئەنجومەنی تیادا بەشدار بوە لە گرنگی کۆبونەوەی باوکان و مامۆستایانیان کۆڵیوەتەوە لەگەڵ دانانی جەدوەلێك بەو شوێنانەی کە پێویستیان بە کارەباو باخچەو سەیرانگاوهەیە ..

وە لەو کۆبونەوەیەدا کەپێری ئەنجومەنی گەل لە کەرکوکی ناوچەرگەی پارێزگای تەئمیم بەسەرۆکایەتی هاوڕێ سعدون مصطفی ئەندامی سەرکردایەتی **حزبی بەعسی سۆشیالیستی** عەرەب لقی تەئمیم کردویەتی لە کۆمەڵێك پێویستی هاووڵاتیان کۆڵیوەتەوەو بڕیاریشیان داوە تیپێکی کارکردن پێك بهێنن بۆ ئەوەی جۆری ئەو پێویستیانە دیاری کەن .

دوای ئەوە ئەنجومەن لە کۆمەڵێك لەو یاسانەی کۆڵیوەتەوە کە پەیوەندیان بە پێویستی هاووڵاتیانەوە هەیە .

هەروەها ئەنجومەنی مەرکەزیی گەل لە پارێزگای میسان پێری کۆبونەوەیەکی کردوە ، لە

کۆڕەکانی پیشەسازی لادێکان لەپارێزگاکاندا کۆتایی هات

لێپرسراوانی پیشەسازی دەسکرد لە لادێکاندا ئەو زنجیرە کۆڕانەیان دوای پێهێناوە کە بەرێوەبەریتی گشتی کشتوکاڵ سازی ئەکردو لەو کۆڕانەدا باسی پەرەپێدان و بەهێزکردنی پیشەسازی دەسکرد لەلادێکاندا ئەکراو سوود وەرگرتن لە کاتی بێکاری جوتیارەکان بۆ کاروباری بەرهەمدار لەگەڵ قەرزدان بە جوتیارەکان .

وە بڕیاردراوە کە چەند دەورەیەکی مەشق پێ کردن بۆ کادیرە کارگێرەکان لە پیشەسازی دەستکردی لادێکاندا بەهاوکاری لەگەڵ کارگەی فەرشی چنینی هەولێرو مەڵبەندی پیشەی دەست لە وەزارەتی پەروەردە سازبکرێ .

هەروەها بڕیاردرا چەند پیشانگایەکی وەرزی لە قەزاو مەڵبەندەکانی پارێزگاکانداو پیشانگای هەمیشە لە پارێزگای نەینەواو هەولێرو بەسرەو بەغدا بکرێنەوە .

ئەوەی شایانی باسە بەرێوەبەرایەتی ناوبراو ئیستا (٦٨) مەڵبەندی پیشەسازی دەستکردی لادێی هەیە لە پارێزگاکانی وڵاتدا کە جوتیارەکان فێری ئیشی

هاوکاری
هەفتانەو ئنیی یە
لە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی دەردەچێ
بغداد ساحة الخلاني ص.ب ٢٤١٦
تەلەفون ٦٨٢١١/٥ خەت
ژمارەی سپاردنی بەکتێبخانەی نیشتمانی ١٥٦
بۆ بڵاوکردنەوە و بۆزانین ، سەر لە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی بدەن

کردنەوەی ئیستگەی گاز پڕ کردن لەناوچەکانی ژووروودا

دەزگای گشتیی دابەشکردنی داهاتی نەوت و گاز ناوچەی ژوروو لقی تەئمیم لەم دوایەدا چەند بەنزینخانەو ئیستگەی گازپڕکردنی کردۆتەوە ..

سەرچاوەیەکی ئەو دەزگایە ئەمەی ڕاگەیاندوەو وتویەتی : ئیستگەی گاز پڕکردن کراوەتە کارو پێکهاتووە لەدوو بەش بۆ پڕکردنەوەی گازی شل وزەی پڕکر دنیان لەسەعاتێکدا ٦٠٠٠ دەبەئەمیش بۆدابین کردنی پێویستی گازی ناوچەی ژوورو .. هەروەها لە پارێزگای سلیمانی دوو بەنزینخانە کراوەتەوە بۆ ئەوەی بەنزین بکەنە ئوتومبیلەوە .. پارێزگاری کردن و چاك کردنەوەی توروومپای بەنزینخانەکان .

هەروەها ئەوەی دیاری کردوە کە دەزگاکە ئیستا خەریکی جێبەجێ کردنی سێ بەنزینخانەی ئۆتۆماتیکیە لەپارێزگای تەئمیم و سلیمانیو هەولێر سەرەڕای کردنەوەی بەنزینخانەیەکی تر لە هاوینەهەواری سەلاحەدین و سیانیتر لەقەزای رانیەو هەڵەبجەو ناحیەی هەریر .

هەروەها لەگەڵ ئەو بەنزینخانانەدا چەند وەرشەیەکی **میکانیکیو کارەبایی دەکاتەوە بۆ**

کڕین وفرۆشتنی نیسك ونۆك لە بازرگاکانی باکووردا هەر ئەبێ لە ناو خۆییدا بێت

ئەنجومەنی ڕێکخستنی بازرگانیی بڕیاری داوە مەسەلەی بەبازارگەیاندنی نۆك و نیسك تەنیا بەند بێ بەکۆمپانیای گشتیی بازرگانی خۆراك ، لەرێی ئەو هەرەوەزیە کشتسازیانەی کە لەشارەکانی نەینەواو دهۆك و هەولێرو سلێمانیدایە .

مەیسەر نەبوو ، ئەوا دەرفەت بدرێتە لقی کۆمپانیای گشتی تایەکسەر ئەو داهاتە لە بەرهەمهێنەرەکان و بەپێی مواسەفات و نرخی دیاریکراو بکرێت .. سەربازی دانانی چەند لقەلیژنەیەك بۆ ئەم مەبەستە .

هەروا ئەنجومەن بڕیاری داوە ، چەند لیژنەیەکی هاوکۆ بۆ ئەم مەبەستەو لەشارەکاندا بکاتەوە .. سەرەڕای دانانی لیژنەیەکی تر بۆ کڕین و پشکنین ئەو بەروبومە لەو شارانەدا .. کەو کارەکەیش دەستئەکەن .

هەروا ئەنجومەن دەس نیشانی نرخی کڕینی ئەو داهاتانەی واکردوە : لە ٨٤ـ٩٠ دینار نرخی هەر تەنێك لەنۆك ـ ٩٥ـ١٠٥ دینار بۆ نرخی هەر تەنێك لە نیسك .

Institut Kurde de Paris

ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش بڕیاری دا ئەو قەرزەی لەسەر ئەو خانوانە هەن كە لە دایەرەی تاپۆدا بارمتە كراون بەقیست وەربگیرێتەوە

ئەنجوومەنی سەركردایەتی شۆڕش یاسایەكـــی تازەی دەركرد بەپێی ئەو یاسـایە بڕیاریدا ئەو قەرزەی لەسەرئەو خانوانە هەن كە لەدایەرەی تاپۆدا بارمتە كراون بەقیسـت وەربگیرێتەوە ئەگەر هاتوو ئەوقەرزدارەی خانوەكەی خستۆتە بارمتەوە (رهن) یاخود میرات گرەكانی یا ئەو كەسـەی لەبریی ئەوە بەپێی یاسـا لەماوەی (٦) مانگدا لە رۆژی بەجێهێنانی ئەو یاسـایەوە داوایەك پێشكەش بەودایەرە تاپۆیە بكات كە قەرزدارەكـە خانوەكەی لێ بارمتە كردووە.

یاساكە ماوەی قیستەكانی بە پێنج قیستی سالانەی وەك یەك دانـاوە كە لەرۆژی بەجێهێنانی ئەو یاسـایـەوە دەست پێ ئەكات یاخود لـەو رۆژەوە كە ئەبێ ئەو پارەیـەی لێ دەست بكرێ بەدانـەوە سەبارەت بەو قەرزانەی كـە ئەبێ لەماوەیەكی دیاریی كراوا وەك لەماددەی یەكەمی ئـەو یاسایەدا هاتووە لەگـەڵ قازانجی سالانەی قەرزەكـە كەبریتی یە لە ٥٪ بدرێنەوە.

ئەمەش دەقی بڕیارەكەی ئەنجوومەنی سەركـردایەتی شۆڕشە .. بەپێی ئەحكـامی بڕگـەی (أ) لەماددە (٤٢)ی دەستووری كاتی دا، ئەنجوومەنی سەركردایەتیی شـۆڕش لـە كۆبوونـەوەی رۆژی ٢ـ٣ـ١٩٧٧ی دا ئەو یاسایـەی خوارەوەی بڕیاردا ..

یاسای ژمارە (٣٣)ی سالی ١٩٧٧

كردنە قیستی ئەو قەرزەی لەسەر ئەو خانوانەن كـە بەبارمتە دانـراون . ماددەی یەكەم .. ئەو قەرزەی لەسەر ئەو خانوانەن كە لەدایەرەكانی تاپۆدا بارمتە كراون ئـەكرێت بەقیست ئەگەر هاتوو ئـەو قەرزدارەی خانوەكەی خستۆتە بارمتەوە یاخود میراتگـرەكانی یا ئەو كەسەی لەبریـی ئەوە بەپێی یاسا لەماوەی (٦) مانگدا لەرۆژی بەجێهێنانی ئەو یاسایەوە داوایـەك پێشكەش بەو دایەرە تاپۆیـە بكات كە قەرزدارەكە خانوەكەی لێ بارمتە كردووە .

ماددەی دووەم ..
یەكەم .. قیستەكان بریتین لە (٥) قیستی سالانەی وەك یەك .. لەو رۆژەوە دەست پێ ئەكەن كە ئەو یاسـایەی تێدا بەجێ ئەهێنرێت یا خود لەو رۆژەوە كە پارەدا ئەوەكـە ئەبێ بدرێتەوە سەبارەت بـەو قەرزانەی كە ئەبێ لە ماوەیەكی دیاریی كراوا وەك لـە ماددەی یەكەمی ئەو یاسایەدا هاتووە لەگەڵ قازانجی سالانـەی قەرزەكە كـە بریتی یە لە ٥٪ بدرێتەوە .

دووەم .. ئەبێ قەرزدارەكە پارەی قیستەكەو ئـەو قازانجەی كەوتۆتە سەرقیستەكەش پێش دوایی هاتنی سالی قیستەكە بەتەواوی بدات بەو دایەرە تاپۆیەی خانوەكـەی لێ بارمتە كردووە .. وەئەگەر لەوە دواكەوت هەموو ئـەو قیستانەی نەیداون لەگـەڵ قازانجە كـانیانا تا رۆژی دانەوەیان ئەكەوێتە ئەستۆی .

ماددەی سێیەم ..
ئەگەر قازانجی ماوەكـانی پێشوو لەسەر ئەو كەسە كەلە كەبوو بوو لەپێش ئـەوەدا كەداوا بكات قەرزەكـەی بۆ بكرێ بەقیست ئەبێ ئـەم قازانجە كەلەكـە بووەش بخرێتە سەرئەسڵی قەرزەكـە .. ئەوسا كە هەووی بەپێی

ئەحكامی ئەو یاسایە لەسەری ئەكرێت بەقیست ..

ماددەی چوارەم ..

مەزاد كردنی ئەو خانـوە بارمتە كراوانەی كە ئەحكـامی ئەو یاسایە ئەیانگرێتـەوە ئەوەستێنرێ و لەمـەزادا كەوتبێتە سەر هەر كەسـێك رائەگیرێ وهەڵ ئەوەشێنرێتەوە ئەگەر قەرزدارەكە بەپـێی ئەحكامی ئەو یاسایە پێـش ئەوەی لەدایەرەی تاپۆ خانوەكە بەناوی كڕیارەكەوە تۆمـار بكرێت داوای ئەوە بكـات قەرزەكەی بۆ بكرێ بەقیست . دایەرەی تاپۆش رێی تۆمـار كردنی خانوەكە بەنـاوی كڕیارەكەوە نادات .

ماددەی پێنجەم .. ئەگـەر هاتوو قەرزارەكان كە بارمتەیان لەسەرە ژمارەیان لە پەیمانێكدا زۆر بوو ئەتوانن هەندێكیـان یاخود یەكێ لەمان داوای ئـەوە بكات كەبارمتەكەی بە پـێی قیست لێی وەرگرنەوە بەپێی ئەحكامی ئەم یاسـایـەو لەسەریەتی واتە داوەكەرەكـە یاخود داواكەرانی تر كەقیستە كەو مایەكەی بدەن و بكەڕێنەوە بۆ قەرزارەكانی تر بە پـێی ئەو پارەیەی كە بەریـان كەوتووەو داویانە .. میـرات گرەكانیش كە عەقارەكەیـان بەمیراتی وەریان گرتووە لـە پەیمانەكە وەكو قەرزارێـك كە بارمتەی لەسەر بێ لەقەڵەم ئەدرێ .

مادەی شەشەم .. ئەگـەر هاتوو بەیمانی بارمتەكە مافـی نیشتە جێبوون یاخود لـە سوودی ئەو قەرزارەبوو كـە بارمتەی لەسەرە ئەوە ئەبێت چاودێری ئەم مافەبكرێت و ئەو قەرزارەی كە بارمتەی لە سەرە ئەبێ ئەو قازانجەی كە لەمادەی دووەمی ئەم یاسایە بـاس لێكراوە ئەیدات .

مادەی حەوتەم .. ئـەو قەرزارەی كە بارمتەی لە سەرە ئەبێ هەموو رسوم و خەرجیەی ئەو پارەیەكە مافی تەقسیتی قەرزی لەسەرە بەپێی ئـەم یاسـایە ئەبێ بدات و لەمانەش رەسمی پوولەكە .

مادەی هەشتەم .. ئەحكامی ئەم یاسایە قەرزەكـانی بانقەكانی میری و دایرەكانی دەوڵەت و كەرتی گشـتی ناگرێتەوە كە كەوتوونەتە سەر عەقارە بارمتە كراوەكان .

مادەی نۆیەم .. ئـەم یاسایە لەرۆژی بلاوكردنەوەی لە رۆژنامەی رەسمیدا جێ بەجێ ئەكرێ .

احمد حسن البكر
سەرۆكی ئەنجوومەنی سەركردایەتی شۆڕش

هۆیپێویستەكانی ..

بەپێی گونجان لەگـەڵ سیاسەتی حكومەتی شۆڕش بۆ سووك كردنی بـاری هاووڵاتیان و بۆمە بەسـتی زیادكردنی هەل بۆقە رزارەكان كە بارمتەی عەقارەكانیـان كردووە لەلای هەندێ كـەس و بۆدانەوەی قەرزەكانیان و بـۆ ئاسان كردنی دانی ئـەم قەرزانە لەرێگای تەقیسـت كردنداو تاكو لە توانایان بێت دەوری خۆیان ببینن .. ئـەم یاسایە هاتۆتە كایەوە .

دەورەی سێیەمی ئەنجومەنی بەڕێوەبردنی یەكێتی قوتابیانی كوردستان لە هەولێر

رۆژی یەكشەمەی رابردوو،دەورەی سێیەمی ئەنجومـەنی بەرێوەبردنی یەكێتی قوتابیانی كوردستان لە هەولێر بەسترابۆ موناقەشـەكردنی باری رێكخستنی یەكێتی و جـۆری راپەراندنی كاروبارەكانی .

لە كۆبونەوەكەدا ، بـەرێزمحمد دبـدب ، سـەرۆكی نوسینگەی راپەراندنی یەكێتی نیشتمانی قوتابیـانی عیراق و هاورێ علی حسین ، ئەندامی سـەركردایەتی لقی باكوری حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالیست و رازگری نوسـینگەی قوتابیان و بەرێز حسن حسین سـەرۆكی نوسـینگەی سكرتاریەتی یەكێتی قوتابیانی كوردستان ئامادەبوو .

لەكۆبونەوەكەدا بەرێز محمد دبدب و هاورێ علی حسـین و بەرێز حسـن حسین قسەیان كردو لەبارەی دەوری قوتابیان وجولانەوەكەیان و هەروادەوری یەكێتی قوتابیانی كوردسـتان لەسەرانسـەری ناوچـەی ئۆتۆنۆمیدا دوان .

قسەكەران ، لەمەسـەلەی خولقاندنی كادری هۆشمەنـد دوان ، كە ئەبێ چۆن بەباشی لە واقیع و دۆخی ناوچەكـە بگات و خزمەتی خەڵك بكـات و بـەپێی باری سـەرنجی شۆڕشـەوە هەنگـاوبنێ . هەروا ئەنجومەن موناقەشـەی سازاندنی نێوان لقەكانی یەكێتی ولێژنەكانكرد . سـەرەرای هەڵخستنی گەلێ ش‍ەوەی‌سات و سەواكردن لەنێوان رێكخراوانی قوتابیاندا . لەپاشا ئەم برایا‌ نەیاندا : نهرو یعقوب عثمان فرید حسن محمد ، مصلح رشید حسین ، بۆ ئەندامێتی تازەی سكرتاریەت هەڵبژارد .. بەمەیش ژمارەی نوسینگە بریتیئەبێ لەسەرۆك و سكرتێری گشتی و حەوت ئەنـدام و دوو ئەندامی سپیر .. هەروا ناوی ئەندامانی ئەنجومـەنی بەرێوە بردنی یەكێتی كە ١٨ كەسـە چەسپێنرا .. هەروا بڕیاردرا شاری هەولێر ببێ بەبارەگای نوسـینگەی سـكرتاریەتی یەكێتی قوتابیانی كوردسـتان تابە باشیكاری خۆی راپەرێنێ .. لەكۆتاییدا ئەنجومـەن بروسكەیەكی بو سـەرۆكی فەرماندە بەرێز احمد حسن البكرو هاورێی خەباتگێـر صدام حسین هەنگرت و تیایا چاودێری شۆڕش و حیـزبی سەركردە ، حیزبی بەعسـی عەرەبی سۆشـیالیستی بۆ جوڵانەوەی قوتابیان نرخاندو بەڵێنیشییدا كەبـەردەوام بێت لەبەجێ‌گەیاندنی ئامـانج و ئارەزووەكانی سەركردایەتیسیاسی حیزب و شۆڕش .

دامەزراندنی چەند تاقیگایەك لە شارەكانی باكوور

لەوەزارەتی كارونیشتەنیدا جاڕدراوە بۆ دامەزرانـدنی چەند تاقیگەیەكی بناغـەیی لەشارەكانی سلێمانی و دهۆك و نەینـەواو هەولێردا .

ئەم هەنگاوەیش ، شـان بەشانی پـلانی وەزارەت ئەگونجێ لە پشتگیری كـردنی ئامیری ئەو تاقیگایانـەی كەسەر بەمەڵبەندی نەتەوایەتی لیكولینەوەو تاقیگەی بناغەیی‌یە بەشێوەیێ ، ئەو تاقیگایانـە بەسەرۆكایەتی تاقیگاكـانی باكور ـ لەهەولێر ـ ببەسترێت لەپێناوی هەڵخستنی گـەلێ لێكولینەوەی نێو تاقیگاكان بۆ جۆرەها كەرەستەی بناوخاك و ئاسان كردنی كاری ئەوانـەی ئەم بڕۆژانە جێ‌بەجێ ئەكەن .. بۆ ئەم مەبەستەیش گـەلێ كادیری بسپۆرو ئامیری تازەو پێویست تەرخان كراوە .

لـە سـەرێ

خێراكە وا دوانم بـۆگل داویتەوە

باوكی بەختیار

هاورێكەم تابلێیت ساكارو ساویلكەیە لەبەر چاكی و خووردوشت بەرزی هەموو كەسێك دەیەوێت خزمەتی بكات ، رووی تێكردەو گوتی ئـەوە ئـەو رادیو موسەجەلەیەت بەچەند كڕیوە ؟ پێم‌گوت بە ٤٥ دینار ، دەستی كرد بە پێكەنین گوتی تەنها ١٨ دینار زیادیـان لێ‌سەندویت مەچكیم گرت و پێم‌گوت دەستم بە دامێنت چۆن چونی ١٨ دیناریان زیاد لێ‌سەندوم ؟ خۆ من لـە بانقی رافدێن قەرزم كردوە بەزیادەكەی ئەم رادیـو موسەجەلەیەم كڕیوە .

هاورێكەم دیسانەوە دەستی كرد بە پێكـەنین و گوتی من كاك ... بگە تەلەفونی بۆكردم ئەو رۆژە یەك سەر تەنها ٢ دانەی بۆ گل دابومەوە دانەی بە ٢٧٫٣٠٠ دینار منیش چومە فروشگاكەی ئەفریقی پارەكـەم داو هەردوو رادیو موسـەجەلەكەم وەرگرت راستت دەوێت یەكێكی بۆ خـوم ئەوی‌تری بۆ خوشكەكەم كـازی راستبێت كاك ... بگە بە هاورێتی خوی هەڵسـاو زۆر سوپاسم كرد رووم كردە هاورێكەم گوتم ئەرێ تـو بتبیت دانەیەكیش بۆ ئیمە نەبێت ؟ گوتی هەوڵ دەدەم چاوم پی بكەوێت بەڵكو دانەیەكیش بۆتۆ گل بداتەوە !

لە دڵی خۆمدا گوتم ئەگـەر كاك ... بگەوە ئەوونەكانی تری كاك بگە بەم جۆرە ئەكەن بە هیـچ جۆرێك ئەم قاتی قڕییە ناكەوێتە شتەوە . كـە دەبرسی لە فروشگاكە ئەرێ كاكە ئەو پێویستە هەیـە وەلامت دەداتەوە تو نێ بهاتیتایە ماوەیستا تەنهـا ١٠ دانەبو ئەویش هەرشی برایەسەرو تـەواوبوو . ئـەی رووت رەش‌بێت بۆخوتو درۆت . ئە تەنها (١٠)دا نەبون و ئە دوێنێش تەواو بو . ئەوە بویە وا دەكـەن تا ئازاوە بنێنەوە . بۆ ئەوەی كەسانی ساویلكە قسەی خـراپ بلێن .

بۆئەوەی بلێن تەنها بۆ خویانە . بەلی ئەم جۆرە شرێتە دەهاتە پێش‌چاوم كە كاتێك هاورێكەم گوتی . فەرموو ئەوە تەلەفۆنم كردبۆ كاك .. بگ دەلێت بەسەر چاو هاورێكەت بنێرە ناوونیشانەیەكی بۆبدە من لێـرە دانەیەكی بۆ پەیدا دەكەم !

رووم‌كردە هاورێكەم گوتم كاكە زۆر سوپاسـت دەكەم من (١٨) دینـاری زیادی خوم داوەو ئارەش شك نابەم تا دانەیەكی‌تر بكرم . سوپاسی تۆ دەكەم بـەلام هاورێكەتو نمونەی هاورێكـەت روویان رەش‌بێت . بێ‌بلی رۆژێك دەبینم كۆتو زنجیری لەپێدابێت لەسەر ئەم رەفتارەی ئەرێ هاورێكەت نازانێ كە گەل لەجیـاتی دوو چاو هەزاران چاویان هەیە !

ئـەو شوێنە بـەو سپێرراوە تا بـە یەكسانی پێویستیەكان دابەش بكات نەك‌جەردەبۆ درۆودەلەسەبی لەسەر بكات وا دەزانێت وێر لەسەر ناوی حەمـام دەكات !

ئەی خوێندەواری خوشەویست دەردی كومـەل زۆرە هەروا بە كوتوپری هەموو دەردەكان بنەبڕ ناكرێن وردی دەوێت خۆبەخت كردنی دەوێت دڵسوزی دەوێت رووژێك دێت ئەوانەی ئالای دژایـەتی هەڵدەگـرن بەرامبەر سۆشیالیستی هەر ئەوان بن ئەو دروشمانە بێ شێل بكەن و ئالاكانیان شروبڕبكەن !

دەرچوونی دەورەی رۆشنبیری كرێكاران لە هەولێر

رۆژی یـەكشـەمەی رابوردوو دەورەی دوازدەمینی مەڵبەندی رۆشەنبیری كرێكاران كە سەربەیەكیەتی ناوەخـۆی نەقابەی كرێكارانە لە پارێزگای هەولێر دەرچوو .

وە بەرێز كاك هاشم حسن سەرۆكی ئەنجومەنی راپەراندنی ناوچەی ئۆتۆنۆمی وە كـاك محمد علی امین پارێزگـای هەولێر وە هـاورێیـان علی حسین ئەندامی سەركردایەتی پارتی بەعسی عەرەبـی سوشیالیست لقی باكـور وە عامر حسین كاریگەری مەڵبەندی كرێكاران لە سەركردایەتـی (لقی) هەولێر ـ وە وەفـدی كرێكارانی نەمسا ـ كە بـە سەردان هاتوون بۆ وولات لـە ئاهەنگی دەرچوونی ئـەم دەورەیە ئامادەبوون ..

وە لە دواییدا شـەهادەی دەرچوون بەسەر كرێكارەكاندا دابەش‌كرا وە پێشكەوتوەكان خەلاتیان‌كرا ..

پاشماوەی كۆنفرانسی بـەرزی عەرەبی ئەفریقی

عەرەب و ئەفەریقیاو نروسراوی رێكخستنی تایبەتی چـەنـد دامەزراونـك و كاروبـاری دارایی و دروسـت كردنـی سنوقی تایبەتی گەشە پێدان.

لەم كونفراسـەدا (٣٢) سەرۆكو یـەك مـەلیـك سەرۆكایەتی وەفـدەكانـی تریان سەرۆك كۆمـار یـان سەرۆك وەزیران یان وەزیرانی دەرەوە سـەرۆكایەتـی

گینایی ئیستیوایی سەروكـی ولاتەكانیان پێ سپێـردراوە ، بەلام تا دوێنی شەو ولاتانـی گاناو لیبیاو توگوو سـومالو گینایی ئیستیوای سەروكـی وەفدەكانیان دیاری نەكردبوو .

وەفدی عیراقیشـس بـە سەرۆكایەتی بەرێز طه محـی الدین معروف جێگری سـەرۆك كۆمار بەشداری كونفراسـەكەی كردوەو ئەندامانی وەفدەكەش بریتین لە دوكتور سـعدون حمادی وەزیـری دەرەوەو عبدالحسن مهدی جێگـری وەزارەتی دەرەوەو سـەفیر عبدالعزیز نجم بالوێزی عیراق لە قاهیرەو شفیق حمـودی نوێنەری هەمیشەی عیراق لە جامعەی عەرەب .

ئێـوارەی پێرێشــی كونفراسەكە كۆبوونەوەكانـی بە سەرۆكایەتـی رام غـلام سەرۆك وەزیرانی موریشیوس نوێنەری لایەنی ئەفـەریكـا دەستی‌پێكردەوە .

كونفراسەكە بە كۆبوونەوە ـ یەكی كراوە دەستی پی كـردو تێی لە وتاری سەرۆكانـی ئەو ولاتانە گیـرا كـە داوای قسەكردنیان كردبـوو .

لە كۆبوونەوەكەدا عیـدی امین و سەرۆكی سەنگـالی **لیوبۆلد سنغۆرو جوزێف غاربا وەزیری دەرەوەی نایجیریـاو فیلكس مالوم سەرۆك كۆماری تشادو یاسر عرفات و سەرۆك كـۆمـاری گابـۆن و سـەرۆكـی میسـر انور سادات و رام غلام سەرۆك** وەزیرانی مۆریشیوس و الهادی نوێرد سەرۆك وەزیرانـی تونس و ولیم اتیكی سكرتێری گشتی رێكخراوی یەكێتـی ئەفەریقاو محمود ریـاض ئەمیندارى گشتی دانشگای عەرەب قسەیان كرد .

ئەوەی شایانی باسە وەزیرانی **دەرەوەی عـەرەب** و ئەفەریقا شەوی یەك شەممەی رابوردوو دواییـان بـە **كۆبوونەوەكانیان هێنا دوای** ئەوەی سێ رۆژی خایاندو باسی **بەرنامەی كاری كونفرانسی بەرزیان كرد .**

وەزیرانی دەرەوەی عەرەب و ئەفەریقا راگەیاندنێكی سیاسی‌یان دانا كە لە كونفرانسی بەرزی عـەرەب و ئەفەریقاوە دەرئەچێ لەگەڵ نووسراوی كاری عەرەب كە تایبەتە بە كاروباری دارایی و ئابوری نێوان نیشتمانی عەرەب و ئەفەریقاو دەزگـای راپـەراندنی سەرپەرشـتی بەرنامەی هاوكاری ئەفەریقـاو عەرەب .

راگەیاندنە سیاسی‌یەكە چەند بیرورایەكی گرنگی تیایە لـە پێشەوە ئیلتیزامی تەواو بـە باوەری بێ لایەنی و بە ئاشـتی ژیـان و دامەزراندنی سیستەمی ئابوری عادیلانـەی جیهـان و رێز گـرتنی رێزی یـەكیتی هەریمایەتی و دەست نەخستنە ناو كاروباری ناوخۆو دوركەوتنەوە لە دەستدرێژی و رێز گـرتنی مافی چـارەنووس و نارەوایی داگیر كردنی خـاكی ولاتـان لەرێگای بەكارهێنانی هێـزەوەو هەولدان بۆ چارەسەری هـەموو ناكۆكیەك بە رێگای ئاشتی .

هەروەها داوای گوناهبـار كردنی ئیمپریالی و ئیمپریالیزم و ئیمپریالیزمی نوێ و جیـاوازی رەگەزایەتی و نانی لـە خواروی ئەفەریقاو خاكی زەوت كـراوی عەرەب ئەكات لە پاڵ پشتگیری خـەباتی گەلانی فـەلەستین و زمبابوی و نامیبیـاو خواروی ئەفەریقاو جیبوتی و سەندنەوەی مافـی رەوای چـارەنووسی خۆیان .

دیسـان راگەیاندنە كـە هەوڵدانی بۆ قول كردنـەوەی گەمارۆدانی سیـاسی و ئابووری زایونیزمەكان و رژیمی خواروی ئەفەریقاو رۆدیسیای دووپـات كردۆتەوە بەرامبەر سیاسـەتی جیاوازی رەگەزایـەتی ئـەو رژیمـانەو بەكار هێنـانی سیاسەتی دەست درێژی كـردنی بەردەوامیان هەروەها فـەرز كردنی پەیوەندی برینی سیاسی و دبلوماسی و رۆشنبیری و وەرزش و ئابوری تەواو بە تایبەتی قەدەغە كردنی نەوت لەو رژێمـانە . دیسان راگەیاندنەكە بەكـار ـ هێنانی بەكرێ‌گیراوان گوناهبار ئەكات و بەڵێن ئەدات بە كـار كـردن بۆ لەناوبردنی ئـەم دیارەدەیە .

هەروەها دوێنی رۆژی سـێ شـەممە كونفرانسـی بەرزی عەرەبی ئەفریقی لە قاهیـرە دەستی كردەوە بـە كاروباری و گوێ لـە ووتاری سـەرۆك و پاشاكـانی تری عـەرەب و ئەفەریقا گیراو

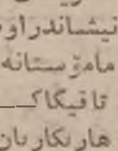

مامۆستایانی پارێزگای سلێمانی چۆن رۆژی یەكی ئازاریان بەرێ كرد ..؟

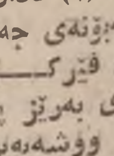

لە (١) ئادارو بەبۆنەی جەژنی مامۆسـتایانەوە بەرێز محمد صالح عنبر پارێزگاری سلێمانی پێشانگەی هۆی فێركـردنی كردەوە ،ئەمەش لەكاتژمێری سێونیوی‌سەر لـە ئێوارەدابوو ، دوای ئەوەی بەرێز پارێزگـاری‌سلێمانی گەشـتێكی ووردی‌بەناو پێشانگەكەدا كرد ئـەم چەند ووشەیەیی بۆ تۆمـاركردن : ((بەبینینی پێشانگەی‌هۆی فێركردن زۆر شادمـان بوم ، پیرۆز بایتـانلێ‌ئەكەم و هیوادارم هەر لـە كۆششـدابن بۆپێگەیانـدنی رۆڵەی گەلەكـەتان لە ژێرسایەی شۆڕشی (١٧)ی تەموز تابەردەوام گەلی كورد خێرتان لێ‌ببینێت)) .

ئەوەی شـایانی باس بێت ئەوەیە كە ئەم پێشانگەیە بریتی بوو لە دوو بەش ، یەكەمیـان بەشی هۆی فێركردن بوو ئەوی كەشیان بەشی تاقیگـەبوو سەرپەرشتی كەری بەشـی یەكەم پێی‌راگەیاندین كە : لەم پێشانگەیەدا «٥٠» قوتابخانەی سەرەتای كـوڕان و «٤٩» قوتابخانەی سەرەتای كچـان هاوبەشی كردوە جگە لـە «٢٠» قوتابخانەی ناوەندی و ئامـادەیی و قوتابخـانەی مامۆستایانی سەرەتایی كچان و كوڕان .

سەبارەت بە بەشی تاقیگەكەیش مامۆستا بەختیار جەلال محمد كە سـەرپەرشتی ئـەم بەشە دەكات ووتی :

ئەم بەشە سەرپەرشـتی تاقیگاكـانی قوتابخـانەكانی ئامادەیی و ناوەندی و سەرەتای ئەكات وەئێستا كـە « ٥٥ » قوتابخانەی ئامادەیی و ناوەندی تاقیگایان هەیەو هەموو چەشنە ئامێرێكی فیزیك و كیمیـاو لقەكانی‌تری تێدایە ، هـەروا (٣٥) قوتابخانەی سـەرەتایی تاقیگایان هەیە . ئەم بەشەش ئەو ئامێرانەی كە لـە بەرێوە بەرێتی تاقیگای گشـتی‌یەوە دێت بۆ قوتابخانەكان دابـەش ئەكات .. جا لە ماوەی ئـەم «٥» سالەدا گەلێ ئامێری نوێ كەوتوەتە ناو قوتابخانەكانەوەو گەلی ئامێریش هەیە كە لەوەو پێش هەبوەو بەكارهێنانێـكی تەواو بەكار نەهێنراوە ، لەبەر ئەم‌هۆیانە ئەوەبو ئەم پێشانگەیە بۆ قوتابیان و مامۆسـتایان كـرایەوە تـا شارەزاییەكی تەواویان لەبەكار هێنـانیانا

هەبێت ، كـە نزیكەی (١٠٠) ئامێرێكی تیا نیشاندراوەو ئەم خوشك و برا مامۆستانە كـە باریـدەدەری تاقیگاكـانی قوتابخانەكانن هاریكاریان تیادا كردوە :

١ ـ سروە علی قادر .
٢ ـ پرشنگ عبدالله .
٣ ـ الماس فرج محمد .
٤ ـ شیرین عباس .
٥ ـ بەختیار جەلال رحیم .
٦ ـ حمە امین فقێ محمود .
٧ ـ احمد محیی الدین .

ئەوەی شایانی سـەرنج و باس‌بێت ئەوەیە : كە ئـەم پێشـانگەیە لە رۆژی ١ ـ ٥ ئازار بەردەوام ئەبێت ، دوای ئەمە هـەولی ئامـادە بونی پێشانگەی شەشەم ئەدرێت كە ئەویش رۆژی (٧) نیسان لە بەغدا ئەكرێتەوە .

پ . هاوكاری

Institut Kurde de Paris

٨ مارت جەژنی ئافرەتان

وەکو ئاشکرایە هەر لەکۆنەوە ئافرەتان هەنگاویان ناوەو خەباتیان کردووە بۆ سەندنەوەی مافە خوراوەکانیان‌و رزگاریان لەبەندایەتی‌و چەوساندنەوە هەرچەندە زۆر جار تووشی نەهامەتی هاتوون‌چونکە لەکۆمەڵی سەرمایەداری‌و نیمچە دەرەبەگی‌دا نرخ بۆ ئافرەت دانانێن بۆ نموونە :

لە فەرەنسا لەسالی (٥٨٦)ز کۆبونەوەیەك کرا بۆ لێکۆڵینەوەی کە ئایا ئافرەت مرۆڤە یان نە، پاشان گەیشتنە ئەو ئەنجامەی کەژن مرۆڤە بەلام بوونی تەنها بۆ ئەوەیە خزمەتی پیاو بکا .. ئەوەشمان لەیاد نەچێ کەلەپێش ئیسلامدا ئافرەتیان زیندە بەچاڵ ئەکرد .. یونانیەکۆنەکان جگەلەکاری ناوماڵ‌و بەخێوکردنی منال هەموو سەربەستیەکی تریان لێ قەدەغە ئەکردن .. لەزەمانی پاشایەتی فەرەنسا ژنان کەوتنە داوا کردنی هەقی هەلبژاردن‌و هەلبژێران .. هەندێکیان ئەچنە لای پاشا داواکاریەکانیان ئەلێن .. پاشا دوای گوێ‌لێ‌گرتنی قسەو باس ئەلێ : شتێکی باشە کەژن مافی هەلبژاردن‌و هەلبژێرانی هەبێ بەلام وای بەباش ئەزانم کە ئافرەت لەدوای (٣٠) سالە هەقی هەلبژاردن‌و لە (٤٥) سالیدا هەقی هەلبژێرانی هەبێ ..ناچار ژنەکان بەبێ دەنگی ئەڕۆنە دەرەوە ..

کارگەیەکی چنین لەشاری نیویورك لە (٨)ی مارتی سالی(١٩٠٨)ز کە کرێکارەکانیان ئافرەت ئەبن (١٢٩) ئافرەتیان‌مان ئەگرن‌و داخوازیەکانیان ئەمانە ئەبن :

١ ـ کەم کردنەوەی ماوەی ئیش کردنیان .

٢ ـ یاسای تەندروستیان بەسەردا جێ‌بەجێ بکرێت .

٣ ـ ڕۆژانەیان وەك‌ڕۆژانەی پیاو بێت .

٤ ـ بەڕێوبەراتی کارگە چاودێری‌و پەروەردەی منالەکانیان بکات لەکاتی هاتنیان بۆسەر ئیش .

پاشان نەقابەی ئافرەتان لەکارگەکە هاتنە بەر کارگە بۆ ئەوەی گفتوگۆیان لەگەل بکەن بەلام کابرای خاوەن کارگەکە دەرگای لەسەر داخستن بۆ ئەوەی کەس نەیان بینێ دوای ماوەیەك ئاگر بەرئەبێتە کارگەکە ئافرەتەمان‌گرتووەکان هەوڵ ئەدەن کەلە ئاگرکە رزگاربن بەلام هەولەکەیان بێ‌سوود ئەبێ .. خەلکی‌دەرەوە ئەچن ئەگەڕێن بەشوێن خاوەن کارگە تادەرگەکەیان لێ‌بکەنەوەو رزگاریان بکەن کەدەرگاکە ئەکەنەوە هەر (١٢٩) ئافرەتەکە سووتاون ..

لە سالی (١٩١٠)ز یەکەم کۆنگرەی ئافرەتانی جیهان لەشاری کوپنهاگن گیراو بڕیاریان دا کەئەو ڕۆژی کارەساتەی سووتاندنی ئەو ئافرەتانە کەلە ٨ی مارت رویدا کەلە کارگەی چنین‌دابنێن بە ڕۆژی ئافرەتانی‌جیهان ..

کەوابێ هەزار سلاو لەگیانی ئەو ئافرەتە سووتاوانە.. و سلاو لە هەموو ئافرەتانی جیهان بە بۆنەی ٨ی مارتەوە .. جەژنی ئافرەتانی جیهان .

بورهان مستەفا مەعروف

وشەیەکی نوێ لەفەرهەنگی ژن هێناندا

هاورێ یەك ، کچێکی ناسی ، حەزی لێ‌کرد ، خزم‌و کەسوکاری نارده خوازبێنی . کاتێ وەلامی کچەکە هاتەوە ، لای سەیربوو کە بەمەرجێکەوە وەلامی داوەتەوە، ئەمیش هەموو پێویستیەکی ژن‌هێنانی زامن کردبوو ، موچەی باش ، مالی تایبەتی ، ئوتومبێلێکی بچکۆلانەو هەمووئەوشتانەی بۆ ژیانێك پێویستن ، بەلام مەرجی کچەکەلە ژوور ئەم خۆ ئامادەکردنە ئاسایانە دابوو ، هیچی نەئەویست ئەوەنەبێ کورەکە رازی بێ ئەم کچە بەردەوام بێ‌لە خوێندنی زانکۆو ئیشە ڕۆژانەکەی ..

ئەم هاورێیە ، رازی‌نەبوو، هات پرس‌و را بەبرادەرەکانی بکات‌و داوای ئامۆژگاری کرد.

« ـ خەلك چیم پێ‌ئەلێن ببینن ژنەکەم سەعات حەوتی بەیانیان لەمال دەرئەچێ‌و سەعات حەوتی ئێوارە بگەرێتەوە ؟! »

« ـ ئەلێن تۆ ریزی ژنەکەت‌و شەخسیەتی تایبەتی‌و ئارەزوی لەکاری بەرهەم دارا ئەگری » .

کورەکە زۆر هەولیدا کچەکەرازی بکات ، بی‌سوود بوو ، پێی‌ووت بەردەوام بێ لەخوێندن تا دەرچون‌و ئەوەشی کەلەماوەی خوێندنا خەرجی ئەکات بەقەرزی دابنێ دوای دەرچون بیداتەوە ، هەرجارێ لەگەلیا دانەنیشت زیاتر حەزی لێ ئەکرد کە ئەبینی بەرگری لەمافی خۆی ئەکات لەکار کردن‌و فێربون .لەدوایدا کچە لە سەرکەوت بەسەر خوونەرێی تا سایداو بڕیەك بوون .

برادەریکی‌تر ، بەختەوەر نەبو کچێکی وای دەست کەوێ ئەوەی ئەیویست وێنەی بێ خوشکەکەی کێشاو کەوتە گەران بۆ هاوسەری ژیانی ، مەرجی ئەم ئەوەبو موچەخۆر بێ چونکە ئەیویست مالی لەسەر بنەرەتی هاوبەشی‌و لێرەمینەوەی بەرابەر لەپاشە رۆژا دروست بکات .

ئەم نمونانە رۆژ لە دوای رۆژ لە زیاد بونان ئەو راوێژی بەر لەژن هێنانی ئەکرێ سەبارەت بە مارەی پێشەکی‌و پاشەکی‌نیە ، نرخی نوێ جێگای ئەم شتانەی گرتۆتەوە ئەویش ئیش کردنە کەوای لێ هاتوە بەنیسبەت ئافرەتەوە بۆتە شتی بنەرەتی‌و پیویست‌و ئەمەشە جێگای خوزگەو ئاواتیەتی .

هەر چەند ئەم دیاردەیە ئەمرۆ لەسنورێکی دیاری کراوایە ، بەلام دیاردەیەکە نیشانەو بەلگەی خۆی هەیە بۆ پاشە رۆژ کە دیاردەیەکی دیاری پەیوەندیەکانی خێزانی نوێ ئەبێ لە کۆمەلگای سوشیالیزمی بەرهەم هێنەردا .

★★

ژن

١ ـ ئەگەر ژنان بە دلی مێردەکانیان جل‌وبەرگیان هەلبژاردایە ، ئەوا لە کۆنە جلی پار بەولاوە هیچیان لەبەر نەدەکرد .

٢ ـ ئەم (بوزانین)ەی خوارەوە لە یەکێ لە روژنامە کاندا بلاوکرایەوە پێلاوێکی ژنانەی گرانبەها ، لەژێر کوشنی پێشەوەی ئوتومبێلە کەم‌دا دۆزرایەوە .. ئەگەر خاوەنەکەی بتوانێ بۆ ژنەکەمی روون بکاتەوە چۆن گەیشتۆتە ئەوێ ئەوا پشارەی ئەم بلاوکردنەوەیەی ئەدەمێ‌و جوتی پێلاویشی بوئەکرم !!

بەختیاری ژن‌و مێرد لەکوێ دایە؟

لە ئاهەنگێکدا کە ژن‌و مێردێك بە بۆنەی پەنجا سالەی ژن و میردیانەوە گێرایان ، رۆژنامە نووسێکی گەنج لە پیرەمردەکەی پرسی کە تەمەنی خۆی ئەدا لە (٧٠) سال ئەرێ پێم نالێی ئەم بەختیاریەی کە پەنجا سالە تێیدا ئەتلێتەوە هی چی‌یە .

کابرای پیرە لێی هاتەزمان بەخەندەیەکی نەرمەوە ووتی : هیچ جگە لە دیاریەکی بچکۆلانەی سادە کە خەزوورم لە شەوی چوونە پەردەدا دای‌پێم .. ساعاتێکی دەست کە ئەم یەك دوو وشە کورتەی خوارەوە لەسەر میناکەی نووسرابوو هەتا هەمیشە لەبەرچاوم بێت :

« هەمیشە لەگەل ژنەکەتدا بە نەرمی وخۆشی بدوێ » !..

لاوان و وەرزش

بزوتنەوەی قوتابیان

بزوتنەوەی قوتابیان ئەگەرلێی بکۆلینەوە دەتوانین‌بەوپەڕی دلنیاییەوە بلێین سەرچاوەکەی ناو کۆمەلە ، ریکخستن‌و گۆران‌و تازەکردنەوەی دوبارە هەر ئەگەرێتەوە بۆ ناو کۆمەل . کەئەمە ئەبێتە هۆی ئەوەی‌قوتابیان بخاتە سەر رێبازی کارکردنی هاوبەشی . پال‌پێوەنەری ئەم کارەش کە لەناو کۆمەلەوە هەلقولاوە هێزی پێش‌کەوتوخوازو رۆشنبیرانە. کە هەمیشە لە مەیدانی ئەمانی کۆنەپەرستی‌و دواکەوتویدا بە بیرو نودسین‌و دوان‌ئەجەنگن .

گومان لەوەدانیە کە قوتابیان‌و بزوتنەوەکەی دەورێکی سەرەکی‌و پیرۆزیان هەیە بۆ بنیات‌نانی کۆمەلێکی پێش‌کەوتوی هاوچاخ کە لەگەل مەبەستەکانی ئەمرۆی روناکی جیهاندا بگونجێت .

ئەگەر بزوتنەوەی قوتابیان خاوەنی وزەو توانای کاریگەربێ لە گیانی کۆمەلدا .. ئایا خاوەنی ئایدولوژێتێکی دیاری کراوی خۆیەتی ؟ .

مەبەستیش لە ئایدولوژیەت یەککرتنی کۆمەل‌و بیرێکی دەست نیشان‌کراوو دارێژراوە کە ئەنجامێکی دیاری کراو چاوەڕوانی‌بکا .

وەك دەستەیەکی کۆمەلایەتی کە هەمیشە جێگای خۆی لەناو کۆمەلداهەیە ، بزوتنەوەی قوتابیانیش تەعبیر لە بیرورای قوتابیان ئەکات .

هەرچەندە قوتابیان هەموویان ئەگەر سەربەخۆ بیان گری خاوەنی بیرورای تایبەتی خۆیان‌و ملی رێبازێکیان گرتوە ، بەلام بە شێوەی گشتی خاوەنی رێبازێکن کە ئەویش ئامانجی بزوتنەوەی قوتابیانە بۆ بەدی هێنانی پرۆگرامی خوێندنی چاك‌و چالاکیەکانی قوتابیان لە ئەکادیمی وزانکۆکان‌ولە کۆمەلدا .

کەوابوو بەم دەورانەی قوتابیان لە چوارچێوەی یەکێتیەکەیاندا کە لەسەر رێ‌وشوێنێکی دیاری کراوە کۆمەلیش وردە وردە لەگەل هەموو پێش‌کەوتنێك کە لەم دەورانەوە سەر دەرئەهێنێ رادێت‌و دەقی پێوە دەگرێت .

لیژنەی
رۆشنبیری وراگەیاندنی
یەکێتی قوتابیانی کوردستان
عیراق
مەکتەبی سکرتاریەت لە بەغدا.

وەرزش لەێرەولەوێ

● ئەمەریکا :

لیژنەی یاری‌یە ئۆلۆمپی‌یەکانی سەر بەم وولاتە ووتارێکی (٦١٢) پەرەیبان خستۆتە‌بەردەم سەرۆکی تازەی هەلبژێرراو (کارتەر) ، بۆ ئەوەی بیخوێنێتەوەو دەست نیشانی باری وەرزش بکات‌لە ئەمەریکادا .. وە لەو ووتارە ئەوە خراوەتە روو کە هۆی کشانەوەی ئەمەریکا لە دەورەی (میونیخ)ی (١٩٧٢)و(مۆنتریال)ی (١٩٧٦) نەبوونی شێوەیەکی تەواو ورێك‌و پێکی لە یاری وەرزش‌دا ..

● یەکیەتی سۆڤیەت :

لە مۆسکۆ راگەینرا کە ئەو سەماوەرەی ئالای یاری‌یە ئۆلۆمپی‌یەکانی لەسەر نەخش کراوە یەکێك ئەبێت لەو دیاریانەی کە لە ئۆلۆمپی سالی(١٩٨٠)دا بۆ یادگار ئەدرێت‌دەست نیشانی دەکات .

ئاوات مەحمود مستەفا ئامادەی کردووە

به میوانەکانی ئەم دەورەیە .

● ژاپۆن :

تیپی وەرزشی ژاپۆن مانگی نیسانی داهاتوو دێن بۆ عێراق بە مەبەستی ئەنجامدانی چەند یاری‌یەك لە فوتبول وەیەکێ لەو یاریانە لە ٢١ی نیساندا لە بەغدا لەبەردەم یەکێك لە تیپە پێشکەوتووەکانی عێراق‌دا ئەیکات کە (یەکێتی فوتبولی عێراقی) .

پەروەردە

لاوان و وەرزش

یاریگەکان

عبدالقادر خلیل

شادەماری وەرزش لە هەموو شوێنێکی جیهاندا شوێن‌یاریە ئەم یاریگانەش بەو رەی پێویست دەدوێن . بۆ ئەوەی بتوانین بگەینە پلەی پێش‌کەوتو لەجیهانی وەرزشدا ، دەبێت بایەخی تەواوی پێبدەین . ئەمرۆ یاریگەکان بە جۆرێکی تایبەتی بە ١٠٠ ها هەزار دیناری تێدا خەرج دەکرێت تا باوانرەت بکرێتە گورێك کە یاریە وەرزشیەکانی لێ‌گیرو رفت تێدا بکرێت . لە یاریگەی گەل لەبەغداد بەم زوانە شوێن کۆری راکردن بە جۆرێکی جیاواز دەبینیت‌ئەویش بە شێوەیەکی نوێ ئامادەکراوەو شارەزای جیهانی لەم باریەوە سەرپەرشتی دارشتنی‌زەویەکەی دەکات .

ئەو زەویەی راکردنی لەسەر دەکرێت لە خاکەوە گورا بۆ جورە شتیك کە لەشوێنی « کاوچوکدایە » پی‌دەوترێت « تاتران » بۆ یەکەم جار لە عیراقدا ئەم جۆرە ناوفرشە بەکار دەهێنرێت کە نەباران رێی لێ‌دەگرێت نە تۆزو خول بەرز دەبێتەوە لەشوێن پێیەکان لە کاتی راکردندا . زۆر جار دەبینجا پالەوانەکانمان دەچوونە دەرەوەی ولات ولەشوێن یاری واداراکردنیان دەکرد سەریان لێ دەشێوا ! بەلام ئێستاکە بویەکەم جار لەعیراقدا یاریگەی وا دیاری‌کراو تەواوکرا . لە لایەکی ترەوە دیسانەوە زۆری ئەو کەسانەی کەدەهاتن بۆ ئەم یاریگانە ئەنجامی یاریەکانیان کوتوپری ئەدەزانی بەلام ئێستا کە جۆرە ماکینەیەك هێنراوە بۆ نوسینی ئەنجامی یاریەکان لە هەنگاریاوە بێ ئەوەی دوجاری گیرمەو کێشە ببیت زۆر بە چاکی ئەو ئەنجامانە دەزانیت بەهۆی « سکوربوردە » وەکە بەهێزی کارەبا کاردەکات وە ئەنجامی یاریەکان بەرێکی دیاری دەکات ئەمانە هەموو هەنگاوی چاکن خوزگە هەمو شارێکی عیراق یاریگەیەکی وای تێدا ببوایە تا بتوانرایە لەهەمو کاتێکدا یاری بکرێت رە لەسەر پێش کەوتوترین ونزیکترین شێوە . بەراستی هەنگاوی چاکە وەئەگەر بێتو هەنگاوی تری‌کەی وەها بنرێت جێگەی پەسندیە لەلایەن لاوانی تینوی وەرز-

بروانە ل : ١١

چی ئەزانی دەربارەی وەرزشی « زانا »

شەمال عەلی قادر

● ئەزانێ یاری « خۆهەلدان بەدار » یاخود (بازدان بەدار) کە (زانا)ی پێ‌دەلێن لە دانیشتووە کۆنەکانی دوورگەی (گریت) و (ئیسپانیا)و دوایش لە یاری زانە بازدەرەکانەوە وەرگیراوە .

● ئەم یاری‌یە لە سالی (١٨٦٦)دا بۆ یەکەم جار دەورەی پالەوانیەتی بۆ گێرا . وە لەسالی (١٨٩٦)دا بوە بەشداربووی یاری‌یە ئۆلەمپی‌کان .. پاشان بەرە بەرە برەوی پێدرا ..

● **ئەو کەسەی بەشداری ئەم‌یاری‌یە ئەکات پێویستە لەشی لەچەند تایبەتی‌یەکی پێویست بەدوور نەبێت ، زانا یاری‌یەکی (پالەوانیانە)یە کە باوەڕ دەکاتە سەر رێکی لەش‌و ، هێزو لێهاتوویی هونەری یاری‌زان ئەمانەش‌ئەبێتە هۆی ئەوەی کە بتوانێت خێرایی بگۆرێت بۆ هێزو بەهۆی ئەو هێزەوە بەرەو سەرەوە خۆی هەلدات .. ئەمەشی واتەم (ئەم خۆهەلدانەش باوەڕ دەکاتە سەر دەست‌و لەپی دەست .. هەروەها هێزی جومگەکانی قاچ‌و توانای خۆراگرتنی ئەو لەشە کاتێك ئەچێتە هەواوە . ئەم یاری‌یەش هەروەکو یاری‌یەکانی (جەمباز)و (مەلەوانی‌بن‌ئاوکەو تن) پێویستی بە جوولەی لەش هەیە .**

● ئەو دارەی لەم یاری‌یەدا بەکارئەهێنرێت یان لە (داری تۆز) یان (قایش) یان تێکەلاوێکی (کرۆم)و (ئەلەمنیۆم) دروست‌دەکرێت . شێوەی بەکارهێنانیشی لە یەکێکەوە بو یەکێکی تر جیاوازە .

لەبۆکسینەوە بۆگۆرانی وسەما

« جۆن فریزر »ی پالەوانی پێشوی جیهانی لە بۆکسێنی کێشەی قورساو یەکەم بۆکس وەشێنی توانی پالەوانی جیهانی محمد علی کلای بەزێنێ ، وازی لە بۆکسێن هێناوەو بڕیاری داوە دەست بکات بە کاری گۆرانی بێژی‌و سەماکردن لە یانەکانی شەوانەدا . لەم وێنەیەدا « فریزر » سەما ئەکات‌و گۆرانی ئەلێ ، لە«رایبورووم»ی نیویورك .

Institut Kurde de Paris

وێنە

بەم چەشنە ژیانـــم دەست کەوتەوە

ئەسۆمرسـت مۆمی چیرۆك نووسی بەناوبانگیان پرسی ، مردنت چۆن دێتە بەرچاو ؟ وەلامی دایەوە :

بەشێوەیەکی گشتی مردن دوانەنجامی هەمـــوو بیـــان لەبەرێکە ، کـــە ئەمەش پاش بەلای کەوتنی ئەندامەکانی دەست پێ ئەکات و لە پاشانا شانەکانی بەکیان ئەکەوێ و گیان لەبەرەکە ئەبێتە گلو خۆڵێکی تـــەواو ، بەلام سەبارەت بەمن ـ واتـــە سۆمرست خۆی ـ مردن بریتی یە لەنووسین کەوتن هەرکاتێك لە نووسین دابڕام خـــۆم بەمردوو ئەزانم .

پێنـــج رۆژی رەبەق ئـــەو قسەیە لەدەروونی مندا گیری خواردو لەگـــەل مردنا لـــە زۆرانبازی یەکی تفت و تالا بووم ... ئەو مردنەی لـــەو رووەوە دەبەمیشەمە ئەو د زەخـــەر بزاری بەبو گەبردەسەر ، بێ هیچ گلێچێك بۆم ئەنەکرا ئەو خولیایەی حەزم لێیە کەمەیش (خوێندنەوەیە) و بە تاکـــە کردوەی سەربەست کاراندی ئەزانم لەبێ نـــا بەجێ بهێم ، چونکە ژیانم زنجیـــرە بالەبە ـ ســـتۆیەکی ، کۆمەلایـــەتی و خێزانی و رەسمی یە .

لەبەر ئەوە تەنها بەشـــوو ـ لەخوێندنەوەدا دەست ئەکەوێ بەئارەزووی خۆم بێ بالەبەستۆ بۆچاودێری و خۆیەستنەوە چیم حەزلێ کرد ئەیخوێندمەوە ، لەبارو دۆخێـــکی بـــەرزو خۆش و شاعیریی دا بۆ ماوەیەکی درێژ ـ یا کورت چۆنی حەزم لێ بو چاوم بەنووسەرە خۆشەویستەکانم ئەکەوێ .

ئێرو ئرفتەکەم کاتێ دەستی پێ کرد کە کوتوپڕهەستم کرد ناتوانم بخوێنمەوە ... ووشەکان لەبەرچاوم بچووك ئەبوونەوەو چەند خۆم لێ نزیك ئەکردنەوە ئەوەندایان زیاتریش ئەبریسکانەوە هەروەکو چەکە رووناکی یەکی بەو چوانیان بەسەرا دابێت منیش لەو ناوەدام هەســـت ئەکەم خەریکە ناوچەوانم تێك ئەقوپێ و تادێ قوپانەم زیاتر ئەتووژێتەوە .

بەپەلە خۆم گـــەیاندە لای یەکێك لە دکتۆرە شارەزاکانی شاری بەغدا لەوانەی زەوییان لەبەرپێدا تەختبووەو بـــەخت بەرۆکیان بەرنادات ، کـــەچی سکرتێرەکەی تێی گەیاندم کە تا مانگی نیســـان نۆرەم بـــەر ناکەوێت ، واتە تا ئەوسا ئەبێ لەدۆزەخا بژیم .

لەبەر ئەوە رووم کردە «مدینە الطب» ، ئـــەو رووم خۆش و جوانەی دکتۆرە لاوە عەینەکێك لەچاوەکەو کاربەدەستەکـــانی تری بەشی چاوتیمار کـــردن ، نیشانیان دام بەراستی دلەی شادمەند کرد بەتیرەیـــە کاغەزێکی جوانکەلەوە کە دوو ژستەی بەزمانی ئینگلیزی تیدا نووسرابو لە « مدینـــە الطب » هاتەدەرێ ، دوورستەکە بەلای منەوە چەند رەمز کـــی ئەمێواو بوون ، بەلام بەلای عەینـــەك فرۆشەکەوە کە عەینەکێـــکی جوانکیلانەی(٥) دیناریی دامێ رەمزەکـــان گـــەلێ روون و ئاشکرابوون ، بەو پەری خۆشی و رەزامەندی یەوە ئارەکەم دایە . بەردو مانەوە ملی رێگەم گرت ، هەر ئەوەندەبو لەخۆشیانا بالم ئەنەگرت ..

برایان بۆ چارەسەرکردنی ئێرو رفتـــە تەندروستی یەکانتـــان سەر لەدەزگای « مدینە الطب » بدەن ، رەفتارێکی مرۆڤانـــەی چاك و چارەسەرکردنێـــکی بەخۆراییتان لێ دەستگیر ئەبێت

- بدریە ... -

دەوروبایەخی دەزگای گشتی بازرگانی شتومەکی بەرهەمداری لەراپەڕاندنی نەخشەی گەشەسەندنی نەتەوەییدا...

دوای بەرپابوونی شۆڕشی ١٧ی تەموزی سالی ١٩٦٨ کەحزبـــی بەعسی سۆشیالستی عەرەب سەرکردایەتی کـــرد ، بە شێوەیەك کە شـــایانی سەرنج راکێشانە دەست گیـــرا بەسەرکەرتە بەرهەمدارەکانداو کەرتی گشتی بەرەو پێشـــەوەچوو زۆر دەزگـــای پیشەسازی و بازرگـــانی دروست بوو ، هەروەها ئابوری نیشتمانی هەنگاوی فراوانـــی لە رێگای گۆڕانکـــاری سۆشیالستی داناوە ، لـــەو دەزگـــایانە کە بە پـــێی پێویستی ولات دامەزراوەو بـــەپێی پێویستی پیشەســـازی و کشتوکال و نەخشەی گەشـــە ســـەندنی نەتەوەیی ، دەزگای گشتی بازرگانی شتومەکـــی بەرهەمدارە ، ئەم دەزگایە ، لە دەزگاگەورەو گرنگەکانە ، لـــەرووی قەوارەو ئەو کومپانیانەی کە سەر بەم دەزگایەن لە لایەك لە لایەکی تریش لەبەر ئـــەو شتومەك و کەرەســـتانەی مامەلەیان پێ ئەکات کەبەپێی ئەوانە مەبەستەکانی سەرمایەنایەنەدی کـــــە پەیوەندی توندوتۆلیان بە چالاکیـــەکانی دەزگای ناو براوەوە هـــەیە ، جالەبەر ئەو بایەخەی ئـــەم دەزگایە هەیەتی چاوەمان بـــە بەرێز عبدالمحسن ابوالخیـــل سەرۆکی دەزگاکە کـــەوت دەربارەی کاروباری دەزگاکەو کومپانیاکانی گفتو گۆمان کرد.

سەرۆکی دەزگاکە بەرێـــز عبدالمحسن ابو الخیل ئەلی :

دەزگای گشتی بازرگـــانی شتومەکی بەرهەمداری لەماوەی شارەزاییەوە لـــە هەمـــوو کاروبارێکی بازرگانیدا کـــە پەیوەندیان بە ئەســـلوبی گواستنەوەو هەلگرتنـــەوەو دابەش کردنەوە هەیە کاروباری خۆی رائەپەرێنێ کە بەم جۆرە بەردەوام کەرەستەکان لە کاتی پێویستا ئەیەنێتە شـــوێنی پێویستی بەکار هێنانیـــان و هەروەها دەزگاکە ئاراستـــەو سەرپەرشتی چالاکیەکـــانی بەشەکانی سەربەخـــۆی ئەکات .

دامەزراو کومپانیـــاکانی سەربە دەزگاکە بریتین لە : کومپانیای گشتی ئۆتۆمبێل ، کومپانیای گشتی هێنانی ئامێرو کەرەستەکانی ، کومپانیـــای دابەش کردنی شتومەکی کیما ـ گشتی هێنانی ئاسن و تەختە ، کەوی ، کومپانیای گشـــتی کومپانیای گشتی هێنـــانی هێنـــانو دابەش کـــردنی کەرەستەکانی بیناکـــاری ، کەرستەکانی ئیشی دەست ،

کە ئەم کومپانیایەی دوایی تازە دامەزراوە .

سەرۆکی دەزگاکـــە ئەلی : ئـــەم دامەزراو وکومپانیانە دەورێکی گەورەو گرنگ لـــە رووی گەشەسەندنەوە ئەگێڕن جا لە کەرتی پیشەســـــازی دابی یان کشتوکال یان لایەنەکانی تردا .

ئەو شتومەکانـــەی دەزگاکە مامەڵەیـــان پێ ئەکا

کومپانیاکان و دامەزراوەکانی سەربە دەزگای گشتی بازرگانی شتومەکی بەرهەمداری ، ئـــەو شتومەکانە ئەهێنن کە هـــەر یەکەیان بەپێی ئەرکیان بۆیان دیاری کراوە ، وەك هـــەموو جۆرە ئاســـنێك و بۆری ئاوو تەختە بە هەموو شێوەکانیەوە ، ئۆتۆمبێـــل و کەرەستەکانی ، ئامێری کشتوکالی شتومەکە ـ کانی ، فیرن و تەنورو ئەسفلت و کەرەستەی کیماکەری و بویاخ و کەرەستەکانی ئاگر کوژاندنەوەو کەرەســـتەی تەندروســـتی و پێویســـتەکانی بۆری هەمە چەشنەو قوفل و شووشـــەو کەرەستەی دەســـتی و ئالی و هەموو شتوومەکێـــکی تری پیشەسازی هەمەجۆرە .

چۆن پێویستیەکـــانی ولات بۆ ئەو شـــتانە هەڵئەسەنگێنرێ ؟

دەربارەی پێویستەکانی ولات بە ئالات و کەرەستەکانی ئـــەم دەزگـــایە ، بەرێز عبدالمحسن ابو الخیل رای گەیاند کـــــە پێویستەکان بەپێی فرۆشیاری ئەهێنرێن لەگەل سـەرنجدانی بەرنامەو ســـەرمایەو پرۆژە ـ کانی نەخشەی گەشەسەندنی نەتەوەیی و پرۆژەکـــانی تر ، ئەویش لە رێگای پەیوەنـــدی کردنەوە بە دائیرەو دەزگـــا دیاری کراوەکانەوە کە پێویستی خۆیان بۆ ئەو شتانە دیاری بکەن لە کومپانیاکانی سەر بە دەزگا ـ کەدا کە مامەلەیان پێ ئەکرێ ، هەروەها لە پێویستیەکانی بازار ئەکۆلینەوەو لەبـــەر رووناکی ئەوەدا بەرنامەی شـــتومەك هێنانی هـــەر کومپانیایـــەك دائەنرێ .

ئەو کەرەستانەی کومپانیاکانی دەزگاکە مامەلەیان پێ ئەکـــات زوربەیان لە ناو خۆدا دروست ناکرێن ، خۆ ئەگەر ئـــەو شتومەکەی پێویستە لـــەناو خۆدا دروستبکرێ ئەوا لـــە بەرنامەی شتومەك هێنـــانی دامەزراوەکانی دەزگاکەدا ئەوە دائەنرێ کە لەگەل لایەنە دیاری کراوەکاندا دەربارەی بەرهەمی سالانە رێکەوتن بکرێ و بەپێی پێویستیەکانی کەرتە بەرهـــەم هێنەرەکانی .

نەخشەی دەزگاکـــە

دەزگاکە ، کە بەرنامـــەی تایبەتی شتومەك هێنان دائەنێ سەرنجی پێویستیەکانی پرۆژە ناوخۆییەکان ئەدات لەگـــەل پێویســـتی یەکانی دائیـــرەو دەزگاکانی تر ، ئەویش بەپێی ئەوەمەعلوماتانەی لەودەزگایانەوە پێی ئەگـــات و دەزگاکەمان و کومپانیاکانی مامەلە لەگەل زۆر سەرچاوەی جیهاندا ئەکـــات ، ئەوانە ئەبێ کە پەیوەندیان پێوە بچڕاوەیان قەدەغەن ، بێگومان لەمەشدا سەرنجی مەســـەلەی چاکی شتومەك و ئاسایی نرخ و خێرایی هێنان ئەدرێ .

هۆیەکانی گواستنەوە

لەرووی گواســـتنەوەوە ، سەرۆکی دەزگاکە رای گەیاند کە هەر کومپانیایەك لـــەم دەزگایە هەمـــەجۆر ئۆتومبێلی تایبەتی هەیە بۆ گواستنەوەی شتومەکەکانی لە بەندەرەکانەوە بۆ ئەمبارەکانی و ئینجا دابەش ـ کردنیان بەســـەر لقەکـــانی فرۆشگاکاندا لە هەموو ولاتدا.

دەزگای گشتی بازرگـــانی شتومەکی بەرهەمداری لـــەم دواییەدا نەخشەیەکی فراوانی دانـــاوە بۆ لێکۆلینـــەوەی پێویستیەکانی و پیاچونـــەوەی هەموو ئەو ئەمبارانەی لەلایەن کومپانیاکانەوە بەکارئەهێنرێن ، نەخشەش بۆ دروست کردنی ئەمباری تروو نوێ لەجیاتی ئەو ئەمبارانەی بەکەلـــك نەماون دائەنرێ . بێجگە لەلێکولینەوەی پێویستەکانی پارێزگاکـــانی بەشتومەکی لە رێگای بەرپر ـ ســـیارانی پارێزگـــاکانەوە هەروەها کوبونـــەوەی دەوری مانگانە لەگەل لێپرســـراوانی پێشانگاو لقەکانی پارێزگاکاندا ئەبەســـترێ بۆ لێکولینەوەی پێشنیارەکانیان بە مەبەستی پەرەپێدانی کـــاروباری بازارو ئەوشتانەی مامەلەیان پێ ئەکرێ ئەمە بێجگـــــە لەبـــەردەوامی بەریوەبەرە گشـــتی و یاریدە ـ دەرەکانیان لـــــە سەردانی ئەمبارەکانی و لقـــــەکان و بەردەوامی ئاموژگاری دەزگـــا بۆ زامن کـــردنی شـــتومەکی پێویست لە پارێزگاکانی ولاتاو بـــەپێی بارە کۆمـــەلایەتی و پیشەسازی و کشتوکالی و ...

بەرێز عبدالمحسن ابو الخیل ســـەرۆکی دەزگـــاکە ئەوەی راگەیاند کە دەزگای ناوبراو هولێکی لە پێشانگای بەغـــدا بەکری گرتوە بۆ بەرچاوخستنی کەرەستەو شتومەکانی دەزگا ـ کەو ئامادەشە بۆ وەرگـــرتنی پێشنیارو بیروڕای هەرلایەنێك پەیوەندی بەو شتومەکـــانەوە هەیە دەزگـــاکە مامەلـــەیان پێ ئەکـــات بو بەمەبەســـتی پەرەپێدانیان .

بەشی لێکولینەوە

گەرانێك بەناو «خـــەرمانی» بەشە هونەریەکانی پیشەسازی لەشـــاری هـــەولێر.. وەچـــەند شتێکیتر

پێشەکی :ـ

لەبەر ئەو پێش کەوتنانـــەی کە وولاتەکەمان لـــە بوارەکانی ئابوری و کۆمـــەلایـــەتی و رۆشنبیری و .. تاد . بەخۆی بینیوە ، لە سـایەی شۆڕش و دەسەلاتی نیشتمانی پێشکەوتن خواز ، بەتایبەتی کـــە ئیمڕۆ وولاتەمان لە رێگـــای ئاوەدانی کردنەوەوە ، بەســـەرەها رێگەی هەمەجۆرو کارێەی خستۆتەکار بۆ سوودی میللەتەکـــەمان ، دامەزراندنی پیشەســـــازی قورسیش رۆژ بەدوای رۆ. لە گەشەسەندن دایە ، بێگومان ئەو هەموو کار ئـــــوزاری و گورانکاری یە تەکنیـــــکی و هونەری و زانستیانە لە بوارە ـ کانی ناوبراو ، ســـــەرەرای هۆیەکانی تری پێویستی یەکی تەواوی بەکار دەست و کەسانی شارەزا لە کرێکاری هونەری و کادیری ناوەراست هەیە بۆ ئەم .. مەبەستە ، ئێمەشــــمان لە بوونە کە میریمان لەم بێ وە چ ماوەو بوونێك دەنو خـــرێ لە پێ گەیاندن و هاندانی ئـــەم نوخمانە ، چ لە رێگای ناردنـــە دەرەوەیان بۆ وولاتانی تـــرو کردنەوەی جۆ ندی ای بـــەرزو ئامۆژ ای وولاتان و ســـەدەها خولی مەشق پێ کردنی زانستی هونەری و سەرەرای زیـــادە پێکردنی سال لە دوای ســالی قوتابخانە ئامادەیی یەکـــان لەهەموو کـ ان و وێنەکـــی وولات (ئامادەیی پیشەسازی و کشتوکال) وە هــــەر لەم پێناوەدا ئەر یت و سەردانێکی شارەکانی وولات بکەین دەبینین لە هەمووپانی بەشـــێك یـــان چەند بەشـــێك (خەرمـــن ـ ورشە) هەن لە قوتابخانـــە ئاوەندی یەکان ، بەنـــاوی ـ ورشە اقسام فنون صناعیە ـ ئەم شیمان هەر و کی بەجـــۆ بایەخە لە پێناو پێ گەیاندنی کادیری لیهاتوو کەبتوانـــن لە دواڕۆژێکی نزیك بەشـــداری یەکی پڕ خزمەتی ئەوانـــەرە سەلدنە بکەن گەوولاتەکـــان دەبینێت ، ئێمەش بۆ ئـــەوەی

تۆزێك لەلایەنەکانی ئەم تاقـــی کردنەوە مەزنە شارەزابیـــن و گرنگی و بایەخی دەست نیشان بکەین ، هیوادارین بـــــەم ریپورتاجەی خوارەوە توانیبمان دەست پێشخەری بکـــــەین بەمەبەستی پێشخستنی ئـــەم تاقی کردنەوەیە وەسەر گرتنی تەواوی لەدوارۆژدا .

بەگوێرەی بڕیـــــاری وەزارەتی پەروەردە ، پێویست کرا کە لەهەر شارێك بنکەیەك یا چەند بنکەیەك لەم وەرشانە لەقوتابخانەکانی ناوەنــــدی بکرێتەوە ، لەپێناوی پشکنینی توانای قوتابیان و بەرزکردنەوەی رادەی ئاستی هونەریـــــان ، هەروەها بۆ پێ گەیاندنیـــــان هــــــەروا هاندانیـــــان بەچوونیان بۆ قوتابخـــــانەی ئامـــادەیی پیشـــــەسازی و ئاموژگاکانی بەرز ، بۆ ئـــەوەی بتوانن وەك کادیرێك خزمەتـــی ئەم واقیعە بکەن لەوولاتدا .

تا ئێستا «٢٢» وەرشـــــە لەم چەشنە لەسەرانســـــەری وولات هەیە کەبەم شـــــێوە یە دابەش کراوە :

بەغدا : ٥ وەرشە ، بەسرە : ٢ وەرشە ، موسل : ٢ وەرشە بەلام شارەکانی تر هەریەکـــە وەرشەیەکیان لێیە ، بۆنموونە شاری هەولێـــر مەلبەنـــــدی ئۆتۆنۆمی ، تەنها وەرشـــەیەك هەیە لەقوتابخانەی ناوەنـــدی کۆماری کوڕان ، کەمـــاوەی دوو سال دەبێت ئیشـــــی تیادەکرێ ، ماوەیەکی کـــەم لەمەوبەر خرایەسەرپشت ، کە وەرشەکە بریتی یە لە (٥)بەش: ١ ـ کانزا ٢ـ وێنەکێشـــانی پیشەسازی ٣ ـ کـــارەبا ٤ ـ دارتاشی ٥ ـ سیرامیـــك

وەژمارەی هولەکانیــــش بەگوێرەی ژمارەی بەشەکـــان دەبێت ، ئەوەی راســـتی بێت هەموو وەرشەکـــانی شارەکان ، ئاواها بەم شێوەی سەرەوەن ، بەلام راستی یەکەی زۆربەی ئەم وەرشانە بەتایبەتی شاری هەولێر تا ئێستا لــــە ژێر تاقی کردنەوەدایە !!

هەر بەشێك لەبەشەکـــانی وەرشە پێویستی بە دووفێرکەر ـ مدرب ـ هەیە ، کە خاوەنـــی تواناو بەهرەیەکی هونـــەری تایبەت بن لەم بارەوە ،وەئەمەش بۆ ئەوەیە کەبتوانن وانـــەی ـ تیئوری و ئیش کردن ـ بـــە قوتابیان بلێن لە خوێنـــدن و مەشق کردن ، وە لەهـــەر بەشێك (٢٠) قوتابـــی وەردەگیرێت لەهەرو پۆلەکانی (یەکەم و دووەم و سێیەم) واتە تێکڕای ئەم قوتابیانـــەی کەوەردە گیرێن لەهەر خولێکا ـ دورە ـ سەد قوتابی دەبن لە قوتابخانە ، ئەمەش لەلایەن بەرێوە بەرایەتی قوتابخانـــە هەل دەبژێرێن بەگوێـــرەی لیستەوخشتە بۆ ئەم مەبەستە .

پرۆگرامی کـــار لـــە ورشەکاندا

پرۆگرامێکی تایبەت بـــەم بەشانە هەیە ، کە لەلایـــەن وەزارەتی پەروەردە دەرچـــووە بەشەکانی هونە رەپیشـــــە سازی یەکان هەروەها هـــەر بەشی بەرنامـــەی تایبەتـــی خۆی هەیە .

هەر بەشەش فێرکـــەری تایبەتی خۆی هەیە بۆوانـــەی تیئوری و ئیش کردن قوتابیانی بەشدار بوو هەفتەی دووجـــار ـ تیئـــوری ـ دووجار ئیش ـ ئیش کردن (عملی) ـ دەخوێنن هەروەها بە هەموو بەشـــەکان نزیکەی (٧) هەفتـــە دەوام دەکەن ، لەم ماوەیەدا دەتوانن هەموو بەشەکانی وەرشـــە ببینن ، وە پاشان هـــــەر قوتابیەك ، دەتوانی بزخـــزی تەنیا بەشێك دەست نیشـــان بکات کە بەهرەو توانـــای زیاتر لەمانی تر لێیەتـــه بەگوێرەی ئارەزووی شارەزایی دەبێت ، ئینجا پاشان زیاتـــر بایەخی پێ دەدرێت ، وە کـــو چوونە قوتابخانە پیشەسازی ـ یەکان بە ئاسانی وەزیفـــان دەگرن لـــەم بەشەی کـــــە بەتوانان لێی وە دەوام کـــردن بەنسبەت فێرکەرو مامۆستایان لە سەعات (٨)ی بەیانـــی تـــا (١٢)ی نیوەرۆیەو ، هەروەهـــا ئێوارانیش لە ســـەعات (٢)ی پاش نیوە رۆتا (٤) .

هەندێ کەموکـــورتی ســـەرەتایی

ئەم وەرشـــانە هـــەر لەسەرەتاوە ، ئیرۆدەی هەندێ کەم و کورتی هاتوون بەتایبەتی لەشاری هەولێـــر ، هـــەروەك قوتابیان و فێرکەرو مامۆستـــایان و بەرێوەبەری (اقسام فنون صناعیە) پێشـــانی دەدەن ، بەلام ئێمە دەتوانین بـــــەم خالانەی خوارەوە تەواوی کەم و کـــورتی یەکانی ئەم وەرشـــە سەرتاپای شارەکان بەتایبەتی و هەولێر بەتایبەتی دەستنیشـــان بکەین کەبریتین لە :

● دوودوامەکی وســـە دەوامەکی لە زوربەی قوتابخانـــەکانی شارەکان ، کەتەنەت بـــ زێی یە کە هەلدەبێن ،چونکە بەهۆی وانەی ـ نظری و عملی ـ دەبێ قوتابیان بەیانی و ئێـــوارە دەوام بکەن لەم بەشانەدا .

بروانە ل : ١١

شۆڕشی رەخمە تکێشان

ئەرێ بۆچی رۆژە مێژوویەکان لە ژیانماندا ، دەبنە ئێستاکەی وەستان ، ئەختیـــــك لـــێیان ئەوەستین ، نەك بو پشـــوودان و حەسانەوە ، بەلکـــو وەکـــوهە ویستەیەك کەتێیدا ئاورێك لەدواوە بدەینەوەو بەرئردوەکەدا بچینەوە ، پانی و درێژی تاقی کردنەوەکە لێك بدەینەوە ، ولەمانەوە ئاســـــوی دوارۆژ دەربخەین و بزانین لە پشـــت ئەم ئاسۆیەوە چیتر هەیە .

رۆژە مێژوییەکان ئەبێ بۆچی وەهابن ؟

یادگاری رۆژە مێژوییـــەکان بۆچی بومان ئەبێتە هێزی پالپێوەنان بو پیشەوە لـــە مەیدانی بنیاتنان و گۆڕانکاری ؟

بەســـاکاری و بێ تـــەکلیف ،چونکە رووداوە مەزنەکـــان ، خۆیان مەزنی رۆژێك ئەرۆژێکی تر جیا ئەکەنەوە ، هەر ئـــەم رووداوانە خۆشــــیان سیماو نیشانەی رۆژەکان دەرئەخەن .

چوارده سال لەمەوبـــەر ،هەشتی شوبات ، لـــەرۆژێکی ئاساییەوە ، وەکـــو هـــەمورۆژەکانی تری سال ، بوو بـــە رۆژێکی تر ، ئەمەش بەویست و ئیـــرادەو وتوانای مرۆڤی تێکۆشەر بەســـــەرکردایەتی بەعس ، بوو بەرەمزی ســـەر ـ بەرزی و نیشانـــەی بنیاتنان و هیوای دوارۆژ .

بەراستی ئاسایی بوو هەشتی شوبات هـــەرواتێ نەپەڕێ ، بێ ئەوەی رێبازەکە مەست کات بەهاندەر بۆبەرەوپێشەوە چوون بێ ئەوەی تاقی کردنەوەکە قوول بکـــات و بالی پێوەنـــەنێ بەرەو ئەو ئاسۆیانەی کەوینـــەی دوارۆژی پرشنگدار دەردەخەن ، وتم ئاسایی بوو هەروا تێنەپەرێ بێ ئەوەی ببێ بە ئیستگەیـــەك کەئەمڕۆش لەوەی تێ پێ بەرەو مەیدانی نیشانداانی پەیوەندییە ماددیەکـــانی نێـــوان خری و جەماوەر .

لەرۆژە مێژوییەکانماندا ، جێی خۆیەتی ئەو دەسکەوتانە بەسەرکەینەوە کـــــە شۆڕش داویە بەدەســـتەوە ، نەك بۆ ئەوەی ببێ بەدوا ئێســـتگەو ئیتربەس ، ئنجا بکەوینە شایی ئۆغان و بلێین ئیتر هیچمـــان ناوێ ، بەلکو بو ئەوەی ببێتە ســـەرچاوەیەك کەســــەدەهاجو لەی لێـــــوە بشکێتەوە ئەرێبازەکەمەست بکـــات بـــەهێزی بەردەوامبوون و بیـــن ـ گرتن و سوود وەرگرتن لەتاقی کردنەوەی کۆن بۆراستکردنەوە و ئامورکردنی رێرەوی ئەم تاقی کردنەوەیەی ئێستاو هـــی دوارۆژ .

هەموو ئەمانەش، لەکوتاییدا ئاوێنەی ژیانی گەل و داواڕوژین .

بەشی لێکۆڵینەوە

Institut Kurde de Paris

بەئاشتی ئازاد گەڕایەوە

رۆژی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠ رۆژێك بوو لە رۆژانی ساڵەکانی تر نەدەچو ، هەر ئەوەندەی سەرۆکی فەرماندە بەرێز موهیب احمد حسن البکر بەیاننامە مێژوویەکەی ١١ی ئاداری بلاوکردەوە ، سەرجەم جەماوەری عیراقی شۆڕش کەوتە خۆشییەوەو ژووروی وڵات پیرۆزبایی پێشکەش خوارووی دەکرد ، ئەو مژدەیە مەرهەمی برینی سارێژ دەکردو کوردی عیراق دەستی دەکردە مل عەرەبی عیراق و بڕیارەکانی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب ئەوی بەدڵی هەردوولادا کردو حەندەی بەختیاری خستە سەر ئەو لێوانەی لەمەوبەر لە ترس و لەرزدا هەڵ دەلەرزین لە شاری سلیمانی خەڵکی لە کامەرانیەکی بێ سنووردا دەژیان بۆ چارەسەرکردنی مەسەلەی کوردو

جەماوەری شارەکە بەئاهەنگ و گۆرانی لە کۆمەڵێکی گەورەی وەک لێشاودا بەشارەکەدا دەڕان و هوتافیان بە هەمیشەیی برایەتی لێک نەپچڕاوی کوردو عەرەبی دەکێشا برایەتیەکی بەردەوام لە چوارچێوەی یەکێتی عیراقدا .. لە هەولێریش خەڵکی لە ئەو پەڕی کامەرانیدا بوون و بەختیاری و شادی هەموولایەکی گرتبۆوەو کوردو عەرەب دەستیان لە دەستی یەک نابو ئالای بەعسی دروست کەری ١١ی ئادار بەسەریانەوە دەشەکایەوە ئاداری جەژنی خۆشەویستی و ئاشتی . کەرکوک و موسڵ دەستیان کردبوە ملی بەسراو بەغدا ، ژووری وڵات دەستی

کردبوە ملی خوارووی وڵات ، ئاشتی باڵی کێشابو بەسەر هەمو خاکی عیراقدا ، لەوڵاتانی عەرەبی دۆست و براش قەڵەمە ئازادە پێشکەوتنخوازەکان کەوتنە پیرۆزبایی کردن لەجەماوەرو سەرکردایەتی سیاسی سەرکردایەتی شۆڕش بۆ ئەم دەستکەوتنە ئەورەیەی لە چوارچێوەی عیراقدا ئۆتۆنومی بۆ گەلی کورد هێنایەدی .. بازوی رۆڵەکانی عیراق کەوتە ئاوەدان کردنەوەو بنیات نان و لەناوبردنەوەی ئەو پاشماوانەی لە شەڕی براکوژی بەجێ مابو .

لە ١١ی ئاداردا هەموو بەندەکانی ئەو بەیاننامەیە جێبەجێ کرا کەدوا بەندی هێنانەدی ئۆتۆنۆمی بوو بۆ برا کوردەکان لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا هەروەک سەرۆکی فەرماندە لە ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٤دا بڵاوی کردەوە . بەڵام ئیستیعمارو زایۆنیزم و کۆنەپەرستان سەرسەنیار بوونە کرد کەوا هەروا ... دەرن . بوونە دەمو دەست کەوتنە دانانی نوکەرەکانیان وچەندین پارەیەکی زۆریان خستە بەردەستیان ئەویش دەستی کردەوە بەکوشتن و برین و ویران کردن و سوتاندن و تۆقاندن و راودوونانی خەڵکی سەرلەنوێ کەوتەوە سەرباری شەڕو ئاژاوە ، بەڵام سەرکردایەتی حزب و شۆڕش حسابی هەموو هەڵسوکەوتێکی ئیستیعماری کردبوو ، هەر کە ئەو تاقمە دەستیان کرد بە بەزووی رۆڵەکانی کوردو عەرەب چاکیان لێ هەڵکردو لەناویان بردو هەتاهەتایە لەگۆڕیان نا ..

دوبارە خۆشی و کامەرانی و بەختیاری باڵی کێشایەوە بەسەر ناوچەی ئۆتۆنومیداو ئاوەدانی و بنیات نان لەناوچەکەدا رێگای پێشکەوتنیان گرتەبەرو ئەو رێگاو قوتابخانەو خەستەخانەو خانوبەرانەی ئاژاوەچییەکان تێکیان دابوو سەر لەنوێ بنیات نرانەوەبۆ ئەوەی رۆڵەکانی ناوچەی ئۆتۆنومی دڵنیابن و داری ئاشتی سەرلەنوێ سەوزببێتەوەو لق و پەلی بەهەموولایەکدا بلاو بکاتەوە ئەو درەختەی هەمو رۆڵەکانی عیراق بە عەرەب و کوردو هەموو ئەتەوە براکانی تر لە عیراقی شۆڕشدا ناوی دێرن ، ئەویش بەری برایەتی و بەختیاری ئاشتی دەسرێت سلاوی خۆشەویستی و برایەتی لە سەرکردەکانی عیراقی شۆڕش دووروستکەرانی ئادارو سلاو لە جەماوەری گەلەکەمان لە ئاداری ئاشتی و خۆشەویستی دا

فضل محمد

ئەنجامی خراپی مەی خواردنەوە هەروەک کۆنگرەی دەوڵەتان لەفەرەنسە دیاری کراوە

ئەو باسەی خوارەوە لەوڕێبازەوە کە کۆنگرەی چوارەمی دەوڵەتان لە فەرەنسە بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشیی مەی خواردنەوەی کێشاوە لە زیان گەیاندنی مەی بۆ سەرمرۆڤ ئەکۆڵێتەوە ، وا لە خوارەوەبۆ کەڵک لێوەرگرتن بلاوی ئەکەینەوە :

چۆن ئەتوانی بزانیت کە زۆر ئەخۆیتەوە ؟

تاقی کردنەوەیەکی نوێی چارەکردنی نەخۆشی جگەر لە کۆنگرەی چوارەمی دەوڵەتان لە فرەنسەدا خرایە ژێر لێکۆڵینەوەو گفتوگۆلێ کردن ، ئەو کۆنگرەیەش چارەسەرکردنی نەخۆشی مەی خواردنەوەی پێ سپێراوە .

- ئایا مەی بۆ ئەوە ئەخۆیتەوە کەهەست بەخۆشی وحەسانەوە بکەیت ، یاخود لەبەر ئەوەیە کە حەزی لێ ئەکەیت ؟

- ئایا لەبەر ئەوە ئەیخۆیتەوە کە تەنیایت ؟

- ئایا بەتەنها ئەبێتە بەهۆی پێکی مەی بۆ ئەوەی لە چارەکردنی گیروگرفتەکانت دا یارمەتیت بدات ؟

- ئایا بۆ هێنانی ئەو شووشە مەیەی پێویستە ، چەندە کیلۆمەترەیەک بە ئۆتۆمبێل ئەبڕیت ، یاخود بەپێ بۆی ئەچیت ؟

- ئایا دوای خواردنەوە شەڕانی نابیت ؟

- ئایا دوای چەند پێکێک لەسەرخۆ یاخود بەگرانی قسە ئەکەیت ؟

- ئایا سەر لە بەیانیان ئەخۆیتەوە ؟

ئەگەر بە (بەلێ) وەلامی لەیەکێ زیاتری ئەو پرسیارانەت دایەوە ، یاخود کەزانیت لە رۆژێکا لە (٦٠) گرام مەی زیاتر ئەخۆیتەوە ، واتە بە ئەندازەی (٤) پێک ، یەکەو دووی لێ مەکەو کات بەفیڕۆ مەدە ، بە اورجی بڕۆ لای دکتۆرو راوێژی پێ بکە . تاوەکو دکتۆریش لەوەندە مەی بکات کە لە خوێنەکەت دایەو هەروەها لەمەترسیشی بۆ لەشت هەندێک خوێنت لێ دەر ئەهێنێ ولەتاقیگادا لێکۆڵینەوەی لەسەر ئەکات .

بەڵام لە حاڵەتی ئەو جۆرە نەخۆشییەی ئالکولدا ، دکتۆر تەنها جارێک خوێنت لێ دەر ناهێنێ بەڵکو ئەبێ چەند جارێک ئەو کارە دووپات بکاتەوە ، بۆ ئەوەی لەوە بگات کە تاچ رادەیەک کاری لە لەشت کردووە ، ئەمەش واتە چەند جارێک راکێشانی خوێن لە چەند کاتێکی جیاوازدا مەترسیی دروست ئەکات و تەندروستیت تێک ئەدات ، هەروەها ئەو خوێنەی کە بۆ تاقی کردنەوەش لە لەشتی دەرئەهێنن زۆر لە سەرت ئەکەوێ و ئەگەر (فەرمانبەربیت یا ئیشکەر) دائیرەی زامن کردنی تەندروستی ئەو خوێنەت بۆ نابژێرێتەوە - ئەی چارە ؟!

شێرپەنجەی جگەر

پێش وەلام دانەوەی ئەو پرسیارە ، ئەبێ بزانین کە نەخۆشی گرتن لە ئالکولەوە کە لە مەیدایە مەترسی یەکی گەورە بۆ جگەر پەیدا ئەکات و ژیانی مرۆڤ ئەخاتە مەترسییەوە مەترسیی ئەوەی کە جگەر تووشی شێرپەنجە ببێت !

ئەو کارەش چاو دێری و بایەخ پێدانێکی تەواوی پێ ئەوێت .

کۆنگرەی چوارەمی دەوڵەتان بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشی ئالکول کەلە شاری ستراسبورگ لە فرەنسەدا گیراوە لێکۆڵینەوەیەکی دەربارەی رێژەی ئەو هاوڵاتیانە کردووە کە لە فرەنسەدا مەی ئەخۆنەوە ، لە ئەنجاما دەرکەوت :

کە هەر لە چوار پیاوا پیاوێک مەی ئەخواتەوەو لەناو دوازە ئافرەتیشا ئافرەتێک ئارەق خۆرە .

لە ئەنجاما ساغ بۆوە کە (٥) ملیۆن کەس لەفرەنسەدا تووشی نەخۆشی مەی بوون و زوربەشیان بەخۆیان نازانن ، هەندێکیان بۆیە نازانن چونکە دوای خواردنەوە لووتیان سوور هەڵناگەرێت ، چونکە سوور هەڵگەرانی لووت دوای خواردنەوە نیشانەی ئەوەیە کە ئارەقێکی زۆر لە لەشا هەیە . هەندێکیشیان لەبەر ئەوەنازانن چونکە سەرکولمیان سوور هەڵناگەرێت ، چونکە سوور هەڵگەرانی هەردوو سەرکولمیان لەپاش خواردنەوەدا نیشانەی کشانی دەزولکەکانی خوێنە لە دەموچاودا ، ئەمەش ئەوە ئەگەیەنێت کە رێژەی مەی لەخوێن دا زیادی کردووە .

ئەو نیشانانە کەلەدەمو چاوا دەرئەکەون ئەو بەڵگەیە ئەدەنەدەست کە لەش تووشی نەخۆشی ئالکول بوە ، هەندی جاریش ئەو نیشانانە سەر هەڵنادەن و لە بەردەم نەخۆشی یەکی کوشندەدا خۆمان ئەبینین کە هەندی جار هەر پێی نازانین ، ئەو نەخۆشیەش شێرپەنجەگرتنی جگەرە یاخود پیوگرتنی جگەرە !

یەکێک لەئەندامانی کۆنگرەکە کە پرۆفیسور ئەرونە لەسەر ئەوە سووربوو کە نابێ رۆژی لە ٦٠ گرام مەی بەولاوە بخورێتەوە ، چونکە تا ئەم رادەیە مەترسیی بۆ ژیانی مرۆڤ پەیدا ناکات ، ئەم ٦٠ گرامەش ئەوەندەی (٢) پێک شەڕابەو یا ئەوەندەی (٣) پێک بیرەو ویسکی تێکەڵاوە ، کەچی لەناو کۆمەڵگای فرەنسەدا ٤ ملیۆن پیاوو ملیۆنێک ئافرەت هەن کە لەرۆژێکا بەلانی کەمەوە یەکی لیترێک مەی ئەخۆنەوە واتە بە ئەندازەی ٨٠ گرام ، لەگەڵ ئەوەشا بە گوێرەی دەوروپشتەکەیان بەتووشبووی نەخۆشی ئالکول ناژمێررێن ، هەرچەندە لە راستیشدا ئەبێ بە نەخۆش لە قەڵەم بدرێن .

ئەگەر تۆ لە یەکێک لەوانە بوویت کە تووشی نەخۆشی ئالکهول بوون و لەتاقی کردنەوەی خوێنەکەتەوە زانیت کە رێژەی مەی لە تۆدا بەرزە ، ماتەمینی نەت گرێ و ورە بەرمەدەو ترست لێ نەنیشێ ، بەڵکو رێگایەکی ئاسان هەیە ئەگەر بیگریتەبەر - تەندروستی و لەش ساغی و ژیانی سروشتیت - دەس ئەخاتەوە . ئەمەش بریتی یە لە بوونی ئیرادە ، حەفتەیەک مەی مەخۆرەوە ، رێژەی ئالکهول لە خوێنەکەتدا لە ١٨٠ پلەوە دێتە سەر ١٠٠ پلە ، خۆ ئەگەر ٣ مانگ نەیخۆیتەوە دێتە سەر ٢٨ پلە لای پیاوان و ١٨ پلە لای ئافرەتان ئەو ئەندازەیەش شتێکی ئاسایی یە لەخوێنی ئادەمیزادا .

بەڵام ئەگەر دوو دڵیت کرد لە چوونەلای دوکتورو شەرمت لێ کرد ، یاخود لە زانینی ئەنجامەکەی ترسایت ، هەر ئەتوانیت لە ئەنجامی خۆت بگەیت هەرکاتێ لە رەفتارو هەڵچوون و هات و چۆی رۆژانەت ورد بوویتەوە ، چونکە دکتۆر ماکس کلات لە پوختەی لێکۆڵینەوەکانیدا ئەڵێ :

مەی خۆر هەستێکی دەروونیی زۆر بەکاری هەیە .

رەفتارو رەخنە لێ گرتن

نەخۆشی مەی لەناو کۆمەڵانێکی زۆری خەڵکا رێزگەیەکی کۆمەڵایەتی یەو لەگەڵ خۆیا هەڵی گرتوون ، چۆن لە خۆیدا ئەو نەخۆشی یە چارە سەرئەکرێت ؟

دکتۆر ماکس کلات وەلامی ئەمە ئەداتەوەو ئەو هەنگاوانەی خوارەوە ئەخاتە رووو ئەڵێ تۆ بەرێگەیەکی چەوتا ئەڕۆیت :

- ئەگەر تا ئەهات زیاترت ئەخواردەوە ، یاخود هەستت بەوەئەکرد کە ناتوانیت خۆت لە بەردەم مەیدا بگریت کە کارت تێ ئەکات .

- وات لێهات هەست بەوە بکەیت کە بیرکردنەوەت بەرەو کزیی ئەچێت و ئەو کزیی یەش رۆژ بە رۆژ وورده وورده لە زیاد بوون دایە .

- ئەگەر هەستت بەوە کرد کە تادێت زیاتر حەز لە مەی خواردنەوە ئەکەیت .

- ئەگەر وات لێهات بۆ خواردنەوەی یەکەم پێک ئۆقرە بەخۆت نەگریت و ئارامت لێ هەڵگیرێت .

- ئەگەر دوای خواردنەوە هەستت بە ناوبژدانی و پەشیمانیی کرد .

- ئەگەر هەستت بەوە کرد کە ناتوانیت لە خواردنەوە بتەکێتەوە ، کەچی برادەرەکانت ئەتوانن لە ئارەق خواردنەوە بتەکێنەوە .

- ئەگەر هەستت بەوە کرد کە حەز ئەکەی خێرا ئۆتۆمبێل لێبخوڕیت و لە پاشانا لە بەر بەدرەفتاریت شایستەی رەخنە لێ گرتن بووی .

- ئەگەر دەستت کرد بەبڕو بیانو دۆزینەوە بۆ ئەوەی زیاتر خوو بدەیتە خواردنەوە .

- ئەگەر هەستت بەشەڕانیی خۆت کردو وات لێ هات شەڕ بەخەڵکیی بفرۆشیت .

- ئەگەر بەردەوام هەستت بە ناوبژدانی کرد .

- ئەگەر بینیت ئەو چارە سەرییانەی بۆ پرۆژەو گیروگرفتەکانی دائەنێیت سەرناکرن .

- ئەگەر لە چاوپێکەوتنی خێزان و برادەرەکانت خۆت دزیی یەوە .

- ئەگەر لەپیشەکەتا تەنگ و چەڵەمەت هاتە رێ .

- ئەگەر وات لێ هات کەم بخۆیت و بەرەبەرە تا دەهات خواردنت کەم ئەبۆوە .

- ئەگەر هەر لەبەیانی زووەوە حەزت لە پێک کردن کرد .

- ئەگەر هەستت بە لەرزینی ئەندامانی لەشت کردو نەتتوانی بەسەریانا زاڵ بیت .

- ئەگەر دەم و چاوت بەتایبەتی هەردوو سەرکولمت سوور هەڵگەڕان و تادەهات زیاتریش سوور هەڵ ئەگەڕان .

- ئەگەر هاورێیەتیت لەگەڵ مەی خۆرەکانا بەست بێ ئەوەی گوێ بدەیتە ئەوەی هەر کەسێک بێت .

مەترسییەکە چی یە ؟

لەسەداسەدی هۆی حاڵەتەکانی شێرپەنجەی جگەر لە مەی خواردنەوەیە هەروەها شێرپەنجەی قورگ و دەم و قورقوراچکەش .

نەخۆشییەی زوو شریانەکان - ئەو دەمارانەی خوێنیاکیان پیا ئەڕوات - تێک ئەدات و لە ئەنجاما ئەبێتە مایەی ئەوەی کە مرۆڤ زوو پیر ببێت .

بۆچەسپاندنی ئەوە لەو سەر ژماردنانەدا کەکراون ئەبینین گەلانی (ئەدڤنتیست و مۆرفۆن) ئەو تاقمانەی مەی حەرام ئەکەن لەبەرئەوەی ناهێڵن کوڕەکانیان مەی بخواتەوە ، بەرێژەیەکی کەم ئەبێت تووشی نەخۆشی شێرپەنجە نابن ، ئەو رێژەیەش دوو جار لەرێژەی ئەو گەلانە کەمترەکە مەی ئەخۆنەوە .

ئیمڕۆکە مەترسیی گەورە لە نەخۆشی پیوگرتنی جگەردایە ، یاخود شێرپەنجەی جگەر ..

نیشانەکانی ئەو نەخۆشی یە بە زۆری لە نێرینەدا لە پەنجا ساڵی و شەست ساڵی دا دەر ئەکەون لە ئافرەتانیشدا لە چل ساڵی و پەنجا ساڵیدا سەر هەڵ ئەدەن . لەو تەمەنەدا ئازار پەیدا ئەبێت ، لەبەر ئەوە ئەو کەسەی کە ئارەق خۆرە ئەبێ لەبەر ژەهر دار بوونی بە ئالکهول خۆی بخاتە بەر چارەکردن ، یاخود بە تەواوی واز لە مەی خواردنەوە بێنێت ، بەڵام ئەو کەسەی کە زۆر ئەخواتەوە ئەبێ کەمی بکاتەوەو نابێ رۆژی لە تەنها (٦٠) گرام بەولاوە ئەخواتەوە !!

عەلی یەفەنی کێیە ؟!!

● لەسەر زمان و باس کردن و گێڕانەوەی چیرۆک و شانۆگەریەکانی سەر شاشە بچکۆلەکەی تەلەفزیۆنی کەرکوک هەموو کەس گەورەو بچووک هەر باسی دەورەکانی عەلی فەنی ئەگێڕنەوەو قسەخۆشە پڕماناو بەگەنکەکانی هەردەم بونەتە بنیشتە خۆشەی سەردەمی هەمووان و ئێمەیش بۆ ئەوەی ئەکتەرو هونەرمەندی بەرێز حاجی محمد مکی عبداللەی راستی و عەلی فەنی سەرشاشە بناسێنین بەخوێنەرانمان چووینە مەلبەندی رۆشنبیری و کۆمەڵایەتی زانکۆی سلیمانی و چاومان پێ کەوت و چەند پرسیارێکی هاوکاریمان ئاراستە کرد .

● بەرێز حاجی مکی لە کورتە باسێکی ژیانیدا ووتی :

★ لە ساڵی ١٩٣٩ لەشاری سلیمانی لەگەڕەکی دەرگەزێن یەکەم جار چاوم هەڵ هێناوە بەم دنیای نهێنیەدا . هەر لەبەر باری نائاسایی کۆمەڵایەتی و هەندێ هۆی تایبەتی لەبەر دەرامەتیماندا نەم توانی خوێندن تەواو بکەم هەتا پۆلی شەشەمی سەرەتایی تەواوکردووە وئیتر بۆ ئەوەی بتوانم وەکو پێویست ژیانم مسۆگەر بکەم لەدایەرەی مەلاریا دامەزرام بەرۆژانە هەتا ساڵی ٩٦٠ بوم بەکرێکاری کارگەی چیمەنتۆی سەرچنارو ساڵی ٩٧٥یش هاتمە مەڵبەندی رۆشنبیری و کۆمەڵایەتی زانکۆی سلیمانی و چونکە بڕوانامەی وێنەگرتنی سینەمایم هەبوو بووم بەوێنەگری سینەمایی زانکۆو لەمەودوایش ئەمەوێ ئەوماوەیەی ژیانم ماوە لە دنیادا خزمەتی هونەر بکەم و هیچ نەبێ چەکێکی هۆکانی پێش کەوتنی بکرم و ئێستاش ئەندامی کۆمەڵی هونەرمەندانی عیراقیم .

● ئەی ئەم ((عەلی ئەفەنی))یە چی یە ، بەلات براوە ؟

★ چونکە زۆربەی شانۆگەریەکانمان لەناوەڕۆکدا چارەسەری یەکێک لەدەردەکانی ئیشکەران و فەرمانبەرانەو لە زۆربەی دەورەکانمدا هەرناوم عەلیەفەنی بووەو ئیتر هەر لەیەکەم جارەوە بەو ناوەوە ناسرام بەتایبەتی لای منداڵانی خۆشەویست کە بەشانازیەوە سوپاسیان ئەکەم و منیش بەپشتیوانی یەزدان هەوڵ ئەدەم بەرهەمی زۆرتریان نیشان بدەم بۆ راست کردنەوەی زۆربەی هەڵەکانی عەلیەفەنیەکانی ئەم سەردەمەمان .

● بەرهەمەکانت تا ئێستا کامانەن ؟

★ هەر لە منداڵیەوە حەزم کردوە بەرهەم هەبێ و بتوانم وەکو هونەرمەندێک خۆم ببینمەوە لەسەر شانۆ . ئەوەبو

لە ساڵی ١٩٦٠دا بیرم کردەوە لەدەرکردنی فلیمێکی کوردی لەژێر ناونیشانی (رەهێڵەدا) هەوڵێکی زۆرم دا تائیجازەم بۆ وەرگرت بەڵام چونکە دەستی یارمەتی و هاندانم نەبوو ئیتر نەم توانی تەواوی بکەم . بەڵام هەروازم نەهێناو بەردەوام خەریک بووم هەتا توانیم چەند بەرهەمێکی هونەری پێشکەش بەجەماوەر بکەم و تەنها کوڕیەکەیشم خستبوە سەر ڕێبازی خۆم بەڵام بەداخەوە لە رووداوێکی دڵ تەزێندا چووەوە بۆ ئەودنیای نەبینراو .

لە بەرهەمەکانم لەساڵی ١٩٦٥دا بۆماوەی ٢٠ دەقیقە فلیمێکم دەرهێناوە بۆ کارگەی چیمەنتۆی سەرچنارو دوای ئەوەهەستام بەدامەزراندنی تیپی هونەری میللی شانۆگەری و دەستمان کرد بەپێشکەش کردن و توانیمان ٣٦ شانۆگەری تۆمار بکەین بۆ تەلەفزیۆنی کەرکوک کە ٢١ شانۆگەری یان لە دانان و دەرهێنانی خۆمن و بەردەوامیش هەوڵ ئەدەم بۆ پێشکەش کردنی بەرهەمی زیاتر بۆ پێش خستنی هونەرەکەمان و بەم زوانەیش چوار بەشی تری مامەخەمە تۆمار ئەکەین .

● پێویستیەکانی پێش خستنو برەو پێدانی شانۆی کوردی تازەبابەتکامانەن ؟

★ پێش خستنی هەموو لایەنێک پێویستی بەهێنانە کایەی تازە بابەتەوە هەیەو ئەبێ هونەرمەندان یەک رتیان هەبێ و بەهەماهەنگی یەکتر بزانن و دروست کردنی ئاهەنگ و شانۆگەری بەخۆڕایی و بەهەمیشەیی هانی جەماوەر ئەدات . چونە ناو کۆمەڵ شتێکی باشە بۆ زانینی دەردە سەرەکیەکانی و خستنیە سەر شانۆ بۆ چارەسەرکردنیان . شارەزاکردنی هونەرمەندان و راهێنانیان شتێکی زۆر بەکەڵکەو رۆشنبیرکردنی جەماوەریش دەوری خۆی هەیە . زیندو کردنەوەی فۆلکلۆرو کە لەپوری پێشینیان باڵەولاوە بوە ستێ کەچەندە بەکەڵکە .

● دوائاوات و هیوات چیە؟

◇ هیوام وایەو دەشمەوێت کە هەوڵە رابوردووەکەی ساڵی ٩٦٠م زیندو بکەمەوەو بتوانم ئەو فلیمەی بیرم لێ کردبوەوە بیخەمە سەرشاشەو لەوسوچەشەوە خزمەتێکی تری هونەری ئەم ئەتەوەیە بکەم .

بەرەو پێش چوونی رەوڕەوەی هونەری گەلەکەم و جونەپێزی هونەری گەلانی پێش کەوتووەوە ئاواتمەو داوایش لە هەموو هونەرمەندان ئەکەم قۆڵی لێ هەڵماڵن و بێنەکایەی ئیش کردنەوە بۆ هێنانەدی ئەم مەبەستە چونکە برەو پێدانی هونەر رێگایە بۆ پێناس کردنمان لای گەلانی تر کەهێشتا نامان ناسن .

ئاواتم ئەوەبو کە تەنها کوڕەکەم بە ئەکتەرێکی سەرکەوتو ببینم بەڵام دەورانی فەلەک بروخێ زۆر پەلەی کرد لەبردنە وەیا بۆ دنیای نەبینراو ئاواتم نەهاتەدی .

● لەکۆتاییدا کاکەحاجی سوپاسی رۆژنامەی هاوکاری کرد بۆ ئەم چاوپێکەوتنەو داوای کرد بەردەوام ئەم رێگایە بەرنەدات و هونەرمەندان بەخوێنەرانی بناسێنێ .

حمە سعید حمە کریم

پاشماوەی : دەنگێ

مۆرکە دیارە ، چونکە کۆمیدیا فەلسەفەی پێکەنینێکی مرۆڤانەی بەداوودڵو بەرزوناسکە ... » .. !

بۆیە گەر نوسەرێ ، شاعیرێ ، هونەرمەندێ ، توانی دەستی خوێنەرو بینەرێکی شەکەتو خانەوێرانو نەخۆشو لێقەوما بگرێو بەرەو ئەو فەلسەفەیە – فەلسەفەی پێکەنین – پەلکێشی بکا ، ئەوا بێگومان دەورێکی دیاری سایکۆلۆژیانەو مرۆڤانەی دیوەو شایانی هەمو نوازشتو رێزگرتنێکە ..!

★ ژیان وەحدەیەکی تێکچرژاوی دالێکتیکانەی مرۆڤە .. ئاڵۆزیو تێكترنجانو جیاوازیەك لەنێوان شتەکانا هەیە ، بەڵام هەمویان لەیەك سەرچاوەوە سەر هەڵئەدەنو سەر بەیەك یزدانو ژانو خەونو سەراسیمەیین ..!! بۆیە لەم بارەیەوە ، ماکدوگالی زاناو شارلی شاپلنی هونەرمەند وتویانە : « بێگومان ، پەیوەندیەکی توندو بەتین لەنێوانی پێکەنینو نازارو لە نێوانی هەڵوێستی کۆمیدیوو دراماییدا هەیە .. ! » .

کەچی (برگسن)ی دانایش ئەڵێ : « گەر دراما سۆزی مرۆڤ بوروژێنێ ، بێگومان کۆمیدیا عەقڵو هۆشی مرۆڤ ..! » کە زانایەکی وەکو دوکتۆر زکریایش لە کتێبەکەی خۆیدا بەئەو بەڕی ژانو تەوسەوە ئەڵێ :

« ئەو دەورەی گاڵتەو فشەو پێکەنین لەپاراستنی ئاشتی جیهانیدا ئەنوێنێ ، لاموایە کۆمەڵەی نەتەوە یەکگرتوەکان ئەوەی بۆ نالوێو پێی ناکرێ ...!

ئەوا ئەم ئامرازە بەتینە روبەڕوی هەمو خەمو پەژارەو کوێرەوەریو بێبەشیو ناخۆشیەکانی نێوژیانو کۆمەڵگای مرۆڤایەتی ئەکاتەوە ...!! سەیریش نیە ، گەر دەبەها کەڵەنوسەرو رۆشنبیری وەکو « شاوسەر – رابلێ – مۆلێیر – ڤۆلتێر – گۆگۆل – ئۆسکاروایلد – برناردشۆ – شیخەف – ژان کۆکتۆ .. تاد » خۆیان بۆ ئەم بابەتە هونەریە هەرە بەنرخە تەرخانو شاکاری مەزنی خۆیان پێشکەشی ژیانو مێژوو مرۆڤی چاوبەگریان کردبێ ..!... لەنێو ئەدەبیاتو کە لەپوری ئێمەشدا گەلێکی وەکو : « بەردە شانی – شێخ رەزا – کوردی – ئەدەب – پیرەمیرد – موختاری جاف – قانع – گۆران ... تاد » شان بەشانی هەندی نوسەرو چیرۆکنوسی لێهاتوو سەرجەمی ئەو تێکستە فۆلکلۆریانەی لەجەشنی (رشتەی مرواری)دان ئەم هونەرە بەرزەیان فەراموش نەکردبێ ، چونکە هونەری ژینو دەنگی راستەقینەی پڕ لەئازاری مرۆڤە ..!! بەڵام ئەوەی جێیداخە – لەبەرگەلێ هۆ – ئەدەبیاتی هاوچەرخمان دەنگی ئەم هونەرەی خپ کردوە ، کەئەبێ خپنەکرێو بەکارامەیی لەباوەش بگیرێ !! دەنا لایەنێکی گەورەی ئەدەبیاتەکەمان لە کیس ئەچێ ..!

★ جاگەر پێکەنین ، سرودی سەرکەوتنی مرۆڤ بێت ، چنوسەرو شاعیرو هونەرمەندێ ، ئەتوانێ خۆی لەقەرەی بداتو ئەو سرودە زیندوە ، بنوسێو بیڵێو بیچڕێ ... کێ ..؟!

پاشماوەی : لەناسوی ئەدەبدا

دێتو ، بەبێ ئەوەی هیچ پەیوەندیەکی بە جێگەوە بەکاتەوە هەبێت ئیلهامەکەی بۆ دێتو ، ئەنانەت قالبەکەی خۆشی هەڵبژاردووەو هیچی لە شاعیر ناوێت لەوە زیاتر وەك خۆی بینووسێتەوە .

ئینجا ئەگەر بڵێین شیعر دروستکردنەو ، هەموو کەسێك پاش ماوەیەك مەشقکردنو خۆراهێنان دەتوانێت شیعر بنوسێتو ، مەسەلەی بەهرەو توانای داهێنان شتێکی ئەوەندە بایەخدارو گرنگ نیە ئەجاو فێربوونو لێزانینەکەوە ، ئەوا یەکسەر دەپرسین : باشە پاش بڵاوبوونەوەی ئەم هەموو رێبازو قوتابخانەو شێوە ئەدەبییانەی شیعرو ، پاش روونبوونەوەی گشت تەکنیكو هونەرێکی شیعر ، بۆچی دە شاعیر – ناڵێم هەزاران –ی وەکو ئیلۆت لەم نیو سەدەیەی دوای ئەوەوە دروست نەبووە ، یان بۆچی شاعیرێکی تر – یان هەر خۆی – شاکارێکی باشتر لە « وێرانە خاك »ی بەرهەم نەهێناوە؟ ئەی ئەگەر ئیلهامەو هیچ پەیوەندیەکی بە فێربوون لێزانینو ناوەوەی شاعیرەکەوە نیە ، بەر لە هەموو شتێك دەپرسین بۆچی ئیلهامەکەی بە « وشە » بۆ دێتو وەك ئیلهامی نیگارکێشێك بە « رەنگ »نییەو ، بۆچی وەها بەشێکە لە خۆی – وەك ئادەمیزادێك –و لە ئیلهامی کەسی تر ناچێتو بۆچیو .. بۆچی ؟..

ئینجا پاش بەیەکدا دانی رای ئەم هەموو گەورە ئەدیبو رۆشنبیرانە ئەگەر بمانەوێت ئەنجامێك بەدەست بهێنین ، لەوە زیاتر نیە کە دەبێت بڕیتی بێت لە ئەفاعول پێکردنێکی هوشیارانەی هەموویان لەیەك روانگەیەکی فراوانو ورددا ، وەرگرتنی لایەنە چاکەکانی هەر یەك لەو رایانە بۆ ئەوەی تووشی سەنگەلاییو ناتەواوی نەبینو بتوانین بە زیرەکی گشت ناقیکردنەوەکانی مرۆڤایەتی خەست بکەینەوەو سوود لە هەمووی وەربگرینو ، هەوڵی هەنگاوی بەرەو پێشتریشەوە بدەین ..

چونکە ئادەمیزاد هێشتا لەسەرەتای تێگەیشتنو کەشفکردنی خۆیو دەرەوەی خۆیدایەو ، چەندیش بەرچاوی رووناکتر بێتەوە ئەوەندە زیاتر بۆی دەردەکەوێت کە هیچ نازانێت .

پاشماوەی : لاوانو وەرزش

شکارەوە . دەبێت تکنیك بکاتە هەمو لایەکی ولاتەکەمان ئێمە ئەگەر لە لاوانی جیهانی پێشکەوتو و وەرزشکارانی چاکتر نەبین لاوانی ئێمە ئاواتەخوازی یاریگەی چاکن !
ئامادەکراوە بۆ لاوانو وەرزشکارانی ئێمەش ئامادەبکرێت لەو باوەرەدام ئێمە هیچ کاتێك لەوان کەمتر نابین ئەگەر چاکتر نەبین کەمتر نین بەڵام ئەو یاریگانەی بۆ ئەوان لاوانی ئێمە ئاواتە خوازی یاریگەی چاکن !

یاریگەکان کەمن یانە وەرزشیەکان کەمن مەڵبەندەکانی لاوان کەمن . وەنا گونجێن لەگەڵ ژمارەی لاوان وەرزشکاران کردنەوەو ئامادەکردنی یاریگەکان پێویستێکی سەرشانی لێپرسراوانی لاوان وەرزشن . شتێکی ئاشکرایە شادەماری پێشکەوتنی هەموو جۆرە یاریەك یاریگەی ئەو یاریەیە جا بۆ ئەوەی بتوانین تیپێکی پێشکەوتو ئامادەبکەین دەبێت بایەخ بدەین بە چوارشت ((١)) یاریگە ((٢)) مامۆستای مەشق ((٣)) پێویستی یاری ((٤)) ئەندامی یاری ئەگەر یەکێك لەم شتانەی دیاریم کردون کەم بۆنەوا ئەوکارە زۆر کاڵو کرچ دەبن .

پاشماوەی : درامای ..

و (فێرمان)و (فیکەنتیف)و (ئەتین)و (دریۆتۆن) مانای چەند تێکتێکی درامییان لێك دایەوە وئاشکرایان کرد کە زۆربەی تێکستە دراماییەکان دەربارەی داستانی (ئۆزیریس)و هەروا باسی خۆنیەتی بەسەرهاتی کوری (ئیزیس) دەکا ، کاتێ دووپشك پێوەی دەداتو پاشان زیندوو دەبێتەوە .

لیۆن شانسۆریل دەڵێ ، لەسەرکێلی گۆرێك نووسراوە (لە ساڵی ١٥٨٠ پ.ز. – ئمهب – ناوێك هەبووە بە – بۆسان شیری – ناوبانگی دەرکردوە . ئەو – ئمهب – خۆی بەو جۆرە پێمان « تەمەنێکی دوورو درێژم دەناسێنێ :

بەپەل لێدان بردۆتە سەر ، من ئەو کە سەبووم کە هەمیشە لەگەڵ ئاغاکەم بووم لە قۆناخەکانیدا بێ ئەوەی رۆژێك لە (ووتار) دانا دەرسبم . ئەگەر ئەو ببوایە خواوەند من دەبوومە میر ئەو بکوژرابوا من دەژیام .» لەسەر تاشە بەردێك کە ئێستا (لە مۆزەخانەی بەرلین) پارێزراوە، نووسراوە (ئۆسەرتسنیسەنم)ی پاشا ، (ئیخەرنیفەرت ناوێك دەنێرێتە (ئەبیرۆس) بۆ ئەوەی گۆڕێکی نوێدروست کات بۆ (ئۆزیریس) جا ئەم کابرایە دەستدەکا بە ئاهەنگ گێران بۆ خواوەندەکانو چەند (ئامێرێکی درامی) دروستدەکات ، لەوانە بەلەمێك لە شێوەی بەلەمە پیرۆزەکەی ئۆزیریس ، ئەوەی بەکاریهێنا بۆ هێرش بردن بەسەر دوژمنەکانیدا . بێگومان (ئیخەرنیفەرت) خۆشی دەورێکی باڵای بینیوە لە ئاهەنگەکاندا . لەسەر تاشەبەردەکەوە بەزمانی ئیخەرنیفەرت ئەوە نووسراوە « (من دەوری ئاپ – وات)م .

بینی کاتێ دەرچوو بۆ پاراستنی باوکی . بە بەلەمی (نەشمەت)وە دوژمنەکانم پاشگەزکردو دوژمنەکانی ئۆزیریسم شکاند . هەروا دەوری (هێزی جاوەنوار کراو)م بینیو لەگشت هەنگاوێکدا لەگەڵ خواوەندەکان بووم . من وامکرد بەلەمەکەی خواوەند بەرەوپێش بروا ... هتد) . تا دەکاتە لوتکەی بابەتەکەو دەڵێ (من وام کرد ئۆزیریس هەڵستی لەبەلەمە پڕ لە وشترەکەدا . دانیشتوانی رۆژهەلاتم دلشادکردو دانیشتوانی رۆژئاواشم شادمان کرد . بەتایبەتی کە بینیانو شترەکان روو لە (ئەبیرۆس) دەکەنو ئۆزیریس (خنتی – ئەمنتی)ی خواوەندی ئەبیدۆس دەبەنە کۆشك .) بەسەرهاتی ئۆزیریس (خنتی – ئەمنتی)ی (ست) خواوەندی تاریکی ئۆزیریس دەکوژێت . کە ئیزیسی خێزانی بەمە دەزانی هەڵدەستێ لەتەك (حۆرسی) کوری بەشکنین بەدوا لاشەی ئۆزیریس ، کەبوەتە چل پارچە لەکۆتاییدا حۆرسو دایکی ست دەکوژنو ئۆزیریس دێننەوە ژیان . شایانی باسە ، لەکاتی

نواندنی ئەم کارەساتەدا چەندەها کەس دەکوژرانو جەماوەر بەچاوی قینو تورەوە تەماشای ئەو کەسانەی دەکرد ئەوانەی دەوری دوژمنی ئۆزیریسیان بینیوە . چونکە دراما ، تا ئەم قۆناخەش ، هێشتا لە ئاین جیا نەبووبوو ، وەکو پێداویستێکی ژیانی ئەم سەردەمەبوو ، زۆربەی ئەوانەی بەکاروباری ئاهەنگە دراماییەکان هەڵدەستان ، پیاوی ئاینو خواناسەکان بوون . بەڵام پێش داگیرکردنی میسر لەلایەن گریكو رۆمانییەکان چەند تیپێکی میللی(گەرۆك) پێکهاتبوو

ئاهەنگی گۆرانیو سەمایان لە شارو دێ پێشکەش دەکرد . بێگومان مەبەستی بنەرەتی لە پێشکەش کردنی ئەم ئاهەنگە ئاینیانە لەپێناو یادکردنەوە ئازارو ئەشکەنجەکانی خواوەندو پاڵەوانە میللییەکان بوو .. نیشاندانی ئەوە کە هەمیشە راستیو چاکەسەر دەکەوێ بەسەر چەوتیو خراپەدا .

١ – مەبەست لەپانتۆمایم نواندنی بێدەنگە ، بێدەنگە ، بێدیالۆگ، واتەتەنها بزووتنەوە

٢ – تیپس یەکەم هونەرمەند بوو کە ئەکتەری یەکەمی خستە ناو دراما .

٣ – کتێبی – مێژووی دراما لە سێ هەزار ساڵدا – تأریخ المسرح في ثلاثة آلاف سنة وزارة الثقافة والارشاد القومی – مکتبة الاداب .

٤ – هەمان سەرچاوە ل ١٣

٥ – هەمان سەرچاوە ل ٣٠.

٦ – دراما ، گوتەیەکی گریکیە بە مانای « ئەو ئیشەی کراوە » .

٧ – تأریخ المسرح في ثلاثة آلاف سنة .

٨ – هەمان سەرچاوە .

٩ – هەر نیکستێکی (دەقێکی) ئاسایی دەبێ ئەم سێ مەرجەی تیا بێت .

١٠ – مێژووی دراما – لیۆن شانسۆریل – چاپی یەکەم . تاریخ المسرح–لیون شانصوزیل الطبعه الاولی – منشورات عویدات ل ١٤ .

١١ – شانۆ : ئەو شوێنە بەرزەیە ئەکتەرەکان بۆ نواندن بەکاری دەهێنن .

١٢ – تأریخ المسرح في ثلاثة آلاف سنة . ل ٢٨ .

١٣ – ماسك : پارچە دارێکە یا پێستێکە ، وێنەی سەری مرۆڤ یا گیانەوەری لەسەر دەکرێ .

١٤ – تأریخ المسرح – لیون شانصوریل . ل ١٥ .

١٥ – المسرحیه نشأتها وتأریخها وصولها – عمر الدسوقي – الطبعه الخامسه . دار الفکر العربی ل ١٤ .

١٦ – هەمان سەرچاوە . ل ١٤ .

١٧ – تأریخ المسرح – لیون شانصوریل . ل ١٥ .

١٨ – هەمان سەرچاوە . ل ١٥ .

١٩ – تأریخ المسرح في ثلاثة آلاف سنة ل ٣٥ .

٢٠ – ئۆزیریس – دیۆنیزۆسی میسرە. خواوەندی بیتو بەرەکەتو بوژانەوە .

پاشماوەی : گەرانێك بەناو..

● تا ئێستا هەندێ بینایە تەواونە بوون ، وەهەروەها ئامێروکەلو پەلی تەواوو کەرسەی خاویان بۆ ئەنتووە بۆوانەکانی – عملی – مەشق کردن .

● کەمی یان نەبوونی سەرپەرشتیو پشکنین (اشراف) لەسەر بەشەکان .

● تا ئێستا لە زۆربەی وەرشەکاندا دەوام نەکراوە بەرێکوپێکی ، وەك لە شاری هەولێر ، وە لەزۆر شوێن ماوەی سێساڵە کراوە تەوە کەچی دەوامی نیە .

● بەڵام تەنگەو چەلەمەی سەرەکی ئەوەیەکەلەم بەشانەدا کەسانی ئەشارەزا لەهونەری پیشەسازی دانراون لە دەرچووانی ئەکادیمیو خانەی مامۆستایانو .. هتد .

پێشنیار بۆ پێشخستن

لەکۆتاییدا ، هیوادارین بەم پێشنیارانە بتوانین ناسۆیەکی گەشتر لە بەرچاوی ناقی کردنەوە بەنرخەکەی وەزارەتی پەروەردە بکەینەوە ، بۆخزمەتی گەلو وولاتو ، پێگەیاندنی ئەوەی تازەو چەك داری کردنی بەنوێ ترین زانستو هونەر .

● پێویستە بۆ هەر وەرشەیەکی ئەم بەشانە ، یاریدە دەری هونەری هەبێت بەمەرجێ بروانامەی خوێندنی پیشەسازی هەبێ ، ئەوەك لە دەرچوانی خوێندنی ترین ،کە ئەشارەزا بن لەم هونەرانەدا .

● پێویستە قوتابیان بە ژمارەیەکی زیاترو وەرگیرێن لەم بەشانە ، بە هەڵبەش دەتوانرێ تواناو بەهرەی

هەموو قوتابیان پێشکەون ، وەهەروەها پێی فێری « پیشە » بن بۆ دوارۆژ .

● هەوڵدان بۆ ئەوەی ژمارەی وەرشەکان زیاتر بکرێت وەیانە خود ، ئەوانەی هەن بتوانرێ قوتابیانی قوتابخانەکانی تریش تیایا بخوێنن ، وەدەبوو وەرشەیەکی واها لە قوتابخانەی کچان بوایە ، وەهەروەها پێویستە لەقوتابخانەکانی دواناوەندی – شانوی – بکرێتەوە نەك ناوەندی ، هەمدیسان دەکرێت هەلسن بەدامەزراندنی وورشە اقسام فنون صناعیه مرکزیه فی محافظه – بۆ ئەوەی هەموو قوتابیان بتوانن تیایا بخوێنن ، هاوینانیش سوود لە قوتابیان وەرگرن .

● دیسان پێویستە هەر قوتابیەکی کە ئەم خولانە دەبینێ لەکاتی پشوودانی هاوین پەوانەی کارگەو پرۆژەکانیان بکەن .

● ژماردنی پارەی وانە ووتنەوەی زیاد بۆ مەشق دەرو مامۆستاکان،وە هەراوەها مخصصاتیان پێبدرێت .

● زیادکردنی ماوەی وانەکانی (عملی) بونەوەی قوتابی بتوانێ سوود لە راهێنانەکانو تیئوریەکان وەربگرێت یەك بەیەك .

وە لە کوتاییشدا پێشنیاردەکەین ، کە بەشەکانی تریش لە :

١ – سیارات ٢ – چاپەمەنی .. هتد .. بکرێتەوە ، بەتایبەت کشتوکاڵ کە وولاتە کەمان لە هەمان کاتدا ولاتێکی کشتو کاڵیشە .

ئامادەکردنی بەشی لێکۆلینەوە

بۆ ئاگاداری

دەزگای رۆشنبیریو بڵاوکردنەوەی کوردی ، ئەو کەسانەی ناویان لە خوارەوەنووسراوەو هەڵبژێردراون بۆ دەورەی چاپەمەنی بانگ ئەکات بۆ ئەوەی بەیانی رۆژی ٢٢-٣-١٩٧٧ سەر لەم دەزگایە بدەنو هەموو نووسراوێکی پێویست لەگەڵ خویاندا بهێنن .

عثمان محمد فائق
بەرێوەبەری گشتی

ناوەکان :

١ – مفدید امین مصطفی
٢ – علی أحمد حسین
٣ – علی احمد علی
٤ – یوسف اسماعیل عبد الکریم
٥ – خسرو هومر عبدالکریم
٦ – کمال محمد حمەرەش
٧ – شێرزاد عبدالرحمن مامه
٨ – خدر بابکر خدر
٩ – جلال احمد رسول
١٠ – حسن عثمان محمد

سپێرەکان :

١ رشید علی رسول
٢ – کاظم حسین حمد
٣ – رسول صادق امین .

ئاگاداری

بۆ بەکرێ گرتنی ئوتێلی سەلاحەدین

ئەمانەتی گشتی کاروباری شارەوانیو هاوینەهەوارەکان داوا لە وانە ئەکات کە شارەزاییان لە بەڕێوە بردنی کاروباری ئوتێلو دەزگا سەیرانگاکاندا هەیە ، لەو موزایەدەیە بەشداربکەن کە بۆ بەکرێ گرتنی ئوتێلی سەلاحالدین بۆ ماوەی سالێك لە ١-٤-١٩٧٧ وە بۆ ٣١-٣-١٩٧٨ ئەکرێو ئەتوانرێ مەرجەکان لە ئەمانەتی گشتی کاروباری شارەوانیو هاوینە هەوارەکان وەربگیرێ .

بارمەتە لە زەرفێکی داخراودا ئەدرێ بە ئەمانەتی گشتی کاروباری شارەوانیو هاوینە هەوارەکان لەگەڵ پێشەکیدا کەبریتیە لە (٤٠٠) دینار بە پارەیی یان نووسراوێکی باوەڕپێکراو کە لە بانقێکەوە دەرچوبێ یان (کفالەتی مەسرەفی) وە چەکی مۆر نەکراو لەکەس قبوڵ ناکرێ .

دواکاتی دانی بارمتە سەعات دوانزەی رۆژی یەك شەممەی رێکەوتی ١٣-٣-١٩٧٧ و هەر بارمتەیەك لە کاتو وەختی دیاری کراودانەبێو نووسراوی بارمتە یان بەڵگەی شارەزایی لەگەڵ نەبێ پشت گوێ ئەخرێ . کرێ بە سێ جار وەك یەك ئەدرێو لە ماوەی شەش مانگی یەکەمداو کرێی بڵاو کردنەوەی بۆ ئاگاداریش لەسەر بەڵێندەر ئەبێو ئەم ئەمانەتەش خۆی نابەستێتەوە بە قبوڵ کردنی بەرزترینی کرێ یان هەر کرێیەکی تر .

سیروان عبدالله حسین
ئەمینداری گشتی شارەوانیو هاوینە هەوارەکان

پاشماوەی : سەروتار

چارەسەری بە ئاشتیو دیموکراتی بێنێتە کۆڕێو شێوەیەکی راستو لەرووی بیریو سیاسیو بەکرداری تەواوی بۆ بریژی کە لەگەڵ ئاواتە نەتەوایەتیەکانی گەلی کوردو یەکیەتی وڵاتەکەماندا بگونجێ ، بەیاننامەی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ ئەو شێوەیەی دەرخست کە بە هەق بە سەرکەوتنێکی گەورە بەسەر ئەخشەو پیلانی داموودەزگا ئیمپریالیستیەکاندا بە ناو هێزێکی مێژوویی لە رەوتی خەباتی گەلی عیراق لە پێناوی بنیاتنانی کۆمەڵە پێشکەوتوو تەشەدارەکەیدا دەنرێ .

بەیاننامەی ١١ی ئازار کە ماڤە نەتەوایەتیە رەواکانی گەلی کوردی دیاری کردو یەکیەتی ولاتەکەمانی پتەو کرد هەلونستێکی لە پرو دەزەکاو نەبوو کە هێندێك ئامانجی کاتیو مەبەستی تەکتیکی سەپاندبێتیان، بەڵکوو بۆ چوونی مەبدەئیو سۆشیالیستی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستی دەرخستو پێلهامی لە یەکیەتی چارەنووسی هەموو گەلی عیراقو خەباتی هاوبەشو پێوەندیە مێژوویەکانو قازانجە هاوبەشەکانی هەموو رێزەکانی گەل وەرگرت .

لە پاش دەرچوونی بەیاننامەکە سەرکردایەتی حزبو شۆرش هەوڵو تێکۆشانێکی زۆرو بایەخ پێدانێکی تایبەتییان بەکارهێنا بۆ ئەوەی ناوچەی ئۆتۆنۆمی جێگای ئەو دەرەتانی ئاوەدانیو بنیات نانەی بۆ پڕ بکرێتەوە کە لە کیسی چووە ناوچەکە بە پێی بەرنامەی ناوەندی بەرەسەندن هەموو ناوچەکانی ولات بەهاوشانی گەشە بکا .

دەرکردنی یاسای ئۆتۆنۆمیو دامەزرانی دەزگا دەستوورییەکانی کە هێنانەدی بەڵێنی شۆرش بوو هەروەها بزووتنەوەی خێرای بنیاتنانو ئاوەدانیو ژمارە یەکی زۆر یاسای شۆرشگێرانەو لەسەرووی هەموویانەوە یاسای ژمارە (٩٠) دەربارەی ریك خستنی پێوەندیە کشتوکاڵیەکان کە پێوەندی چەوساندنەوەو دەرەبەگایەتی لەناوبردو یەکیەتی نیشتمانی بەهێز کردو شوێنی رەنجدەرانی لە کاروباری بەرهەم هێناندا بەتەو تر کردو هەلو مەرجو رێگای لە رووی گەشەکردنی ناوچەکەو چوونی بۆ ناو قۆناخێکی تازەی بووژانەوەو پێشکەوتن پێكهێنا ، هەمووی ئەوانە بەشێك بوون لەو هەنگاوانە .

یاسای ژمارە (٩٠)ی ساڵی ١٩٧٥ لە بناغەدا ئامانجی لە ناوبردنی دەسەڵاتی دەرەبەگایەتی لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیو لابردنی زوڵمو زۆرو چەوساندنەوە لەسەر جووتیارانو کەم کردنەوەی بەرزترین رادەی خاوەن ملکیەتی زەویو دابەش کردنەوەی زەوی بەچەشنێکی دادگەرانەبوو .

لەم چوارچێوەیەدا لە پارێزگاکانی هەولێرو دهۆكو سلێمانی دەست بەسەر زیاتر لە ملیۆنو نیوێك دۆنم زەویدا گیراو نیزیکەی دوو ملیۆنو ٢٠٠ هەزار دۆنم زەوی بەسەر ٦٦ هەزارو ٤٢٢ خێزانی جووتیاری پارێزگاکانی ناوچەدا دابەش کرا ، بێجگە لە دامەزراندنی بناخەی بزوتنەوەی هەرەوەزی کە ئێستا لە ناوچەکەدا ژمارەی هەرەوەزیەکان گەیشتونە ٢٩٧ هەرەوەزی کشتوکاڵی ناوچەیی کە زیاتر لە ٤١ هەزار ئەندامیان هەیەو دیاردەیەکی ئاشکرا پێك دێنن لە رێگای ئاڵوگۆری سۆشیالیستی لە لادێدا .

بەرهەمی چارەسەری بە ئاشتیو دیموکراتی کە بەیاننامە مەزنەکەی ١١ی ئازار دەری خست ئەمرۆ لە پانی برایەتی نیشتمانیو نەتەوایەتی گەلی عیراقداو لە یەکیەتی خەبات بۆ بەرەنگاربوونەوەی فرتو فێڵی هێزە ئیمپریالیستیەکانداو لە دەستکەوتە مەزنەکانی پرۆژەی پیشەسازی گرنگو کشتوکاڵیو خزمەتگوزاریو فێرکاریو تەندروستیدا خۆی دەنوێنێ .

بیرەوەری حەوتەمی دەرچوونی بەیاننامەی ئازارو بیرەوەری سێهەمی دەرچوونی یاسای ئۆتۆنۆمیو پێك هاتنی دامەزراوە دەستورییەکانی بەوەندەی ئەو سەرکەوتنە شۆرشگێریانەو ئەو بیرەوەریە خەباتگێرینە لە دڵدا زیندوو دەکاتەوە کە هەرگیز لە بیر ناچنەوە ،

بیرەوەری خۆراگرتنی شۆرشو سووربوونی سەرکردایەتیە دلێرەکەی لەسەر بەرەو رووبوونەوەی دەستێوەردانی بێگانەکانو گەیشتن بە چارەسەری ئاشتیخوازانەو دیموکراتی لە روانگەی ئیمانی دەسۆزی بۆ

بیروباوەرو هەست بە لێپرسراوی مێژوویی بەرامبەر هەموو رێزەکانی گەلی عیراقەوە . ئەوەندەش داوامان لێ

دەکا کە دەسۆزبین بۆ برایەتی خەباتگێریو مێژوویی لە نێوان رێزەکانی گەلەکەمانداو داوامان لێ دەکا کە زیاتر هەوڵی وشیارانە بدەین بۆ ئەوەی گەشەکی

سەرکەوتنەکانمان رۆژ بە رۆژ بەرزتربێت بە چەشنێك کە خزمەتی گەشانەوەی ژیانی گەلەکەمان بکاو یەکیەتی چارەنووسی گەلەکەمان لە رێگای شۆرشی حەفدەی تەمموزو حزبە سەرکردە مەزنەکەیدا بەهێز بکا .

Institut Kurde de Paris

بەپایەخی ئێوە

هیچ جیاوازیەك لە نێوانماندا هەیە ؟!

بڕوا ناکەم ...

بڕوا ناکەم دوو مرۆڤی سەرڕاست، لەو راستی‌یەدا یەك نەگرنەوەکە : بارو دۆخی ناساندن و چەوساندنەوە ، بۆتە هۆی جیاوازی نێوان رۆڵەکانی یەك گەل ، چ لە توانای بیرکردن و لێکدانەوە دابێ و چ لەپایـــەی کۆمەڵایەتی‌دا .

بۆیەو لەپێناوی ، بەرینەوە لەم بارو دۆخـــە ناهەموارە ، ئەبێ بەکارامەیی و بەوپەڕی هەستکردن بە بەرپرسیاری گشتی‌یەوە ، رێڕەوی ژیان و پەیوەندیمـــان راست بکەینەوەو رێك و کۆك و بەتوندی گرێی بدەین و بەرەو بنیادنان و پێشکەوتن و بەرژەوەندی گشتی‌ی گەلەکەمـان هەنگاو هەڵێنین .

لەمەیش راست و رەوانتر ...

ئەوانەی دەرفەت و ئاستێکی شـــیاوی زانیاری و رۆشنبیریان بۆ لواوە ، ئەبێ هەموو توانایان بۆ لابردنی ئەو دیاردەیەی کە لە ئەنجامی ئەو بارو دۆخە کەوتۆتەوە، تەرخان بکەن و بەدادو یەکـــانی ، بگەنە هانای ئەوانەی کە لە ئاستی رۆشنبیری و لێکدانەوەی ئەواندانین .

قسەو لێدوان ، لە یەکسانیەکی راســـتەقینەو دادپەروەری و نەهێشتنی مافی جیاوازی چینایەتیش .. گەر بە خولقاندنی ئاستێکی لەیەك نزیك‌بووی هۆش – بە تایبەتی هۆشی پاشە رۆژانە – وە لە لای ئەشت رۆڵەکانی گەل دەس پێ نەکات و نەبێتە دەستەبەری ســەربەرزی و مرۆڤایەتی هەمو لایەك ، شتێکی بێ کەڵك و بێ نرخە .

ئەوانەی کە خاوەن توانای رۆشنبیری‌ی و زانیارین، لە جەرگەی ئەم گەلەوە هەڵقوڵاون و شەرەفی فێربوون و رۆشنبیریشیان هەر بۆ ئەو گەلە ئەگەڕێتەوە .. بۆیەکا، خزمەتکردنی ئەو گەلەو بە جێ گەیاندنی ئەرك و فەرمانی ئەو گەلەو بژاردنی قەرزەکانی ، تەنیا ئاکە بیانویەکـی بوون و مانی ئەمانەیە .

راپەڕاندنی ئەو ئەرك و فەرمانەیش –لەم دەرفەتەدا– ئەبێ بەندبێ بە هەلسوکەوتی هـــەمو رۆشــنبیرێکی هۆشمەندەوە .. بەندبێ بە وژدان و هەست و ئەست و رەوشتی بەرزی ئەو رۆشنبیرەی کــــە ئەبێ : ببێ بە هاوولاتیەکی راست و بەعێراقیەکی تەواوو خۆی لە پێناوی گەلدا بەخت‌کات و لەو بڕوایەش دبێ ، کە لە هەمـــو شتێکا قەرزاری ئەو گەلەیەو بەس .

دەبا رۆشنبیرو لێهاتوەکانمان ، ئەو راســـتی‌یە فەرامۆش نەکەن : کە ئەگەر هات و لە نێو قوغـــــەی خۆیانا کروشکەیان بەست و بەخـــۆیان نازین و بـــە لالو تێکەوە سەیری ئەلیان کردو نرخ و دەورو مافی ئەو گەلەیان خستە لاوەو دەستی پیاوانەیان بۆ درێژ نەکردو نەکەوتنە فریای .. با ئەو رۆشنبیرانە بـاش بزانن : کاتێ کە ئەو هەڵوێستە ئەگرنەبەر ، ئەبن بە چەنـــــد مرۆڤێکی خۆ پەرست و چاو چنۆك و چەوسێنەرو. ناپاکی‌ی لە گەل ولاتەکەی خۆیان ئەدەن و تەنیا سەیری بەرژەوەندی تەسکی خۆیان ئەکەن و ئەبنـــــە دیلی ئالوش و ئارەزوی خۆیان و بەس .. لە میللەت دابڕ ئەبن و بەچاوی رێزەوە ، سەیری قوربانی و ژان و پێداویـــــــتیە مرۆڤایەتیەکانی ئەو میللەتە ناکەن .

کەواتە ، باهەموو رۆشنبیرێکی هۆشمەندی نێـو ریزەکانی ئێمە ، رادەی ئەرك کێشان و مرۆڤایەتی خـۆی بەرزبکاتەوە ، بابە قووڵی بیر لە چاکەکانی گەل بکات و بچێتە نێو جەرگەی ئەو گەلەو لەگەلیا تێك بڕژێت ..

دەبا راسترو دروستتر ، لەسەر بەرژەوەنـــدی گەلەکەمان سووربین و لە نێـو کارو بەرزکردنی هۆش و تواناو متمانە بە خۆکردن و بەدەوری خـۆمان و کۆمەڵـە تازەکەماندا ، دەها باشتر خۆی بنوێنێ .

ئەم سوور بونەیش ، گەر هات و بە باشی تـــێی گەیشتین و بەچاکی هەڵمان خست و رامانواند ، بێگومـان ئەنجامەکەی زۆر روون و ئاشکرایە .!!

– عثمان محمد فائق –
١٩٧٧-٣-٥

ئەو زانایەی جیهانی رووناك کردەوە

ساڵی ١٨٤٧ لە شـــاری (میلان ئۆهایۆ)ی وولاتـــە یەکگرتوەکانی ئەمەریـــکا منداڵێکی لاواز لە بنەماڵەیەکی هەژارو دەست‌کورت هاتـــە دنیاوە ، ئەم منداڵـــە وورده وورده گەورەبوو خـــرایە بەرخوێندن بەڵام لە خوێندنا زۆر تەمەڵ بوو بەجۆرێ کـــە مامۆســـتاکانی لێی وەڕس بوون و لە قوتابخانە دەریـــان کرد ، بەگریـــان هاتەوە بۆ ماڵەوە ناچار دایکی بردیەوە بۆ قوتابخانەو زۆر لە بەڕێوەبـەر پاڕایەوە تـــا وەری گرتەوە ، بەلام کەلکی نەبوو هیچ فێـرنە ئەبوو تا ڕۆژێك مامۆستایەکی پێی ووت نازانم دایك و باوکت چی‌یان لە تۆدا دیوە واتۆیـــان خستۆتە بەر خوێنـــدن و هیچیش فێرنابیت .

بۆ جـــاری دووەم لـــە قوتابخانە دەرکرایەوەو دیسـان بەگریان هاتەوە بۆلای دایکـی دایکیشی دڵی دایـــەوەو وورەی پێدا ئەم منداڵە لـــە سایەی دایکی‌یەوە بوو بـــەو ئەدیسۆنە کە لە هەموو جیهاندا ناوی دەرکردو ئەو خـــزمەتە گەورەیەی بە مرۆڤایەتی کرد .

ئەدیسۆن لە پانزە ساڵیـدا دەستی دایە کیمیاگەری بەلام لەم کاتەدا هەژاری و دەســت‌کورتی بە تەواوی تەنگی بـــە خێزانەکەی هەلچنی تا ناچـار دەستی دایە ڕۆژنامە فرۆشتن تا تۆزێك خێزانەکەی بوژایەوەو لە دەست هەژاری کەمێـــك ڕزگار بوون جارێکیان بـــە ڕێکەوت ئەدیسۆن منداڵێکی لە مردن ڕزگارکرد کـــە خەریك بووبێ بەژێر شەمەندەفەرەوە لـــە پاداشتی ئەوەدا باوکی منداڵەکە کـــە لێپرسراوی شەمەندەفەربوو فێـــری تەلگرافی کرد .

ئەدیسۆن لەپێش هاتێکا کەر ئەبێت و ئیتر هیچ نابیستێ لـــە شازدە ساڵیدا لـــە تەلگرافخانەی (ستراتفۆرد) دامەزرا بە مانگانەیەکی کـــەم ، جا لێـــرە بەدواوە بەڕۆژ بەئیشی کیمیاگەری و بەشـەو بەئیشی تەلگرافەوە خەریـــك ئەبوو ، لەگەڵ ئەوەی لـــە ئیشی تەلگرافـــدا زۆر لێهاتوویی نیشاندا بەلام لـــە سەر ئیشەکەی نەیان هێشت و دەریان کرد .

لـــە تەمەنی ٢١ ساڵیدا داهێنراوێکی داهێنا بەلام لـــە هەمان کاتدا هەژاری و دەست‌کورتی ڕێی پێ گرتەوە ناچـار چوە لای بازرگانێ کـــە ناوی «مستەرلۆ» بوو بۆ ئیشـــی کردن لەو ماوەیەدا کـــە لەوێ ئیشی ئەکـــرد تەلگرافەکەی مستەرلۆ تێك چـــوو بەلام ئەدیسۆن بۆی چـــاك کردەوە لە پاداشتی ئەوەدا مانگانەکـەی بۆ زیاد کـــرد ، جا کاروباری رووی کـردە چاکی و بەتەواوی چووە ژێر ئەرکی داهێنانەوە .

داهێنراوەکانی ئەدیـــسۆن زۆر زۆرن بەلام لـــە هەموویان گرنگ ترو بەکەڵك‌تر چـــرای ئەلەکتریك و بزوێنـــــەری ئەلەکتریك و سینەمایە .

ئەم ناوداره لەو ماوەی ٨٤ ساڵەی ژیانیدا گەلێك خزمەتی گەورەی پێشکەش بە مرۆڤایەتی کرد ، ژیانی مرۆڤی لـــە تاریکی‌یەوە گۆڕی بۆ رووناکی.

ئەدیسۆن زۆر دڵی بـــەو سوپاس‌نامەیە خۆش‌بوو کـــە « تۆلستۆی » بەناوبانگ بۆی نارد کاتێك کە یەکێ لـــە داهێنراوەکانی بەدیاری بـــۆ ناردبوو .

لـــە گوزەران و ڕابواردندا شل و شێواوو کەمتەرخەم بوو لەگەڵ ئەوەدا کـــە کارگەو خانووەکەی نزیك بوون لـــە یەکەوە زۆر جـاری وا هەبوو چەند ڕۆژو چەند شـــەو نەدەچووەوە ماڵەوە .

کاتێ ئەدیسۆن کۆچی دوایی کرد لەسەرتا ســـەری وولاتی ئەمەریکادا چەند تاوێك هەموو چرا ئەلەکتریکەکان کوژێنـرا-نەوە .

● ئەنوەر مەحمود ●

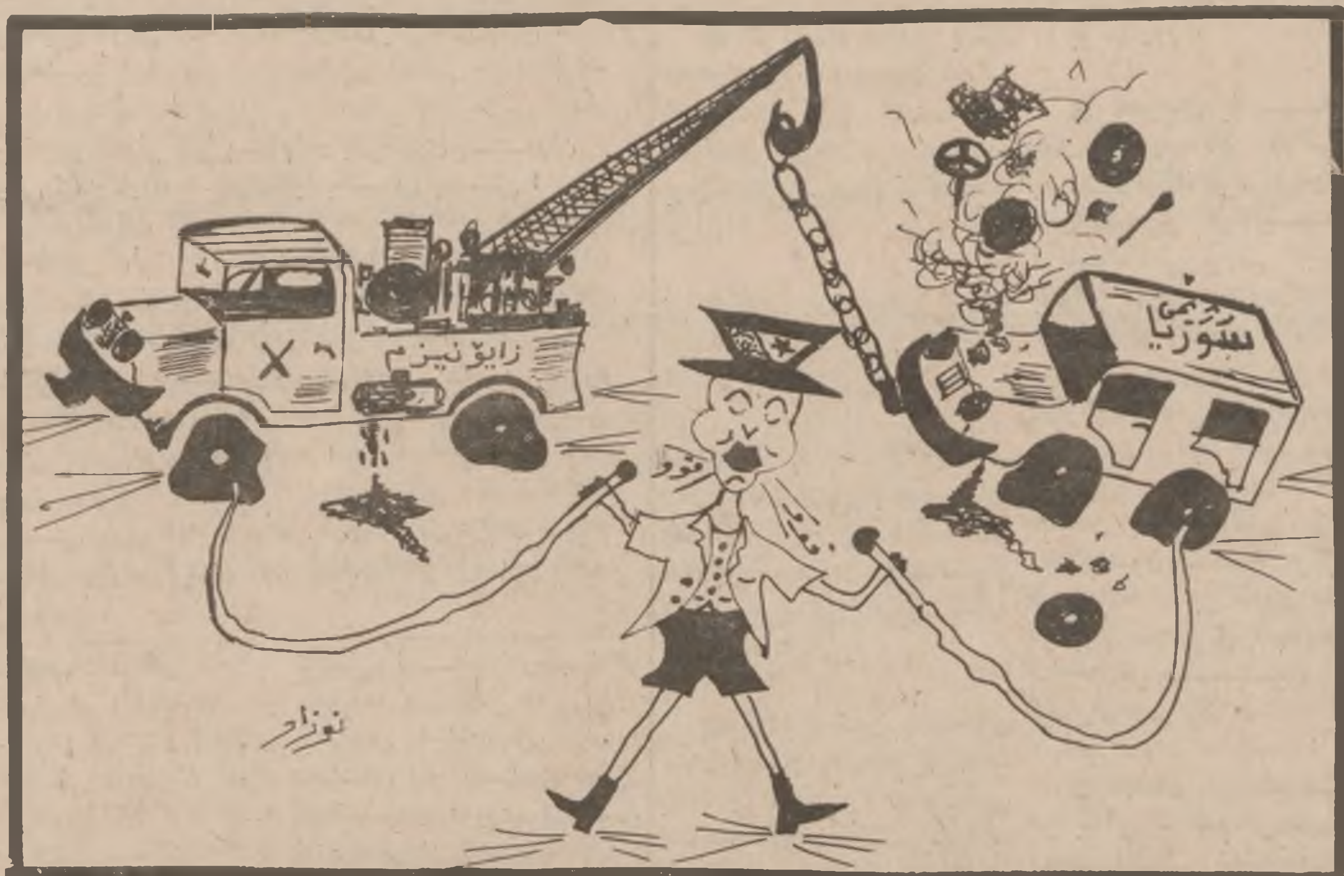

پیشانگەی هۆی فێرکردن لە پارێزگای سلێمانی

بەم بۆنە پیرۆزەوە ناوشاری سلێمانی بەدروشمی ئاربگەرو وێنەی ســـەرۆکی فەرماندە سەرۆك احمـــد حسن البکرو هاورێ صـــدام حسـین رازێنرایەوە ... هەروەها لە هـــەموو قوتابخـــانەکاندا .

مامۆستایان و قوتابیان چەنـد ئاهەنگێکیان گێڕا .. ســـەر لەبەیانی یەکی ئادار «هاوکاری» گەشتێکی بـەناو قوتابخانەکانا کردو لە قوتابخانەی ناوەنـدی « فریشـتە »ی کچـــاندا گیرسایەوە .

لە سەرەتادا بەرێوەبـــەری قوتابخـــانەکە ووتارێکی بۆ قوتابیەکانی خوێندەوەو پیرۆز بایی لـــەوان و لە هــــەموو مامۆستاکان کـــردو دووباتی کردەوە کە مامۆستا هەمیشە مۆمێکەو لەپێناوی ئامادەکردنی نەوەیەکی نوێدا ئەسوتێت .

ئەوەی شـــایانی باس بێت ئەوەیە : کە قوتابی‌یەکان جل و بەرگی کوردی رەنگاو رەنگیان پۆشی بوو ، چـــەند گۆرانی و هەلپەرکێی جۆر بەجۆریشیان پێشکەش کرد .

لە بارەی ئەم بۆنەیە داوام لە بەرێوەبەری قوتابخانەکـــە کرد تا هەستی خۆی بەرامبەر بەم رۆژە پیرۆزە دەربڕێت . ئەویش ووتی : ئێمەی مامۆستا کە دەستەبەندێکی بەهێزین بۆ خزمەت‌کردنی کۆمەڵ پێویستە هەرگیز کەم تەرخەمی نەکەین و هەرچی لـــە توانامانا هەبێت پێشکەشی بکەین هـــەر لـــەم بۆنەیەدا ئێمە زۆر سوپاســـی حیزب و شۆڕش ئەکەین کـــە ئەم رۆژەیان کردوە بەجـــەژنی ئێمە .

بۆ هەمان مەبەست خوشکە «جوان»ی قوتابی پۆلی‌شەشەمی ئەو قوتابخـــانەیەیش ووتی : هەست و ئەستی‌من لەم رۆژەدا وەك هەموو قوتابی‌یەکی ترە کە برێتی‌یە لەرێـــزو ســـۆزو خۆشەویستی بەرامبـــەر بـــە مامۆستاکانمان کـــە لەراستیدا ئەوان وەك باوك و دایکێـــکی دڵسۆز رێگای پڕ درك و داڵمان بۆ خاوێن ئەکەنەوە ، کە بیر لەم رۆژە ئەکەمەوەو دێتـــەوە یادم کە رۆژی ســـەرکەوتنمانە بەسەر گرمیانیـــا مۆتۆپۆلەکانا زیاتر بەختیار ئەبم .

لەهەمان شەودا ، نەقابەی مامۆستایانی سلێمانی لە یانەی مامۆستایان ئاهەنگێکـــــان سازاندو بەرێز پارێزگـــاری سلێمانی محمد صـــالح عنبر ئامادەی ئەم ئاهەنگە بوو .

ســـــەرەتای ئاهەنگ بـــە خوێندەوەی ووتارێك لە لایەن نەقیبی مامۆستایانەوە دەســـت پێکراو پەنجـــەی بۆ ئەرکـــی سەرشانی مامۆستا درێژکردو پێویستیەکانی سەرشـــانی هەموو مامۆســـتایەکی روون کردەوە .

دوای ئەمە چەند (دیاری)یان بەسەر لێپرسراوان و ئـــەو خوشك و برا مامۆستانەی کـــە تەمەنێکی دوورو درێژیان لـــە پێناوی پێگەیاندنی نەوەیـــەکی نوێدا بەسەر بردوە،دابەش کرد ئینجا ووردە ووردە دەست کـــرا بە پێشکەش کردنی بەرنامەکەیان کە برێتی بوو لە چەند گۆرانی کوردی و عەرەبی لە لایـــەن خوشك و برا قوتابی‌یەکانەوە .

پ. هاوکاری لەسلێمانی

پێکەنین باشترین دەرمانە

زۆر لەو نەخۆشانەی توشی شێواندنی دەمارەکانی خـوێن و پالەپەستۆی خوێن ، یـــان نزم‌بونەوەی هاتون یا لەم جۆرە نەخۆشیانەی کـــە تووشی خوێن‌ئەبن ، ئەم جـــۆرە نەخۆشـــانە ڕوویان ئەکردە عیادەی دوکتۆر روبرت پیـــر (پزیشـــکی دڵ و دەمارەکانی خوێن) لە ئەمەریکا ، کاتێـك نەخۆشەکان ئەهاتنـە دەرەوە سەریان سوڕ ئەما وەکـــو چوونە لای‌شارەزایەکی‌دەروون وەرەقەیەك لە شێوەی ڕەچەتە بۆیان نووسراوە ئەڵێت دوکتۆر روبرت « پێکەنـەو پێکەنـەو پێکەنەو هەتا چاك دەبیتەوە» .

دکتـــــۆر روبرت باوەڕی هەیەو ئەڵێ پێکەنین گەورەترین چـــارەیە بۆ زۆر نەخۆشی و ئازاری هەمە جۆر کـــــەم دەکاتەوەو توڕەبوون لا ئەبـات کـــە ئەبێت بەهۆی زۆر سەرئێشان و دڵەکزێ ناهێڵێ وە هەروەها خەوزڕاندنیش لا ئەبات .

روبرت ئەڵێ بـــۆ ئەوەی پێکەنین سەرکەووتوبێـــت وە ئیشی خۆی بەدەست بهێنێت و ببێـــت بە دەرمانێکی باش پێویستە ئەو پێکەنینە لە ناخی دەروونەوە دەربێت پێویستـــە لەسـەر ئەو کەســـە خۆی دوور بخاتەرە لە هەموو سەرچاوە-یەکی ناخۆشی و دڵتەنگ‌بوونی تێدابێت .

هەروەها وابکات لە ماڵەوەو شوێنی ئیش‌کردنی خۆشـــی زیاتر ناخۆشی تیا نەبێت چونکە ماڵێك ئاسایش و ئارام و خۆشی تیابێ هەمووکات تەندورستیان باش ئەبێت .

★★

بان ئەو فلیمەی کە پاداشتی وەرگرت

«بان» فلیمێکی هوڵندی‌یە ، دەرهێنەری ناسراوی فلیمـی تۆمار لە هوڵندا « هیرمان ڤان‌دێر » دەری هێناوە ، ئـــەم هونەرمەندە توانیـــویەتی زۆرسەرکەوتنی هونەری لـــە فیستیڤاڵە جیهـــانیەکانا بەدەست بهێنێ کە دواپینەکەیان فیستیڤالی « لایبزیك » بوە کەدوو مانگ لەمەوبەر لـــە ئەڵەمانیای دیموکـــرات‌سازکرا .

« بان » فلیمێکی تۆمـــاری کورتە ، ماوەکـــەی لە « ٢٢ » دەقیقەتێ ناپەڕێ ،بەڵام برێتی لە نواندنی هەڵوێستی ساکاری مرۆڤایەتی و بیرەکەی لـــە بەیوەنـــدی مرۆڤ بـــە سروشتەوە وەرگیـــراوە ، ئەبینین ، لاوێك ، بە بەلەمێکی بچوك لە دەریایەکدا ئەگـەڕێ ، هەر کاتێ ئەم لاوە لە باڵنـدە-یەکی جوانی ڕۆخی دەریا کـــە نزیك ئەبێتەوە ، زیـــاتر گەشکەی ژیانی جوانی ســاکار ئەبگرێ ، ئەم لاوە ،موسیقایەك لێ ئەدات کە لە « هارمۆنیکا » ئەچێت و باڵندەکان پێـــــان خۆشەو لەسەر ئاوازەکەی ئەو رێزی جوان جوان لە رۆشتن و بزوتنیانا دروست ئەکـــەن ، لەبڕ « قوو »یەکی سپی گەورە پەلاماری بەلەمەکـــەی ئەدات و راوی ئەنێ ، لاوەکە بە هێزەوە ـــــەوڵی ئەدات ، بەڵام « قوو »ەکە واز لە راونـــانی ناهێنێ تا دەست ئەکاتەوە بـــە موسیقا لێدان ، ئینجا «قوو»ە کە هیمن ئەبێتەوەو گوێ لـــە ئاوازەکەی ئەگـــرێ ، پاش تۆزێ باڵندەیەکی « قوو »ی تر دێت و دیمەنێکی خۆشەویستی جـــوان بەسەمایەکی وەك « بالیە » دروست ئەکەن ، بەم جۆرە ،ئەم لاوە بە موسیقاکەی کـــە باڵندەکەی هیمن کردەوە خۆی رزگار ئەکات .

لە وانە ، بیری فلیمەکـــە خەیاڵی بێ‌و لــــە ژیانا روونە دات ، بەڵام بەپێی ئـــەو تێهەڵکیشە زیرەکانەو ئـــەو بەرزبوونەوەو نزم بوونەوەیەکی دەنگە سروشتی و موسیقیە-کان ئەبینـــوێنن ، وای‌کردوە شایانی هەموو ئەو پاداشـــتا-نەبێ « هیـــرمان دێر »ی دەرهێنەری وەری گرتوون .

● لە گۆڤاری «ئیستڤالی» سینەمای دەوڵەتان و ،بلاوکرا-وەی یانەی سینەمایی قاهیرە-وەوەرگیراوە .

هەواڵێکی سەیر

حکـــــومەتی « هایتی » بلاوی کردۆتەوە کە موناســـب نیە شەڕوکوشتار لە نێـــوان مرۆڤ و درندەدابکــــرێ ، لەبەرئەوە ئەو حکــــومەتە بڕیاری‌دا ، ئـــــەو یاری‌یە هەڵوەشێنێتەوە کە بڕیاربوو لـــە‌نێوان پاڵەوانێکی «کاراتی‌یە»ی ژاپۆنی و پڵنگێکـــــی درندەی دارستانی بەنگالدابکــــرێ ، وەزیری راگـــەیاندن وتویە : ئەم بڕیارە دوای ئەوەبووە ، کە ژمارەیەکی زۆر خەڵکـــــی بەتەلەفون قسەیان لەگـــەڵ سەرۆکی هایتــــی‌دا کردووە نارەزاییان دەربڕی‌وە بەرامبەر بەم جۆرەیاری‌یانە .

تـــەرزو .. نەخۆشی‌دڵ

خانمەکەم : پێویســــتە لەسەرت ، هەمیشە خۆت لەو تارماییە رزگاربکەی کـــــە بەدواتادێت و مێشکت خەریك ئەکات و ئەهونی‌ی دڵنیـــایت لاناهێڵێ ، ئەو تارماییــــە ، قەرزاری‌یـــە ، روون‌بۆتەوە ، ئەو خێزانـــەی تووشی دەردی قەرزو قوڵەئەبێ ، پیـــاوی ماڵەکـــەی زوو تووشـــی نەخۆشی دڵ‌ئەبێ و ژنەکـەش زوو دیمـــەنی پیری پەروویا دیاری‌ئەدات ، ئەمـــەش« روبرت فرێ »ی شـارەزایی دەروونی ئەمەریـــکایی رووونی کردۆتەوە .

Institut Kurde de Paris